

T.C.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE GÖÇ SORUNSALI
SURIYE'DEN GÖÇÜN ETKİLERİ REYHANLI
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sedat ERTEN

Danışman

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

HATAY-2018

T.C.

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

SİYASET BİLİMİ VE KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALI

**TÜRKİYE'DE GÖÇ SORUNSALI
SURIYE'DEN GÖÇÜN ETKİLERİ REYHANLI
ÖRNEĞİ**

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Hazırlayan

Sedat ERTEN

Danışman

Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

HATAY-2018

ONAY

SEDAT ERTEN tarafından hazırlanan “*TÜRKİYE’DE GÖÇ SORUNSALI SURİYE’DEN GÖÇÜN ETKİLERİ REYHANLI ÖRNEĞİ*” adlı bu çalışma jüri tarafından lisansüstü öğretim yönetmeliğinin ilgili maddelerine göre değerlendirilip oybirliği / oyçokluğu ile **KAMU YÖNETİMİ ANA BİLİM DALINDA YÜKSEK LİSANS TEZİ** olarak kabul edilmiştir.

../ .. /2018

Jüri Üyeleri	İmza

Sedat Erten Tarafından Hazırlanan “*Türkiye’de Göç Sorunsalı Suriye’den Göçün Etkileri Reyhanlı Örneği*” adlı tez çalışmasının yukarıda imzaları bulunana jüri üyelerince kabul edildiğini **onaylarım.**

Enstitü Müdürü

TÜRKİYE CUMHURİYETİ

MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜNE

Bu belge ile bu tezde yer alan bilgilerin tamamının akademik kurallara ve etik ilkelerine uygun olarak toplanıp sunulduğunu beyan ederim. Söz konusu kural ve ilkelerin gereği olarak tezde yararlandığım eserlerin tamamına uygun bir şekilde atıfta bulunarak kaynak gösterdiğimi ayrıca beyan ederim. (02 /11 /2018)

Sedat ERTEN

ÖNSÖZ

Arap Bahar'ının Ortadoğu ülkelerinde ortaya çıkmasıyla birlikte göç hareketleri insanların hayatlarını sürdürebilmeleri için çıkış noktası olmuştur. Arap baharının Suriye'de etkili olmasıyla birlikte birçok insan Türkiye'ye göç etmek zorunda kalmıştır. Bu göç hareketinde en çok etkilenen yerlerin başında Hatay'ın Reyhanlı ilçesi gelmektedir.

Reyhanlı'ya göç eden Suriyeli sığınmacılar ilk zamanlarda hoşgörü ile karşılanmalarına rağmen daha sonrasında Reyhanlı halkıyla ilişkileri bozulmuş ve sığınmacılar Reyhanlı'da birçok sorunla karşılaşmışlardır. Ortaya çıkan bu sorunların sebepleri ortaya konulmuş ve 2011 yılından bugüne kadar oluşan göç süreci bir model üzerinden incelenmeye çalışılmıştır.

Tüm bu çalışma sürecinde değerli fikirleri ve pozitif kişiliğiyle ufkumu genişleten tez danışmanım Prof. Dr. Muharrem Güneş ile çalışmanın başından itibaren bir nevi fahri danışmanlığımı yapan Dr. Öğr. Üyesi Eylem Beyazıt'a teşekkür ederim.

Çalışma sürecinde daima yanımda olan ve desteklerini esirgemeyen aileme ve nişanım Tansu Kuyucu'ya teşekkürü bir borç bilirim.

Sedat ERTEN

TÜRKİYE'DE GÖÇ SORUNSALI SURIYE'DEN GÖÇÜN ETKİLERİ REYHANLI ÖRNEĞİ

Sedat ERTEN

Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi, 2018

Danışman: Prof. Dr. Muharrem GÜNEŞ

ÖZET

Göç insanlık tarihinin başlangıcından günümüze kadar daima güncel ve kendini yenileyen bir kavram olmuştur. Geçmişten günümüze kadar yapılmış olan göç hareketleri hem göç alan ülkeler üzerinde hem de göç veren ülkeler üzerinde olumlu veya olumsuz birçok etki bırakmıştır. Türkiye jeopolitik konumu gereği Asya coğrafyasından Avrupa'ya yapılan göç hareketlerinden etkilenen ülkelerin başında gelmektedir.

Göç sürecinin bütün yönleriyle ele alındığı modellemelerin yetersizliği, özellikle ülkemizde yaşanan son göç dalgasıyla ortaya çıkan ekonomik ve sosyal etkilerin sağlıklı ölçümü önünde çok büyük engellerden biri olmaya devam etmektedir. Söz konusu model arayışlarında göze çarpan en önemli olgulardan biri yabancı literatürden alınma modellemelerle Türkiye'de göç olgusunun anlaşılmasına çalışılmasıdır.

Her göç dalgası olgusal olarak içindeki zaman ve mekan sürecinde sosyal, politik ve ekonomik dinamikleri farklı gerçekleşmektedir. Türkiye için elzem ve öncelikli olan bir sürecin Avrupa Birliği gibi daha "hesapçı/temkinli" bir yapı için önceliğinin anlaşılmamasının da bu farklılıktan kaynaklandığı söylenebilir.

Bu çalışma, Suriye olayları kaynaklı göçü ilk karşılayan illerden biri olan Hatay'ın sınır ilçesi Reyhanlı'da göç süresince yaşanan sürecin bir çözümlenmesine dayanmaktadır. Türkiye açısından kendine özgü bir modelin

süreçte işleyip işlemediğini, Suriye'den Reyhanlı'ya göç eden sığınmacılarla yapılan derinlemesine görüşme yöntemiyle ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Çalışmanın temel tezi ortaya konan göç modelinin nasıl işlediğini göstermek ve buna bağlı olarak Suriye'den Reyhanlı ilçesine yapılan göçlerin kente etkisini araştırmaktır. Çalışmanın sonucunda oluşturulan göç modellemesinin belirtilen süreçlere uygun olduğu ortaya çıkmıştır. Bunun yanı sıra Reyhanlı ilçesine göç eden Suriyeli sığınmacıların ilk günlerde halk tarafından hoşgörü politikasına uygun olarak karşılandığı ancak 2013'de Reyhanlı'da gerçekleştirilen terör saldırılarının sorumlularının Suriyeli sığınmacılar olarak görülmesi sebebiyle birçok sorunun ortaya çıktığı ve bu sorunların iki halk arasında derin yaralar açtığı çalışmanın önemli bulguları arasındadır.

ANAHTAR KELİMELELER

Göç, Uluslararası Göç, Göç Modeli, Açık Kapı Politikası, Reyhanlı, Türkiye

THE PROBLEMATIC OF MIGRATION IN TURKEY
THE INFLUENCES OF MIGRATION FROM SYRIA, REYHANLI AS AN
EXAMPLE

Sedat ERTEN

Political Science and Public Administration Program, Master Thesis, 2018

Supervisor: Prof. Dr. Muharrem GUNES

ABSTRACT

Migration has always been as up to date and self-renewing as man's history. The migratory movements that have been made from the past to the present have left many positive and negative impacts on the countries that have received immigration as well as on the countries that are emigrating. Migration from Turkey to Europe from Asia geography should geopolitical position is one of the most affected countries.

The inadequacy of the models in which all aspects of the migration process are addressed remains one of the biggest obstacles to the sound measurement of economic and social impacts, especially with the recent migration waves in our country. One of the most important cases conspicuous in search of models taken from foreign literature said modelings and integrations on the attempt to understand the phenomenon of migration in Turkey.

Every wave of migration has its social, political and economic dynamics differently in the process of time and space within it. As more essential and priority for Turkey's European Union process, a "calculating / cautious" also said that these differences arise from a failure to understand the priorities for the structure.

This study is based on an analysis of the process that took place during migration in Reyhanlı, the border town of Hatay, which is one of the city ones to meet the migration caused by Syrian events. Is a unique model in the functioning of the process in terms of Turkey, conducted with refugees from Syria who emigrated to Reyhanlı'da aims to reveal the depth interview method.

The main thesis of the study is to show how the immigration model works and to investigate the effect of migrations to the city of Reyhanlı from Syria to the city. It turned out that the migration model created in the result of the study is in accordance with the specified processes. In addition to this, the Syrian asylum seekers who migrated to the Reyhanlı district were welcomed by the people in accordance with the tolerance policy in the first days. However, since the responsibility of the terrorist attacks in Reyhanlı in 2013 were seen as Syrian asylum seekers, many problems emerged and the important findings of these studies between.

KEYWORDS

Migration, International Migration, Migration Models, Open Door Policy, Reyhanlı, Turkey

İÇİNDEKİLER

	Sayfa
ÖZET VE ANAHTAR KELİMELER	i
ABSTRACT AND KEYWORDS	iii
TABLolar LİSTESİ	xi
GRAFİK LİSTESİ	xii
FOTOĞRAF LİSTESİ	xiii
HARİTA LİSTESİ	xiv
KISALTMALAR	xv
GİRİŞ	1
BİRİNCİ BÖLÜM.....	6
1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER.....	6
1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı.....	6
1.2. Araştırmanın Tezleri.....	7
1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları	8
1.4. Araştırmanın Metodu.....	8
İKİNCİ BÖLÜM.....	10
2. GÖÇ İLE İLGİLİ TEORİK ÇERÇEVE.....	10
2.1. GÖÇÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ.....	10
2.1.1. Göç Ve Göçmen Kavramları	10
2.2. GÖÇ ÇEŞİTLERİ.....	12
2.2.1. İç Göçler.....	12
2.2.1.1. Mevsimlik Göçler.....	13
2.2.1.2. Geçici Göçler - Sürekli Göçler.....	13
2.2.1.3. Zorunlu ve Gönüllü Göçler.....	14
2.2.2. Dış Göçler.....	15

2.2.2.1.İşçi Göçü.....	15
2.2.2.2.Beyin Göçü.....	15
2.2.2.3.Mübadele Göçü.....	16
2.3.GÖÇ TEORİLERİ.....	16
2.3.1.Ravenstein'in Göç Kanunları.....	17
2.3.2. İtme Çekme Kuramı.....	19
2.3.3. Petersen'in Göç Tipolojisi.....	20
2.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı.....	20
2.3.5.Bağımlılık Okulu: Merkez-Çevre Ve Dünya Sistemi Kuramı.....	21
2.3.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı.....	22
ÜÇÜNCÜ BÖLÜM.....	24
3. GÖÇ İLE İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL	
MEVZUATLARIN İNCELENMESİ.....	24
3.1.ULUSLARARASI MEVZUAT.....	24
3.1.1.1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi	26
3.1.2.Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü.....	28
3.1.3.1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi.....	29
3.1.4.1984 Cartagena Mülteciler Deklarasyonu.....	30
3.1.5. Avrupa'da Uygulanan Göç Mevzuatları.....	31
3.2. TÜRKİYE'DE GÖÇ MEVZUATININ GELİŞİMİ.....	35
3.2.1.1923-1994 Yıllar Arası Türkiye'deki Göç Mevzuat İncelemeleri.....	35
3.2.2. Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik.....	38

3.2.3.Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu.....	39
3.2.4. Geçici Koruma Yönetmeliği.....	43
DÖRDÜNCÜ BÖLÜM.....	46
4.ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ, UYGULANAN AÇIK	
KAPI POLİTİKASI VE BİR GÖÇ MODELLEMESİ ÖRNEĞİ.....	46
4.1.ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ.....	46
4.1.1. Mülteci	46
4.1.2. Şartlı Mülteci	48
4.1.3. İkincil Koruma Kavramı.....	49
4.1.4. Geçici Koruma Kavramı.....	50
4.2.AÇIK KAPI POLİTİKASI.....	51
4.3.SURİYE'DEN GÖÇ NASIL BİR MODEL ÜZERİNDEN İŞLEMEDİR?.....	54
BEŞİNCİ BÖLÜM.....	58
5. BİR GÖÇ KAPISI: REYHANLI	58
5.1.ARAP BAHARI VE SURİYE'DEN GÖÇÜ TETİKLEYEN GELİŞMELER.....	58
5.2.GÖÇ EDENLERİN DAVRANIŞLARI VE DUYGUSAL ETKİLER	60
5.2.1.Türkiyeye Göç Nedenleri.....	61
5.2.2. Kimlik Bunalımları Ve Uyum Süreci.....	62
5.2.3. Göçmenlerin Yaşadıkları Duygular.....	63
5.3. REYHANLI VE GENEL BİLGİLER	65
5.4. SURİYEDEN GÖÇÜN EKONOMİK, SİYASAL, GÜVENLİK, TOPLUMSAL-KÜLTÜREL, PSİKOLOJİK ETKİLERİ.....	67
5.4.1. Ekonomik Etkiler.....	67
5.4.2. Siyasal Etkiler	72
5.4.3. Güvenlik Yönünden Etkiler	74

5.4.4. Toplumsal Ve Kültürel Etkiler	77
5.4.5. Psikolojik Etkiler	78
ALTINCI BÖLÜM.....	80
6. TÜRKİYE’DE GÖÇ SORUNSALI: REYHANLI’YA GÖÇ EDEN SURIYELİ SİĞİNMACILAR ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA...	80
6.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular.....	80
6. 2. Olgusal Ve Tutumsal Sorular.....	85
6.2.1. Göç Etme Sürecine Sebep Olan Olaylar.....	85
6.2.2. Göç Kararı Alma Süreci.....	89
6.2.3. Suriye’de Ailelerini Bırakan Sığınmacılar.....	89
6.2.4. Göç Sürecinde Hatay İlini Tercih Etme Nedenleri.....	90
6.2.5. Türkiye’ye Gelmek İçin Legal Veya İllegal Yollara Başvuran Sığınmacılar.....	92
6.2.6. Türkiye’ye Girişte Kullanılan Sınır Kapıları.....	95
6.2.7. Türkiye’ye Giriş Yapan Suriyelilerin Karşılaştığı Ortam...	96
6.2.8.Suriyelilerin Türkiye’deki Geçim Durumları.....	99
6.2.9. Sığınmacıların Reyhanlı’daki Konut Durumu.....	100
6.2.10. Reyhanlı’da Bir Arada Yaşamaya Çalışan Suriyeliler.....	101
6.2.11. Göçle Birlikte Suriyelilerin Hayatlarındaki Değişiklikler	101
6.2.12. Türkiye’ye Göç Eden Sığınmacıların Suriye’deki Meslekleri.....	102
6.2.13. Suriyeli Sığınmacıların Maddi Yardım Alma Durumları	103
6.2.14. Sığınmacıların Gözünden Devlet Yardımları.....	105
6.2.15. Suriyeli Sığınmacıların Vatanlarına Dönmeyle İlgili Fikirleri.....	106
6.2.16. Sığınmacıların Reyhanlı’ya Uyumu.....	107
6.2.17. Suriyelilerin Yerel Halkla İletişimi.....	109

6.2.18. Yerel Halk İle Sığınmacılar Arasında Ortaya Çıkan Sorunlar Ve Nedenleri.....	109
6.2.19. Suriyelileri Reyhanlı'da Rahatsız Eden Durumlar.....	112
6.2.20. Suriyelilerin Aile Hayatları.....	114
6.2.21. Suriyelilerin Başka Bir Şehre Göç Etme Durumları.....	115
6.2.22. Suriyelilerin Reyhanlı'ya Güven Durumu.....	116
6.2.23. Suç Olayları Ve Suriyeliler.....	117
YEDİNCİ BÖLÜM.....	119
7.REYHANLI'YA GÖÇ EDEN SURİYELİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN ÇÖZÜMLENMESİ.....	119
7.1. Vatanını Terk Etmek Zorunda Olan Hayatlar.....	119
7.2. Hayatta Kalabilmek İçin Verilen Zor Kararlar.....	119
7.3. Geride Bırakılan Hayatlar.....	120
7.4. Gidebilecek Tek Yer: Türkiye.....	120
7.5. Türkiye'ye Ulaşmak İçin Yaşanan Dramlar.....	120
7.6. Güvenli Hayata Giriş Kapısı: Cilvegözü.....	121
7.7. Yaşamın Ve Huzurun Var Olduğunu Görmek.....	121
7.8. Geçinmek İçin Gösterilen Gayret.....	122
7.9. Konforlu Kamptan Barakalara Geçiş.....	122
7.10. Her Zaman Her Yerde Hep Beraberiz.....	123
7.11. Göçle Birlikte Değişen Hayatların Hikâyesi.....	123
7.12. Suriyelilerin Mesleki Dönüşümü.....	123
7.13. Para Varsa Hayatta Var.....	124
7.14. Devlet Yardımları: Yoksul Hayatın Vazgeçilmez Parçası.....	124
7.15. Dönsem Mi Dönmesem Mi Kararsızlığı.....	125
7.16. Kültürel Bağlar Sonucu Ortaya Çıkan Uyum.....	125
7.17. Bir Dil İki Millet.....	126

7.18. “Ziyaretin Kısa Olanı Makbuldür”: Suriyeliler Ve Reyhanlı Halkı Arasındaki Çekişme.....	126
7.19. Mutlu Birliktelikten Rahatsızlık Duyulan Sürece Geçiş.....	127
7.20. Ailemle Mutluyum Görüşü.....	127
7.21. Evimiz Reyhanlı.....	128
7.22. “Sorunların Sebebi Ben Değilim O!” Algısı.....	128
7.23. Her Şeye Rağmen Güvende Olabilmek.....	129
7.24. Suç Olaylarının Yeni Öznesi: Suriyeliler.....	129
SONUÇ	130
KAYNAKÇA	134
EKLER	158
EK-1.“TÜRKİYE’DE GÖÇ SORUNSALI: SURİYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA- REYHANLI ÖRNEĞİ” GÖRÜŞME PLANI	158
EK-2. MUSTAFA KEMAL ÜNİVERSİTESİ SOSYAL VE BEŞERİ BİLİMLER BİLİMSEL ARAŞTIRMA VE YAYIN ETİĞİ KURULU KARARI	161

TABLULAR LİSTESİ

Sayfa

Tablo 1: Türkiye'ye Göç Hareketleri.....	2
Tablo 2: AB Göç Politikalarını Etkileyen Antlaşmalar.....	32
Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler.....	52
Tablo 4: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı.....	53
Tablo 5: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Barınma Merkezlerine Göre Dağılımları.....	54
Tablo 6: Göç Süreci Modeli.....	55
Tablo 7: Türkiye- Suriye Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar).....	68
Tablo 8: Göç Süreci Modeli'nin Reyhanlı'ya Uyarlanması.....	131

GRAFİK LİSTESİ

Sayfa

Grafik 1: Göç Öncesi ve Sonrası Reyhanlı Seçim Sonuçları.....	73
Grafik 2: Katılımcıların Cinsiyet Durumları.....	80
Grafik 3: Katılımcıların Medeni Durumları.....	81
Grafik 4: Katılımcıların Çocuk Sayısı.....	82
Grafik 5: Katılımcıların Yaş Aralıkları.....	83
Grafik 6: Katılımcıların Öğrenim Durumları.....	83
Grafik 7: Katılımcıların Doğum Yerleri.....	84
Grafik 8: Ailenizden Kimseyi Suriye’de Bıraktınız Mı?.....	90
Grafik 9: Türkiye’ye Nereden Giriş Yaptınız?.....	95
Grafik 10: Ailede Çalışan Sayısı.....	99
Grafik 11: Suriye’de Ne İşle Uğraşıyordunuz?.....	103
Grafik 12: Herhangi Bir Yerden Maddi Yardım Alıyor Musunuz?.....	104
Grafik 13: Savaş Bittikten Sonra Suriye’ye Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?..	107
Grafik 14: Reyhanlı’ya Uyum Sağladığınızı Düşünüyor Musunuz?.....	108
Grafik 15: Reyhanlı’dan Ayrılıp Başka Şehre Göç Etmeyi Düşünüyor Musunuz?.....	115
Grafik 16: Kendinizi Burada Güvende Hissediyor Musunuz?.....	116

FOTOĞRAF LİSTESİ

Sayfa

Fotoğraf 1: Arap Baharını Başlatan Olay Muhammed Buazizi'nin Kendisini Yakması.....	59
Fotoğraf 2: Dera Protestoları.....	60
Fotoğraf 3: Cilvegözü Sınır Kapısı.....	68
Fotoğraf 4: Sınır Kaçakçılığı Faaliyetleri.....	69
Fotoğraf 5: Tarlalarda Çalışan Suriyeli İşçiler.....	70
Fotoğraf 6: Reyhanlı'daki Suriyeli Sığınmacıların Açmış Olduğu İşletmeler...	71
Fotoğraf 7: Reyhanlı Patlaması.....	74
Fotoğraf 8: Suriye Plakalı Araçların Türk Plakalara Dönüşü.....	75
Fotoğraf 9: Reyhanlı'ya Düşen Bir Roketin Verdiği Tahribat.....	76
Fotoğraf 10: Barakalarda Yaşayan Suriyeliler.....	78
Fotoğraf 11: Asi Nehrinden Hatay'a Kaçak Giriş.....	94
Fotoğraf 12: Cilvegözü'nden Türkiye'ye Giriş Yapan Suriyeliler.....	96
Fotoğraf 13: Reyhanlı'da Suriyelilerin Maaş Çekme Kuyruğu.....	104

HARİTA LİSTESİ

Sayfa

Harita 1: Reyhanlı'nın Uydu Haritası..... 66

Harita 2: Reyhanlı Ve Suriye Sınırı..... 91

KISALTMALAR LİSTESİ

AB	Avrupa Birliği
ABD	Amerika Birleşik Devletleri
ABÖ	Afrika Birliği Örgütü
AFAD	Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı
AKP	Adalet Ve Kalkınma Partisi
BM	Birleşmiş Milletler
BMMYK	Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği
CHP	Cumhuriyet Halk Partisi
GİGM	Göç İdaresi Genel Müdürlüğü
GKY	Geçici Koruma Yönetmeliği
ÖSO	Özgür Suriye Ordusu
TDK	Türk Dil Kurumu
TESEV	Türkiye Ekonomik ve Sosyal Etüdler Vakfı
TÜİK	Türkiye İstatistik Kurumu
YUKK	Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

GİRİŞ

Göç bir sosyal hareketlilik olgusu olarak insanlık tarihi kadar eski ama kendisini daima güncel tutan bir kavramdır. Bu nedenle göç süreçleri tarih boyunca değişimlere uğrayarak bugünlere gelmiştir.

İlk zamanlarda göç olayları daha çok savaşlar ve ekonomik nedenler gibi zorunlu faaliyetler sonucunda yapılırken, günümüzde bunlara ek olarak kültürel, siyasal, eğitim gibi sebepler sonucunda göç hareketleri olmuştur (Akıncı vd., 2015: 60–61). Göç bu gibi nedenlerden dolayı göç alan yerler için bir sorun olarak algılanmış ancak bu krizlere maruz kalanlar için ise var olan sorunlara çözüm olarak atılan bir adım olmuştur.

Göç olgusunun ülkelerarası ekonomik farkın artması sonucu bir ülke çok fakir diğer bir ülke çok zengin olması ekonomik durumu kötü olanların bu yerlere göç etme süreçlerini hızlandırmıştır. Günümüz teknolojisi ve küreselleşme sonucunda artık göç dinamik bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır.

İnsanlık tarihi boyunca birçok kitlesel göç olmuş ve dünya üzerindeki sosyal hareketlilik daima canlı kalmıştır. Dünyadaki kitlesel göç hareketlerinin tarihçesine bakıldığında, ilk göçlerin kavimler göçüyle başladığı, coğrafi keşifler sonrası yeni yerlerin keşfedilmesi ve sonrasında da büyük göç hareketlerine neden olduğu görülmüştür. Yakın tarihteki göçün artış trendi incelendiğinde şu istatistikler karşımıza çıkmaktadır: 1750-1880 döneminde dünyada yılda ortalama 230 bin insanın, 1880-1940 döneminde yılda ortalama bir milyon 600 bin insanın, 1945-1970 döneminde göç eden insan sayısı yılda ortalama dört milyon insanın göç ettiği belirtilmiştir (Gün, 2006: 28; Demirkan, 2011).

Birleşmiş Milletler'in göç verilerine göre 1970-2010 arasında dünyadaki göçmen sayısı iki buçuk kattan daha fazla arttığı belirtilmiş, 1970 yılında 84 milyon, 1990'da 156 milyon, 2010'da ise 214 milyon, 2013 yılında ise 232 milyona ulaşmıştır (Bakırtaş, 2012: 241-242; Deniz, 2014: 182-183; Ünal, 2014: 66). BM Raporuna göre, 2017'de uluslararası göçmenlerin sayısı 258 milyona yükseldiği belirtilmiştir (Türkoğlu-Oğuz, 2018; Bodur, 2018).

Türkiye geçmişten günümüze kadar kitlesel göç hareketlerine en fazla maruz kalan ülkelerden biri olmuştur. Coğrafi konum olarak Türkiye'nin Asya ve Avrupa kıtaları ile Ortadoğu ülkelerinin ulaşım güzergâhında bulunması göçler için oldukça önem arz etmiştir. Bu nedenle farklı dönemlerde uluslararası göç ve sığınma hareketlerinden etkilendiği görülmektedir. Özellikle Ortadoğu ülkeleri içerisinde ortaya çıkan iç çatışmalar, savaşlar ve siyasi olaylar her sene binlerce insanın ülkelerinden göç etmelerine sebep olmaktadır. Bu nedenle Türkiye tarih boyunca göç hareketlerinden etkilenmiştir.

Tablo 1: Türkiye'ye Göç Hareketleri

Tarih	Yer	Sayı
1922-1938	Yunanistan	384 Bin Kişi
1923-1945	Balkanlar	800 Bin Kişi
1933-1945	Almanya	800 Kişi
1988	Irak	51.542 Kişi
1989	Bulgaristan	345 Bin Kişi
1991	Irak	467.489 Kişi
1992-1998	Bosna	20 Bin Kişi
1999	Kosova	17.746 Kişi
2001	Makedonya	10.500 Kişi
2011-2018	Suriye	3.5 Milyon Kişi

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018)

Osmanlı Devleti zamanında ilk göç hareketleri İkinci Bayezid zamanında İspanya'dan Yahudilerin İstanbul'a göçleriyle başlamış, buna benzer göç hareketleri Cumhuriyet'in kurulmasına kadar devam etmiştir. 1922-1938 yılları arasında Yunanistan'dan Türk kökenli insanlar göç etmiştir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018). Lozan Barış Antlaşması ve sonrasında yapılan mübadele antlaşmaları ile yeni kurulan devletin sınırları dışındaki Türk ve Müslümanlara bu topraklara göç etmelerinin yolu açılmıştır. Mübadele kapsamında Türkiye'ye yapılan ilk göçler sonucu Yunanistan'da bulunan tahminen 450.000 Müslüman ve Türk asıllı insan Türkiye'ye göç etmiştir (Arı, 1999: 98).

1923-1945 döneminde 800 bin kişinin Balkanlar'dan geldiği bilinmektedir. İkinci Dünya Savaşı yıllarını da kapsayan 1933-1945 arasında sadece Almanya'dan

800 kişi Türkiye’de yeni bir hayat kurmuştur. Diğer taraftan İnan’da Devrim sonrası yaşanan Irak-İnan Savaşı’nda mağdur olan 51.542 kişi Irak’tan kaçararak Türkiye’ye sığınmiştır. Yirminci yzyıl boyunca Türk ve Müslüman kökenli insanların Türkiye’ye göçü devam etmiştir. 1980’lerin sonlarında Todor Zhivkov liderliğindeki Bulgaristan’da Türklere yapılan ayrımcılık ve zulüm sonrasında 1989-1994 arasında 355 binden fazla Türk kökenli Bulgar göçmeni Türkiye’ye gelmiştir (İlhan, 2016). Irak’ta 1991 yılında yaşanan 1. Körfez Savaşı sonrasında bu ülkeden Türkiye’ye 467.489 kişi sığınmış ve kamplara yerleştirilmiştir. SSCB’nin dağılması sonucu Balkanlarda 1992-1998 yılları arasında yaşanan Bosna Savaşı sonucu Bosna’dan 20 bin kişi Türkiye’ye göç ederek Türkiye’de yeni bir hayat kurmuştur. Türkiye özellikle Sovyetler Birliği’nin dağılmasından sonra göç alan bir ülke konumuna gelmiştir. Balkanlarda yaşanan Kosova İç Savaşı’nda ülkeden 17.746 kişi Türkiye’ye sığınmiştır. Makedonya’dan 2001 yılında 10.500 kişi Türkiye topraklarına kitlesel olarak göç etmiştir. Son olarak ise Suriye’de 2011 yılında başlayan iç karışıklıklar nedeniyle yaklaşık üç buçuk milyondan fazla kişi Suriye’den Türkiye topraklarına göç etmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Özellikle 2010 yılında Tunus’ta fitili ateşlenip Arap coğrafyasında hükümetleri düşüren ve kargaşa ortamı oluşturan Arap Baharı, 2011 yılında Suriye’de etkisini göstermeye başlamıştır. Suriye’de protestoların başlaması ve halkın özgürlük istekleri sonrasında şiddet hareketlerinin ortaya çıkmasıyla birlikte yedi yıldır bitmeyen bir iç savaş ortaya çıkmıştır. Çatışmalardan korkan ve telaşa kapılan Suriye halkı başka ülkelere göç etmek zorunda kalmış ve gidebilecekleri en yakın yer olan Türkiye’ye doğru göç harekâtı başlamıştır. Türkiye’ye gelmeye başlayan sığınmacılar, göç ettikleri kentlerde uyum sorunu yaşamakta ve kentsel değişimlere yol açmaktadırlar.

Tüm bu gelişmelerden en fazla etkilenen kentlerin başında Hatay gelmektedir. Hatay, coğrafi konumu itibariyle Türkiye’nin güneyinde yer alması ve Suriye’ye sınır olan bir il olması dışında Suriye toplumuyla arasında kültürel ve akrabalık ilişkilerin üst düzey olduğu bir kent olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu nedenle Suriye’deki iç savaş ile birlikte ortaya çıkan göç hareketlerinden Hatay ili çok fazla etkilenmektedir.

Hatay'ın Reyhanlı ilçesi Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye giriş yaptığı en önemli noktalardan biri olarak göze çarpmaktadır. Reyhanlı ilçesi gerek Hatay'ın Suriye sınırında olması gerekse Suriyeli sığınmacılar ile Reyhanlı halkı arasındaki kültürel bağ ilçeyi stratejik bir konuma getirmektedir. Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı ilçesi üzerinde ekonomik, toplumsal vb. konularda ne gibi etkilerin ortaya çıktığı ve tüm bu süreçler içerisinde ortaya konan göç modellemenin işleyip işlemediği araştırılmaktadır.

Çalışma yedi bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde, araştırmanın hangi konular üzerinde temellendiği, araştırmanın amacı, tezleri, kapsamı, araştırma sırasında yaşanan sorunlardan oluşan sınırlılıkları ve araştırma metodundan bahsedilmektedir.

İkinci bölümde, göç ile ilgili kavramsal çerçeve yer almaktadır. Göç ve göçmen kavramları üzerinde durulup, göç çeşitleri incelenmekte, tüm bu süreçlerin sonrasında ortaya çıkan göç teorileri ana hatlarıyla açıklanmaya çalışılmaktadır.

Üçüncü bölümde ise öncelikle göçle ilgili ilk hukuksal çerçeve olarak uluslararası mevzuatlar incelenmekte, bunun ışığında bölgesel anlaşmaların göçe nasıl baktığı konusu üzerinde durulmaktadır. Daha sonrasında ise Türkiye'deki göç mevzuatının gelişimi, uluslararası antlaşmalara bakış açıları ve yapılan düzenlemeler ana hatlarıyla yer verilmektedir.

Dördüncü bölümde, gerek uluslararası gerekse ulusal mevzuatlarda yer alan uluslararası koruma çeşitlerine yer verilmekte, Suriye'den göçle birlikte Türkiye'nin uyguladığı Açık Kapı Politikası ana hatlarıyla ve istatistiki verilerle desteklenerek açıklanmaktadır. Daha sonrasında ise Suriye'den göç nasıl bir modelleme üzerinde kurulabileceği örnek bir modelle açıklanmaya çalışılmaktadır.

Beşinci bölümde, öncelikle Arap Baharı ve Suriye'deki karışıklıkların nasıl başladığı, nedenleri incelenmekte, göç sürecinde göç edenlerin davranışlarının ve göçün kişiler üzerindeki duygusal etkilerine yer verilmektedir. Daha sonrasında ise Hatay'ın Reyhanlı ilçesi hakkında bilgi verilmekte, Suriye'den göçün Reyhanlı ilçesi üzerinde gösterdiği ekonomik, siyasal, toplumsal-kültürel ve psikolojik etkileri görsel basındaki haberlerle desteklenerek anlatılmaya çalışılmaktadır.

Altıncı bölümde, Hatay'ın Reyhanlı ilçesine göç eden Suriyeli sığınmacılar ile ilgili ortaya konan göç modellemesinin test edilmesine yönelik yapılan görüşmelerde alınan cevaplar aktarılmaya çalışılmaktadır.

Yedinci bölümde de Hatay'ın Reyhanlı ilçesine göç eden Suriyeli sığınmacılar ile yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen veriler analiz edilmektedir.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. ARAŞTIRMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Bu başlık altında araştırmanın konusu ve amacı, araştırmanın tezi, araştırma sürecinde araştırmayı kısıtlayan durumlar yani sınırlılıkları ve araştırmanın metodu hakkında bilgiler verilmektedir.

1.1. Araştırmanın Konusu ve Amacı

Günümüzde göç tüm ülkeleri her açıdan etkileyen önemli bir hareket olarak karşımıza çıkmaktadır. Göç veren ve göç alan ülkeler farklı yönlerden göç hareketlerinden etkilenmesine rağmen özellikle gelişmekte olan ülkelerin ekonomilerine ağır yükler yüklemekte ve bu yükler altında toplumsal huzursuzluk ve kargaşa ortamı ortaya çıkarmaktadır.

2010 yılında başlayıp 2011 yılında Suriye'ye sığınan Arap Baharı ile ortaya çıkan iç savaşın Suriye halkını siyasal, ekonomik ve sosyal açıdan etkilediği görülmektedir. Halkın üzerindeki baskı ve yaşam koşullarının kötüleşmesi neticesinde halk göç etmeyi tek çıkış noktası olarak görmesi doğal olarak karşılanmaktadır.

Türkiye'nin Ortadoğu gibi çatışma ve savaşların eksik olmadığı bir coğrafyada bulunması ve olaylar karşısında başat güç olma çabası nedeniyle dış göç çözülmesi gereken önemli bir sorun alanı olarak karşımıza çıkmaktadır. Özellikle son dönemde yaşanan dış göçün genel çerçevesi göz önüne alındığında, öncelikle sınır il ve ilçelerine bazı yükler getirdiği ve çok önemli sorunlara neden olduğunu söylemek mümkündür. Bu çalışmanın konusu Suriye'den göçün hangi şartlar altında yapıldığı ve Reyhanlı'ya gelen sığınmacıların ne gibi durumlarla karşılaştıklarını ortaya koymaktır.

Dış göç hareketinin yoğun olarak yaşandığı sınır ilçelerinden olan Reyhanlı'da güvenlik, toplumsal, ekonomik ve kültürel birçok sorun ortaya çıkmasında etkili olan faktörler belirlemek ve Reyhanlı'ya yapılan göçlerin tanımlanabilir bir modeli üzerinden işleyip işlemediğini ortaya koymak araştırmanın temel amacıdır.

1.2. Araştırmanın Tezleri

Araştırmanın temel tezi;

Suriye’de iç savaşın ortaya çıkmasıyla birlikte Suriye’de bulunan halk, çatışma ortamından kurtulmak için g kararı alıp bu kararı uygulamaya çalışmaktadır. Suriyelilerin göç hareketleri genellikle Türkiye sınırlarına doğru yapılmış ve özellikle Hatay’ın Reyhanlı ilçesi yoğun bir şekilde g hareketleriyle karşı karşıya kalmıştır. Göç hareketleri sonucunda Reyhanlı’ya gelen sığınmacılar pek çok olumlu ve olumsuz durumla karşılaşmaktadır.

Bu araştırmayı yönlendiren alt tezler ise şunlardır;

Alt Tez 1. Göç edenlerin Reyhanlı’yı tercih etmelerinde sınıra yakın olması kadar akrabalık ilişkileri de etkili olmaktadır.

Alt Tez 2. G kararı alma sürecinde kadınlar etkilidir.

Alt Tez 3. G kararı alınırken ilk aşamada geri dönüleceği düşünülürken, bir süre sonra bu karar tam yerleşme kararına dönüşmüştür.

Alt Tez 4. G süreci kendi illegal yapı ve oluşumunu da ortaya çıkarır.

Alt Tez 5. Reyhanlı’ya göç eden Suriyeli sığınmacıların büyük bir kısmının kamplar yerine ilçe merkezlerinde ev kiralamakta ve bazı mahallerde Suriyelilerin toplanıp bir arada yaşadıkları ortaya çıkmaktadır. Temel kaygı güvenliktir.

Alt Tez 6. Sığınmacılar daha çok informal/kayıtdışı alanlara yönelmektedirler.

Alt Tez 7. Dinsel ve kültürel yakınlık uyum sürecini etkilemektedir.

Alt Tez 8. Reyhanlı’da güç ve suç ilişkisi sığınmacılar üzerinden bir politika malzemesi olmaktan öteye gidememiştir.

Alt Tez 9. Suriyeli sığınmacılar en çok muhtemel terörist gözüyle bakılmasından ve ilçedeki hayat pahalılığından rahatsızlık duymaktadırlar.

Alt Tez 10. Reyhanlı halkı ve Suriyeli sığınmacılar arasında yaşanan sorunların Reyhanlı patlaması sonrasına denk gelmektedir.

1.3. Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma süresince dört temel sınırlılık durumuyla karşılaşmıştır. İlk olarak; sığınmacıların Türkçe bilmemeleri veya çok az seviyede Türkçe bilmeleridir. Suriyeli sığınmacıların hepsi Arapça bildiğinden dil sorunu tercüman vasıtasıyla aşılmaya çalışılmıştır.

İkinci olarak; görüşülen kişilerin eğitim seviyelerinin farklı olmasından dolayı soruları anlamlandırabilme açısından önemli farklılıklar ortaya çıkmıştır. Bu durum da sorular mümkün olduğunca, görüşülen kişilerin durumlarına indirgenerek aşılmaya çalışılmıştır.

Üçüncü olarak; totaliter yani baskıcı bir sistemden geldikleri için görüşülen kişilerin tehdit ve risk algısı daha yüksektir. Bu nedenle Suriyeliler gözlediklerini fişlendiklerini veya izlendiklerini düşündüklerinden araştırmaya katılmaya yanaşmamakta ve sorulan sorulara rahat bir şekilde cevap verememektedir. Güvenilir ve sağlam veri temin etmeyi önemli ölçüde sınırlandıran bu durum, karşılıklı güven ortamının yaratılmasıyla aşılmaya çalışılmıştır.

Dördüncü sınırlılık görüşülen kadınlarla ilgilidir. Kadınlar yukarıdaki diğer üç sınırlılığa ilaveten yabancı biri ile görüşmekten çekinmektedirler. Bu durum karşısında kadın görüşmecilerle görüşmeler sırasında kadın tercümanlar kullanılarak bu sorun aşılmaya çalışılmıştır.

1.4. Araştırmanın Metodu

“Türkiye’de Göç Sorunsalı Suriye’den Göçün Etkileri Reyhanlı Örneği” başlıklı çalışma teorik ve uygulama olmak üzere iki aşamadan oluşan bir alan araştırmasıdır. Bu çerçevede öncelikle literatür taraması yapılmış ve konuyla ilgili bilgi ve belgelere ulaşılmıştır. Elde edilen bilgilerden yola çıkılarak araştırmanın teorik kısmı oluşturulmuştur. Araştırmanın teorik kısmı oluşturulduktan sonra uygulama bölümüne geçilmiştir.

Çalışmanın uygulama aşamasında ise Suriyeli sığınmacılarla derinlemesine görüşme yöntemi uygulanarak nitel bir çalışma yapılmıştır. Araştırmanın amacına uygun olarak hazırlanan sorular, araştırmacı nezaretinde ve tercüman vasıtasıyla Suriyeli sığınmacılara sorularak görüşmeler gerçekleştirilmiştir.

Çalışmanın verileri beş kimlik sorusu, 24 (yirmidört) olgusal ve tutumsal soru olmak üzere toplam 29 (yirmidokuz) soruyu kapsayan bir görüşme formu kullanılarak toplanmıştır. Tüm bu sorular Suriyeli sığınmacıların Türkçe bilmediklerinden dolayı erkekler için erkek tercüman, kadınlar için kadın tercüman kullanılarak sorulmuştur. Araştırma bulgularının sunulduğu bölümde verilen cevaplarda yapılan alıntılarda özgün dile genel olarak müdahale edilmemiştir. Yapılan görüşmelerde görüşmecilerin daha rahat cevaplar verebilmesi adına ses kaydı ya da videoya kayıt gibi yöntemler kullanılmamıştır. Bunun yerine araştırmacı tarafından notlar alınarak cevaplar kaydedilmiştir.

Alan çalışması 19 Mart-19 Nisan 2018 tarihleri arasında toplam bir ayda tamamlanmıştır. Bulgular, Türkiye’de misafir edilen yaklaşık üç buçuk milyon Suriyeli sığınmacılar arasında Hatay’ın sınır ilçesi olan Reyhanlı’da yaşayan ve 18-65 arası yaş grubunda bulunan çeşitli meslek grubunda yer alan 34 (otuzdört) erkek ve 26 (yirmialtı) kadın toplam 60 (altmış) sığınmacı ile yapılan derinlemesine mülakata dayanmaktadır. Toplanan veriler içerik analizi tekniği ile analiz edilerek sınıflandırılıp yorumlanmakta ve çalışma bu veriler üzerine oturtulmaya çalışılmaktadır.

İKİNCİ BÖLÜM

2. GÖÇ İLE İLGİLİ TEORİK ÇERÇEVE

Bu başlık göçün kavramsal açıklamaları, göç çeşitleri ve tüm bu göç süreçlerini anlamlandırmaya çalışan göç teorilerinden oluşmaktadır.

2.1. GÖÇÜN KAVRAMSAL ÇERÇEVESİ

Göç literatürde çeşitli tanımlamalara sebep olan ve çeşitli şekillerde açıklanmaya çalışılan kavramlardan biridir. Bu nedenle de göç ve sonrasında ortaya çıkan göçmen kavramlarının çeşitli şekillerde açıklanması gerekmektedir.

2.1.1. Göç ve Göçmen Kavramları

Göç, insanlık tarihi kadar eski ancak ortaya çıkarttığı etkiler bakımından günümüzde birçok sorunun ortaya çıkmasını sağlayan bir olgudur. En genel anlamıyla tanımlanmak istenirse göç, iki mekân arasında nüfusun yer değiştirmesi olarak tanımlanmaktadır. Ancak olgusal olarak göç konusu incelendiğinde; göçe etki edebilecek pek çok faktörün olduğu ve bu faktörler ile birlikte farklı zamanlarda farklı sonuçlar ortaya çıkabildiği için katı sınırlarla çizilen tek bir göç tanımlaması yapmak mümkün görülmemektedir (Tümtaş ve Ergun, 2016: 1348).

Göç tanımlarının ortak noktaları göz önüne alındığında ise göç; “bireylerin gelecek yaşantılarının bir bölümünü ya da tamamını sürdürmek üzere yaşamakta olduğu mekândan başka bir yere yaptığı yer değiştirme hareketi” olarak karşımıza çıkmaktadır (İçduygu ve Ünal, 1998: 38; Çağlayan, 2008: 301-302; Gül ve Ergun, 2012: 281; Karpat, 2013: 71).

Göç Terimleri Sözlüğü (2009: 22) göçü, “Uluslararası bir sınırı geçerek veya bir devlet içinde yer değiştirmek süresi; yapısı ve nedeni ne olursa olsun insanların yer değiştirdiği nüfus hareketleri” olarak tanımlamaktadır. Tekeli'nin tanımına göre (2008: 18) ise göç, “Bir yerde yaşamlarını sürdürenlerin kendi özgür iradeleriyle yaşamlarını uzun süreliğine başka bir yerde devam ettirmek üzere değiştirmeleri ve yeni yaşam mekânlarına eklememeleri süreci” olarak tanımlanmaktadır.

Birleşmiş Milletler Nüfus Bürosu'nun tanımına göre göç; "Kişinin köken yerinden başka bir yere giderek orada kalıcı yerleşmesi ve böylece ikamet yerinin değişmesi" anlamına gelmektedir (Danış, 2011: 6; Bitkal, 2014: 2). Saraçlı'ya göre (2011: 7) göç; bireysel veya gruplar halinde insanların, daha iyi yaşam şartlarına kavuşmak veya zulme uğramamak amacıyla, ülke içinde yer değiştirmeleri veya başka ülkelere gitme süreçlerini kapsamaktadır.

Göç, öncelikle bireylerin zihinlerindeki değişim ile başlayıp, mekânsal değişimlerle devam eden ve göç edilen yere uyum sağlanması ile tamamlanan bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır. Tüm bu süreçlerin en başından sonuna kadar yaşayan ve ortaya çıkan sonuçlara katlanan en önemli aktör bireyin kendisi olmaktadır (Demirel, 2004: 7-8). Bu nedenle içinde barındırdığı yapı itibarıyla homojen olmayan göç kavramı, bireylerin dolayısıyla milletlerin yaşamını değiştiren en önemli olgulardan biri olarak karşımıza çıkmaktadır (Düzkaaya, 2016: 8).

Türkiye'de 6458 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu'na göre (YUKK) göç; "Yabancıların, yasal yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını ve Türkiye'den çıkışını ifade eden düzenli göç ile yabancıların yasa dışı yollarla Türkiye'ye girişini, Türkiye'de kalışını, Türkiye'den çıkışını ve Türkiye'de izinsiz çalışmasını ifade eden düzensiz göçü ve uluslararası korumayı" kapsayacak biçimde tanımlanmaktadır (YUKK, 2013).

Göç olgusunun baş aktörü yabancıdır. YUKK kapsamında yabancı; "Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi" olarak tanımlanmaktadır. Göç eylemi ile yabancı bireyin ilişkisi değerlendirildiğinde, bu bireylerin "göçmen" olarak isimlendirildikleri görülmektedir. Özellikle göçe maruz kalanlar için göçmen teriminin kullanılması, "yabancı" teriminden daha kapsayıcı bir durumu ortaya koymaktadır (TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Raporu, 2018: 240). Göç tanımında olduğu gibi literatürde göçmen kavramının tanımlanmasında da farklı bakış açısından ele alınan çeşitli tanımlamalardan oluşmaktadır.

Göçmen; siyasi, ekonomik vb. nedenlere dayalı olarak ülkesini değiştiren kişi olarak karşımıza çıkmaktadır. Göçmen kavramı uluslararası mevzuatlar ve ulusal mevzuatlar bazında incelendiğinde ortada çeşitli anlayış farklarının ortaya çıktığı görülmektedir. Ulusal mevzuatlarda uluslararası mevzuatlardan farklı olarak dar

kapsamlı bir anlayışla göçmen, Türk soyundan olan ve Türk kültürüne bağlı olma şartıyla ülkemize gelmiş olan kişileri içermektedir. İstatistiksel verilere göre, Türkiye'deki göçmenlerin yaklaşık % 90'ının Balkan kökenli olduğu ortaya çıkmaktadır (Başak, 2011: 4).

Göçmenler genellikle ülkelerinde baskı altında olmaları veya ekonomik sebepler gibi çeşitli faktörler ortaya çıkması sonucunda ülkelerinden ayrılan kişiler olarak tanımlanmaktadır (Özkan, 2013: 126). Göçmenler, genellikle ülkeleri tarafından sağlanan korumalardan yararlanmaya devam etmekte, ancak daha iyi hayat standardına kavuşmak için daha gelişmiş ve refah seviyesi yüksek olan ülkelere göç etmektedirler (Kaya ve Eren, 2015: 17).

2.2. GÖÇ ÇEŞİTLERİ

Göç hareketleri günümüz dünyasında küreselleşme süreciyle birlikte iletişim ve ulaşım imkânlarının artması ve bunun sonucu olarak da insanlar için hiçbir yerin uzak olmadığı algısı tüm bu göç hareketlerinin çeşitlenmesine sebep olmuştur. Bu nedenle de göç hareketlerini en basit tabirle iç ve dış göç olarak ayrılabilir. Bu

2.2.1. İç Göçler

İç göç, bir ülkenin sınırları içerisinde yapılan yer değiştirme hareketidir. Bu yer değiştirme hareketi devamlılık arz edebileceği gibi kısa süreli de gerçekleşebilmektedir. Gerçekleşen iç göçle birlikte göç alan yerin nüfusu artmaktayken, göç veren yerin nüfusu azalmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 169).

Türkiye'de iç göçler genellikle kırsal alanlardan kentsel alana doğru gerçekleşmekte ve kentler içinde de belli bir takım merkezler üzerinde yoğunlaşmaktadır. İç göçün sebeplerine bakıldığında; kırsal alandaki nüfusun özellikle makine kullanımının artmasıyla birlikte insanların geçim sıkıntısına düşmesi, kırsal alandaki hizmetlerin yetersiz kalması, büyük kentlerin cazibesinin fazla olması "İstanbul'un taşı toprağı altındır" göçün sebepleri olarak ilk akla gelen olgular olarak karşımıza çıkmaktadır.

İç göçler sonucunda ülke içindeki nüfus dengesiz olarak dağılmaktadır. Bu nedenle göçlerin özellikle belli merkezler üzerinde yoğunlaşması bu yerleşim

yerlerinde bir süre sonra bir doygunluğa ulaşmasına sebep olmakta ve bunun neticesinde bu merkezlerin yakın çevrelerinde de ciddi göç hareketleri meydana gelmektedir (Demir, 1997: 85). İç göçler sonucunda nüfus dengesiz dağıldığı için yatırımlar da dengesiz olarak dağılmaktadır. Göçlerin belirli şehirlere yapılması sonucunda barınma ve gecekondulaşma gibi sorunları da beraberinde getirmiştir.

Türkiye’de 2016-2017 yılları arasında Türkiye İstatistik Kurumu verilerine göre 2.684.820 kişinin herhangi bir sebepten dolayı bir ilden başka bir ile göç ettiği, bu göçün 416.587’si İstanbul’a yapıldığı tespit edilmektedir. İstanbul’u 188.100 kişi ile Ankara, 127.394 kişi ile İzmir takip etmektedir. Yine en çok göç veren iller bazında istatistikler incelendiğinde de karşımıza İstanbul, Ankara, İzmir sıralaması çıkmaktadır (TÜİK, 2018). İç göçler kendi içerisinde üçe ayrılmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 169-172):

2.2.1.1. Mevsimlik Göçler

Mevsimlik göç, insanların genellikle bahar ve yaz dönemlerinde farklı şehirlere çalışmak için gittikleri ve yaşadıkları mekânlardan zorunlu da olsa ayrı kaldıkları bir dönemi kapsamaktadır (Demir, 2015). Ülkemizde görülen Karadeniz bölgesindeki fındık işçiliği, Çukurova bölgesindeki pamuk işçiliği mevsimlik göçlere örnek verilebilmektedir. Mevsimlik göçler göç edilen yerleşim yeri için ciddi sosyal değişimlere neden olmamaktadır. Bunun nedeni göç edilen yerde kalınan zamanın az olmasından kaynaklanmaktadır (Tüfekçi, 2002: 15).

2.2.1.2. Geçici Göçler - Sürekli Göçler

Geçici göç, değişik nedenlerle göç eden insanların, göç ettikleri yere ömür boyu yerleşmek amacıyla değil de belli bir dönem yaşadktan sonra geri dönme düşüncesiyle gerçekleştirdikleri göç hareketleri olarak tanımlanmaktadır (Küyük, 2011: 29). Geçici göçlerin kapsamına mevsimlik göçler, başka ülkelere eğitim amaçlı giden öğrencileri ve askerleri kapsamaktadır. Kişiler bu göç sürecinde tahmini olarak ne kadar kalacaklarını öngörmektedirler (Bayraklı, 2007: 20).

Sürekli göç, kişilerin farklı sebeplerden dolayı yaşadıkları yeri terk ederek başka bir yere yaşamının geri kalanını sürdürmek için göç etmesi olarak karşımıza çıkmaktadır. Sürekli göçün gerçekleşmesi için insanların göç ettikleri yere temelli

yerleşmek üzere gitmeleri gerekmektedir. Sürekli göçler genellikle geçici göçler sonucunda ortaya çıkan bir süreç olmaktadır. Kişilerin geçici olarak göç ettiği bir yerde daha iyi yaşam şartları ortaya çıkmasından dolayı bu yerlerde kalıcı olarak yaşamlarını sürdürmeyi düşünmektedir (İçduygu vd., 2009: 69).

2.2.1.3. Zorunlu ve Gönüllü Göçler

Bireylerin ikamet ettikleri yerleri, siyasi gerginlik, çatışma ya da doğal felaketler sebebiyle istem dışı olarak terk etmek zorunda kalmaları zorunlu göç olarak tanımlanmaktadır (Gündüz ve Yetim, 1997: 110; Bayındırlık ve İskân Bakanlığı Kentleşme Şurası Raporu, 2009: 8). Bir devletin sınırları içerisinde bulunan kişilerin ya da grupların kendi düzenli ikametlerinden bir devlet politikası olarak uzaklaştırılmaları ve gönüllü olmadıkları şekilde transfer edilmeleri olarak da zorunlu göç tanımı yapılabilmektedir (Çiçekli, 2009: 75). Zoraki göçe 1923 yılında imzalanan Lozan Antlaşması ve sonrasında gerçekleşen mübadele kapsamındaki göçler de sayabilmektedir (Arı, 1999: 97; Erdem, 2017: 23).

Gönüllü göçte ise etkili olan faktör, bireyin kendi istek ve arzu ile herhangi bir baskıya maruz kalmadan başka bir yere göç etme kararı verebilmesi olarak tanımlanmaktadır. Yani insanların ekonomik gerekçelerle, hayatında değişiklik yapma arzusuyla ya da geleceğine yönelik yaptığı planları hayata geçirebilmek amacıyla gerçekleştirdiği kişisel isteklerinin neticesinde ortaya çıkan nüfus hareketleri olarak karşımıza çıkmaktadır (Küyük, 2011: 39). Bu göç sürecinde kişilerin veya aile fertlerinden birinin başka bir yere göç etmesiyle daha iyi şartlarda yaşaması diğer aile bireylerini veya akrabalarını da göç etme konusunda daha kolay teşvik etmektedir (Özyakışır, 2013: 14).

Gönüllü göçler, genel itibarıyla ekonomik sebepler ve hayat şartlarını iyileştirmek için yapılırken, zorunlu göçler devletlerin zorlaması ve aralarında anlaşmasıyla yapılmaktadır. Zorunlu göçe maruz kalan insanlar tamamen ani bir kararın verilmesi sonucu göç sürecini hazırlanmadan gerçekleştirmektedirler. Tabii ki diğer sorun ise zorunlu göç ile tüm malvarlıkları geride kalmakta ve gidecekleri yerde de güvencesiz durumda olacakları gerçeğiyle karşı karşıya kalmaktadırlar.

2.2.2. Dış Göçler

Göç, yüzyıllardır gerçekleşen, şekil ve içerik yönünden sürekli değişikliklere uğrayarak devam eden bir olgu olarak karşımıza çıkmaktadır. Hızla değişen çevresel faktörler ve teknolojiadaki gelişmeler ülkeler arasında yapılan göçleri daha yaygın hale getirmektedir (Ündücü vd., 2009: 162). Bu bağlamda ülkeler arasında yapılan bu göçlere dış göçler denilmektedir. İnsanların özellikle daha iyi yaşama arzularıyla gerçekleştirdikleri dış göçler gönüllü dış göçler iken doğal felaketler, savaşlar ya da terör gibi nedenlere bağlı olarak gerçekleşen göçler zorunlu dış göçler olarak tanımlanmaktadır (Şahin, 2010: 57).

Dış göç, bir ülke vatandaşının bir başka ülkeye kalıcı olarak gitmesine karşılık gelmektedir. Bireylerin yaşadıkları ülkeyi terk etmelerinin altındaki sebep ise kişilerin daha iyi yaşam koşullarında hayatlarını sürdürmektir. Dış göç kendi içerisinde beyin göçü, işçi göçleri ve mübadele göçleri olmak üzere üç gruba ayrılmaktadır (Koçak ve Terzi, 2012: 173-175).

2.2.2.1. İşçi Göçü

İşçi göçünde bir ülkede oluşan işgücü açığının başka bir ülkedeki işgücü fazlasıyla giderilmesi yapılmaktadır. Özellikle gelişmekte olan toplumlarda işgücünün ucuz olması, gelişmiş ülkelerdeki pahalı iş gücü yerine ikame edilmektedir (Sayın vd., 2016: 4). Az gelişmiş ülkelerde iş olanaklarının kısıtlılığı, iş imkânlarının fazla olduğu gelişmiş ülkelere doğru olan göçlere sebep olmaktadır. İş bulmak ve çalışmak amacıyla yapılan bu göçlere işçi göçleri denir. Türk vatandaşlarının hızla gelişmekte olan Batı Avrupa ülkelerinin işgücü piyasalarında meydana gelen boşluğu doldurmak üzere bu ülkelere yönelik göçleri 1960'ların ilk yıllarında başlamaktadır. Türk işçilerin Avrupa'ya göçü 1974 yılına kadar devam etmektedir (Dışişleri Bakanlığı, 2018).

2.2.2.2. Beyin Göçü

Yurt içinde veya yurt dışında eğitim almış ve alanlarında uzmanlaşmış kişilerin, genellikle daha iyi çalışma şartlarına, daha uygun bir konuma ve daha yüksek bir gelir düzeyine sahip olmak için diğer ülkelere göç etmektedirler (Çavuşoğlu, 2006: 23). Beyin göçü tarih boyunca yaşanan bir durum olarak

karşımıza çıkmaktadır. 1492 yılında İspanya'dan Osmanlı İmparatorluğu'na göç eden Yahudilerin ticaretle ilgili becerilerinden yararlanmışlardır. İkinci Dünya Savaşı'nda Hitlerin zulmünden kaçan Yahudi akademisyenler ise Türkiye'nin eğitim sistemine büyük yararlar sağlayarak üniversitelerde hocalık yapmışlar ve Türkiye'de sosyal bilimlerin batılı bir yorumla tekrardan inşa edilmesine katkı sağlamışlardır (Kömürcü, 2017).

2.2.2.3. Mübadele Göçü

İki veya daha fazla ülkenin kendi aralarında yaptığı anlaşmaların esaslarına dayanarak, vatandaşlarının karşılıklı olarak yer değiştirmesi anlamına gelmektedir. Mübadele göçü, bir başka göç çeşidi olan zorunlu göç kategorisine de girip, çok sık karşılaşılan göç türü olmamaktadır. Özellikle savaşlar sonrası değişen sınırlar nedeniyle, başka bir ülkenin eline geçen topraklarda kalan nüfusun ana ülke ile bağlarının kopmaması, kültür ve din gibi devamlılıkların sağlanması için başvurulan bir yöntem olarak karşılaşılmaktadır (Ak, 2013: 8; Sayın vd., 2016: 3). Mübadele göçüne verilecek örnek ise özellikle Cumhuriyet'in kuruluşundan sonra Yunanistan ile yapılan mübadele anlaşmaları ve sonrasında Yunanistan'daki Türkler ile Türkiye'deki Rumların yer değiştirmesi süreciyle yaşanmıştır. Mübadele kararının sonucu olarak 1923 ile 1927 yılları arasında Yunanistan'dan Türkiye'ye 456.720 Müslüman gelmiş ve önceden belirlenmiş olan köy ve şehirlere yerleştirilmektedir (Goularas, 2012: 131).

2.3. GÖÇ TEORİLERİ

Göç hareketlerinin temelinde birbirinden farklı pek çok neden bulunmaktadır. Bundan dolayı günümüzde genel geçerliliğe sürdüren bir göç teorisinin mevcut olduğunu söylemek mümkün olmamaktadır (Tekeli ve Erder, 1978: 22). Bunun yanı sıra farklı disiplinlerin göç olgusuna ilişkin teorik altyapıları da birbirinden farklı olduğu görülmektedir. Özcan'a göre (2017: 187) göç teorileri çoğunlukla; göç edilen yerin uzaklığı, göç edilen yerde kalınan süre, göç edilen yerin ekonomik koşulları, göç edilen yerin idari durumu, göç edilen yerdeki akrabalık ilişkileri ve sosyal ağlar, göç edenlerin kişisel özellikleri, göç edenlerin etnik kimlikleri, göç edenlerin cinsiyetleri gibi unsurlardan yola çıkarak hipotezler oluşturmaktadır.

Bu başlık altında Göç Kanunları, İtme Çekme Kuramı, Göç Tipolojisi, Kesişen Fırsatlar Kuramı, Merkez-Çevre ve Dünya Sistemi Kuramı, İlişkiler Ağı Kuramı gibi göç teorisini açıklayan Teori/Kuramlara yer verilmektedir.

2.3.1. Ravenstein'in Göç Kanunları

Ernest Georg Ravenstein'in 1885'te yayınlanan "Göç Kanunları" çalışması göçle ilgili bilinen ilk çalışma olma niteliği taşımaktadır. Ravenstein'in çalışmaları daha sonra yazılacak olan göç kuramlarına ve modellerine öncülük etmektedir (Yalçın, 2004: 22).

Çalışmanın kuramsal altyapısı sanayileşme ve kentleşme olguları üzerine kurulmakta ve 19. yüzyılın sonlarında ortaya çıkan gelişmeler çalışmanın temel dinamiğini oluşturmaktadır. Ravenstein çalışmasında, 1871 ve 1881 yılında yapılan İngiliz nüfus sayımı istatistiklerinden yararlanmakta ve bu verilerden hareketle yedi göç kanunu ortaya çıkarmaktadır (Yalçın, 2004: 25; Çağlayan, 2006: 67-72).

a. Göç ve Mesafe: Göçmenlerin büyük bir kısmı sadece kısa mesafeli olan yere göç etmektedirler. Yapılan kısa mesafeli göçler, göç edilen yerlerde çeşitli etkiler ortaya çıkarmaktadır. Ortaya çıkan bu etkiler daha fazla göçmeni içine alabilecek olan büyük sanayi ve ticaret merkezlerine doğru kişileri göç etmeye yönlendirmektedir. Ravenstein göç edilen yerlerdeki iş olanaklarının fazla olması sebebiyle o kentte yaşayan nüfusa oranının, göçün boyutunu belirlediğini ifade etmektedir (Abadan-Unat, 2006: 20-21; Çağlayan, 2006: 69).

b. Göç ve Basamakları: Sanayileşme ve ticaretin gelişmesiyle birlikte, kentsel bağlamda meydana gelen hızlı ekonomik büyüme, kenti çevreleyen yakın yerlerdeki kişileri hızla kente doğru hareket etmesini sağlamaktadır. Kentin kırsal alanında meydana gelen seyrelme, uzak bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmaktadır. Uzak bölgelerden gelen göçmenlerin kendi yaşadıkları yerde yarattıkları seyrelme de, o bölgelere daha yakın yerlerden gelenlerle doldurulmaktadır. Her bir basamak kente yakınlaştıkça ve kentin avantajları diğer göçmenler tarafından algılandıkça, göç tüm ülkeye yayılmaktadır (Çağlayan, 2006: 69). Yani, basamaklı bir şekilde boşalan yerlerin yakın bölgelerden gelen göçmenlerce doldurulmasıyla oluşan dalgalardır (Abadan-Unat, 2006: 20; Özyakışır, 2013: 46).

c. Yayılma ve Emme Süreci: Göç olgusunda yayılma ve emme süreci birbirini destekler konumda bulunmakta ve bu süreçler birlikte yürümektedirler. Yayılma ve emme sürecini benzer kılan temel nokta, ulaşılmak istenilen amaçtır. Yani yayılma ve emme süreçlerinde bir amaç birlikteliği vardır. Kentin getirisinden pay alma isteği ya da daha iyi yaşam arzusu, yayılma sürecini desteklemektedir. Yeni ve hızlı bir şekilde gelişmekte olan sanayinin ihtiyaç duyduğu işgücü göçle karşılanmakta ve böylece gelen göç, kentsel sanayi merkezlerince emilmektedir (Çağlayan, 2006: 70). Ravenstein'ın ortaya koymuş olduğu bu işleyişte her iki süreç göçle ihtiyaçlarını karşılamakta ve amaç bakımından birliktelik içerisinde hareket etmektedirler (Yalçın, 2004: 24).

d. Göç Zincirleri: Ravenstein göçün zamanla zincirleme olarak geliştiğini ve göç alan yerleşim yerlerinin aynı zamanda göç de verdiğini belirtmektedir. Böylece her bir göç dalgası tetikleyici etki göstererek, bir diğer göç dalgası yaratmaktadır. Ravenstein için göç, bir bölümüyle zincirleme ve bir kez başladığında ardı ardına devam eden bir süreç olarak karşımıza çıkmaktadır (Çağlayan, 2006: 70).

e. Doğrudan Göç: Göçün doğrudan, basamaksız olarak sanayi ve ticaretin geliştiği büyük kentsel merkezlere doğru gerçekleşeceği varsayımına dayanmaktadır. Bu kanunda diğer dört kanundan farklı şekilde gerçekleşen bir göç hareketi vardır. İlk dört kanunda zincirleme ve basamaklı bir süreci takip ederek gerçekleşen göç, beşinci kanunda basamaksız ve uzun mesafeli olarak tek adımda gerçekleşmektedir (Akçadağ, 2012: 11). Uzun mesafeli göçlerde, göç eden kişiler büyük ticaret ve endüstri merkezlerine yönelmekte, basamaksız şekilde, doğrudan bu kentlere yerleşmeyi tercih etmektedirler (Çağlayan, 2006: 70).

f. Kırsal-Kent Yerleşimcileri Farkı: Kırsal ve kentsel mekânlarda yaşayan bireylerin farklarının göç etme eğilimleri üzerindeki yansımaları açıklamaktadır. Ravenstein'a göre kentsel merkezlere doğru gerçekleşen göçler, kentte yaşayan insanları göç etme konusunda etkilemez iken; kırsal yerleşim yerleri arasında gerçekleşen göçler, kırsalda yaşayan insanları göçe doğru itmekte ve basamaklı şekilde göç dalgaları oluşmaktadır (Mutluer, 2003: 21).

g. Kadın-Erkek Farkı: Ravenstein'ın son göç kanunu cinsiyete ait olmaktadır. Bu kanuna göre kadınlar, erkeklere oranla daha fazla göç etme eğilimindedirler.

Ravenstein 1889 yılında yayınladığı “Göç Kanunu” adlı ikinci makalesinde, kadınların iç göçler ve kısa mesafeli göçlerde erkeklerden daha fazla göç eğiliminde olduğunu tekrarlamakta ve bir ekleme yapmaktadır: Erkekler uzun mesafeli ve yurtdışı göçlere, daha fazla katılmakta ve daha yüksek bir göç eğilimi taşımaktadırlar (Yalçın, 2004: 25; Çağlayan, 2006: 70-71).

2.3.2. İtme Çekme Kuramı

İtme Çekme Kuramı, Everett Lee'nin, 1966 yılında yayımlanan “Bir Göç Teorisi” adlı makalesine dayanmaktadır. Lee, makalesindeki ana temayı göç oluşturmaya rağmen göçmenin de geride bırakılmaması gerektiğini söylemektedir (Çakırer, 2012: 20). Bu çerçevede Lee göçün nedenleri olarak; yaşanan bölgeyle ilgili faktörler, göç edilecek yerle ilgili faktörler, işe karışan engeller ve bireysel faktörleri sıralanmaktadır (Bayraktar, 2013: 117).

Lee'ye göre, itici ve çekici faktörlerin bazıları çok etkileyici iken bazı faktörlerin duruma göre kimi insanlar üzerinde etkili olacak, kimileri üzerinde ise bir etkisi olmamaktadır (Yalçın, 2004: 31-33). Bu kurama göre genellikle bireyler hayat şartlarının kötülüğü ve ekonomik sebeplerden dolayı gelişmiş ülkelere doğru çekilebilmektedir. Kuramda bütün şartların gelişmiş ve az gelişmiş ülkelerdeki dengesizlik ortadan kalkıncaya kadar devam edeceği öngörülmektedir. Güllüpnar'a göre (2012: 59) gerçekten de, bir babaya çocukları için gidilecek yerdeki iyi derecedeki eğitim olanakları çok çekici gelebilecek iken, çocuksuz bir ailenin bu faktörle aşırı derecede ilgilenmesi beklenecek bir şey değildir.

Bu teoriye göre itici faktörler üzerinde az gelişmiş ülkelerde görülen; savaşların, ekonomik ve siyasal bunalımlar, kötü hayat şartları, nüfus artışları gibi faktörlerin etkili olduğu anlatılmaktadır. Çekici faktörler üzerinde ise gelişmiş ülkelerin özelliklerinden sayılan; iş olanaklarının fazla olması, güvenli ve yüksek hayat şartları, özgürlüğün fazla olması, siyasal baskıların olmaması gibi faktörler etkili olmaktadır (Dağdeviren, 2016: 47-48; Çerçi, 2017: 22).

2011 yılından Suriye'deki iç savaş ve kötü yaşam şartları dolayısıyla Suriyeli sığınmacıların Türkiye'ye göç etmeleri itme çekme kuramı özelinde verilebilecek bir örnek olarak karşımıza çıkmaktadır.

2.3.3. Petersen'in Göç Tipolojisi

Petersen, her insanın aynı olduğu varsayımından yola çıkarak göçün normal bir olgu olduğu varsayımına karşı çıkmış ve temel olarak itme-çekme faktörlerinin altında yatan asıl sebeplerin ne olduğunu araştırmaktadır. Petersen, tarihsel döngüden ve bu döngünün vazgeçilemeyecek kadar önemli olduğundan bahsederek, belli bir zaman sürecinde göç için itme faktörü olarak işleyen bir bütünlüğün, belli bir dönemde çekme faktörü olarak işleyebileceğinden bahsetmektedir (Çağlayan, 2006: 75).

Petersen; ilkel göçler, zoraki göç, serbest göç ve kitlesel göç şeklinde dört farklı göç tipinden bahsetmektedir (Özdemir, 2015: 29). İlkel Göç, insanlık tarihinin ilk zamanlarıyla özdeşleştirmekte ve genellikle doğal afet ile çevreye zarar verilmesi sonucunda ortaya çıkmış olan göçler şeklinde karşımıza çıkmaktadırlar (Çağlayan, 2006: 75; Sağlam, 2006: 35). Zoraki Göç tipi daha çok sosyal yapılardaki değişiklikler sonrasında ortaya çıkmaktadır. Göç edenlerin kendileri dışındaki sosyal ya da siyasal mekanizmanın verdiği bir karar neticesinde gerçekleştiği durumlardaki göçleri ifade etmektedir (Aydemir ve Şahin, 2017: 365). Serbest Göçler tipinde kişilerin istedikleri ve diledikleri gibi kendi istek ve kararları doğrultusunda göç ettikleri durumu anlatmaktadır. Kitlesel olarak değil de küçük aileler olarak göç eden grupları kapsamaktadır. Kitlesel Göç tipinde ise insanların bireysel olarak değil toplu olarak göç ettiği durumu anlatmaktadır. Bu göç tipinin sebebi savaşlar veya iç karışıklıklardır. Suriye'den Türkiye'ye olan göç hareketleri buna örnek olarak gösterilebilmektedir.

2.3.4. Kesişen Fırsatlar Kuramı

1940 yılında Stouffer tarafından belirtilen Kesişen Fırsatlar Kuramı'nda Cleveland anakent bölgesine ait nüfus istatistiklerini kullanılmakta ve bu istatistiklere göre evlerinden taşınan kişiler veri kabul edilerek çalışma geliştirilmektedir. Kurama göre; göç edilecek yer seçilirken göç edilecek mesafe, göç edilecek yerdeki imkânlar ve bu imkânların miktarı çok önemli olmaktadır (Yalçın, 2004: 28; Çağlayan, 2006: 77).

Aydemir ve Şahin'e göre (2017: 364) bu teori; göç olgusunu, tek boyutlu bir değişken ile açıklama eğilimindedir ve gelişmiş sanayi kentlerine, metropollere veya megapollere doğru yapılan ve daha çok ekonomik amaçlı göçleri izah etmektedir.

Stouffer oluşturduğu kuramda; göç mesafesi ve göçün çekim etkisi üzerinde daha fazla durmakta ancak savaşlardan, afetlerden, politik nedenlerden dolayı göç edenlerin neden göç ettiklerini açıklayamamaktadır (Apak, 2014: 18).

2.3.5. Bağımlılık Okulu: Merkez-Çevre ve Dünya Sistemi Kuramı

Çok yaygın olarak kullanılan göç kuramlarından bir tanesi de Samir Amin, Immanuel Wallerstein, A. Gunder Frank gibi bir çok düşünür tarafından geliştirilen Merkez-Çevre Kuramıdır. Kurama göre dünya, merkez ve çevre olmak üzere ikiye ayrılmaktadır (Çağlayan, 2006: 78).

Bağımlılık ekolü temsilcilerinin temel olarak savundukları, merkez ile çevre arasında eşit olmayan bir ilişkinin olduğu ve uzun dönemde bu ilişkinin az gelişmiş ülkeleri olumsuz etkilediği yönündedir. Merkez-Çevre Kuramı, dünya ekonomik sisteminin merkez ve çevre olarak iki ana eksene ayrıldığını; emek, doğal kaynaklar, hammadde konularında aralarında parazit bir ilişki olduğunu; ilişkinin zorunluluklardan kaynaklı bir tür bağımlılığa dönüştüğünü ileri sürmektedir (Özyakışır, 2013: 62). Merkez-Çevre kuramı bu şekilde temellendirilip, kuramı bir adım daha ileriye taşıyarak Dünya Sistemi Kuramı geliştirilmektedir.

Abadan-Unat (2006: 33-34), dünya sistemleri yaklaşımının uluslararası göç sürecini bir neo-sömürge durumunun yansıması olarak görünme nedenlerini; geçmişteki sömürgeci ülkeler ve bu ülkelerin eski sömürgeleri arasında geçmişte oluşturulmuş olan kültürel, idari ve dil temelli bağlar ile yatırım, ulaşım ve iletişim alanındaki ilişkilerle ortaya çıkan durumun bir sonucu olarak görmektedir. Sömürgecilikten geriye kalan ve dış rekabetten bağımsız yapılar, kendine özgü ulus ötesi pazarlar ve kültürel sistemler yaratmaktadır.

Dünya sistemleri kuramı sadece küresel ekonomik ve politik yapıyı dikkate almamakta, hedef ve kaynak ülkeler arasındaki lojistik, tarihsel ve kültürel bağlantıları da uluslararası göçün belirleyicileri arasında görmektedir. Ancak bu kuramın uluslararası göçü şekillendirmede en baskın öge olarak küreselleşmenin

yapısal unsurlarına çok fazla önem verdiği eleştirisi yapılmakta; göç hareketinde bireysel, aile veya hane kararlarını göz ardı etmesi, yani göçü bir insan hareketinden çok bir sürecin sonucu olarak değerlendirmesi eleştirilmektedir (Sert, 2012: 36).

2.3.6. İlişkiler Ağı (Network) Kuramı

İlişkiler ağı kuramı; göçün nedenini, geliştirilen bireysel ilişkilerle açıklanmaktadır. Göç eden kişi ve gruplar göç ettikleri yerde bir takım ilişkiler ağı oluşturarak hem göçün risklerini azaltma yoluna giderler hem de iş bulma olasılıklarını arttırmaktadır. Dış göçler de dahil göç eden bireylerin göç ettikleri yeri seçerken tanıdıklarının olduğu yerleri öncelikli olarak tercih etmeleri bu kuramla açıklanmaktadır. Bireyler arasında kurulan bu bağlantılar ve ilişki ağları göç edenlerin bir anlamda sosyal sermayesini oluşturur (Mutluer, 2003: 21; Abadan-Unat, 2006: 21).

Ağlar ilk aşamada pek çok farklı ihtiyaçtan kaynaklanarak kendiliğinden oluşmakta ve zaman içerisinde yine kendiliğinden gelişmektedir. Tabii ki bu ilişkiler ağının gelişimini destekleyen bir etken de, göçün sürmesi ve göçün desteklenmesidir. Çünkü ilk göç aşamasıyla kurulan sosyal ağ sonraki göçlerle güçlenerek büyümekte ve devam etmektedir (Yalçın, 2004: 49).

Göçmen ilişki ağları ve var olan bu sosyal ağların içeriği sayesinde, göç edilen yeni ülkedeki hayata göçmenlerin yumuşak bir geçişi ve uyumu söz konusudur. Göçmenleri uyuma götüren temel süreçlerden bir tanesi de okul sürecidir. Göçmen ağının varlığı ve etkisiyle göçmen çocukların erken bir dönemde okulla buluşması söz konusudur. Göçmen çocuklar ve aileler için yaşanan bu okul süreci sosyal uyum konusunda önemli bir faktördür (Çağlayan, 2006: 87).

Göçmen ağlarının ekonomik, sosyal, psikolojik, kültürel bağlamda olumlu ve olumsuz olmak üzere göç alan toplumlar üzerine pek çok etkisi olduğu açıktır. Ortaya konmaya çalışılan perspektif çerçevesinde, göçmen ağlarının önemli işlevleri vardır. Bunlardan ilki; Göçmenleri, göçün verdiği rahatsızlıktan ve masraflardan önemli ölçüde rahatlatmaktadır. İkinci olarak göçmeleri, içine girdikleri toplumdan yalıtmakta ve onların kendi yurtlarıyla ilişkilerinin devamını sağlamaktadır. Üçüncü olarak göçün başlangıcını ve hedef yerini etkileyerek önemli ölçüde kimlerin göç

edeceğini belirlemektedir. Dördüncü olarak göçmenlerin gittikleri yerlerde uyumları için kolaylık sağlarlar. Beşinci olarak kendi anayurtlarındaki potansiyel göçmenler ve ağı yeni katılanlar için yabancı toplumdaki fırsatlar ve resmi yapılanmalar hakkında haber kanalları gibi hizmet verilmektedir. Altıncı olarak da göçün hızını ve büyüklüğünü önemli oranda belirlemektedir (Yalçın, 2004: 51–52; Çağlayan, 2006: 88).

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. GÖÇ İLE İLGİLİ ULUSLARARASI VE ULUSAL MEVZUATLARIN İNCELENMESİ

Göç sürecinin teorik alt yapısının ortaya konmasına rağmen ülkelerde veya uluslararası örgütler bünyesinde göç ile ilgili mevzuatların eksikliği sonucu göç olgusunun hangi düzende olacağı sorunu ortaya çıkmaktadır. Bunun sonucu olarak da öncelikle uluslararası örgütler bünyesinde göç ile ilgili bir takım mevzuatlar ortaya çıkmakta ve buna bağlı olarak da özellikle göç sürecinden etkilenen ülkelerde de bu uluslararası mevzuatlar örnek alınarak göç ile ilgili ulusal mevzuatlar oluşturulmaya başlanmaktadır. Bu bölümde göç ile ilgili ortaya konulmuş olan uluslararası mevzuatlar detaylı bir biçimde incelenmekte, daha sonra Türkiye Cumhuriyeti'nin kuruluşundan günümüze kadar olan süreçte ortaya konmuş olan ulusal göç mevzuatları incelenmektedir.

3.1. ULUSLARARASI MEVZUAT

Uluslararası göç olgusu son dönemlerde gündemde olmasına rağmen yeni bir kavram olmamakla birlikte tarihsel süreçte varlığını daha da hissettirmekte; ancak uluslararası sınırların çizilmeye başlanmasıyla yoğun bir şekilde tartışılmaya başlanmaktadır.

Mülteci Hukuku'nun ortaya çıkmasında en önemli neden Birinci ve İkinci Dünya Savaşları olduğu bilinmektedir. En büyük yıkımların ve milyonlarca insanın öldüğü Birinci Dünya Savaşı sonrasında dünyada göç eden kişiler ile ilgili çeşitli çalışmalar yapılmıştır. Mültecilerin haklarının korunması bakımından gelişmelerin özellikle uluslararası topluluklar bazında yürütüldüğü görülmektedir. Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği'nin kurumsal temellerinin Milletler Cemiyeti zamanında atıldığı ve mevcut şartların doğurduğu bir ürün olduğu bilinmektedir (UNHCR, 2018). Bu nedenle de BMMYK oluşum temellerini ve kuruluşuna giden süreci şu şekilde sıralamak mümkündür:

İlk çalışma, Uluslararası Kızılhaç Örgütü'nün Birinci Dünya Savaşı sonrası Rus mültecilere yardım için Milletler Cemiyeti'ne başvurması ve 1921'de Rus Mülteciler İçin Yüksek Komiserlik Ofisi'nin kurulması sonucunda ortaya çıktığı

görülmektedir. Bununla birlikte çalışmalar 1930'da Milletler Cemiyeti'nin kurduğu Nansen Mülteci Ofisi ile devam etmiş ve tüm bu süreçler 1938 yılında mülteciler yüksek komiserinin atanmasıyla tamamlanmıştır (Büyükçalık, 2015: 14; Uzun, 2016: 63; UNHCR, 2018).

Bir başka çalışma Nazi Almanya'sından kaçan mülteciler için Milletler Cemiyeti'nin 1933 yılında yüksek komiserlik kurmasıyla ortaya çıkmıştır. Ancak süreç Almanya'nın Milletler Cemiyetine üye olması ve cemiyetin gerekli kararları alamaması sebebiyle 1938 yılında yetkilerini yüksek komiserliğe devrederek sona ermektedir (Uzun, 2016: 64).

Görüldüğü gibi yapılan çalışmalar sonucunda yüksek komiserliğe aktarılan yetkiler bu konunun ileriki yıllarda da çözülmeye geçecek bir hareket olduğunu göstermekte ve gerek çalışmalara konu olacak devletlerin cemiyete üye olması gerekse İkinci Dünya Savaşı'nın ortaya çıkması sonucunda komiserliğin görevleri çok sınırlı kalarak 1946 yılında faaliyetlerini sona erdirmektedir.

İkinci Dünya Savaşı ve sonrasında ise ortaya çıkan insanlık dramları sonucunda göç konusu uluslararası sistemin en önemli aktörlerinden biri olan Birleşmiş Milletler'in gündemine oturmuştur. Mülteci konusunda çalışmalar 1946 yılında kurulan Uluslararası Mülteci Örgütü ile başlamaktadır. Uluslararası Mülteci Örgütü geçici bir kuruluş olup, görevi, "kamplarda yaşayanların bakımı, mesleki eğitimi, yeniden yerleştirilmesi ve kayıp akrabalarının bulunması" gibi konularda mültecilere yardım etmektir (UNHCR, 2005). Bu örgütün gerek Rusya ve Amerika Birleşik Devletleri arasındaki gerginliklerden dolayı taraf tutması, gerekse de sorumluluklarını yerine getirmemesinden dolayı 1951 yılında görevi sona ermiştir.

Uluslararası Mülteci Örgütü'nün yetersizlikleri ve ABD'nin soğuk savaş döneminde ülkeleri kendi yanına çekebilmesi için uygulamış olduğu politikaları BM bünyesinde de devam ettirmesi, ABD'yi uluslararası sorunların çözümünde etkili bir rol üstlenmesine sebep olmaktadır. Bu sorunların en başında da özellikle İkinci Dünya Savaşı sonrası etkisini arttıran mülteci hareketlerinde görülmektedir. Dünya çapında mültecileri korumak onların karşılaştıkları sorunları çözmek amacıyla önce 1949'da BM Ekonomik Konseyi, Genel Sekreterlikte yeni bir örgütlenmeye karar vermiş daha sonra da BMMYK, 14 Aralık 1950'de Birleşmiş Milletler Genel Meclisi

tarafından kurulmuştur (Barkın, 2014: 337; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018; UNHCR, 2018). Ofis harcamalarının gönüllü katkılardan karşılanacağı belirtilmektedir. Gerrit Jan Van Heuven Goedhart ilk komiser olarak görevlendirilmiştir. 1956 yılından beri beş yıllık görev uzatmalarıyla işlerini devam ettirmektedir.

BMMYK'nın ilgi alanına giren kişiler şu şekilde belirtilmektedir: “ırkı, dini, milliyeti ya da siyasi düşüncesi nedeniyle, zulme uğrayacağına dair haklı bir korku duyduğu için uyruğunu taşıdığı ülkenin veya eğer milliyeti yoksa eskiden ikamet ettiği ülkenin dışında bulunan ve geri dönemeyen ya da uyruğunu taşıdığı ülkenin hükümetinin korumasından yararlanmak veya eğer milliyeti yoksa eskiden ikamet ettiği ülkeye dönmek istemeyen her kişi kapsar” (BMMYK Tüzüğü, 1951: md.6; Uzun, 2016: 71). BMMYK'nın kurulmasıyla birlikte birtakım hukuki düzenlemeler de hayata geçirilmektedir.

Mülteci ve sığınmacılarla ilgili temel belge ve sözleşmelere geçmeden önce, özel olarak İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nin birçok sözleşme ve bildirgeyi şekillendirdiği ve onlara yön verdiği belirtilmesi gerekmektedir. Beyanname'nin 14. maddesinde “Herkesin zulüm altında başka ülkelere sığınma ve sığınma olanaklarından yararlanma hakkı vardır” ifadesine yer verilirken, bu düzenleme ile sığınma hakkı bir hak olarak pozitif anlamda tanımlanmaktadır (İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi, 1948).

3.1.1. 1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi

Uluslararası mülteciler hukukunun en temel belgesi hükmünde olan 28 Temmuz 1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi, 1954 yılında yürürlüğe girmiş bulunmaktadır (Büyükçalık, 2015: 42; Ayaz, 2016: 59). Cenevre Sözleşmesi, uluslararası bağlayıcılığa sahiptir. Sözleşmenin temel dayanağı BM Antlaşmasına ve İnsan Hakları Evrensel Bildirisi'ne dayanmaktadır. Bu sözleşmeyle “geri göndermeme ilkesi” ve buna bağlı olarak da mülteci tanımının ortaya çıktığı görülmektedir (Birleşmiş Milletler, 1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, md. 1-36).

Sözleşme hukuksal anlamda mültecinin kim olacağına ilişkin hükümler ve haklara yer veren 46 maddeden oluşmaktadır (Özcan, 2005: 14-16). Sözleşmenin birinci maddesi A bendinde mülteci;

“1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı nedenlerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen; yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen ve söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen herkes” olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler, 1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, md. 1).

Sözleşmenin birinci maddesinin B fıkrasına göre imzacı devletler: (a) “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da meydana gelen olaylar”; veya (b) “1 Ocak 1951’den önce Avrupa’da veya başka bir yerde meydana gelen olaylar” anlamında anlaşmakta ve her Taraf Devlet bu Sözleşme’yi imzaladığı, tasdik ettiği veya ona katıldığı sırada bu Sözleşme’ye göre taahhüt ettiği yükümlülükler bakımından bu ifadenin kapsamını belirten bir beyanda bulunmaktadır. (a) bendini kabul eden her taraf devlet, herhangi bir zamanda Birleşmiş Milletler Genel Sekreteri’ne göndereceği bir notla, (b) bendini kabul ettiğini duyurarak yükümlülüklerini genişletebilmektedir (Birleşmiş Milletler, 1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, Md. 1).

Sözleşmenin diğer maddeleri incelendiğinde mültecilerin haklarını; Mültecilerin Yükümlülükleri (md.2), Ayrımcılık Görmeme (md.3), Din (md.4), Mal Mülk Edinme (md.13), Fikri Sınai Mülkiyet Hakkı (md.14), Dernekleşme Hakkı (md.15), Mahkemelere Erişim (md.16), Çalışma (md.17), Eğitim (md.22), Sosyal Yardım İaşe (md.23), Yerleşme Ve Seyahat (md.26), Seyahat Belgesi ve Kimlik (md.27-28), İdari Ödemeler (md.29), Varlıkların Transferi (md.30) şeklinde sıralanabilmektedir.

Sözleşmede görülmekte olduğu gibi mülteciyle ilgili geniş bir tanımlama yapılmakta ancak 1951 yılı sonrasında kişilerin mülteci olmasını engellemek için tarihsel kısıtlama, Avrupa’yla sınırlı olarak mülteciyi kabul etme bakımından da

coğrafi kısıtlama getirilmektedir. Bu nedenle de sözleşmenin beklentileri karşılayamadığı ve bugünde eleştirilere maruz kaldığını söylemek mümkündür.

3.1.2. Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 New York Protokolü

1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi ile getirilen hem coğrafi hem de tarihsel kısıtlamalar sonucunda sözleşmenin ortaya çıkan sorunların çözümünde yetersiz kalması ve bu sözleşme sonrasında mülteci hareketlerinin yoğun olarak yaşanmasından dolayı birçok bölgesel sözleşme düzenlenmiş bulunmaktadır. Uluslararası organizasyon özelinde ise 1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesine ek bir protokol olan 1967 New York Protokolü yapılmıştır (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü Başlangıç Metni; Çiçekli, 2009: 45).

Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü 11 maddeden oluşmaktadır. 1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nin ek bir protokolüdür (Akalin, 2013: 45). Protokolün birinci maddesinin ikinci fıkrasında 1951 Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre sözleşmesinin getirdiği tarihi sınırlama; “İş bu Protokol bakımından, bu maddenin üçüncü fıkrasının uygulanması hali dışında, “mülteci” terimi, Sözleşme'nin birinci maddesinin A bendinde mevcut “1 Ocak 1951'den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ...” ve “söz konusu olaylar sonucunda” ifadeleri metinden çıkarılmış addedilerek, Sözleşme'nin birinci maddesinde yer alan tanıma giren her şahıs anlamına gelecektir” (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü, Md.1; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018) kaldırılırken, birinci maddenin üçüncü fıkrasında ise coğrafi sınırlama kaldırılmaktadır; “İşbu Protokol, Sözleşme'ye taraf devletlerce, Sözleşme'nin madde 1(b) ve (1)(a) hükmüne göre yapılan mevcut duyuruların, madde 1(b) çerçevesinde genişletilmedikçe, bu Protokol bakımından da geçerli olması koşuluyla, taraf devletler, işbu Protokolü, hiç bir coğrafi sınırlama yapılmaksızın uygulayacaklardır”.

Protokolün diğer maddeleri incelendiğinde; taraf devletlerin mültecilerle ilgili veri ve mevzuat düzenlemelerini bildirmesi gerektiği (md.2-3), protokolle uygulanması ve uyuşmazlıklarda uluslararası adalet divanına gidileceği (md.4), protokol ile ilgili çekince ve duyuruları (md.7), protokolün yürürlüğe girmesi

sürecini (md.8), bu protokole taraf olmaya nasıl son verileceğini (md.9) düzenlemektedir.

1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 New York Protokolü mülteciler konusunda hukuki durumu düzenleyen temel belgeler olarak karşımıza çıkmakta, taraf olan ülkelere çeşitli sorumluluklar yüklemektedir. Tüm bu yükümlülükler çerçevesinde mültecilere koruma sağlanacağı belirtilmekte ve tüm bu durumların koordinasyonu ise BMMYK'ne vermektedir (Yıldız, 2013: 144).

3.1.3. 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi

Uzun yıllar boyunca gelişmiş Avrupalı devletlerin sömürgesinde yaşayan Afrikalı insanlar bu süreç içerisinde birçok çatışmaya ve iç savaşa maruz kalıp ülkelerini terk etmek zorunda bırakılmaktadırlar.

Tüm bu sebeplerden dolayı Addis Ababa şehrinde toplanan Afrikalı devlet ve hükümet başkanları, 10 Eylül 1969'da "Afrika'daki Mülteci Sorunlarının Özel Yönlerini Düzenleyen 1969 Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesini" kabul etmiş ve Sözleşme 1974 yılında yürürlüğe girmiştir (Akalin, 2013: 46). Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi'nin önsözünde; artan mülteci sayısının endişe verici olduğundan, mülteci sorunlarına insancıl yaklaşılması için, mültecilerin ülkeler arasında soruna neden olduğu için, BM anlaşması ve İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'ne bağlı kalınarak, Afrika kıtasındaki bütün sorunların çözümü için bu sözleşmenin yapıldığı açıklanmaktadır (Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1969).

Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, mültecilerle ilgili olarak düzenlenmiş ilk bölgesel sözleşmedir (Saraçlı, 2011: 111; Büyükçalık, 2015: 55). 1951 Cenevre Sözleşmesi'nin mülteci tanımına benzeyen ancak daha geniş kapsamlı bir mülteci tanımı yapılmaktadır. Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi birinci maddesine göre mülteci (Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1969); "İrk, din, milliyet, siyasi inanç ya da belirli bir toplumsal gruba mensubiyeti yüzünden zulüm ya da haklı bir temele dayanan zulme uğrama korkusu nedeniyle, vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve söz konusu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da korkusu nedeniyle yararlanmak istemeyen ya da vatandaşlığı olmayan ve bu tür olaylar sonucu daha

önce ikamet ettiği ülkenin dışına çıkmış olup, söz konusu ülkeye geri dönemeyen, ya da korkusu nedeniyle dönmek istemeyen kişi” anlamına gelmektedir.

Bu tanıma ek olarak birinci maddenin ikinci bendinde; “Mülteci terimi aynı zamanda, kendi menşe ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde, dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan herkes için geçerli olacaktır” diye belirterek Cenevre Sözleşmesi’ndeki sınırlamalara yer vermemekte ve iç karışıklık, şiddet ve savaş yüzünden kaçanları da mülteci sınıfına dahil edilmektedir (Ünlü, 2007: 85; Akalın, 2013: 46-47).

Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) Sözleşmesi’nin diğer maddeleri incelendiğinde; ikinci maddede sığınma hakkını, üçüncü maddesinde mültecilerin bu sözleşmeye taraf olan ülkelerdeki yıkıcı etkinliklerin önlenmesini, dördüncü maddesinde mültecilere karşı ayrımcılık yapılmaması, beşinci maddesinde kendi isteğiyle ülkelerine dönmek isteyenlere izin verileceği ve bu konuda oluşması gereken şartları, altıncı maddesinde mültecilere verilecek seyahat belgelerini, yedi ve sekizinci maddelerinde ise ulusların yetkililerinin gerek ABÖ ile gerekse BMMYK ile işbirliği içinde olması gerektiği gibi 15 maddeden oluşmaktadır (Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1969).

3.1.4. 1984 Cartagena Mülteciler Deklarasyonu

Orta Amerika’da özellikle 1970’li yıllarda başlayan iç savaşlar ve karışıklıklar sonucunda birçok insan mağdur olarak bölgelerinden uzaklaşmak zorunda bırakılmaktadırlar. Bunun neticesinde 1980’lerde Orta Amerika’da yaşanan iç savaş ve beraberindeki mülteci krizi sonrasında, 19-22 Kasım 1984 tarihlerinde “Orta Amerika, Meksika ve Panama’daki Mültecilerin Yasal ve İnsancıl Problemlerden Korunması Hakkında Uluslararası Konferanslar Dizisi” düzenlenmiş ve “1984 Cartagena Mülteciler Deklarasyonu” kabul edilmiştir (Cartagena Mülteciler Deklarasyonu, 1984).

Deklarasyonda alınan kararlar neticesinde 1951 Sözleşmesi ve 1967 Protokolü’nü kabul etmemiş ülkelerin kabul etmesi için öneride bulunup mülteci

tanımını bölgesel olayların niteliğiyle bağlantılı olarak genişletilmekte ve Deklarasyon'un üçüncü paragrafında; "yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakları ihlalleri ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan diğer durumlardan dolayı yaşamları, güvenlikleri ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kimseler" de mülteci tanımına dâhil edilmektedir (Buz, 2004: 13; Cartagena Mülteciler Deklarasyonu, 1984).

Görüldüğü gibi mülteci tanımı bölgesel belgelerde genişletilmekte ve ABÖ tanımlamasına yaygın insan hakları ihlallerini eklemektedir. Bu nedenle de mülteci tanımı bölgesel alanda ortaya konan en geniş tanım olarak kabul görmektedir (Güler, 2017: 38).

3.1.5. Avrupa'da Uygulanan Göç Mevzuatları

Avrupa'ya göç dalgaları İkinci Dünya Savaşı sonrasında artarak devam etmektedir. İkinci Dünya Savaşı'na kadar göç veren konumda olan Avrupa ülkeleri, daha sonraki dönemde göç alan konuma gelmekte, bununla birlikte kendi göç politikalarını oluşturmaya başlamaktadırlar. Avrupa ülkelerinde oluşturulmuş olan politikaların temeli, ihtiyaç duyulan göçmenlerin belirli bir plan dahilinde Avrupa Birliği alanına getirilmesi, bunun dışında yapılan düzensiz göçün ise mümkün olduğunca engellenmesine dayanmaktadır (Canpolat, 2015: 36; Güleç, 2015: 83).

Avrupalı devletler önce 1951'de Avrupa Kömür ve Çelik Topluluğu sonrasında ise Avrupa Ekonomi Topluluğu ve Atom Enerjisi Topluluğu sayesinde işbirliği ve ortak karar alabilme mekanizmaları kurulmaktadır. Bu bakımdan Avrupa Birliği'nin ilk göç politikası 1957 yılında Roma Anlaşması'nda görülebilmektedir. Roma Anlaşması'nın üçüncü başlığında kişilerin, hizmetlerin ve sermayenin serbest dolaşımı ile ilgili göç politikası uygulanmaya çalışılmış ancak genç nüfusun yetersiz olmasından dolayı dışarıdan işçi göçleri olarak politikalar uygulanmaya başlanmıştır (Roma Anlaşması, 1957; Gençler, 2005: 184; Güleç, 2015: 83).

1970'li yıllarla birlikte ortaya çıkan krizler ve ekonomik darboğaz yüzünden işçi göçleri Avrupa devletleri tarafından belli kıstaslara maruz bırakılmakta ve özellikle siyasi sığınma ve evlilik yoluyla Avrupa'ya kalıcı göçler sürdürülmektedir. Göçmen sayısındaki artış ulusları tehdit eder hale dönüşmeye başlayınca AB

bünyesinde Ortak Göç ve Sığınma Politikasının alt yapısını oluşturacak birçok anlaşma imzalanmıştır. Bu anlaşmanın ilki Trevi Grubu adıyla 1975 yılında kurulan bir örgüt ile yapılmış bulunmaktadır. Bu örgütün kurulmasının en önemli nedeni özellikle Avrupa’da terör eylemlerinin yaşanmasıdır. Bununla birlikte iç güvenlik ve işbirliği alanında yapılacak anlaşmaların zeminleri de oluşturulmaktadır (Güleç, 2015: 85; Yağcıoğlu, 2017: 33). Bu çalışmalar sonucunda farklı dönemlerde birlik düzeyinde anlaşmalar yapılmıştır.

Tablo 2: AB Göç Politikalarını Etkileyen Antlaşmalar

Yapılan Anlaşma ve Tarihi	Yapılış Nedeni
Schengen Anlaşması: 1985 ve 1999	Serbest Dolaşım İlkesi
Dublin Konvansiyonu: 1990	Sığınmacıların Statüsü
Maastricht Anlaşması: 1992	Üç Sütunlu Yapıda Göç Politikası (Adalet Ve İçişleri, Sığınma Politikası, Göç Politikası)
Amsterdam Antlaşması: 1997	Maastricht Sonrası Düzenlemeler
Tampere Zirvesi: 1999	Göçmen Akışının İdaresi
Temel Haklar Şartı: 2000 ve 2009	Medeni, Siyasi, Ekonomik, Sosyal Haklar
Sevilla Zirvesi: 2002	AB Göç Politikasının Kaynak ve Transit Ülkelere Genişletilmesi
Avrupa Anayasası Antlaşması: 2005	Ortak Göç Politikaları
Avrupa Göç ve Mülteci Paketi: 2008	Avrupa İçin Ortak Göç Politikası
Hague ve Stockholm Programı: 2004 ve 2009	Geleceğe Yönelik Adımlar
Lizbon Antlaşması: 2009	Gelinen Son Nokta (Dış Sınır Denetimleri, İltica, Göç, Suçun Önlenmesi, Serbest Dolaşım, İç Sınırların Olmadığı Bir Özgürlük Ve Güvenlik Alanı Sunumu)
Nice Antlaşması: 2011	Göç Alanında da Nitelikli Oy Çoğunluğu

Kaynak: (Koçak ve Gündüz, 2016: 69)

AB göç politikalarını etkileyen anlaşmalar (Tablo-2)'de gösterilmektedir. Göç politikaları Schengen Antlaşması ile başlamakta, 2011 yılında yapılan Nice Antlaşması'na kadar devam etmektedir. Bu anlaşmaların oluşması süreci içerisinde Avrupa Birliği'ne üye devletlerin yaşadıkları sorunlar ana tema olarak alınmış ve bu yönde AB mevzuatları oluşturulmaya çalışılmaktadır.

1985 yılında göç konusunda en önemli adım olan Schengen Anlaşması AB bünyesinde imzalanmış ve bu anlaşmayla birlik içindeki sınırlarda kontrol azaltılmış ancak ortak dış sınırlarda denetim artırılarak dış ülkelere Avrupa Topluluğu'na üye ülkelere yapılacak olan göç hareketleri engellenmeye çalışılmaktadır. Bununla birlikte birliğe üye ülkelerin vatandaşları birlik içerisinde serbest dolaşım hakkı elde etmektedirler (Schengen Antlaşması, 1985).

1990 yılı itibariyle AB üyesi ülkelere yapılan sığınma başvurularını inceleme ve yaşanan sorunlar nedeniyle 1990 yılında Dublin Sözleşmesi imzalanmış ve Sözleşme 1997 yılında yürürlüğe girmiştir. Genellikle Schengen Anlaşması'nda yer alan sığınma talepleriyle ilgili düzenlemelere yer verilmiş, siyasi sığınmacıların kim oldukları hakkında ve sığınma taleplerinin incelenmesiyle ilgili ülkelere detaylı bilgiler sunulmaktadır (Ünlü, 2007: 136). Dublin Sözleşmesi'ndeki maddeler ve getirdiği kurallar göz önüne alındığında sığınmacıların istedikleri ülkeye başvuru hakları kısıtlanmakta ve bu nedenle de sözleşmenin sığınmacıların temel haklarını kısıtlı düzeyde tutan bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. Ayrıca bir ülkeden red yanıtını alan sığınmacının başka bir ülkeye sığınma başvurusu yapamayacağı belirtilmektedir.

Dublin Sözleşmesi sonrası üye devletler arasındaki bağların kuvvetlenmesi ve mülteci konusunun ulusal sınırları aşması sonrasında 1992 yılında Maastricht Anlaşması ile hem Avrupa bütünleşmesi hem de ortak politika uygulama kararlılığı gösterilmekte ve Avrupa Birliği'nin "üç temel sütunu" meydana getirilmektedir (Maastricht Antlaşması, 1992). Bu anlaşmanın amacı göç ile ilgili oluşturulmuş grupları tek çatı altında toplayarak AB'nin üçüncü temel sütunu olan "Adalet ve İçişleri" alanı ile birleştirilmektedir (ORSAM, 2012: 13; Yağcıoğlu, 2017: 35).

Göç ve mülteciler konusunda Avrupa Birliği'nin en önemli düzenlemesi 1997 Amsterdam Antlaşmasıyla olmuş ve bu anlaşma 1999 yılında yürürlüğe girmiştir

(Amsterdam Antlaşması, 1997). Bu anlaşmayla serbest dolaşımın önündeki tüm engeller ortadan kalkmış ve ülkeler arasındaki dış sınırların kontrolleri, iltica, göç gibi olguların, Avrupa Birliği yetki alanlarını içeren birinci sütuna taşınmasına karar verilmiştir (Genç, 2009: 10; Kariman, 2015: 38). Yine bu anlaşmayla birlikte sığınma ile ilgili sıkıntılarda üye ülkeler arasındaki ikili anlaşmaların belirleyici olmaktan çıkarılması sağlanmış ve yaşanan sorunlarla ilgili politika üretme konusunun tamamen AB kurumlarına devredilmesinin yolu açılmaktadır (Dürgen, 2015: 26-27).

Amsterdam Anlaşması sonrası 1999'da AB ülkeleri Tampere Zirvesi düzenlemişler ve "sığınma ve arama hakkına tam olarak saygı" hususunda anlaşmışlardır (Dürgen, 2015: 27). Bu belge ile AB bünyesinde "Ortak Avrupa Sığınma Sistemi" oluşturulmasına karar verilmiştir (Taneri, 2012: 314). Bu sistemle birlikte insanın zarar gördüğü yere gönderilmeyeceği ilkesi tam olarak uygulamaya başlanmaktadır.

2002 Sevilla Zirvesiyle göçe karşı ortak politikaları düzenleme ve ülke sınırlarındaki kontrollerin kademeli bir şekilde arttırılması gerektiği ve bu politikaları uygulamayan ve göçü engelleyemeyen ülkelere karşı çeşitli yaptırımların uygulanması kararı alındığı görülmektedir. 2005 ve 2008'de birlik bünyesinde ortak göç politikalarını belirlemek amacıyla önce birliğin "göçe yönelik global yaklaşımı" adlı sistem kabul edilmiş daha sonrasında ise 2008 yılında AB İltica Ve Göç Paketi oluşturulmuştur (Samur, 2008: 9; ORSAM, 2012: 14).

2009 yılında imzalanan Lizbon Antlaşması ile göç ve sığınma ile ilgili düzenlemeler "Avrupa Birliği'nin İşleyişine İlişkin Anlaşma" sütununa yerleştirilmektedir. Lizbon Antlaşması ile dış sınırların ortak kontrolü ve iç güvenlik konuları ilk defa bir antlaşma sınırları içinde düzenlenmiştir (Lizbon Antlaşması, 2009).

Kısacası, 1980'li yıllara kadar göç politikalarında ülkelerin her birinin özel uygulamaları söz konusu iken; 1990'lı yıllardan itibaren uyum sürecinin hızlanması, üye ülke politikalarının birbirlerine yakınlaşmasına ve birçok alanda ortak politikalar belirlemelerine neden olmaktadır. Nitekim üye ülkeler kendi politikalarını Avrupa Birliği prensipleri yönünde geliştirmeye çalışmaktadır. Mülteci sorunun birlik için

giderek önemli hale gelmesi politikaların ve uygulamaların katı bir şekilde uygulamasına neden olmakta ve bu sorunun çözümü için çeşitli yollara ve düzenlemelere başvurulmaktadır.

3.2. TÜRKİYE'DE GÖÇ MEVZUATININ GELİŞİMİ

Türkiye tarihi boyunca gerek jeopolitik durumu gerekse sorunlu ülkelere yakın olması sebebiyle göç hareketlerinden oldukça fazla etkilenen bir coğrafyaya sahiptir. Bu nedenle de pek çok göç politikalarında düzenlemeler yapılmış ancak farklı göçler neticesinde düzenlemelerin yetersizliği anlaşılınca pek çok mevzuatın yürürlüğe girip kaldırıldığı bir süreç yaşanmaktadır.

3.2.1. 1923-1994 Yılları Arası Türkiye'deki Göç Mevzuat İncelemeleri

Türkiye tarihsel süreçte farklı göç dalgalarına sahne olmuş bir ülke olarak, göçün yapısı ve yeni göç hareketlerinin yönetimindeki değişikliklerden büyük ölçüde etkilenmektedir. Dolayısıyla bu süreç ortak bir politika oluşturma yolunda AB'ye aday bir ülke olarak Türkiye'nin göçle ilgili politikalarının ve yasal süreçlerinin tümünü yeniden gözden geçirmesi ve yeni göç politikaları geliştirmesinin gerekliliğini ortaya koymaktadır (Ünlü, 2007: 171-172).

Türkiye jeopolitik konumu nedeniyle uluslararası göç alanında önemli rol oynamaktadır. Türkiye'ye yapılan göçlere bakıldığında Osmanlı Dönemi'nden Cumhuriyet Dönemi'ne kadar aralıksız olarak göç hareketlerinin olduğu görülmektedir. İlk göç hareketleri İkinci Bayezid zamanında Yahudilerin Osmanlı topraklarına gelişleri ile olmuştur. 1870'lerde Habsburg İmparatorluğu'ndan kaçıp Osmanlı'ya sığınan Macarlar ile bu göç hareketleri devam etmektedir. Yine 20. Yüzyıl'da Sultan Reşat zamanında toprak kayıpları ve Fransız İhtilali nedeniyle ortaya çıkan milliyetçilik hareketleri sonucunda Avrupa topraklarında yaşayan Türklerin Anadolu'ya gelme süreçleriyle devam etmektedir. Osmanlı ve Türkiye Cumhuriyeti zamanına kadar göç probleminin aralıksız olarak sürdüğü görülmektedir (Kirişçi, 2003; Demirhan ve Aslan, 2015: 30; Karacabey, 2017: 24-25; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Türkiye göç yolları üzerinde bulunmasına rağmen 1923 ve 1950 yılları arasında belirli bir göç politikasına sahip olmamaktadır. Mevzuatta göçmenler ile

İlgili ilk genel düzenleyici belge niteliğinde olan kanun 1934 tarihli İskân Kanunu olmuştur. İskân Kanunu ile ilk kez Türkiye Cumhuriyeti mülteci tanımlaması yapmıştır. 2510 sayılı İskân Kanunu'nun üçüncü maddesinde yapılan mülteci tanımlamasında Türkiye'ye yerleşmek maksadının olmaması gerektiği ve Türk soyu ve kültüründen gelenlerin Türkiye'ye kabul edilmesinin mümkün olduğu belirtilmektedir. Yine Türk kültürüne bağlı olduğuna karar verme yetkisinin Dışişleri Bakanlığı'nın teklifi üzerine Bakanlar Kuruluna verildiği belirtilmektedir (İskan Kanunu, 1934).

İskân Kanunu sonrası 11.08.1941 tarih ve 4104 sayılı "Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında" dokuz maddelik kısa bir kanun düzenlenmiş ve sığınan yabancı ordu mensuplarının Türkiye'de oldukları süre boyunca neler yapması gerektiği, bu kişilerin Türk Askeri Ceza Kanunu'na tabi oldukları ve bu kanunları İcra Vekilleri Heyeti (Bakanlar Kurulu)'nin uygulayacağı belirtilmektedir (Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun, 1941).

Mültecilerle ilgili başka bir düzenleme 1950 tarihli Pasaport Kanunu'dur. Pasaport Kanunu 41 maddeden oluşmakta ve Türk vatandaşları ile yabancıların Türkiye'ye olan giriş çıkışlarını düzenlemektedir. Pasaport Kanun'unun dördüncü maddesinde "Umumiyetle mültecilerin ve iskân hakkındaki mevzuat dışında olarak yurt tutmak maksadıyla gelen yabancıların, pasaportları olsun olmasın Türkiye'ye kabulleri İçişleri Bakanlığı'nın kararına bağlıdır" ibaresi ile 26. maddesinde de vatansız ve pasaportsuz olarak gelen ve yine İçişleri Bakanlığı'nın izniyle giriş vizesi verilecek kişiler sayılmaktadır (Pasaport Kanunu, 1950).

Pasaport Kanunu sonrası Türk mevzuatlarında yine 1950 tarihli ve 5683 Sayılı Yabancıların Türkiye'de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun kabul edildiği görülmektedir. Bu kanun ile yabancı ve mültecileri eşit tutan düzenlemelere yer verilmekte, yabancıların Türkiye'yi terke davet veya sınır dışı edilme hallerinin neler olduğunu ve hangi makamın bu kişileri sınır dışı edeceği belirtilmektedir (Yabancıların Türkiye'de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun, 1950).

1950-80 yılları arasında Türkiye'nin göç politikaları 1951 Cenevre Sözleşmesi'ni imzalamasıyla devam etmiş, 1951 Cenevre Sözleşmesi gibi

uluslararası bir belgeyle uluslararası koruma sistemine dâhil olmuş, sözleşme 1961 yılında 359 sayılı Kanunla kabul edilmiştir (Aybay, 2005: 101-102; TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu Raporu, 2018: 18).

1951 Cenevre Sözleşmesi'ni imzalayan Türkiye, BMMYK'nın mülteci tanımındaki tarih ve coğrafya sınırlamasını kabul edilmiştir. Türkiye'nin 1951 yılında imzaladığı Cenevre Sözleşmesi iç hukuka göre düzenlenmiş ve 5 Eylül 1961 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanmıştır (Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme Kabulü, 1961; Acer vd., 2010: 72).

Mültecilerle ilgili 1951 Cenevre Sözleşmesi'ne ek protokol olan 1967 New York Protokolü'nü imzaladıktan sonra Türkiye protokolü 1968 tarihli Bakanlar Kurulu Kararı ile uygulamaya koyduğu görülmektedir. Türkiye bu katılımı birlikte tarihsel sınırlamayı kaldırırken, coğrafi kısıtlama devam ettiği görülmüştür (Türkiye'nin Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Tarihli Protokolünü Kabulü, 1968). Yani Türkiye'nin coğrafi sınırlama ile sözleşmeye devam etmesi Avrupa dışından gelen kişilere mülteci statüsü tanınmayacağı anlamına gelmektedir.

Mültecilerle ilgili Türk mevzuatındaki bir diğer düzenleme ise 18032 Sayılı ve 1983 Tarihli Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği ile olmaktadır. Bu yönetmelikte tanımlar başlıklı üçüncü maddesinde iltica eden kişi mülteci olarak tanımlanırken iltica “İrki, dini, tabiiyeti, belli bir sosyal gruba mensup oluşu veya siyasi kanaatleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve kendi devletinin himayesinden yararlanmak istemeyen kişiler” olarak tanımlanmaktadır. Yine bu yönetmelikle mültecilerin geçici olarak barınacakları yerler ve hangi kurumların bu işlerle sorumlu olduğu belirtilmektedir (Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği, 1983).

Görüldüğü gibi yapılan düzenlemeler İskân Kanunu ile başlamış ve uluslararası mevzuatlar çerçevesinde düzenlemelerle devam etmiştir. Ancak Türkiye imzaladığı 1967 protokolüne imza atmasına rağmen coğrafi kısıtlama hükmünü uygulamaya devam etmiş, tüm bu süreçte çeşitli kanun ve yönetmeliklerle göç politikalarına yön verilmeye çalışılmıştır.

3.2.2. Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik

1980 sonrası dönemde Ortadoğu'daki karışıklık ve savaşlar neticesinde Türkiye'ye Avrupa dışından gelen mülteci akınları bu konuda düzenleme yapılmasını gerekli kıldığı görülmektedir. Bu düzenleme için de Türk yetkililer ve BMMYK temsilcileri ortak çalışmalarda bulunmuşlardır (Özgür ve Özer, 2010: 219). Çalışmaların neticesinde “Türkiye'ye İltica Eden veya Başka Bir Ülkeye İltica Etmek Üzere Türkiye'den İkamet İzni Talep Eden Münferit Yabancılar ile Topluca Sığınma Amacıyla Sınırlarımıza Gelen Yabancılara ve Olabilecek Nüfus Hareketlerine Uygulanacak Usul ve Esaslar Hakkında Yönetmelik” ortaya çıkartılmış ve 30 Kasım 1994 tarihinde 22127 sayılı Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girdiği görülmektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, 1994).

Yönetmeliğin birinci maddesinde yönetmeliğin amacını 1951 Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Protokolü de göz önünde bulundurmak suretiyle, ülkeye iltica eden veya başka ülkelere iltica etmek amacıyla Türkiye'den ikamet izni talep eden yabancılar ile topluca sığınmak üzere Türkiye sınırlarına gelenlere ilişkin uygulamaya dair usul, esasları detaylı bir şekilde belirlemekte ve ikinci maddede ise yönetmeliğin kapsamını belirtmektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, 1994; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği, 1951 Mültecilere İlişkin Cenevre Sözleşmesi'nden mülteci tanımındaki “Avrupa'da meydana gelen olaylar sebebiyle” ifadesi çıkartılarak sığınmacı tanımını “ırkı, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” olarak düzenlemektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, md.3).

Yönetmeliğin dördüncü maddesinde Türkiye'ye iltica eden ve ikamet izni talep eden yabancıların, ilgili makamlara beş gün içinde başvurulması öngörülmekte ancak bu beş günlük süre 2006 yılında yapılan değişiklik ile “makul olan en kısa süre” içerisinde ifadeleri kullanılarak “makul süre” kavramı Türk göç mevzuatına girdiği görülmektedir (İltica ve Sığınma Yönetmeliği Değişikliği, 2006; Acer vd., 2010: 73; Ayaz, 2016: 65).

Yönetmeliğin beşinci maddesinde Türkiye'ye iltica eden veya başka bir ülkeye iltica etmek üzere Türkiye'den ikamet izni talep eden münferit yabancılarla ilişkin olarak valilikler tarafından yapılacak işlemler sıralanmakta, altıncı maddede ise bu başvuruları İçişleri Bakanlığı'nın karara bağladığı ve uygun gördüğü hallerde ise bu karara bağlama durumunu valiliklere devredebileceği belirtilmektedir. Yedinci maddede mülteci hareketleri ile ilgili işbirliği yapılacak kurumlar, sekizinci maddede sığınma hareketleri başladığında alınacak tedbirler ele alınmaktadır (İltica ve Sığınma Yönetmeliği, 1994).

1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'nin ana hatları incelendiğinde gelişmeler olumlu olarak gösterilmekte ancak uygulamada olumsuzluklar yaşandığı belirtilmektedir (Kutlu, 2002: 54). Özellikle Ortadoğu'dan gelen mültecilerin ulusal güvenlik açısından bir sorun olarak görülmesi, Türkiye'nin uluslararası mevzuatlarda doğudan gelen kişilere coğrafi çekince koymasına rağmen “geri gönderme ilkesi” çerçevesinde sık sık uygulamada ihlallerle karşılaşmaktadır. Yine düzenlemeyle birlikte iltica işlemlerinin devlet üzerindeki sorumluluğun fazla olması ve bu sorumluluk sebebiyle ülkeye kabul edilecek kişilerin kriterleri'nin devlete bırakılması sonucu uluslararası mevzuatlara uygun olmayan kişilerin kabul edilmesi halinde BMMYK güvencesinden bu kişilerin faydalanamayacak olması mevcut sorunların başında gelmektedir (Latif, 2002: 20; Karacabey, 2017: 41-42).

3.2.3. Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu

1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'nin ihtiyacı giderememesi ve eksikliklerin ortaya çıkması yeni düzenleme ihtiyacını doğurduğu görülmektedir. Bunun nedenle 2009 yılında başlatılan çalışmaların sonucunda 11 Nisan 2013 tarihinde Resmi Gazetede 28615 Sayılı Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu (YUKK) yayımlanmakta ve söz konusu kanun 2014 yılında yürürlüğe girdiği

görülmektedir. YUKK'nun hazırlanmasının amacı “yabancıların Türkiye’ye girişleri, Türkiye’de kalışları ve Türkiye’den çıkışları; Türkiye’den uluslararası koruma talep eden yabancılara sağlanacak korumanın kapsamı ve uygulanmasına ilişkin usul ve esaslar ile İçişleri Bakanlığına bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğünün kuruluş, görev, yetki ve sorumluluklarını düzenlemektir” şeklinde belirtilmektedir (YUKK, 2013; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

YUKK üçüncü maddesinde tanımlar başlığında uluslararası korumayı; “mülteci”, “şartlı mülteci” ve “ikincil koruma” olarak sınıflandırmakta, yabancı kavramını “Türkiye Cumhuriyeti Devleti ile vatandaşlık bağı bulunmayan kişi”, vatansız kavramını ise “hiçbir devlete vatandaşlık bağıyla bağlı bulunmayan ve yabancı sayılan kişi” olarak tanımlamaktadır (Ergüven ve Özturanlı, 2013: 1034; YUKK, 2013; Yonca, 2014: 28).

YUKK dördüncü maddesinde “geri göndermeme ilkesi” işlenmektedir. Bu ilkenin 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 New York Protokolü’nde de olması neticesiyle Türk mevzuatında da yerini alma zorunluluğu ortaya çıkmakta ve 2013 yılında YUKK ile bu işlem gerçekleştirilmektedir. Yine dördüncü maddede “geri göndermeme ilkesiyle” ilgili olarak “Kanun kapsamındaki hiç kimse, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye tabi tutulacağı veya ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi fikirleri dolayısıyla hayatının veya hürriyetinin tehdit altında bulunacağı bir yere gönderilemez” şeklinde belirtilmekte ve ilk kez yasal temele dayandırılmaktadır (YUKK, 2013; Güler, 2017: 117).

Yine bu kanunun altıncı, yedinci ve sekizinci maddelerinde Türkiye’ye nerelerden ve nasıl giriş yapılacağı, belgelerin kontrolü ve ülkeye girişlerine izin verilmeyecek kişileri sayarken tüm bu şartların uluslararası koruma başvurusu yapmayı engelleyici olmayacağı da belirtilmektedir. Kanunda getirilen bir diğer değişiklikle 11. maddede yabancıların ikamet izni aranmaksızın 90 günlük kalış hakları olduğu belirtilmektedir (YUKK, 2013; Erten, 2015: 15).

YUKK 13. ve 14. maddelerinde sınır ve transit vize olarak iki vizeye yer verilmekte ve bu vizelerin istisnai olduğunu belirtilmektedir. Sınır vizelerinin sınır kapılarının bağlı olduğu valiliklerce verilebileceği görülürken bu vizenin süresi en

fazla 15 olarak belirlenmektedir. Transit vize ise en fazla altı ay içinde kullanılmak üzere konsolosluklar tarafından verilen ve hava alanlarında kullanılan vizedir.

Yabancıların Türkiye'deki ikametlerinin ilgili kanunda 19. ve 49. maddeleri arasında detaylı bir şekilde düzenlendiği görülmektedir. Kanunun 19. maddesinde Türkiye'de, vizenin veya vize muafiyetinin tanıdığı süreden ya da doksan günden fazla kalacak yabancıların ikamet izni almalarının zorunlu olduğu ve altı ay içinde kullanılmayan ikamet izninin geçerliliğini kaybedeceğini belirtmektedir. Yine kanunun 21. maddesinde ikamet izni başvurularının yabancıların bulunduğu ülkedeki konsolosluktan da yapılabileceği belirtilmektedir.

Kanunun 31. ile 49. maddeleri arasında ise kişilerin başvurabileceği ikamet izin çeşitlerini "kısa dönem ikamet izni, aile ikamet izni, öğrenci ikamet izni, uzun dönem ikamet izni, insani ikamet izni, insan ticareti mağduru ikamet izni" diye sıralayarak bu ikamet izinleriyle ilgili gerekli olan bilgilerin detaylı bir şekilde açıklandığı görülmektedir. İkamet izinleri içerisinde üzerinde durulması gerek en önemli çeşidi ise uzun dönem ikamet iznidir. Uzun dönem ikamet izinleri kanunun 42 ile 45. maddeleri arasında düzenlenmiştir. Uzun dönem ikamet izni süresi olarak düzenlenmektedir. Uzun dönem ikamet izni şartları ise: kesintisiz 8 yıl ikamet izniyle Türkiye'de yaşamış olmak, son üç yıl içinde sosyal yardım almamış olmak, kendisi ve ailesinin geçimini sağlayabilecek gelire sahip olmak, geçerli bir sağlık sigortasına sahip olmak, kamu düzeni ve güvenliğine tehdit oluşturmamaktır. Bu şartları sağlamayan veya ihlal edenlerin ikamet izinlerinin iptal edileceği kanunda belirtilmiştir.

Kanunun 50. maddesinde vatansız kişilerin tespitinin genel müdürlükçe yapılacağı, bu kişilerin ikametleri için bir kimlik belgesi verileceği ve bu belgenin iki yılda bir yenileceği hükmüne yer verilmektedir.

Kanunun 52. maddesinde ise yabancıların sınır dışı edilme durumlarıyla ilgili bilgiler yer alırken, sınır dışı etme kararının Göç İdaresi Genel Müdürlüğü'nün veya valiliklerin resen alacağı kararlar sonucunda olabileceği düzenlenmektedir. Kanunun 54. maddesi birinci fıkrasında sınır dışı etme şartları belirlenerek, yabancıların hangi hallerde sınır dışı edilebilecekleri düzenlenmektedir. 55. madde'de ise sınır dışı edilemeyecek yabancıları; "a) Sınır dışı edileceği ülkede ölüm cezasına, işkenceye,

insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacağı konusunda ciddi emare bulunanlar, b) Ciddi sağlık sorunları, yaş ve hamilelik durumu nedeniyle seyahat etmesi riskli görülenler, c) Hayati tehlike arz eden hastalıkları için tedavisi devam etmekte iken sınır dışı edileceği ülkede tedavi imkânı bulunmayanlar, ç) Mağdur destek sürecinden yararlanmakta olan insan ticareti mağdurları, d) Tedavileri tamamlanıncaya kadar, psikolojik, fiziksel veya cinsel şiddet mağdurları” şeklinde tasnif edilmektedir. Kanunun 56. maddesinde de, hakkında sınır dışı kararı verilen yabancıların Türkiye’yi terk edebilmeleri için en az 15 gün ve en fazla 30 gün süre olduğu ve bu kişilere “Çıkış İzin Belgesi” verildiği belirtilmektedir. Bu hükme uymayan, kaçma ve kaybolma riski bulunan, Türkiye’ye giriş-çıkış kurallarını ihlal eden, sahte veya asılsız belge kullanan, kabul edilebilir bir mazereti olmaksızın Türkiye’den çıkmaları için tanınan sürede çıkmayan, kamu düzeni, kamu güvenliği veya kamu sağlığı açısından tehdit oluşturanların derhal idari gözetim altına alınacağı kanunun 57. maddesinde belirtilmektedir (YUKK, 2013).

Kanunun 61., 62. ve 63. maddelerinde uluslararası koruma çeşitleri olarak mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma tanımlamalarına yer verilmektedir. Bu tanımlar ve detaylı şekilde kavramsal açıklamalar bir sonraki bölümde uluslararası koruma çeşitleri başlığı altında detaylı bir şekilde irdelenecektir.

YUKK tüm bu düzenleme ve politikaların sistematik bir biçimde uygulanabilmesi için 103. maddede İçişleri Bakanlığı’na bağlı Göç İdaresi Genel Müdürlüğü’nü kurduğu görülmektedir. Bu düzenleme ile 2013 yılından önce Emniyet Genel Müdürlüğü’nde olan yabancılar ile ilgili konular artık Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (GİGM) ve taşra teşkilatlarına verilmektedir. GİGM on iki daire başkanlığından oluşmaktadır (Karacabey, 2017: 61). Ayrıca GİGM dışında kanunun 105. maddesi ile Göç Politikaları Kurulu’nu kurarak ulusal düzeydeki göç politikalarını yürütmekle görevli en üst düzeyde sorumlu bir birimin oluşturulduğu görülmektedir.

Genel bir değerlendirmede bulunmak gerekirse sistemli ve detaylı olarak göç konusuna eğilen en önemli kanunun YUKK olduğu söylenebilmektedir. Gerek uluslararası koruma çeşitlerine yer vermesi gerekse ikamet izni veya sınır dışı etme kurallarını belirleyerek insan haklarına uygun bir şekilde yabancı kişilerle gerekli şekillerde ilgilenilmesi amaçlanmaktadır. Özellikle de göç ile ilgili kurumların

kurulup tüm Türkiye ölçeğinde etkili bir şekilde çalışması, göç politikaları ve uygulamalarıyla ilgili daha iyi hizmet vermek için üstün çabalar harcadığı görülmektedir.

3.2.4. Geçici Koruma Yönetmeliği

YUKK'un 91. maddesinde belirtildiği üzere, zaruri olarak ülkesinden ayrılan, ülkesine geri dönemeyen, acil ve geçici koruma talebiyle gruplar halinde sınırlara gelen veya sınırları geçen yabancılara sağlanacak korumayı düzenleyen "Geçici Koruma Yönetmeliği", 22 Ekim 2014 tarihinde yürürlüğe girmiştir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014). Yönetmeliğin birinci maddesinde amaç ve kapsam, ikinci maddesinde ise Yönetmeliğin yasal dayanak belirtilmektedir.

2011 Suriye iç savaşıyla birlikte Türkiye'ye göçlerin başlaması sonucu bu kişilerin statüsünü belirleme sorunu ortaya çıktığı görülmektedir. YUKK kapsamında mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsünün hiçbirine uymayan Suriyelilerin bu yönetmelikle birlikte hukuki durumları açığa kavuşturulmaktadır. Geçici Koruma Yönetmeliği'nin Geçici birinci maddesinde Suriyeliler için özel bir düzenleme yaparak statü konusu netleştirilmektedir: "28 Nisan 2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye Arap Cumhuriyeti'nden kitlesel veya bireysel olarak Türkiye sınırına gelen veya sınırları geçen Suriye vatandaşları ile vatansızlar ve mülteciler, uluslararası koruma başvurusunda bulunmuş olsalar dahi geçici koruma altına alınacaklar. Geçici korumanın uygulandığı süre içinde, bireysel uluslararası koruma başvuruları işleme konulmaz." (Geçici Koruma Yönetmeliği, md. 1).

Geçici Koruma Yönetmeliği'nin Geçici birinci maddesi ile Suriye'den gelenlerin geçici koruma altına alınacağı ön görülmekte ve 2011 yılından önce uluslararası koruma başvurusu yapanlarında geçici koruma statüsüne alınabilecekleri yine bu yönetmelikle düzenlenmektedir.

Geçici koruma kapsamına alınmayacak yabancılara ise, Yönetmeliğin sekizinci maddesinde yer verilmektedir. Aşağıdaki hallerde yabancıların geçici korumadan yararlandırılmayacakları ve yararlandırılmış olmaları durumunda geçici

korumalarının iptal edileceği belirtilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014; Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018):

a) Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Protokolüyle değişik 28.07.1951 tarihli Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşmenin birinci maddesinin (f) fıkrasında belirtilen fiillerden suçlu olduğuna dair ciddi kanaat bulunanlar,

b) Türkiye dışında hangi amaçla olursa olsun zalimce eylemler yaptığını düşündürecek nedenleri bulunanlar,

c) Bu fıkranın (a) ve (b) bentlerinde belirtilen suç ya da fiillerin işlenmesine iştirak eden veya bu fiillerin işlenmesini tahrik edenler,

d) Ülkesinde silahlı çatışmaya katılmış olduğu halde bu faaliyetlerini kalıcı olarak sonlandırmayanlar,

e) Terör eylemlerinde bulunduğu veya planladığı ya da bu eylemlere iştirak ettiği tespit edilenler,

f) Ciddi bir suçtan mahkûm olarak topluma karşı tehdit oluşturabileceği değerlendirilenler ile milli güvenlik, kamu düzeni veya kamu güvenliği açısından tehlike oluşturduğu değerlendirilenler,

g) Türkiye’de işlenmesi hâlinde hapis cezası verilmesini gerektiren suç veya suçları daha önce işleyen ve bu suçun cezasını çekmemek için menşe veya ikamet ülkesini terk edenler,

ğ) Uluslararası mahkemelerce hakkında insanlık suçu işlediğine dair karar verilmiş kişiler,

h) 5237 sayılı Türk Ceza Kanununun Dördüncü Kısım Yedinci Bölümünde yer alan suçlardan birini işleyenler”.

Bu kararların Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından alınacağı sekizinci maddenin ikinci fıkrasında yer verilmektedir. Dokuzuncu maddede ise geçici koruma kararının Bakanlar Kurulu tarafından alınacağı belirtilmektedir. 10. maddede ise

geçici koruma kararının alınmasına müteakip geçici korumadan yararlananlar hakkındaki bireysel kararların Genel Müdürlük tarafından alınacağı belirtilmektedir. Yönetmeliğin 12. maddesinde, geçici korumanın bireysel olarak sona ermesi veya iptali hususu ele alınmakta ve yabancı'nın “Kendi isteğiyle Türkiye'den ayrılması, üçüncü bir ülkenin korumasından faydalanması, üçüncü bir ülkeye insani nedenler veya yeniden yerleştirme kapsamında kabul edilmesi ya da üçüncü bir ülkeye çıkış yapması, ölmesi” hallerinde geçici korumanın bireysel olarak sona erdiği hükmüne bağlanmaktadır (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ, UYGULANAN AÇIK KAPI POLİTİKASI VE BİR GÖÇ MODELLEMESİ ÖRNEĞİ

Göç süreciyle ilgili mevzuatlar hazırlanırken göç eden kişilerin hukuki statülerine yönelik gerek uluslararası perspektifte gerekse ulusal düzenlemelerde koruma çeşitleri ortaya konulmaktadır. Bu koruma çeşitlerine Türkiye’deki mevzuat düzenlemelerinde de yer verilmekte ve özellikle 2011 yılından itibaren Suriye’den Türkiye’ye göç eden insanların hukuki statüleri belli edilmeye çalışılmaktadır.

Bu bölümde uluslararası mevzuatlarda yer alan koruma çeşitlerine yer verilmekte, Türkiye’ye gelen sığınmacılara uygulanan Açık Kapı Politikası hakkında bilgiler verilmekte ve tüm bu göç süreçlerini açıklayan bir modelleme örneğine yer verilmektedir.

4.1. ULUSLARARASI KORUMA ÇEŞİTLERİ

Gerek ulusal mevzuatlarda gerekse uluslararası mevzuatlarda yer verilen uluslararası koruma çeşitleri göç eden insanların göç edilen yerde hangi hukuki statüde olacakları ve hangi haklardan yararlanabilecekleri yönden önem arz etmektedir. Mevzuatlarda belirtilen koruma çeşitlerini mülteci, şartlı mülteci, ikincil koruma ve geçici koruma şeklinde gruplamak kavramların netlik kazanması açısından faydalı olacağı düşünülmektedir.

4.1.1. Mülteci

Mülteci hukukuyla ilgili birçok kavramsal temelin altında İnsan Hakları Evrensel Bildirgesine dayandığı görülmektedir. İnsan haklarının temelinde bireyin onurunu, şahsiyetini ve benliğini korumak fikri yatmaktadır. İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin birinci maddesinde “Bütün insanlar özgür, onur ve haklar bakımından eşit doğarlar. Akıl ve vicdanla donatılmışlardır, birbirlerine kardeşlik anlayışıyla davranmalıdırlar”, üçüncü maddesinde “Herkesin yaşama hakkı ile kişi özgürlüğü ve güvenliğine hakkı vardır” şeklindeki ifadeler insanların tümünün eşit olduğuna dair vurgulanmaktadır. Yine İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi’nin 14. maddesinde “Herkesin, sürekli baskı altında tutulduğunda, başka ülkelere sığınma ve kabul

edilme hakkı vardır” şeklindeki ifadeyle insanların sığınma haklarının hukuki boyuta taşındığı görülmektedir (İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi, 1948).

Uluslararası ölçekte İkinci Dünya Savaşı sonrası Birleşmiş Milletler’in kurulması ve sonrasında 1951 yılında Cenevre Sözleşmesi’nin imzalanması ile mültecilik kavramının hukuksal çerçevesi oluşturulmaktadır. 1951 Cenevre Sözleşmesi’ne göre mülteci; “1 Ocak 1951’den önce meydana gelen olaylar sonucunda ve ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir gruba mensubiyeti veya siyasi düşünceleri yüzünden, zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle, yararlanmak istemeyen yahut tabiiyeti yoksa ve bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen şahıs(lar)” olarak tanımlanmaktadır (Birleşmiş Milletler Mültecilerin Hukuki Statüsüne Dair Sözleşme, md.1). 1951 Cenevre Sözleşmesi’nin mülteci tanımındaki tarih ve coğrafi sınırlama yaşanan gelişimler karşısında problemlili bir duruma dönüşmesi nedeniyle 1967 yılındaki New York protokolü ile bu kısıtlamalar kaldırılmaktadır (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin New York Protokolü, 1967).

BM bünyesinde mülteci tanımlaması bu şekilde yapılırken bölgesel kuruluşlarda çeşitli tanımlamalar yapıldığı görülmektedir. Bunlardan ilki Afrika Birliği Örgütü (ABÖ) tarafından yapılmakta ve ABÖ mülteciliği “kendi menşe ülkesinin ya da vatandaşı olduğu ülkenin bir bölümünde ya da tümünde, dış saldırı, işgal, yabancı egemenliği ya da kamu düzenini ciddi biçimde bozan olaylar nedeniyle, menşe ülkesi ya da vatandaşı olduğu ülke dışında bir başka yerde sığınma aramak için daimi ikamet ettiği yeri terk etmeye zorlanan her kişidir” olarak tanımlarken (Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi, 1969), 1984 Cartagena Mülteciler Deklarasyonu’nda (1984) ise mülteci “yaygın şiddet, dış saldırı, iç çatışmalar, yaygın insan hakkı ihlalleri, ya da kamu düzenini ciddi olarak bozan diğer durumlardan dolayı hayatları, güvenlikleri, ya da özgürlükleri tehdit altında olduğu için ülkelerinden kaçan kişileri de kapsayacaktır” şeklinde tanımlanmaktadır. Tarihsel süreçler ve bildirimler dikkatle incelendiğinde kavramsal açıklamanın giderek genişlediğini ve kapsamının arttığını söylemek mümkündür.

Türkiye 1951 yılından kabul edilen Cenevre Sözleşmesi'ni 1961 yılında kabul ederken tüm bu kısıtlamaları da benimsemiş bulunmakta, 1967 Protokolünü de 1968 yılında imzalayarak kabul etmektedir. Türk hukukunda ise mülteci tanımlaması YUKK ile yapılmış ve Cenevre Sözleşmesi'nde olduğu gibi coğrafi kısıtlama ile mülteciyi “Avrupa ülkelerinde meydana gelen olaylar nedeniyle; ırkı, dini, tabiiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasi düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönemeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişiye statü belirleme işlemleri sonrasında mülteci statüsü verilir” şeklinde tanımlamaktadır (YUKK, 2013).

4.1.2. Şartlı Mülteci

Genellikle mülteci kavramıyla ilgili tartışmalar sürerken mülteci kelimesi dışında göç eden kişilerle ilgili sığınmacı kelimesinin de kullanıldığı görülmektedir. Sığınmacı kelimesinin sözlük anlamı “başka bir ülkeye veya yere sığınmış olan kişi, sığınık, mülteci” ve “yabancı bir ülkede iltica etmeden önce belirli bir süre kalan kimse” olarak belirtilmektedir (Türk Dil Kurumu, 2018). 1951 Cenevre Sözleşmesi incelendiğinde “mülteci statüsünü almak için bekleyen kişilere” sığınmacı denilmektedir (Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin Cenevre Sözleşmesi, 1951). Statüleri resmi olarak tanınmamış da olsa, sığınmacılar menşei ülkelerine zorla geri gönderilemezler ve haklarının korunması gerekir.

Uluslararası Göç Örgütü'nün hazırladığı terimler sözlüğüne göre sığınmacı “İlgili ulusal ya da uluslararası belgeler çerçevesinde bir ülkeye mülteci olarak kabul edilmek isteyen ve mültecilik statüsüne ilişkin yaptıkları başvurunun sonucunu bekleyen kişiler” olarak tanımlanmaktadır (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Türk mevzuatlarına bakıldığında 1994 İltica ve Sığınma Yönetmeliği'nde sığınmacıyı; “İrki, dini, milliyeti, belirli bir toplumsal gruba üyeliği veya siyasi düşünceleri nedeniyle takibata uğrayacağından haklı olarak korktuğu için vatandaşı olduğu ülke dışında bulunan ve vatandaşı olduğu ülkenin himayesinden istifade edemeyen veya korkudan dolayı istifade etmek istemeyen ya da uyruğu yoksa ve

önceden ikamet ettiği ülke dışında bulunuyorsa oraya dönmeyen veya korkusundan dolayı dönmek istemeyen yabancı” şeklinde tanımlamaktadır. Yani Avrupa ülkelerinden gelenlere “mülteci”, Avrupa dışından gelenlere “sığınmacı” olarak tanımlamaktadır.

2014 yılında yürürlüğe giren Yabancılar ve Uluslararası Koruma Kanunu’nun 62. maddesinde “sığınmacı” kelimesi kavramsal olarak değişmekte ve “şartlı mülteci” kelimesi kullanılmaya başlanmaktadır. Kanun şartlı mülteciyi; “Avrupa ülkeleri dışında meydana gelen olaylar sebebiyle; ırkı, dini, tâbiyeti, belli bir toplumsal gruba mensubiyeti veya siyasî düşüncelerinden dolayı zulme uğrayacağından haklı sebeplerle korktuğu için vatandaşı olduğu ülkenin dışında bulunan ve bu ülkenin korumasından yararlanamayan ya da söz konusu korku nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancıya veya bu tür olaylar sonucu önceden yaşadığı ikamet ülkesinin dışında bulunan, oraya dönmeyen veya söz konusu korku nedeniyle dönmek istemeyen vatansız kişi” olarak tanımlanmaktadır. Kanun, şartlı mülteci statüsü alan kişinin üçüncü ülkeye yerleştirilinceye kadar Türkiye’de kalmasına izin vermektedir (YUKK, md.62).

4.1.3. İkincil Koruma Kavramı

İkincil Koruma Statüsü, 1951 Cenevre Sözleşmesi ve 1967 Ek Protokolü kapsamı dışında kalan, ancak korunma ihtiyacı olan kişilere bir nevi tamamlayıcı veya ek koruma olarak ifade edilebilecek olan bir statü olarak varlığı ortaya çıkmaktadır. Bu statü Türk mevzuatına YUKK ile girdiği görülmektedir (Ekşi, 2015: 52-53).

YUKK’da ikincil koruma; “Mülteci veya şartlı mülteci olarak nitelendirilemeyen ancak vatandaşı olduğu veya ikamet ettiği ülkeye geri gönderildiği takdirde; “Ölüm cezasına mahkûm olacak veya ölüm cezası infaz edilecek, işkenceye, insanlık dışı ya da onur kırıcı ceza veya muameleye maruz kalacak, uluslararası veya ülke genelindeki silahlı çatışma durumlarında, ayırım gözetmeyen şiddet hareketleri nedeniyle şahsına yönelik ciddi tehditle karşılaşacak olması nedeniyle menşe ülkesinin veya ikamet ülkesinin korumasından yararlanamayan veya söz konusu tehdit nedeniyle yararlanmak istemeyen yabancı ya

da vatansız kişiye, statü belirleme işlemleri sonrasında verilen statüyü ifade eder” şeklinde tanımlanmaktadır (YUKK md.63).

YUKK ile mülteci, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsüne sahip olan kişilere uluslararası koruma statü sahibi kimlik belgesinin verilmesi düzenlenmektedir. YUKK 83. maddesinde mülteci statüsü verilenlere üç yıl süreli kimlik belgesi verildiği, şartlı mülteci ve ikincil koruma statüsüne sahip olanlara ise birer yıl süreli kimlik belgesi verildiği ve bu belgelerin şeklinin Göç İdaresi Genel Müdürlüğü tarafından düzenleneceği belirtilmektedir.

4.1.4. Geçici Koruma Kavramı

Geçici koruma, Türk mevzuatına ilk kez YUKK ile girmektedir. Özellikle Suriye’de meydana gelen iç savaşla birlikte Türkiye’ye doğru hareket eden Suriyelilerle ilgili bir uluslararası koruma statüsü olmaması nedeniyle bu kanunun düzenleme gerekliliği ortaya çıkmaktadır. Geçici koruma, YUKK’nun 91. maddesine göre “Ülkesinden ayrılmaya zorlanmış, ayrıldığı ülkeye geri dönemeyen, acil ve geçici koruma bulmak amacıyla kitlesel olarak sınırlarımıza gelen veya sınırlarımızı geçen yabancılara geçici koruma sağlanabilir” şeklinde tanımlanmakta ve kişilerle ilgili düzenlemeleri ise “Bu kişilerin Türkiye’ye kabulü, Türkiye’de kalışı, hak ve yükümlülükleri, Türkiye’den çıkışlarında yapılacak işlemler, kitlesel hareketlere karşı alınacak tedbirlerle ulusal ve uluslararası kurum ve kuruluşlar arasındaki iş birliği ve koordinasyon, merkez ve taşrada görev alacak kurum ve kuruluşların görev ve yetkilerinin belirlenmesi, Bakanlar Kurulu tarafından çıkarılacak yönetmelikle düzenlenir” şeklinde belirtilmektedir (YUKK, md.91).

Görüldüğü üzere geçici korumanın sağlanması için, ülkesinden ayrılmak zorunda bırakılmakta ve geri dönemeyen kişiler ile acil ve geçici koruma ihtiyacı olanların bulunması gerekmektedir. 2014 yılında YUKK’nun 91. maddesi dayanak olarak gösterilerek geçici koruma yönetmeliği yayınlanmaktadır. YUKK’da uluslararası koruma statüleri içinde geçici korumaya yer verilmemesi sebebiyle bu yönetmelikte geçici koruma statüsüyle ilgili gerekli düzenlemelere ayrıntılı olarak yer verilmektedir. Yönetmeliğin dokuzuncu maddesinde geçici koruma kararı alacak kurum olarak Bakanlar Kurulu gösterilmektedir (Geçici Koruma Yönetmeliği, 2014).

Yönetmeliğin Geçici birinci maddesinde 28.04.2011 tarihinden itibaren Suriye Arap Cumhuriyeti'nde meydana gelen olaylar sebebiyle geçici koruma amacıyla Suriye'den kitlesel veya bireysel olarak sınırlara gelen veya geçen Suriye vatandaşları, vatansızlar ve mültecileri kapsamına alacak şekilde uygulanmaktadır (Geçici Koruma Yönetmeliği, Geçici 1. maddesi).

Görüldüğü gibi geçici koruma statüsü özellikle Suriye iç savaşıyla birlikte yapılması zorunlu bir düzenleme olmuş ve odak noktaya Suriye'den göç edenleri koyarak, bu kişilerle ilgili hukuksal düzenlemelere yer vererek, statü sorunlarının çözülmesi amaçlanmaktadır. Bu korumadan faydalanan kişilerin Türkiye'de yasal olarak kalmaları sağlanmış ve bu kişilerin eğitim, çalışma hakkı gibi durumları düzenleyerek toplumsal hayata adapte olma süreçleri kısaltılmaya çalışılmaktadır.

4.2. AÇIK KAPI POLİTİKASI

Türkiye, Avrupa ve Asya arasında göç yolları üzerinde yer aldığından dolayı köprü olmuştur. Bu nedenle de geçmişten günümüze kadar birçok göç hareketine maruz kaldığı görülmektedir. Türkiye 2011 yılından itibaren Suriye'deki iç savaş nedeniyle ülkelerinden kaçan kişiler Açık Kapı Politikası çerçevesinde ülkeye kabul edeceğini açıklamıştır. Bu politikanın uluslararası hukuk normlarına uygun bir politika olarak gerek İnsan Hakları Evrensel Bildirgesi gerekse Cenevre Sözleşme çerçevesinde kabul edildiği görülmektedir. Ancak Türkiye'nin Cenevre Sözleşmesi çerçevesinde coğrafi kısıtlama ile Avrupa'dan gelenlere sadece mülteci olarak ele alması Türkiye'de Avrupa dışından gelenler konusunda bir statü kargaşasına sebep olmaktadır (Yonca, 2014: 27).

2011 Nisan ayından itibaren Türkiye'ye gelen Suriyeliler misafir şeklinde tanımlanmaktadır. Ancak bu tanımlamanın hukuksal bir karşılığının olmaması ve bu durumun keyfi uygulamalara yol açabileceği riski sebebiyle başka bir düzenleme yapılmak zorunda olduğu ortaya çıkmaktadır. Ekim 2011 yılında İçişleri Bakanlığı kararı doğrultusunda Suriyelilere "Geçici Sığınma Statüsü" verilmiştir. Bunun sonucu olarak Suriyelilerin Türkiye'de kalmalarındaki engeller ortada kalkıp Suriyeliler ile ilgili ihtiyaç duydukları koruma ve imkânların Türkiye tarafından sağlanacağı bildirilmektedir. Bu doğrultuda sınır kentlerinde kamplar kurularak Suriyelilerin ihtiyaç duydukları şeylerin ve hizmetlerin ücretsiz bir şekilde sunumu

sağlanmaktadır (Orsam, 2014: 11; Yüksel vd., 2014: 46). Yine Nisan 2012 yılında Başbakanlık tarafından yayınlanan genelgeyle birlikte Suriyelilerin geçici koruma altına alındığı kabul edilmektedir (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

2011 yılında Açık Kapı Politikası çerçevesinde ilk göçler 234 kişilik grupta Hatay'ın Yayladağı ilçesinden girişle başladığı tespit edilmiştir (Orhan ve Gündoğar, 2015: 12). Gerek hukuksal düzenlemelerin yapılması gerekse Suriye'deki savaş şartlarının ağırlaşması sebebiyle on binlerce kişi ülkeye giriş yaptığı görülmektedir. Bu kişiler de sınır kentlerinde kurulan kamplara yerleştirilmeye başlanılmıştır. Ancak zamanla kampların yetersiz kalması nedeniyle kamplardan ayrılmalar başlamış ve bu durumun hükümet tarafından öngörülmediği ortaya çıkmaktadır (Kirişçi, 2014: 11).

İlk göç hareketinin yaşandığı süreçte ülkemizde Suriyelilerle ilgili hizmetler Başbakanlık Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı tarafından sağlanmaktaydı. Ancak Suriyelilerin durumlarının geçici bir süre olmaması ve kalıcı olmalarından dolayı 2013 Yabancı ve Uluslararası Koruma Kanunu çerçevesinde göç ile ilgili önce Göç İdaresi Genel Müdürlüğü ve Göç Politikaları Kurulu oluşturularak göç politikalarına yön verilmeye çalışılmıştır. (YUKK, 2013).

Tablo 3: Yıllara Göre Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyeliler

YIL	GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDAKİ SURIYELİ SAYISI
2011	-
2012	14.237
2013	224.655
2014	1.519.286
2015	2.503.549
2016	2.834.441
2017	3.426.786
2018	3.548.273

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018)

Yıllara göre ülkemizde geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin dağılımı (Tablo-3)'de gösterilmektedir. Suriye'den göçlerin başladığı 2011 yılında henüz uygun ortamın olmaması ve gerekli mevzuatların oluşturulmaması nedeniyle geçici koruma altına Suriyelilerin alınmadığı görülmektedir. Tabloda görüldüğü üzere yıllar geçtikçe ve uygun kanuni şartlar oluştuğunda geçici koruma kapsamındaki Suriyelilerin

her geçen yıl katlanarak arttığı ancak 2015-2016'da artış hızının azaldığı; daha sonra tekrardan yükselme eğilimine girildiği ifade edilebilmektedir. 2018 Ağustos ayı verilerine göre ülkemizde geçici koruma statüsünde bulunan Suriyelilerin sayısının üç buçuk milyondan fazla olduğunu görülmektedir.

İçişleri Bakanlığı'nın 2015 yılı verilerine dayandırdığı göç raporuna göre, çoğunluğu Hatay, Kilis, Gaziantep, İstanbul, Şanlıurfa, Adana, Mersin olmak üzere Türkiye'nin 73 ilinde Suriyeli sığınmacılar yaşamaktadır (Oytun vd., 2015: 16).

Tablo 4: Geçici Koruma Kapsamında Bulunan Suriyelilerin İllere Göre Dağılımı

GEÇİCİ KORUMA KAPSAMINDA SURIYELİLERİN BULUNDUĞU İLLER	TOPLAM
İstanbul	563.963
Şanlıurfa	469.215
Hatay	442.091
Gaziantep	392.998
Adana	223.026
Mersin	208.267
Bursa	153.145
İzmir	138.897
Kilis	129.993
Konya	94.377

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Geçici koruma kapsamında bulunan Suriyelilerin buldukları illere göre dağılımı (Tablo-4)'de gösterilmektedir. Tablo incelendiğinde, gerek iş gerekse hayat şartlarının daha iyi olmasından dolayı en çok İstanbul'da geçici koruma kapsamında olan Suriyelilerin bulunduğu görülmektedir. Daha sonra ise Şanlıurfa, Hatay, Gaziantep'in geçici koruma statüsündeki Suriyelileri ağırladığı tespit edilmektedir.

Suriyelilerin Türkiye'yi tercih etme nedenlerine bakıldığında genellikle coğrafi yakınlığın ön planda olduğu görülmektedir. Türkiye'nin sınır kentlerinde özellikle kampların kurulması ve iyi hizmetlerin verilmesinden dolayı bu illere doğru göç hareketleri yoğunlaşmaktadır (Sayın vd., 2016: 7). Suriye'deki zorunlu göç hareketinden öncelikle Şırnak, Mardin, Şanlıurfa, Gaziantep, Kilis ve Hatay en çok etkilenen iller oldukları tespit edilmektedir. Türkiye, sığınmacıların bir bölümünü belirlediği kamplara yerleştirmiştir.

Tablo 5: Geçici Koruma Kapsamındaki Suriyelilerin Barınma Merkezlerine Göre Dağılımları

GEÇİCİ BARINMA MERKEZLERİ	TOPLAM
Şanlıurfa	67.211
Adana	26.757
Kilis	20.887
Gaziantep	20.670
Hatay	17.083
Kahramanmaraş	15.856
Osmaniye	13.810
Malatya	9.253
Adıyaman	8.491
Mardin	2.340
Toplam	202.358
Geçici Barınma Merkezleri Dışında Kalan Suriyeli Sayısı	3.345.915
Ülkemizde Bulunan Toplam Suriyeli Sayısı	3.548.273

Kaynak: (Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018)

Barınma merkezlerindeki Suriyelilerin yaklaşık 222.358'i Türkiye-Suriye sınırına yakın 10 ilde kurulan 26 barınma merkezinde konaklamaktadır (Tablo-5). İç savaşın uzaması, kampların yetersiz kalmaya başlaması ve Suriyeliler arasındaki gruplaşmalardan dolayı kamplarda korkunun hakim olması sonucunda birçok sığınmacı kamplardan ayrılıp şehir merkezlerinde kiralık evlerde ikamet etmeyi tercih etmektedirler. Zaman içerisinde Suriyelilerin yerel halkla etkileşim içerisine girdikleri görülmektedir (Güçtürk, 2014: 18; Oytun vd., 2015: 16; Tunç, 2015: 36).

4.3. SURIYE'DEN GÖÇ NASIL BİR MODEL ÜZERİNDEN İŞLEMEDİR?

Yaşanan göç ile birlikte kentsel kimliğin yanı sıra kent kültürünün oluşması, kentleşmenin meydana gelmesi, kültürel çeşitlilik oluşması, kentsel işsizlikler, gecekondu gibi alt kültürlerin oluşması, aile ve diğer toplumsal kurumlar da hızlı bir şekilde değişmektedir. Göç sürecine Hatay başta olmak üzere diğer kentler açısından da bakıldığında sekiz aşamalı bir sürecin yaşandığını görülmektedir.

Tablo 6: Göç Süreci Modeli

GÖÇ SÜRECİ MODELİ	
AŞAMA	DURUM/OLGULAR
Göç Öncesi Dönem	<ul style="list-style-type: none"> • Savaş, açlık, güvenlik • Korku • Göç kararı, göç edilecek mi? Kimler kalacak? • Nereye göç edilecek? Neden? • Taşınır ve taşınmazların döviz veya altına çevrilmesi
Tedirgin/Bocalama Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • İnfomal ilişki ağları ile tanışma • Güvenli ulaşım ağlarının ve yollarının belirlenmesi
Belirsiz Dönem	<ul style="list-style-type: none"> • Göç edilen ülke sınırında toplanma • Göç edilen ülke kararları • Uluslararası kuruluşların sürece dâhil olması • Yardımların ve desteklerin örgütlenmesi
Temel İhtiyaçlar ve Barınma Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • Formal ilişkilerin örgütlenmesi • İnfomal ilişkilerle tanışma • Tanıma/tanımlama • Strateji geliştirme • Kamplarda yaşamın örgütlenmesi • Kamplar dışında yaşamın örgütlenmesi
Yerleşme Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • Mekânsal arayış • Barınma için kalıcı yerleşme • Gettolaşma, benzeri mahallelerde toplanma ve yerleşme • İnfomal sektörlerde ucuz işçilik
Tutunma Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • İşyeri açma • İyileştirme ve geliştirme • Konumu sağlamlaştırma • Uygun koşullardaki yeni illerle göç
Artçı Göç Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • Varlıklarıyla başka ülkeye yeni göç kararı
Entegrasyon Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> • Hukuksal güvencelere kavuşmak/vatandaşlık • Sosyal entegrasyon • Siyasal entegrasyon • Sivil toplum örgütlerinde toplanma

Kaynak: (Güneş ve Beyazıt, 2017)

Güneş ve Beyazıt (2017) tarafından modellenen bu göç sürecinde (Tablo-6) vurgulandığı üzere bu sekiz aşama, daha göç olgusu gerçekleşmeden, göçe neden olan süreçlerin ilk ortaya çıktığı anda tetiklenen bir süreç ile başlamaktadır.

Modelde “Göç Öncesi Dönem” insanların savaş, açlık ve güvenlik gibi çeşitli sebeplerden dolayı göç kararı almaları ile başlamaktadır. Burada üzerinde durulması gerek önemli konu ise göç kararı alan kişilerin “nereye göç edeceği” sorusu ile karşı karşıya kaldığı gerçeğidir. Tüm bu sorular neticesinde göç kararı alan kişiler ellerindeki taşınır ve taşınmaz mallarını paraya çevirmeye çalışmakta ve göç edilecek güvenli yollar belirlenerek tedirgin/bocalama dönemi de tamamlanmaktadır.

Göç süreci modelindeki üçüncü aşama ise belirsiz dönem olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu aşamada kişiler göç etme kararı verdikleri ülkelerin sınırında toplanmaya başlamakta ve ülkelerin kabul veya red kararı beklenmektedir. Bu süreçler yaşanırken ülkelerini terk etmek zorunda kalan kişilerin durumlarını belli bir ölçüde iyileştirebilmek için uluslararası kuruluşlar sürece dahil olmaktadır.

Kişilerin göç edecekleri ülkeler tarafından kabul edilmesi ile temel ihtiyaçlar ve barınma dönemi aşamasına geçilmiş olmaktadır. Bu aşamada kişiler göç ettikleri yerlerde öncelikle formal/informal ilişkiler kurarak temel ihtiyaçlarını karşılamaktadır. Temel ihtiyaçlar içerisinde en önemli konu ise güvenlik ve barınmadır. Öncelikle göç eden kişiler kendileri için kurulmuş olan kamplarda yaşamlarını kurmaya çalışmaktadırlar.

Göç eden kişiler kamp dışında hayatlarını kurmak ve barınma ihtiyaçlarını karşılamak için mekânsal arayışa girmekte ve şehirlerde belli yerlerde toplanarak güvenli bir alan oluşturmaya çalışmaktadırlar. Kişiler ilk başlarda yaşamlarını sürdürebilmek ve ihtiyaçlarını karşılamak için yanlarında getirdikleri dövizleri kullanmışlar ancak paraların yetersiz kalması sonucunda kayıt dışı olarak çeşitli işlerde çalışarak yerleşme dönemi aşamasını tamamlamaktadırlar.

Göç süreci modeline göre tutunma döneminde; göç edilen yerlerde geçimlerini sağlayabilmek ve yaşam standartlarını yükseltebilmek için iş yeri açmaktadırlar. Tüm bu süreçler kişilerin göç edilen yerlerde kalıcı olmasını sağlamakta ancak yaşam şartlarından memnun olmayan kişiler yeni yerlere göç

ederek tutunma dönemini tamamlamaktadırlar. Kişilerin göç ettikleri yeni illerde de memnun olmamaları durumunda ise hayat standartlarının daha iyi olduğu başka ülkeye göç ederek artçı göç dönemi de tamamlanmaktadır.

Göç süreci modelinin son aşaması olan entegrasyon dönemi göç eden kişilere verilen hukuksal güvencelerle birlikte başlamaktadır. Bu hukuksal güvencelerin en önemli adımını ise göç eden kişilere verilen vatandaşlık olarak görülmektedir. Bu süreci sosyal ve siyasal entegrasyon ile devam etmekte ve göç süreci göç eden kişilerin sivil toplum örgütleri oluşturup bu örgütler etrafında toplanması ile entegrasyon dönemi tamamlanmaktadır.

Güneş ve Beyazıt (2017) modelde belirtilen sekiz sürecin her birinin sağlıklı olarak değerlendirilip bu doğrultuda politikalar ve stratejiler geliştirilmesinin oldukça önem taşıdığına altını çizmektedirler.

BEŞİNCİ BÖLÜM

5. BİR GÖÇ KAPISI: REYHANLI

Bu bölümde 2011 yılında Suriye’de meydana gelen iç savaşın nedenleri, bu savaş sebebiyle göç eden insanlarda ne gibi davranışları sergiledikleri ve bunun duygusal boyutu ile göç eden kişilerin Hatay’ın Reyhanlı ilçesine olan etkileri incelenmektedir.

5.1. ARAP BAHARI VE SURİYE’DEN GÖÇÜ TETİKLEYEN GELİŞMELER

Orta Doğu’nun tarihinin insanlık tarihi kadar eski olması, ilk toplulukların, ilk devletlerin buralarda kurulmuş olması, yeraltı kaynaklarının zenginliği ve üç semavi dinin kutsal saydığı mekânları da içerisinde barındırması bu toprakların çok değerli olduğunu göstermektedir. Gerek enerji kaynakları özellikle de petrole hakim olma düşüncesi gerekse dinsel mekanlara sahip olma fikri Ortadoğu coğrafyasının sürekli karışıklık içerisinde olmasına sebep olmaktadır (Kala ve Üçok, 2016).

Arap dünyasındaki en son karışıklık ise 17 Aralık 2010 Tunus’ta bir gencin kendini yakmasıyla başlayan ve iktidar karşıtı kitlesel gösterilerle devam edip Mısır, Libya, Suriye, Cezayir, Bahreyn, Ürdün, Yemen ve Lübnan gibi başlıca Arap ülkelerinde yol açtığı halk ayaklanmaları ortaya çıktığı görülmektedir (Buzkıran ve Kutbay, 2013: 148-149; Paksoy, 2013: 1; İnsani Yardım Vakfı, 2014).

Arap dünyasının içinde bulunduğu işsizlik, gıda yetersizliği, enflasyon gibi ekonomik nedenler, siyasi yozlaşma, ifade özgürlüğünden yoksunluk ve kötü yaşam koşulları gibi kültürel nedenler ve özgürlükler açısından sorunlu olması Tunus, Mısır, Libya, Yemen, Bahreyn, Cezayir, Irak gibi daha birçok Ortadoğu ve Kuzey Afrika ülkelerinde domino etkisi göstererek bu eylemlerin yayılmasına sebep olmaktadır (Dede, 2011: 23-24; Buzkıran ve Kutbay, 2013: 150-151).

Fotoğraf 1: Arap Baharını Başlatan Olay Muhammed Buazizi'nin Kendisini Yakması

Kaynak: (Özkara, 2011)

Arap baharı hareketinden etkilenen Suriyeli gençler 5 Şubat 2011'i Öfke Günü ilan etmişlerdir. İlk başlarda pek karşılık görmeyen bu olayın ardından Suriye Devlet Başkanı Esad ilk başlarda halka sıcakkanlı davranıp af ilan edip ve Kürtlere vatandaşlık vereceğini açıklamaktadır (Çerkeşli, 2016: 83). Suriye'de ilk büyük çaplı protestolar Dera'da, 15 Mart 2011 tarihinde başlamıştır. Esad rejiminin sert müdahalesi sonucunda olaylar büyüdüğü görülmektedir. Muhalifler diğer ülkelerde devrilen liderlerden ilham alınarak Beşar Esad'ı devirmeye çalışmış ve Esad karşıtı muhalifler silahlanarak topyekûn çatışmaya girildiği ortaya konmaktadır. Muhalifler Esad'dan arındırılmış özgür bir Suriye devleti kurmayı amaçlamakta ve dış ülkelerden destek alınarak Suriye'de iç savaş başlattıkları düşünülmektedir (Malla ve Karam, 2011; Paksoy, 2013: 3-5).

Fotoğraf 2: Dera Protestoları

Kaynak: (Özçelik, 2015)

Hafız Esad'ın 1982 yılında Müslüman Kardeşler örgütünün eylemlerini bastırmasının yıldönümünde, Beşar Esad rejiminin de muhaliflere karşı sert bir müdahale gerçekleştirmesi ve bu müdahale sonucunda birçok sivil hayatını kaybetmesi ile sonuçlandığı görülmektedir. Bu müdahale uluslararası kuruluşlar tarafından çok tartışılmış ancak herhangi bir yaptırım uygulanmadığı için Esad güçleri muhaliflere yapılan müdahaleyi daha da sertleştirerek Hama'da 117 kişinin ölmesine sebep olduğu açıklanmaktadır. Bu müdahalenin sonucunda Arap Birliği'nin muhalif gruplara yardım etmesi ve BM'nin Barış Gücü gönderme kararı ile yeni politikalar geliştirilmeye çalışıldığı görülmektedir (Aljazeera, 2013; Koşar, 2017: 44). Tüm bu süreçler sonucunda uluslararası boyutta çeşitli adımlar ve toplantılar yapılmasına rağmen bugüne kadar Suriye sorunu çözülemediği görülmektedir.

5.2. GÖÇ EDENLERİN DAVRANIŞLARI VE DUYGUSAL ETKİLER

Birçok güçlüğü içerisinde barındıran göç hareketleri, hem göç eden hem de göç alan toplumlar için çeşitli değişimlere sebep olmaktadır. Çeşitli olaylar sebebiyle ülkelerini terk etmek zorunda olan kişilerin pek çoğu öncelikle göç edeceği yere karar verme sürecine girmiş ve göç edilecek en kolay yerin komşu ülkeler olması

sebebiyle göçler bu yöne doğru yapıldığı görülmektedir (Tunç, 2015: 32). 2011 yılında Suriye'deki iç savaşın başlamasıyla birlikte göç hareketlerinin Türkiye'ye doğru olması sığınmacıların göç davranışları üzerinde çeşitli etkiler doğurduğu düşünülmektedir.

5.2.1. Türkiye'ye Göç Nedenleri

2011 Suriye iç savaşıyla birlikte karışıklıklardan etkilenme ve korku dolu zamanlar geçiren kişiler hayatlarını sürdürebilmeleri için göç kararı almışlar ve bu karar doğrultusunda Suriye'ye sınır olan pek çok ülkeye göç etmişler hatta şu günlerde bile devam etmektedirler. 2018 yılı itibariyle üç buçuk milyondan fazla Suriyeliyi ülkesinde barındıran ve göç yolları üzerinde olan Türkiye göç hareketlerinden en çok etkilenen ülke olmuştur.

Suriye ile Türkiye geçmişten beri derin bağlar içerisinde olan iki ülkedir. İki ülke halkı arasında ekonomik ilişkilerin, tarihsel ve kültürel bağların bulunması bu bağları güçlendiren en önemli etkenlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır. Kültürel bağlar bazında özellikle Türkiye-Suriye sınırındaki illerde bulunan vatandaşlar ile Suriye'de sınırdaki Suriyeliler arasında akrabalık bağlarının olması göç sürecinde Suriyelilerin Türkiye'ye gelmesinde önemli bir etken olduğu düşünülmektedir.

Sığınmacıların barınma, güvenlik gibi temel problemlerinin çözümü için Türkiye'nin yaptığı yasal düzenlemeler sonrasında Suriyelilerin bu konuda Türkiye'yi güvenli bulması ve devletin sağladığı ücretsiz hizmetlerin dünya standardında olması Suriyeliler üzerinde olumlu etki bırakarak göç sürecinde Türkiye'yi seçmelerine neden olmaktadır. Yine Türkiye halkının Suriyelilere karşı sıcak ilgisi ile onlara yardım eli uzatmaları, ayrıca Suriyelilerin Türkiye'yi Avrupa'ya geçişin bir kapısı olarak görmesi onların Türkiye'yi tercih etmelerinde diğer etken olarak ortaya çıkmaktadır (Erkan, 2016: 13-14; Neccar ve Erkut, 2016: 188-190). Türkiye'ye yapılan göç hareketleriyle birlikte ilk olarak sınır kentlerinde barınma merkezleri kurulmuş ama tahmin edilen sayının üzerinde yapılan göç akınları sebebiyle barınma merkezleri yetersiz kalmış ve Suriyeliler şehir merkezlerine göç ederek oralarda yaşamaya başlamışlardır.

5.2.2. Kimlik Bunalımları Ve Uyum Süreci

Suriye'den ÷lkemize göç eden Suriyelileri incelendiğinde savaşın ağır şartlarına maruz kalıp fiziksel ve psikolojik olarak kötü durumda oldukları gör÷lmektedir. Bu durumun sonucunda da özellikle çocuk ve gençlerin çoğunlukta olduğu göç gruplarındaki kişilerin kimlik ve aidiyet duygularının kötü bir şekilde etkilendiği ve kimlik bunalımlarına girdiklerini ifade etmek gerekmektedir (Karaça, 2017: 1). Suriyeliler yeni yerlere göç etmeleri sonrasında kendi kültürlerini, karakterlerini de gittikleri yerlere götürdükleri gör÷lmektedir (Kaplan ve Chacko, 2015: 129).

Özellikle Suriye'den Türkiye'ye göç etmiş gençler de, kamptan ayrılıp şehir merkezlerinde yaşamaya başlamalarından dolayı hem kendi kültürlerine göre hareket etmek istemekte hem de yerleştikleri yeni yerlerin kültürüne uyum sağlamaya çalışmaktadırlar. Suriyelilerin özellikle yerel halkla iletişimlerinin zaman içerisinde artması ve toplumsal entegrasyonun sağlanmasıyla birlikte kişilerin hem kendi hem de göç ettikleri yerlerin kültürlerinin sentezlemesi sonucu yeni bir kimlik ve yeni bir ortak kültür oluşmaktadır (Karaça, 2017: 2-3).

Suriyelilerin yeni kimlik ve kültürlere alışma süreçlerinin sancılı olması çok doğaldır. Çünkü insanların yabancı oldukları ve bilmedikleri bir yere ve kültüre gidip orada yaşamaya çalıştıklarında o yapının kendilerini yok edecek hissine kapılmalarına ve bu nedenle de duygusal bir sarmala girmelerine neden olmaktadır.

Türkiye'ye göç eden Suriyeli ailelere bakıldığında çoğunlukla belli bölgelerde, belli mahallelerde yoğunlaştıkları gör÷lmektedir. Çünkü bu şekilde bir arada bulunarak kendi kültürlerini yaşamaya, hayata daha kolay adapte olmaya çalışmaktadırlar. Göç eden kişilerin farklı bir dile ve farklı bir coğrafyaya gelmesi hayatlarında zorluklar yaşamalarına sebep olmaktadır. Bu nedenle özellikle yeni yerlere göç, göçen çocuk ve gençler üzerinde daha derin izler bırakmakta göç edenlerin gerek maddi gerekse manevi yapılarının şekillendirmesinde önemli etkilere neden olmaktadır (Gün, 2011: 272; Gökçan vd., 2015).

Göç eden kişilerin göç ettikleri yerdeki sosyal ve ekonomik özellikler uyum süreçlerini olumlu veya olumsuz şekilde etkilemektedir. Kişilerin sosyal yaşantıları

ve yerleşilen yerdeki özelliklerin geldikleri yere benzemesi göç edenleri olumlu yönde etkilerken; farklı ve yabancılaşma sağlanan yerler ile kültürel olarak yabancı oldukları farklı yerlere göç etmeler uyum süreçlerini olumsuz etkilemektedir.

Mültecilerin göç ettikleri ülkeye uyumu on yıllık bir süreçte farklılıklar göstermektedir. Mültecilerin göç ettikleri ülkeye “zaman boyutunda uyumu”, “ilk birkaç ay”, “ilk bir iki yıl”, “dört beş yıl sonra” ve “10 yıl sonrasında” farklılık gösterebilmektedir. Buna göre; ilk birkaç ay yitirdikleriyle yüzleşen mülteciler bir iki yıl içinde yitirdiklerini yeniden elde etmek için çaba içerisine girmektedirler. Bu dönemde mültecilerin çoğu işlerini değiştirmekte, başlangıçta oturdukları semtlerden mültecilerin yoğun olarak yaşadıkları semtlere doğru gitmeye başlamaktadırlar. Dört-Beş yıl sonra ise mülteciler uyum sürecini büyük ölçüde tamamlamaktadır. Direnme ve kararlılık kaybolmakta, umutsuzluk ortaya çıkmakta ve kişi yaşamı ve statüsündeki değişiklikleri kabullenmektedir. Zaman içerisinde çoğu hayatından bezmekte ve yabancılaşmaktadır. On yılın ardından kalıcı yerleşim tamamlandıktan sonra, statü düşmesini kabul etmek istememektedirler. Bu nedenle yeni göç ettikleri ülkelerdeki kurumlardan çok fazla beklentileri ortaya çıkmaktadır (Tunç, 2015: 41-42).

5.2.3. Göçmenlerin Yaşadıkları Duygular

Göç eden kişilerin demografik özellikleri, toplumsal ve kültürel geçmişleri ve ülkede kalış süreleri bu kişilerin iç dünyasında çeşitli şekilde duygusal yönden etkilenmelerine sebep olmaktadır. Göçmenlerin yaşadıkları duyguları şu şekilde açıklanabilmektedir (Şahin, 2001: 64-65; Erol ve Ersever, 2014: 52-54):

a. Yabancılık Duygusu: Göç eden kişilerin yeni geldikleri yerde bu duyguyu yaşaması son derece normaldir. Göç eden kişiler herhangi bir sebepten dolayı terk etmek zorunda kaldıkları topraklardan ve geçmiş yaşantılarından, göç edilen yeni yerde farklı bir dil, kültürle karşılaşması sonucunda kişinin “sudan çıkmış balığa” dönüp kendisini iç dünyasına kapatıp bu yere ait olmadığını düşünmesi son derece doğal karşılanmalıdır.

b. Yalnızlık Duygusu: Yabancılık duygusunun doğal sonucu olarak yabancı bir yere giden kişilerin eğer ailesinde veya akrabalarından uzak olması durumunda

yalnızlık duygusunun üst düzeye çıkabilmektedir. Yalnızlık duygusu tüm insanların zaman zaman yaşadığı bir süreçtir.

c. Boşluk Duygusu: Boşluk duygusu yaşamı ve kendisini anlamsız olarak algılama durumudur. Göç eden kişilerin yeni yerlerde yalnız kalması veya zorluklar çekmesi sonucunda kişi geçmiş yaşantısındaki güzelliklere dalıp kendisini yeni göç ettiği yere ait olarak hissetmemektedir. Bu nedenle de toplumsal uyuma ayak uyduran kişi bu duygudan kurtulabilecek ruhsal duruma kavuşmuş olmaktadır.

ç. Özlem Duygusu: Bu duygu ile kişi hayatındaki bir eksikliğe işaret etmektedir. Kişi gerek geçmiş yaşantısını gerekse geride bıraktığı kişilere özlem duyabilmektedir.

d. Değerler: TDK'ya göre değer, "Bir şeyin önemini belirlemeye yarayan soyut ölçü, bir şeyin değdiği karşılık, kıymet" olarak tanımlanmaktadır. Kişinin yaşadığı toplum içerisinde kendini değerli hissetmesine rağmen yeni göç ettiği yerde bu duygudan yoksun kalmaktadır. Bu nedenle de kişi üzerinde benliğin çatışması sonucunu doğurmaktadır.

e. Köksüzlük: Göç eden kişilerin göç ettikleri yere ait olmama duygularını ağır basması sebebiyle topluma uyum ve güven duygularından uzak olarak yaşamını huzursuz bir şekilde ve ne olacak kaygısı ile geçirmesine sebep olmaktadır.

f. Anavatandaki Değer Yargılarının Aşağılanması: Göç eden kişilerin geçmiş yaşantılarındaki değer yargılarının önemli olmasına rağmen kişilerin yeni yerlere uyum sağlayabilmeleri için eski toplumlarının değer yargılarının sorgulanmasına, bu nedenle de kişilerin çelişkiler içine düşmesine sebep olmaktadır.

g. Aşağılık Duygusu: Kişinin yaşadığı ortamda kendini yetersiz ve küçük görmesi sonucunda bu duygu oluşmaktadır. Kişi yeni göç ettiği yere uyumu sürecinde geçmiş yaşantısı ve bilgisinin yetersizliği ve değerlerin önemli olmadığını fark etmektedirler.

h. Anadilin İşlevini Kaybetmesi: Dil, kişilerin iletişimini sağlayan bir yoldur. Bu nedenle de göç eden kişilerin yeni topluma uyum sağlayabilmeleri için o toplumun dilini öğrenip uyumu sağlamaya çalışmaktadırlar.

ı. Kuşkuculuk: Göç eden kişilerin yeni toplum içerisinde çok fazla bilmedikleri durumlarla karşılaşması sonucunda etrafa kuşkuyla bakmasına ve bir ileriki seviyede de psikolojik soruna neden olmaktadır.

i. Suçluluk Duygusu: Göç eden kişilerin geride akrabalarını ve ailelerini bırakmalarını ve orada kişilerin zorda kalmaları sonucunda göç eden kişiler suçluluk duygusuna kapılmaları son derece normaldir. Suçluluk hisseden kişi en ufak sorunda veya hatada kendini sorumlu tutmakta ve kolay kolay kendini affetmemektedir.

j. Ön Yargı: Kişilerin Belli olaylar sonucunda edinilmiş olumlu ve olumsuz yargı olarak tanımlanmaktadır. Yeni ülkeye göç eden kişiler ülkede yaşadıkları olayla neticesinde ileriki safhada karşılaştıkları durumlara karşı olumsuz duygulara kapılıp, önyargılı davranabilmektedirler.

Suriye'den göç eden kişilerin ilk yıllarda bu duygularını yoğun bir şekilde yaşamakta ve zaman geçtikçe Suriyelilerin halkla iletişimi ve sosyal uyumun sağlanması ile birlikte özellikle yalnızlık duygusu başta olmak üzere diğer faktörlerin de ortadan yavaş yavaş kalması sonucu ortaya çıktığı görülmektedir.

5.3. REYHANLI VE GENEL BİLGİLER

Reyhanlı tarihi incelendiğinde ilçe sınırı içerisindeki Tel Cüdeyde höyüğünün M.Ö. 6100 yıllara dayandığına dair kalıntılar bulunduğu görülmektedir. Yöre Hititlere karşı mücadeleler vermek için birlik kurduğu ve bu birliğin en eski siyasi birlik olduğu yapılan araştırmalar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Reyhanlı ilçesi 16.yy'a kadar "İrtah" ismini taşımakta ve Osmanlı egemenliğine girmesiyle birlikte göçebe Türklerin buraya yerleşmesi sonucunda Reyhanlı ismini aldığı tespit edilmektedir. Reyhanlı Birinci Dünya Savaşı'ndan sonra Fransızların eline geçtikten sonra bu yer bucak statüsüne girmiş, 1939 yılında Hatay'ın anavatanına katılması ile birlikte ilçe konumuna geldiği görülmektedir (Reyhanlı Belediyesi, 2018; Çelik, 2016).

Reyhanlı ilçesi Türkiye'nin Güney sınırında Hatay ilinin doğusunda yer alan ve 406 Km² yüzölçümü olan bir ilçedir. İlçeye bağlı 31 köy bulunmaktadır. Suriye'ye Cilvegözü sınır kapısıyla bağlanan bir ilçedir. Reyhanlı ilçesi, Cilvegözü sınır kapısına 10 km uzaklıktadır. Reyhanlı ilçesinin Suriye sınırı boyunca,

Türkiye'ye bağlı Davutpaşa Höyüğü, Bükülmez, Oğulpınar, Kuşaklı, Cilvegözü, Kavalcık, Beşarslan, Apaydın ile Suriye'ye bağlı Atna, Akreiba, Kafrenne, Tülül, Achrafiye köy yerleşmeleri bulunmaktadır. Bunların hemen hemen tamamında Arap kökenli vatandaşlar yaşamaktadır (Atasoy vd., 2014: 113).

2017 verilerine göre kent nüfusu 95.057 olarak tespit edilmiştir. Geçim; ticaret, sınır ticareti ve tarım ile sağlanmaktadır. İlçede Mustafa Kemal Üniversitesi'ne ait bir meslek yüksekokulu bulunmaktadır. Halk Osmanlı döneminde zorunlu yerleşime tabi tutulan Türkmen aşiretleri ve Sünni Arap aşiretlerinden oluşmaktadır. Osmanlı döneminde Maraş ile beraber Halep eyaletine bağlı olan Reyhanlı'da geniş aile ve aşiret yapısının geçmişe göre etkinliği azalmakla beraber bu yapı varlığını korumaktadır (Reyhanlı Belediyesi, 2018; Reyhanlı Kaymakamlığı, 2018).

Harita 1: Reyhanlı'nın Uydu Haritası

Kaynak: (Google Map, 2018)

2011 yılında Suriye'de iç savaşın başlaması Reyhanlı'daki sosyal yaşantıyı da etkilediği görülmektedir. Çünkü savaştan kaçan sivil halk en yakın gördükleri, kültürel bağlarının oldukları ve çeşitli gereksinimlerini karşılamak için başta Reyhanlı olmak üzere Türkiye'nin Suriye sınırındaki illere göç etmeyi tercih

etmektedirler. Bu nedenle de özellikle Reyhanlı'ya yapılan bu göçler yerel halk üzerinde olumsuz etkilere sebep olduğu belirtilmektedir (Boztaş ve Yüksel, 2013: 30). Suriye'deki iç savaştan kaçıp Hatay'ın Reyhanlı ilçesine gelen kayıtlı Suriyeli sayısı Şubat 2018 itibariyle 122 bindir (Reyhanlı Ticaret Borsası, 2018).

5.4. SURIYEDEN GÖÇÜN EKONOMİK, SİYASAL, GÜVENLİK, TOPLUMSAL-KÜLTÜREL, PSİKOLOJİK ETKİLERİ

Türkiye, Suriyeli mülteci krizinden her yönden en çok etkilenen ülkelerden biridir. İç savaşla birlikte Suriyelilerin göç etmek için Türkiye'yi tercih etmesi sonrası ortaya çıkan sorunların çözülmesi için başta göç mevzuatları değiştirilmekte ve ekonomiden toplumsal yapıya kadar her açıdan etkileri bulunan politikalar güdülmektedir (Koyuncu, 2014: 125; Arslan vd., 2016: 136). Günümüzde Suriyeli sığınmacılar Türkiye'de denklemin etkilenen tarafından etkileyen tarafına doğru hareket ettikleri görülmektedir.

5.4.1. Ekonomik Etkiler

Türkiye-Suriye ilişkileri tarih boyunca daima sıkıntılı olmasına rağmen 2002-2011 yıllar arasında olumlu süreçler yaşanarak iki ülke arasındaki ticaret geliştirilmeye çalışılmaktadır. Özellikle 2007 yılında yapılan serbest ticaret anlaşması ile her geçen yıl iki ülke arasındaki ticaret katlanarak devam etmiştir ve 2010 yılında iki buçuk milyar dolar seviyesine geldiği görülmektedir (Ekonomi Bakanlığı, 2018).

15 Mart 2011'de, Arap Baharı'nın Suriye'ye sıçraması sonucu ortaya çıkan kaos durumu ve Türkiye'nin Esad karşıtı muhaliflere destek vermesi sonrası iki ülke arasındaki ticaret ani bir düşüş yaşadığı tespit edilmektedir. Bu durumla birlikte iki ülke ticaretinin kötüye gitmesi sınırdaki bölge halkına ve yerel ekonomiye büyük zararlar verdiği görülmektedir. Tablo 7'de görüldüğü gibi 2012 yılında Suriye ile ticaret hacmi 568 milyon dolara kadar düşmektedir.

Tablo 7: Türkiye- Suriye Dış Ticaret Değerleri (Milyon Dolar)

Yıllar	İhracat	İthalat	Denge	Hacim
2011	1610	524	1086	2134
2012	501	67	434	568
2013	1024	85	939	1109
2014	1801	115	1685	1916
2015	1522	51	1470	1573
2016	1323	65	1258	1388
2017	1.365	71	1294	1436

Kaynak: (Ekonomi Bakanlığı, 2018)

Suriye iç savaşı ve bozulan ilişkilerle birlikte, en önemli geçim kaynağı sınır ticareti olan Hatay'ın sınır ilçelerinde ciddi krizler yaşandığı görülmektedir. Bu krizle birlikte özellikle taşımacılık alanındaki durgunluk geçimini şoför olarak sağlayan kişilerin ekonomik sıkıntıya düşmesine sebep olmuştur.

Fotoğraf 3: Cilvegözü Sınır Kapısı

Kaynak: (Cem Genco, 2017)

Suriye sınırının kapanmasıyla birlikte ihracat ve ithalat verilerinde sert bir düşüş yaşanmış, Suriye'ye ihracat 2011 yılında % 18 azalarak 96 milyona, 2012 yılında ise % 42 azalarak 56 milyon dolara düştüğü görülmektedir (Kalemdaroğlu, 2011; Antakya Gazetesi, 2012; Antakya Ticaret ve Sanayi Odası, 2014; Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 143).

Sınır ticareti, sınır boyunda olan il ve ilçeler için önemli bir gelir kaynağıdır. Reyhanlı ekonomisinin içerisinde sınır ticaretinin yerinin ve öneminin büyük olduğunu söylemek mümkündür. Genellikle sınır ticaretiyle uğraşan yerel halk Suriye'den mazot, şeker, sigara getirirken; Suriye'ye Reyhanlı'dan biber, soğan gibi sebze ağırlıklı ürünleri götürmektedirler. Suriye iç savaşı sonrası yaşanan olaylar neticesinde sınırların kapatılması Reyhanlı yaşamını değiştirmiş ve yerel halk sınırdan illegal yollarla ticaret faaliyetlerini sürdürmüştür. Bu ticari faaliyetler genellikle taşınması kolay eşyaları Reyhanlı'da bulunan dağlık alandan yapılırken; getirisi yüksek olan petrol ürünlerini ise Suriye'de anlaştıkları muhalifler sayesinde Suriye'den sınıra yakın Reyhanlı köylerine özellikle Beşaslan köyüne borular çekerek yaptıkları görülmektedir (Milliyet Gazetesi, 2013; BİA Haber Merkezi, 2013; Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 144).

Fotoğraf 4: Sınır Kaçakçılığı Faaliyetleri

Kaynak: (Durukan, 2013; Yeniçağ Gazetesi, 2014)

Reyhanlı ilçesinde toprakların verimliliği sebebiyle tarımsal faaliyetler oldukça önemlidir. Tarımla uğraşan aileler özellikle Suriye savaşıyla birlikte ortaya çıkan güvenlik sorunları ve devletin uyguladığı yasaklar neticesinde topraklarını ekip biçmekte zorlanmaktadır. Bu durum geçimi sadece tarım olan ailelerin zor durumda kalmalarına sebep olmaktadır.

Suriye göçü Reyhanlı ilçesine çok büyük sıkıntılar yüklemektedir. Özellikle yaşamsal kaynakların ve iş gücünün Suriyelilerle paylaşılması önemli sorunlara sebep olmaktadır. Reyhanlı ilçesinde tarımsal faaliyetin, bahçe işlerinin ve inşaat sektörünün yoğun olmasından dolayı buradaki işler Suriyelilerin göçleriyle birlikte düşük ücretler karşılığında Suriyeliler tarafından yapılmaya başlandığı gözlemlenmektedir. Düşük ücret ve sigorta sorunu olmadan Suriyelilerin çalışması işveren için tercih nedeni olsa bile Reyhanlı'da işsiz sayısının çoğalmasına ve bu nedenle de halkın geçim sıkıntısı yaşamasına sebep olabilmektedir. Kısacası Suriyeli göçmenler yerel halk için bir dezavantaj oluştururken, işverenler açısından bu durumlar bir avantaja dönüşmektedir (Kirişçi, 2014: 31-32; Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 144; Çelik, 2017; Hatay Haber, 2017).

Fotoğraf 5: Tarlalarda Çalışan Suriyeli İşçiler

Kaynak:(Yılmaz, 2015)

Suriyelilerin her işte çalışması ve düşük ücret politikası sebebiyle küçük çaplı işletmelerde kayıt dışı işçi çalıştırma yönteminin yaygınlaştığı görülmektedir. Bu durum ise kaçak işçi çalıştıran ve çalıştırmayan işletmeler arasında haksız rekabet ortaya çıkmaktadır (Erdoğan, 2014: 16; Oytun vd., 2015: 9). Bu haksız rekabeti ortadan kaldırmak için devlet Suriyeli kaçak işçi çalıştıran işverene büyük para cezaları verecek şekilde düzenleme yapmak durumunda kalmaktadır (Yıldız, 2014; Aktuğ, 2015; Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı, 2018).

Suriyelilerin çoğu belli bir yaşam standardının altında olmasına rağmen ekonomik durumu iyi olan Suriyeliler de bulunmaktadır. Ekonomik durumu iyi olan Suriyeliler kentin işlek yerlerinde açtıkları dükkânlar ile yöre halkının bu durumdan büyük rahatsızlık duymasına sebep olmaktadır. Çünkü bu dükkânların çoğunun Sanayi Ve Ticaret Odasına kayıt olmadığı, kaçak yollarla getirilen ürünlerin piyasaya sürüldüğü ve ortaya haksız rekabetin çıktığını söylemek mümkündür (Sözcü Gazetesi, 2014; Aktuğ, 2015; Cumhuriyet Gazetesi, 2016; Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 145). Reyhanlı'da 122 bin Suriyeli bulunmasına rağmen Reyhanlı Ticaret Ve Sanayi Odası verilerine göre kayıtlı Suriyeli firma sayısının Haziran 2017 itibariyle sadece 130 olması bu haksızlığı göz önüne koyan en önemli veri olarak karşımıza çıkmaktadır (Dervişoğlu, 2017).

Fotoğraf 6: Reyhanlı'daki Suriyeli Sığınmacıların Açmış Olduğu İşletmeler

Kaynak: (S. Erten, 2018)

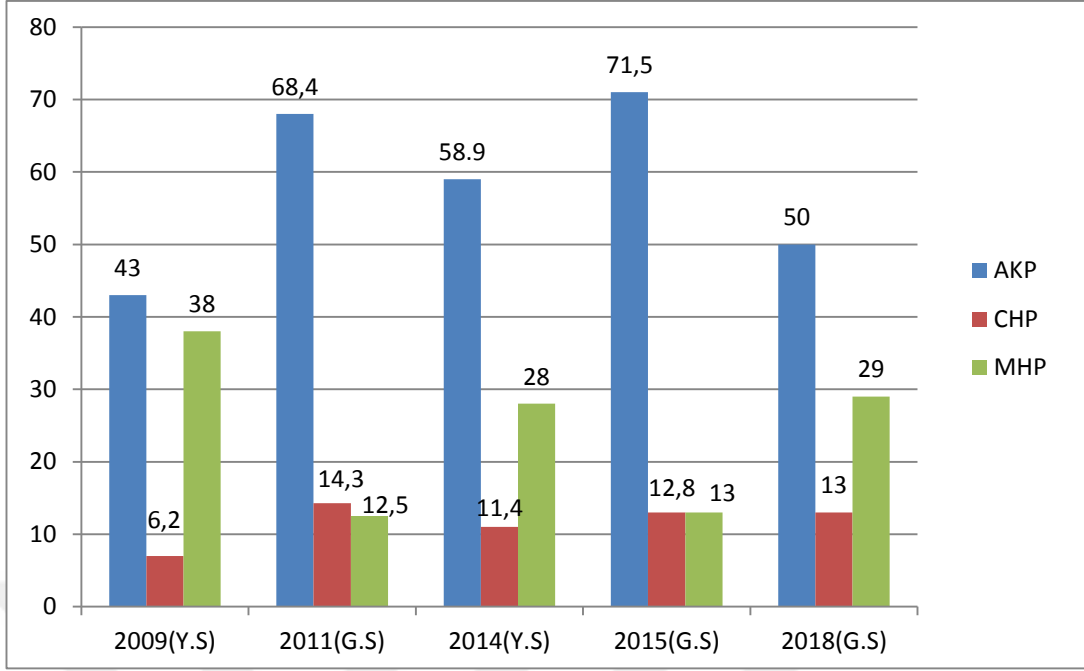
Suriyelilerin iç savaştan kaçıp Reyhanlı'ya gelmeleri ilk başlarda yerel halka ve ilçe ekonomisine olumlu katkılar sağladığı yadsınamaz bir gerçektir. Göç ile birlikte ilçenin mevcut nüfusun artması ve devletin özellikle muhtaç Suriyelilere yardımda yerel tedarikçilerden mal ve hizmet alması ticaret ve ekonomiyi önemli ölçüde canlandırmaktadır. Ancak tüm bu olumlu gelişmeler fazla sürmemiş ilçe nüfusunun artmasından dolayı mal ve hizmet fiyatları artmış; Reyhanlı'da ülke ekonomisinden bağımsız olarak enflasyon ve hayat pahalılığı gerçeğiyle karşı karşıya kaldığı görülmektedir.

İlk göç hareketiyle birlikte Suriyeliler önce sınır illerde kurulan barınma merkezlerine yerleştirilmişlerdir. Ancak zamanla barınma merkezlerinden memnun olmayan Suriyelilerin il ve ilçe merkezlerine yerleşerek ev kiralarında ve satışlarında fahiş fiyatlar ortaya çıkmasına sebep oldukları görülmektedir. Bu gelişme ise dar gelirli ailelerin zor durumda kalmasına sebep olmaktadır. Kiraların yüksekliği normal bir ailenin karşılayacağı seviyeden çok yukarıya çıkmasına rağmen Suriyelilerin bu bedeli ödemesi sonucunda Suriyelilerin barınma sorunu ortadan kalkmakta ancak yerel halkın barınma sorunu ortaya çıkmaktadır (Belibağlı, 2012; Kaypak ve Bimay, 2016: 97). Suriyelilerin şehir merkezlerine yerleşmeleriyle birlikte kira artışları Urfa'da % 99, Gaziantep'te % 97, Hatay'da % 100, Kilis'te % 89 olarak gerçekleştiği tespit edilmiştir (Genç, 2012; NTV, 2012; Sabah Gazetesi, 2012; Demir, 2015: 17).

5.4.2. Siyasal Etkiler

Suriye'den Türkiye'ye ilk girişlerin 2011 Nisan ayında olduğu göz önüne alındığında bu tarihten itibaren ülke 2011 genel seçimleri, 2014 yerel seçimleri, 2015 genel seçimler ve 2018 genel seçimleri olmak üzere dört seçime sahne olduğu görülmektedir. Açık kapı politikası uygulayan AKP hükümetinin Reyhanlı ölçeğinde aldığı oy oranları (Grafik-1)'de gösterilmektedir.

Grafik 1: Göç Öncesi ve Sonrası Reyhanlı Seçim Sonuçları

Kaynak: (Yüksek Seçim Kurulu, 2018)

Grafik 1'e göre Suriye göçünden önce 2009 yılında yapılan yerel seçimlerde AKP hükümetinin Reyhanlı ilçesinde aldığı oy oranı % 43 olarak görünmektedir. Bu tarihten sonra yapılan diğer seçimlerde de 2014 ve 2018 seçimleri hariç oyların çok yüksek bir şekilde arttığı görülmektedir. AKP hükümetinin 2014 yerel seçimlerinde oylarının belli bir miktarda düşmesinin sebebinin 2013'de Reyhanlı'da meydana gelen patlamalar olduğu düşünüldüğünde bu oy oranı halkın bir nevi AKP hükümetine verdiği bir tepki olarak açıklanabilmektedir. (Grafik-1)'de görüldüğü üzere muhalefet partilerinden CHP'nin 2009-2011 yılları arası oylarını iki kat arttırdığı; 2014 ve 2015 seçimlerinde ise 2011'deki oy oranı seviyesine yetişemediği görülmektedir. MHP ise bu seçimlerde dalgalı bir grafik çizdiği görülmektedir. MHP en yüksek oy oranına 2009 yılında %38 ile ulaştığı en düşük oy oranına ise 2011 ve 2015 seçimlerinde ulaştığı görülmektedir. Grafikte görüldüğü gibi AKP'nin oylarının düştüğü yıllarda CHP oyları genel itibariyle aynı kalmış, MHP'nin oylarında artış olmuştur. Bunun sonucunda ise Reyhanlı halkının AKP'ye karşı tepki oylarını CHP yerine MHP üzerinden verdiği ve AKP-MHP arasında oy geçişkenliğinin olduğu görülmektedir.

Göç süreci sonunda Reyhanlı ilçesinde artan sığınmacı sayısı halkın AKP hükümetine olan güvenini ve AKP hükümetine olan sevgisini azaltmamış ve bunun sonucunda yapılan seçimlerde AKP hükümeti Reyhanlı ilçesinde galip olarak

ayrıldığı görülmektedir. Bunun bir sebebinin Reyhanlı'daki önemli aşiretlerden olan ve Hatay AKP milletvekili olarak önce Fevzi Şanverdi'nin seçilmesi ve son yapılan 2018 genel seçimlerinde de Reyhanlı'nın eski belediye başkanı Hüseyin Şanverdi'nin seçilmesi ilçedeki Arap aşiretlerin bir araya gelerek AKP oy oranlarını arttırdığı düşünülmektedir.

5.4.3. Güvenlik Yönünden Etkiler

Suriyelilerin Reyhanlı'ya yoğun bir şekilde yerleşmesi yerel halk arasında ilk günlerde sorun teşkil etmese de, 11 Mayıs 2013 tarihinde Reyhanlı'ya düzenlenen iki ayrı terör saldırısı neticesinde saldırıda 53 kişinin hayatını kaybetmesi, 146 kişinin yaralanması ile halkın bu saldırılardan Suriyelileri sorumlu tutması neticesinde Suriyelilere karşı bakış açısı değiştirmeye başladığı görülmektedir (BBC, 2013; Dervişoğlu vd., 2013; Milliyet Gazetesi, 2013).

Reyhanlı saldırıları sonrasında Suriyeliler ile yerel halk arasında gerilim çok artmıştır. Saldırılarda korkunç görüntülerin ortaya çıkması sonucunda çevrede görülen Suriyeli ev ve iş yerleri ile Suriyeli plakalara karşı saldırılar olduğu görülmektedir. Bu saldırılar sonrasında devletin sükûnet çağrısı yapması sonucu olaylar sona ermiştir (Sönmez, 2013).

Fotoğraf 7: Reyhanlı Patlaması

Kaynak: (Cem Genco, 2013)

Daha sonraki zamanlarda Suriye plakalı araçların Türk plakasına dönüştürülmesi için hükümet tarafından çalışmalar başlatıldığı görülmektedir. Suriyelilere “S” harfiyle başlayan geçici plakalar verildiği gözlemlenmektedir (Haber 7, 2015; Milliyet Gazetesi, 2015).

Fotoğraf 8: Suriye Plakalı Araçların Türk Plakalara Dönüşü

Kaynak: (Haber 7, 2015)

Reyhanlı halkı özellikle Suriye tarafındaki sınırın muhalifler tarafından kontrol altına alınmasından sonra, muhaliflerin geceleri gününbirlik Reyhanlı'ya gelip geri döndüklerine dair haberlerden oldukça rahatsızlık duymuşlardır. Reyhanlı'nın Suriye sınırının beton bariyerlerle kapatılmasına ve güvenlik tedbirlerinin üst düzeye çıkarılmasına rağmen bu gelişmelerin olması halk arasında yine terör saldırısı olabileceği düşüncesini ortaya çıkmasında etkili olan faktör olarak göze çarpmaktadır (Eren, 2012; Dervişoğlu, 2014; Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 150-151).

Özellikle 2018 yılında başlayan Zeytin Dalı Harekâtı sonrası sınır güvenliği tehlikeye düşmüş ve 21 Ocak 2018 tarihinde Suriye'den Reyhanlı ilçesine 11 roket atılmış, bir kişi hayatını kaybetmiş, 47 kişi yaralanmıştır. Daha sonraki süreçte Reyhanlı'ya 50'ye yakın roket atılmıştır. Ölü ve yaralı sayısının artması üzerine Reyhanlı halkının güvenlik kaygılarının düzeyi de artmıştır (Habertürk, 2018; Hürriyet Gazetesi, 2018).

Fotoğraf 9: Reyhanlı'ya Düşen Bir Roketin Verdiği Tahribat

Kaynak: (Sözcü Gazetesi, 2018)

Suriyelilerin ortaya çıkardığı en önemli güvenlik riskinden biri de yerel halkla olan gerilimler sonrası şiddet içerikli kitlesel hareketlerin yaşanma olasılığının artmasıdır. Böyle durumlarda Reyhanlı ilçesinde Suriyelilerin nüfusunun fazla olması ve bunların örgütlenerek kendi güvenliklerini sağlama düşünceleri ufak bir kıvılcımın çok büyük kitlesel harekete dönüşebilme riskini ortaya koymaktadır (Güçer vd., 2013: 22; Türkmen, 2013: 30).

Yine kamp dışında yaşayan Suriyelilerin ilçenin kenar mahallelerinde bir arada yaşamaları uyum süreçlerini kolaylaştırır da uzun vadede güvenlik problemine dönüşeceğini düşünmek yanlış bir tespit olmayacaktır. Çünkü gerekli eğitimi almamış kişilerin fazlalığı ve toplumdan dışlanma hissini özellikle gençlerin kimlik bunalımlarına yol açabileceği ve sonraki süreçte ise bu kimlik bunalımının suç olaylarına dönüşebilme riski üzerinde önemle durulması gereken bir risktir.

5.4.4. Toplumsal Ve Kültürel Etkiler

Suriyelilerin geldikleri ilk dönemde yerel halk tarafından misafirperver şekilde karşılandıkları ve halkın ellerinden gelen yardımı onlara yaptığını söylemek mümkündür. Gerek kültürel gerekse akrabalık ilişkilerin çok güçlü olması ve her iki halkın da büyük bir bölümünün Arapça bilmesinden dolayı herhangi bir problem yaşamadıkları görülmektedir. Bu çerçevede Suriyelilerin Reyhanlı toplumsal hayatına daha çabuk uyum sağlayabilmeleri adına şehir içindeki trafik levhaları dahi Arapça yazılmıştır. Ancak 2013 yılında Reyhanlı'da yaşanan patlama iki halk arasından sorunların ortaya çıkmasına sebep olmuştur (Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 147; Sözcü Gazetesi, 2016).

Reyhanlı saldırısı sonrası yaşananlar Suriye'deki gibi bir mezhep çatışmasının Hatay'da ortaya çıkma riskini gözler önüne sermiştir. Ne var ki Reyhanlı'daki saldırının ardından bölge sakinleri hassas dengede duran ilişkilerin bozulmaması için bilinçli olarak çaba göstermektedirler. Aleviler arasından temsilciler Reyhanlı'da hayatını kaybedenlerin ailelerini ziyaret ederek taziyelerini iletmişlerdir. Ayrıca çeşitli yürüyüşler ve gösterilerle Reyhanlı halkına destek verilmeye çalışılmıştır (Beyazıt, 2016: 226-227).

Suriyeliler kent merkezlerine yerleşmeleri sonrasında kendi ülkelerinde bulamadıkları rahatlıkta toplum içinde hareket etmeye başladıkları gözlemlenmektedir. Özellikle yöre halkının değerlerini hiçe sayan davranışlar sergilemeleri toplumsal manada huzursuzluğa yol açmaktadır. Bu nedenle toplumun ortak kullanım alanlarında Suriyelilerin rahat tavırları sonrasında yöre halkı kalabalık yerlerden uzak durmak zorunda kalmaktadırlar (Özgen ve Reyhanoğulları, 2016: 147-148).

Kamplar yerine şehirde yaşamayı tercih eden sığınmacıların düşük kira ödeyebilmek için birkaç ailenin bir arada yaşama yolunu seçmeleri ve kenar mahalleri tercih etmeleri çarpık kentleşme ve gecekondulaşmaya neden olmaktadır. Yerel halk gelir beklentisiyle mevcut binalarını genişletip kiralamak suretiyle sağlıksız ve düzensiz bir inşaa ile çarpık kentleşme sorunu hızla büyümektedir. Çarpık kentleşme ile bağlantılı olarak sığınmacıların mevcut yaşam koşulları onları yasa dışı işlere de teşvik etmektedir.

Fotoğraf 10: Barakalarda Yaşayan Suriyeliler

Kaynak: (S. Erten, 2018)

Yoksulluk içerisinde yaşayan birçok Suriyeli gencin para kazanma adına uyuşturucu, dilencilik ve fuhuş işlerini yapmaları Reyhanlı'da Suriyelilere yönelik bakış açısını değiştiren diğer olgulardır. Küçük çocukların okula gitmek yerine ailelerine katkıda bulunmak için çalışmaları ve bu çocukların sokaklara salınması sonucu çocuklar her türlü tehditle karşı karşıya kalmaktadır.

5.4.5. Psikolojik Etkiler

Suriyelilerin ülkelerini terk etmeleri ve yabancı bir ülkeye gelmeleri bu kişilerin fiziksel, ruhsal, kültürel faktörlerden etkilenmelerine ve yeni yerleştikleri yerlerde toplumsal uyumlarının sağlanamamasına sebep olmaktadır (Gün, 2006: 28; Erol ve Ersever, 2014: 51). Göçün göç eden kişiler üzerinde olduğu kadar göç alan yereldeki halk üzerinde de psikolojik etkileri görmek mümkündür.

Reyhanlı ilçesindeki insanlar genellikle feodal yapılandan dolayı birbirini tanıyan insanlardan oluşmaktadır. Ancak göç ile birlikte ilçe nüfusunun artması ve yeni insanların gelmesi ilçedeki yabancılaşmayı arttırmış ve insanlar birbirinden kopuk hale gelmektedir. Halkın Reyhanlı patlaması sonrası özellikle sakallı ve yabancı kişileri potansiyel terörist görmesi çok kalabalık olan yerlere gitmek

istememelerine yol açmaktadır. Dolayısıyla Reyhanlı halkının çoğunun patlama veya saldırı ihtimalinden kaynaklı tedirginlik yaşayarak bir paranoyaya sürüklenmiş ve bu durumda halkın evlerden çıkmamasına ve insanların korku ve tedirginlikle yaşamasına sebep olmaktadır (Timetürk Haber Merkezi, 2013)

Suriye'den gelen göç ve Reyhanlı patlaması sonrası halk üzerinde uykusuzluk, gerginlik ve kaçınma şeklinde ruhsal tepkiler görülmektedir. Özellikle 2013'teki Reyhanlı patlaması sonrasında bu konuyla ilgili haber yasağının konulmasıyla beraber fısıltı gazetesinin etkinliği artmış, yeni bombalamaların olacağı, ölü ve yaralı sayısının çok daha fazla olduğu şeklinde söylentiler ortaya çıktığı gözlemlenmektedir. Bu durum halkta kaçınma ve stres tepkilerinin artmasına neden olmaktadır (Boztaş ve Yüksel, 2013: 33).

Reyhanlı halkının göçler ve Reyhanlı saldırısı sonrası psikolojisinin çok büyük etkilendiğinin göstergesi de en ufak bir ses duyulduğunda “yine bomba düştü” tepkisi verilmesidir. Bu nedenle düğünlerde veya özel günlerde atılan havai fişekleri ve ramazan ayında iftar için atılan toplar da bu nedenle yasaklanmış ve bir nevi halkın psikolojisi düzeltilmeye çalışılmaktadır (İskenderun Haber, 2017; Karaca, 2017; Yazar, 2017).

ALTINCI BÖLÜM

6. TÜRKİYE'DE GÖÇ SORUNSALI: REYHANLI'YA GÖÇ EDEN SURİYELİ SİĞİNMACILAR ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA

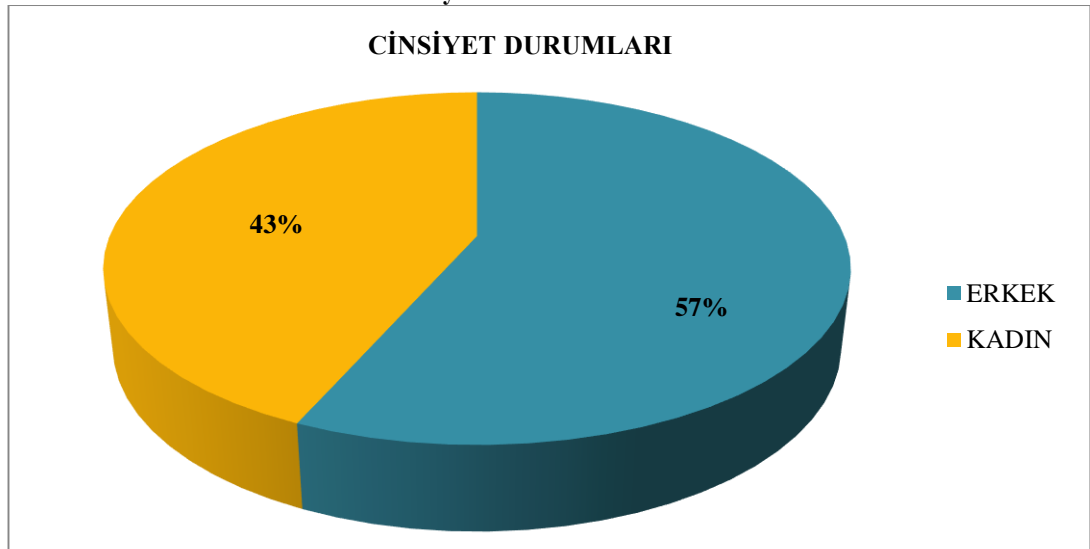
2011 yılında başlayan Suriye iç savaşı sonucunda birçok sığınmacı kendilerine güvenli bir yer olarak Türkiye'ye görmekte ve buraya göç ederek Türkiye'nin sınır kentlerini çok fazla etkilendikleri görülmektedir.

Bu bölümde ise ortaya konulan göç modellemesine bağlı olarak hazırlanan sorular Reyhanlı'ya göç eden sığınmacılara sorularak göç modelinin işleyip işlemediği ile ilgili veriler elde edilmeye çalışılmıştır. Reyhanlı'ya göç eden Suriyeli sığınmacılar ile ilgili yapılan alan araştırmasında ortaya çıkan bulgular; demografik ve tutumsal-olgusal özelliklere ilişkin bulgular olmak üzere iki alt başlıkta ele alınmaktadır.

6.1. Demografik Özelliklere İlişkin Bulgular

Reyhanlı'ya göç edip araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların demografik özellikleri açısından tanıtıcı nitelik taşıyan ve onlar hakkında bilgi sahibi olmasını sağlayan bulgulara ulaşmak için görüşmelerde Suriyeli sığınmacıların cinsiyetleri, medeni durumları, çocuk sayıları, yaşları, eğitim durumları ve doğum yerleriyle ilişkili sorular sorulmaktadır. Katılımcıların cinsiyet durumlarına (Grafik-2)'de yer verilmektedir.

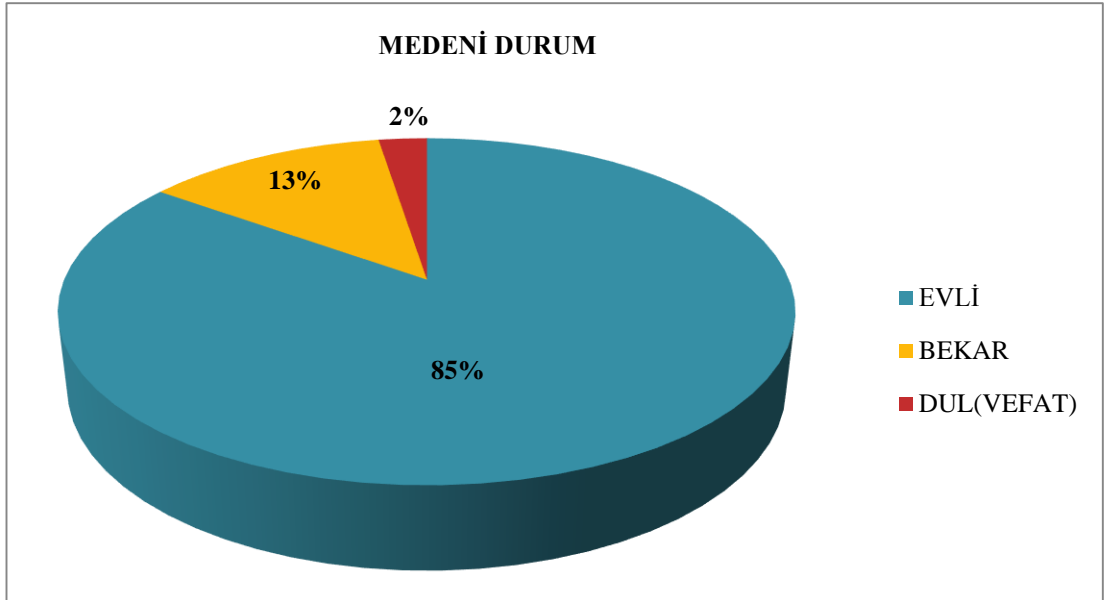
Grafik 2: Katılımcıların Cinsiyet Durumları

Toplam 60 kişinin araştırmaya katıldığı görüşmelerde katılımcıların çoğunluğunu % 57 ile erkekler oluşturmaktadır. Kadınlar ise % 43 oranındadır. Alan araştırmasında cinsiyet dağılımı açısından kadın ve erkek sayıları mümkün olduğu kadar eşit tutulmak istenmesine rağmen, araştırma sürecinde kadınlar genelde yaşadıkları toplumların özelliklerinden kaynaklı olarak yabancı biri ile konuşmaktan çekinme ve savaş ortamının yarattığı ruhsal etkiler nedeniyle hazırlanmış olan sorulara cevap verme bakımından çekingen davranışlar göstermektedirler. Ancak bu sorun kadın tercüman aracılığıyla giderilmeyi çalışılmıştır. Katılımcıların cinsiyetindeki oranların birbirine yakın olarak tutulmasının sebebi de iki taraf için de kendi bakış açılarından Suriye’deki olayların nasıl geliştiğiyle ilgili farklı bilgiler toplamak içindir.

Suriyeli sığınmacıların çoğunluğunun erkeklerin oluşturduğu şeklindeki bulgular g idaresinin verileriyle de doğrulanmaktadır. G idaresindeki verilere göre Türkiye’ye geçici koruma statüsünde göç eden erkeklerin oranı % 54, kadınların oranı ise % 46 olarak belirtilmiş, tüm bu bulgular yapılan araştırmadaki ortaya çıkan bulgularla paralellik göstermektedir (G İdaresi Genel Müdürlüğü, 2018).

Grafik 3: Katılımcıların Medeni Durumları

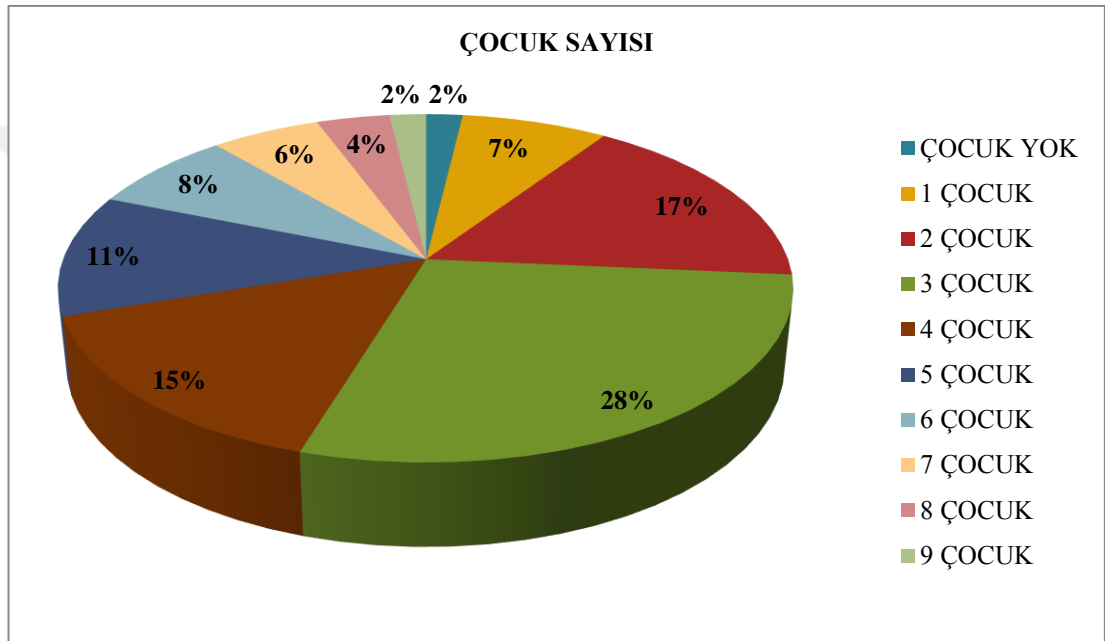

Katılımcıların medeni durumlarıyla ilgili bilgiler (Grafik-3)’de verilmiştir. Araştırmaya katılanlarının % 85’inin evli olduğu,% 13’n bekâr olduğunu ve % 2’sinin ise dul olduğu görülmektedir. Buna göre katılımcılar arasında evli olanlar ilk

sırada gelmektedir. Yine görüşmeler sırasında yapılan gözlemlerde katılımcıların büyük çoğunluğunun ailesiyle birlikte göç buraya geldiği görülmektedir. Görüşmelerde çok az oranda Türkiye’de ikinci evliliklerini yapan sığınmacı kadınlarda olduğu gözlemlenmiştir. Bu tablodaki ilginç bir oran ise % 2 oranında dulların olmasıdır. Bu dulların hemen hemen tamamı savaş sırasında eşlerini kaybetmişler ve hayata tutunabilmek için ailesiyle, akrabalarıyla Reyhanlı’ya göç etmiş kişilerden oluşmaktadır.

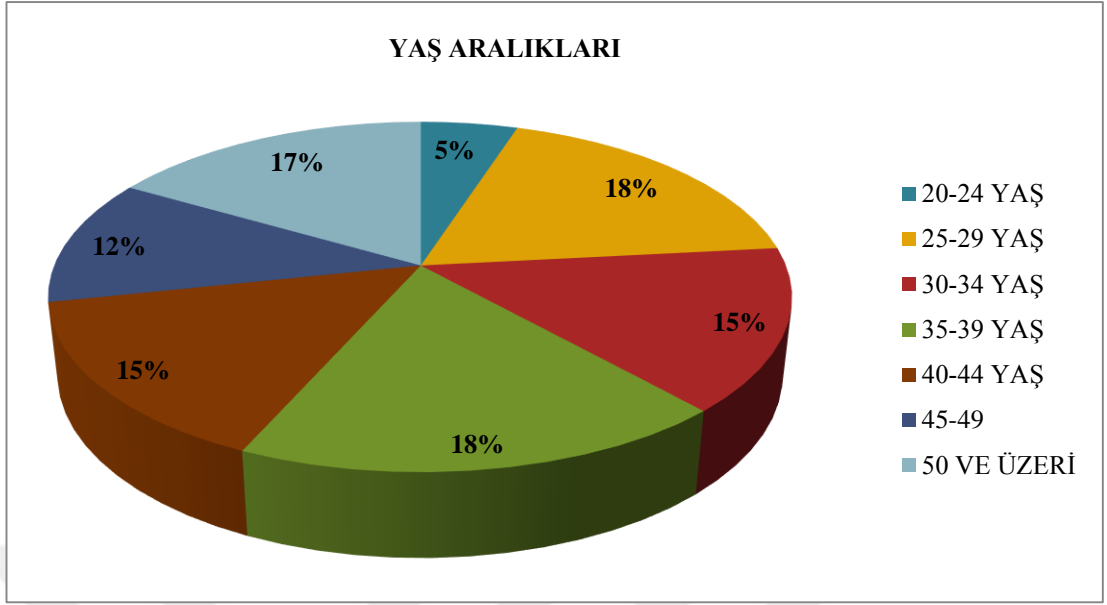
Grafik 4: Katılımcıların Çocuk Sayısı

Katılımcıların çocuk sayılarıyla ilgili bilgiler (Grafik-4)’de verilmektedir. Grafikte görüldüğü gibi çocuk sayıları değişkenlik göstermekle birlikte katılımcıların ortalama olarak iki, üç ya da dört çocuklu aile yapısına sahip oldukları görülmektedir. Çok sayıda veya hiç çocuğu olmayan ailelerin oranının düşük olduğu görülmektedir.

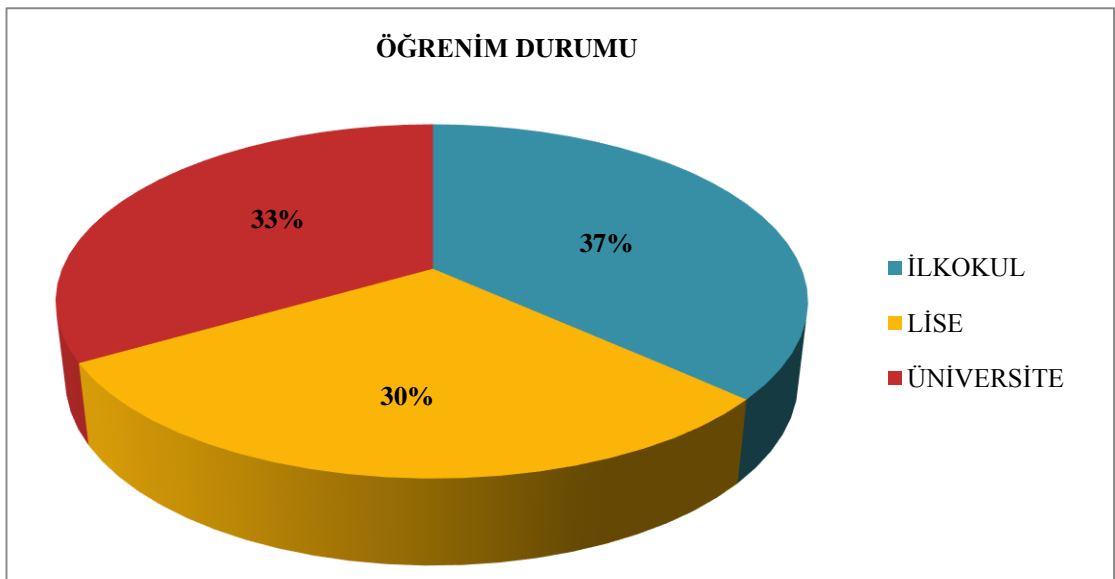
Yine katılımcılar bu savaş ve belirsizlik ortamında bu kadar fazla çocuğun kendileri için çok faydalı olabileceğini söylemektedirler. Bu konu detaylı bir şekilde sorulduğunda ise Suriyeli sığınmacıların evlenme çağında olan çocuklara Reyhanlı halkından evlilik talebi gelebileceği gibi Suriyeli sığınmacıların da Türk kızlarıyla evlenmek isteyeceği ve burada kalmak için ve burada rahat bir hayat yaşamak için bunun bir fırsat olduğu gibi ifadeler ile açıklamaktadır.

Grafik 5: Katılımcıların Yaş Aralıkları

Katılımcıların yaş durumlarıyla ilgili bilgiler (Grafik-5)'de verilmektedir. Grafikte 20-24 yaş aralığında bulunan Suriyeli görüşmeciler dışındaki diğer yaş grupları neredeyse aynı oranlarda olduğu görülmektedir. 20-24 yaş aralığında katılımcıların mümkün olduğu kadar az görüşme yapılmasının sebebi; savaş başladığı yıllarda bu grupta yer alan kişilerin henüz çocuk çağında olması ve olayları anlamlandırma ve kendi kararlarını vermeleri bakımından ailelerine bağlı oldukları için sınırlı sayıda görüşmeler yapılmıştır. Bu nedenle de katılımcıların büyük çoğunluğu orta yaşlı bireylerden oluşmaktadır.

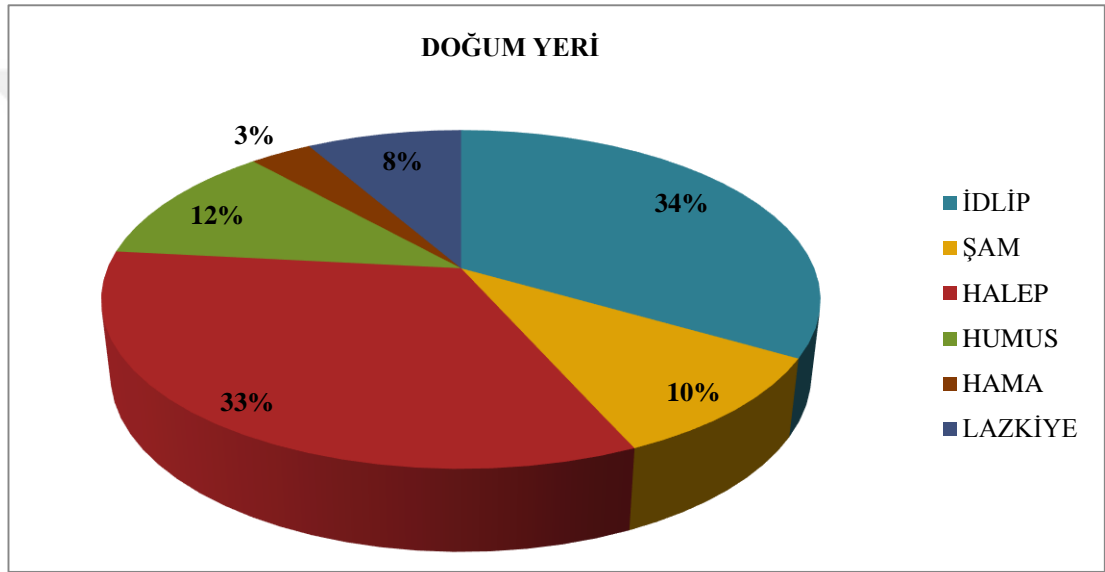
Grafik 6: Katılımcıların Öğrenim Durumları

Katılımcıların eğitim durumlarıyla ilgili bilgiler (Grafik-6)'da verilmektedir. Reyhanlı genelinde yapılan gözlemle ve tahminlerde Suriyeli sığınmacıların çoğunun çok düşük seviyede eğitim durumu olduğu tahmin edilirken yapılan araştırmalarda ve katılımcıların verdiği cevaplarda da bu tahmini doğrular niteliktedir. Ancak yine verilen cevaplar grafikte incelendiğinde oranlar arasında ilkokul mezunu ile üniversite mezunu kişiler arasında çok fazla fark olmadığı görülmektedir. Bu da Suriyeli sığınmacılardan Reyhanlı'ya gelenlerin düşük eğitim düzeyi ile yüksek eğitim düzeyine sahip kişilerin bir arada olduğu sonucunu ortaya koymaktadır.

Grafik 7: Katılımcıların Doğum Yerleri

Katılımcıların doğum yerleriyle ilgili bilgiler (Grafik-7)'de verilmektedir. Araştırmaya katılan Suriyeli sığınmacıların doğum yerleriyle ilgili grafik incelendiğinde İdlip (% 34) ilk sırada yer almaktadırlar. İkinci sırada ise Halep (%33) gelmektedir. Ardından Humus (% 12) ve Şam (% 10) gelmektedir. Hama % 3 ile son sırada yer almaktadır.

Reyhanlı'da bulunan ve araştırmaya katılan sığınmacıların yarısından fazlasının Suriye'nin İdlip ve Halep şehrinden gelmesi göç eden kişilerin kendilerini en yakın ve güvenli olan yeri seçmeleriyle açıklanabilmektedir. İdlip Reyhanlı'ya yaklaşık 52 km, Halep ise 63 km'dir. Kadınlarda ve erkeklerde ayrı ayrı incelendiğinde de oranların birbiriyle paralellik gösterdiği görülmektedir.

6.2. Olgusal ve Tutumsal Sorular

Bu bölümde yer alan bulgular; Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı'ya gelme süreçlerinde kimlerin ve nasıl etkili olduğu, Reyhanlı'yı göç etmek için tercih etme sebepleri, Reyhanlı'ya nasıl giriş yaptıkları, Reyhanlı'daki sosyal ve iş durumları, Reyhanlı'da yaşadıkları sorunlarla ilgili süreç olup tüm bu durumlar Suriyeli sığınmacılarla yapılan derinlemesine mülakatlarda verdikleri cevaplar sonucunda göç süreci analiz edilmeye çalışılmaktadır.

Görüşmecilerden yapılan alıntılarda görüşmecilerin isimleri saklı tutularak, görüşmeciler numaralar ile G1, G2, G3...G42 şeklinde kodlanmıştır. Kodların yanındaki parantez içerisinde cinsiyeti (Erkek E, Kadın K), yaşı, eğitim durumunu ve doğum yeri gösterilmektedir.

6.2.1. Göç Etme Sürecine Sebep Olan Olaylar

Görüşmecilere “Göç kararını nasıl aldınız” sorusu sorulduğunda yüzlerinde korku, tedirginlik ve nereden başlayacaklarını bilmez bir ifade ile sorulara yanıt verdikleri gözlemlenmektedir. Görüşmecilerin hepsi göç kararını savaş sebebiyle aldıklarını ifade etmektedirler. Ancak her ailenin göç etme sürelerinde ve göç etme sürecine başlama noktalarında farklılık olduğu gözlemlenmektedir.

Göç kararını alma sürecini gördüğümüz Humuslu sığınmacı ilk ayaklanma hareketlerini ve yaşadıklarını “*Gösteriler başlayınca çok heyecanlıydık. Esad gaddar biriydi ve artık devrilmesi gerekiyordu. Ancak bunu yapamadık. Çok ağır bedel ödedik. Her yer bombalandı. Bende yaralandım. Çok zor zamanlar geçirdik ve ülkeyi terk etmeyi düşündüm ama ailem bunu istemedi ve bende tek başıma buraya geldim.*” G6 (E, 29, Lise, Humus) şeklinde anlatırken, Şamlı bir görüşmeci protestolara neden katılmadıklarını “*Protestolar başladığında herkes etkilendi ama korkumuzdan destek veremedik. Ancak rejimin gaddarca müdahalesinden sonra hepimiz birlikte hareket ettik. Askerler her gün evleri basıyor, günahsız kişileri alıyorlardı. Biz de Şam'dan İdlip'e akrabaların yanına geçtik. Orası daha kötüydü. Bombalamalar her gün can alıyordu. İki torunum bir oğlum şehit oldu. Her yer dumandı, yıkıldı. Türkiye'ye göç etmeye mecbur kaldık.*” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde görüşlerini belirtmektedir.

Tüm bu protesto hareketlerine Esad rejiminin tepkisinin çok sert olduğu görüşmeciler tarafından belirtilmektedir. Esad rejiminden korku dolu sözlerle bahseden Şamlı görüşmeci şu şekilde devam etmiştir: “*Protestolar başlayınca ben korkmaya başladım. Çünkü Esad’ın ne kadar gaddar ve ne kadar gözü kara olduğunu biliyordum. Sonra gözaltına alınanlar oldu ve halka ateş açıldı. Oğlum da tutukladılar. Benim ve oğlumun evini bastular. Sonraki günlerde bombardıman başladı ve bizim mahalleye bomba atılınca evimiz çok zarar gördü. Bu nedenle oğlumun evine gittik ve orada kaldık. Sonra akrabalar Türkiye’den arayıp burası çok rahat deyince bizde oraya göç etmeye karar verdik.*” G1 (E, 53, Lisans, Şam). Yine protestolar sürecinde şiddete maruz kalan İdlipli görüşmeci olayları şu şekilde aktarmaktadır: “*Öncelikle şunu belirtmek istiyorum savaş kim için olursa olsun çok kötü bir şey. Biz bağımsızlık uğruna ve Esad’ın zulmüne dayanamadık onun için ayaklandık. Ancak bize silahlarla, bombalarla saldırdılar. Ben gösterilerde çok şiddetli müdahalelere maruz kaldım. Bir kere burnum kırıldı. Gün geçtikçe şiddet arttı. Rejimde silah vardı bizde yoktu. Bombalar birçok akrabamı şehit etti ve ben bu baskıyı daha fazla kaldıramadım ve buraya geldik.*” G19 (E, 42, Lisans, İdlipli).

Görüşmecilerin birçoğu protestolar başladığında Esad rejiminin yaptığı zulümden korku dolu ifadelerle bahsederken, tüm bu davranışlar karşısında bağımsızlıkları için muhalifleri desteklediklerini söylemektedirler. Görüşmecilerden kocası doktor olan Humuslu bir annenin tüm bu protestolar ve muhaliflere desteğini, kocasını Suriye’de bırakıp gelme öyküsünü şöyle anlatmaktadır: “*Savaş başladığında özgürlüğümüz için muhalifleri destekledik. Kocam doktor olduğu için onların yaralılarına bakıyordu. Ben ise işime gidip geliyordum. Gün geçtikçe çatışmalar şiddetlendi ve sokağa çıkamıyorduk. Çocuklarım korkuyordu. Bir gece kocam geldi bir araba ayarladığı ve bizi Türkiye’ye götüreceğini söyledi ama kendisi gelmedi. Ben gelmek istemedim ama çocuklarım için mecburen geldim.*” G34 (K, 36, Lisans, Humus).

Tüm bu protestolar sonucunda iç savaşın patlak vermesiyle halk içerisinde askeri bir gücün ortaya çıkması Esad rejiminin halkın üzerine müdahalesiyle birçok kişinin öldüğü ve yaralandığı görüşmeciler tarafından dile getirilmektedir. Savaş öncesinde kocası ölen dul bir kadın olan Lazkiyeli bir sığınmacının savaş ve kimyasal bombalarla ilgili olarak olayları “*(...) Çok korkunç ve kötü şeyler gördük.*

Suçsuz insanlar vurulup tutuklanıyordu. Evimize çok yakın yerlere bombalar düştü ve korkumuzdan evimizde değil akrabaların yanında kalıyorduk. Sonra Hama'daki abimin yanına göçtük. Orada da durum aynı hatta daha kötüydü. Kimyasal bombalar atılıyordu. Birçok kişinin vücudunda yaralar oluyordu. Hayat yaşanmaz hale geldi (...)" G11 (K, 43, İlkokul, Lazkiye) şeklinde anlatırken, kimyasal bombaya maruz kalan başka bir kadın görüşmeci ise "Savaş başladığında en şiddetli çatışmalar humus 'da oldu. Çok fazla bombardıman oldu, fiçi bombaları attılar derimizde hep yanıklar ortaya çıktı. Evimiz harap olmuştur. Çocuklarım çok korkuyordu. Tabi bizde çok korkuyorduk. Kocamla birlikte buraya göç etmeye karar verdik." G3 (K, 39, Lisans, Humus) şeklinde olayları ifade etmektedir.

Birçok görüşmeci yaşadıkları tüm bu ölüm korkusu ve savaş atmosferine rağmen vatanlarını terk etme düşüncesinde olmamalarına rağmen tüm bunların yanında gıda sıkıntısının oluşması elektrik, su gibi ihtiyaçların gün geçtikçe bulunmasının imkânsızlaşması sonucu göçlerin hızlanmasına sebep olduğunu belirtmektedir. Yaşadığı zor hayat şartlarını bir kadın görüşmeci "İç savaş başlayınca çok baskı gördük. Herkes Esad'dan korkuyordu. Biz hiçbir şeye destek olmadık ama bombalar bizim üzerimize atıldı. Etrafta yaralılar, yanan insanlar gördüm. Evimiz, işyerimiz yoktu artık. Kocam göç etmemek için direndi ancak çocuklar çok korkuyordu. Bir süre sonra elektrik yok, yiyecek yok açlık sefalet içindeydik. Bir kez daha kocama gidelim buradan dedim ve kocam kabul etti ve buraya geldik." G25 (K, 41, Lisans, Halep) şeklinde anlatırken, bir başka görüşmeci erzak aramak için dışarıya çıkmasını ve sonucundaki kötü olayları şu şekilde ifade etmektedir: "Benim küçük bir dükkânım vardı. İlk hareketlerde ciddi bir şey olmayacağını Esad'ın bastıracağını düşündük. Bir süre sonra evlerden çıkamaz olduk. Evde erzak bitmeye başlamıştı. Ben, kardeşim ve yeğenim erzak bulmak için dışarıya çıktık. Sonra çok yakın yere bomba düştü. Kardeşim ve yeğenim öldü, ben yaralandım. Sonrasında ailemi alıp göçe karar verdik." G37 (E, 36, Lise, İdlip).

Tüm bu zor şartlara rağmen bombalardan etkilenen insanlardan faydalanan ve çıkar sağlayan birçok insan olduğu gözlemlenmektedir. Bombalardan kaçan ve evini, iş yerini terk edenlerin malları yağmalandığı görüşmeciler tarafından ortak bir dille ifade edilmektedir. İşte bu yağmalama olaylarını anlatan İdlipli bir çiftçi ailesi "Savaş başladığında çok korktuk. Baskılar çok oluyordu ve tarladaki ürünlerimiz

yağmalamaya başlamışlardı. Tarlamızda elimizdeki silahlarla nöbet tutuyorlardı oğullarım. Ancak üst üste üç kez tarlamıza ve yakınlarımıza bomba atıldı. Elimizde avucumuzda bir şey kalmadı. Mecburen göç etmeye karar verdik. Eğer göç etmeseydik bir gün başımıza bomba düşecek korkusuyla yaşamak istemedik ve buraya geldik.” G4 (K, 56, İlkokul, İdlip) şeklinde anlatırken, bir başka kadın görüşmeci şu şekilde anlatmaktadır: “Savaş başlayınca evlerimiz bombalandı. Bir süre akrabalarda kaldık. Daha sonrasında evimize döndüğümüzde evimizin yağmalandığını gördük. Beni çok üzdü bu durum. Bende burada işimiz yok deyip buraya geldik.” G39 (K, 32, Lisans, İdlip).

Suriye’deki savaş ortamı Suriye içindeki terör gruplarını da harekete geçirdiği görüşmeciler tarafından dile getirilmektedir. Tüm bu bombalara ve sefalete göğüs gelip toprağını bırakmak istemeyen birçok kişi de silahlı gruplar tarafından tehdit edilip zorla göç ettirdiklerini belirtmektedir. İşte bu durumu belirten ve tehdit edilen İdlip’li bir görüşmeci bu olayı “İlk başlarda ben göç etmeyi düşünmedim. Ben ve ailem vatanımızı, toprağımızı bırakıp buraya gelmemek için uzun süre direndik. Ama silahlı bir grup bizi tehdit etti ve iş yerimizi taradılar. Hem erzakımız hem de güvenliğimiz kalmayınca çıkıp geldik.” G24 (E, 43, İlkokul, İdlip) şeklinde ifade ederken, tehdiye maruz kalıp Türkiye yolunu tutan Şanlı bir tüccarın eşi ise “Karışıklıklar başlayınca kocamın işleri bozulmaya başladı. Kocamın durumu iyi olduğu için para isteyip tehdit etmeye başladılar. Çocuklar da bende çok korkuyorduk. Bizde şehri terk etmeye karar verdik.” G18 (K, 45, Lise, Şam) şeklinde ifade etmektedir.

Esad rejimi safında mücadele veren birçok kişi de Suriye iç savaşından kaçıp Reyhanlı’ya geldikleri görüşmeler sonucunda ortaya çıkmaktadır. Suriye’den kaçıp Reyhanlı’da hayatlarını kuran biri polis diğeri asker olan görüşmeciler yaşadıklarıyla ilgili olayları anlatmışlardır. Suriye’de Esad rejiminde asker olan Halepli bir yüzbaşı olayları ve yaşadıklarını “Ben ordudaydım ayaklanma başlayınca. Komutanlar halka ateş etmemizi isteyince yapamıyordum. Bir yerden sonra emirleri dinlemezseniz hapse atılırsınız dediler. Yine bir olay için Halep’te bir yere gidince fırsatını bulup kaçtım. Sonuçta insanlar suçsuz neden ateş edeyim diye düşündüm.” G9 (E, 41, Lisans, Halep) şeklinde anlatırken, Suriye’de polislik yapan ve orduya katılmadığı için tutuklanan Halepli bir polis ise “Halep’te polislik yapıyordum. Suriye devleti

bizi halka karşı savaşmaya zorladı. Bize ya asker olursun ya da hapse girersin dediler. Çoğumuzu hapse attılar. Belli süre kaldıktan sonra rüşvet vererek akrabalarım beni kaçırdılar ve Türkiye sınırına geldik. Sınırdaki Türk kuvvetlerine anlattık ve teslim olduk.” G59 (E, 32, Lisans, Halep) şeklinde yaşadıklarını anlatmaktadır.

Görüşmecilerden alınan cevaplar sonucunda Suriye iç savaşından hem Esad tarafında savaşan kişilerin sorunlar yaşadığı hem de halkın pek çok sorun yaşaması sonucunda Reyhanlı göç ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır.

6.2.2. Göç Kararı Alma Süreci

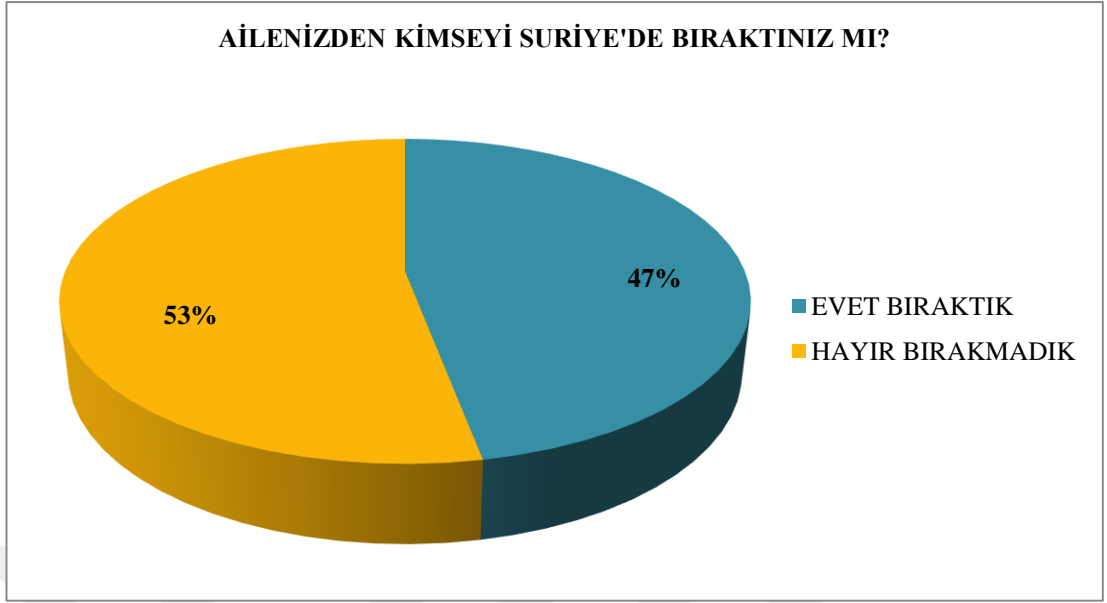
Yapılan görüşmelerde Suriyeli sığınmacılara “Göç kararını kim ve nasıl aldı” sorusu sorulduğunda, görüşme yapılan kişilerin çok büyük çoğunluğu göç kararını kendisinin aldığını belirttiği ifade edilmektedir. Suriye toplumu erkek egemen bir toplum olduğu için daha çok erkeklerin dedikleri yapılmış, evli kadınlar ise eşlerinin verdikleri kararlar sonucunda göç ettikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ancak göç kararı alınması sürecinde fikrini beyan eden ve etkin olan birçok kadın görüşmeci olduğu da görülmektedir.

Görüşmelerde Suriyeli görüşmeciler Suriye’de yaşanan karışıklıklarla birlikte insanların korku dolu bekleyişlerinin ve karşılaşılan zorluklar sonucunda tek çıkış noktalarının Suriye’yi terk etmek olduğunu söylemektedir. Ancak insanların yoksulluk ve sefalet içinde olmaları bu kararı alma konusunda tedirgin olduklarını, gidecekleri yerde nasıl bir ortamla karşılaşacaklarını bilmedikleri için bu göç kararını alana kadar birçok kişiyle ve aile büyükleriyle konuştukları yapılan görüşmeler sonucunda ortaya çıkmaktadır.

6.2.3. Suriye’de Ailelerini Bırakan Sığınmacılar

Yapılan görüşmelerde “Suriye’de kimseyi bıraktınız mı” sorusu sorulduğunda verdikleri cevaplar (Grafik-8)’de gösterilmektedir.

Grafik 8: Ailenizden Kimseyi Suriye’de Bıraktınız Mı?

Buna göre görüşmecilerin % 53'ü Suriye’de kimseyi bırakmadıkları ve ailelerini yanında getirdikleri sonucu ortaya çıkmaktadır. Ailesinden bir veya birkaç kişiyi bırakıp Reyhanlı’ya gelenlerin oranı da % 47 olduğu görülmektedir. Bu oranlardan da anlaşılacağı gibi sığınmacıların yarısına yakını arkalarında ailesinden birçok kişiyi de savaş ortamında bırakmak zorunda kalmaktadır. Diğer yarısı ise ailesini buraya getirmiş ve yeni bir yaşam kurma isteklerini gerçekleştirmeye çalışanlardan oluşmaktadır.

Reyhanlı’da bulunan sığınmacılar yapılan görüşmelerde göç kararı alınmasıyla birlikte birçok kişi ailesini buraya getirirken, genelde aile büyükleri topraklarını bırakmak istemedikleri görüşmeciler tarafından belirtilmektedir. Göç edenlerin bazıları sadece kendileri gelip burada para biriktirip Suriye’ye çeşitli yollardan o paraları göndermeye çalışırken, bazılarının ise kardeşi, babası, kocası Esad rejimine karşı ÖSO tarafında savaştıkları için buraya gelemediklerini belirtmektedir.

6.2.4. Göç Sürecinde Hatay İlini Tercih Etme Nedenleri

Yapılan görüşmelerde sığınmacıların Hatay’a göç etme sebeplerinde en önemlisi Hatay’ın Suriye sınırında olması yani yakın olması şeklinde cevaplamaktadırlar. Yine en önemli sebeplerden biri ise iki halk arasındaki akrabalık

ilişkileri olduğu görülmektedir. Görüşmecilerin çok büyük bir kısmı bu iki sebebi belirtirken bunların dışında ise güvenli olması, Müslüman bir ülke olması, ekonomik bakımdan güçlü olup iş olanaklarının çok fazla olması sebebiyle de birçok görüşmeci Hatay'a göç ettiğini açıklamaktadır.

Harita 2: Reyhanlı Ve Suriye Sınırı

Kaynak: (Google Map, 2018)

Yine yapılan görüşmelerde kötü şartlardan ve bombalardan kaçmak isteyen Suriyelilerin göç etmeye karar verince en büyük sorunları işte o zaman ortaya çıktığını belirtmektedirler. “Biz nereye göç edeceğiz” sorusu altında Suriyeliler aslında çevresindeki diğer Müslüman ülkelerden Irak’a, Ürdün’e gitmek yerine Türkiye’ye gelmelerini burada karşılaştıkları ortamları görünce ne kadar isabetli bir karar olduğunu söylemektedirler.

Diğer ülkelere göç için seçmeme sebeplerini ise o ülkelerde ekonomik istikrarın olmayışı, güvenli bir şekilde yaşamalarına daha az imkân olması sebebiyle göç etmediklerini, Türkiye’nin bu şartları sağlayacak ülkelerin başında geldiği için burasının daha cazip olduğu görüşme yapılan sığınmacılar tarafından belirtmektedir.

6.2.5. Türkiye'ye Gelmek İçin Legal Veya İlegal Yollara Başvuran Sığınmacılar

Görüşme yapılan Suriyeli sığınmacılara “Türkiye’ye hangi yolları kullanarak geldiniz ve biriyle görüştünüz mü” şeklinde sorulara görüşmeciler yasal veya yasal olmayan birçok yol kullanılarak Türkiye’ye ulaşmak için çalıştıklarını söylemektedirler. Yasal yollardan Türkiye’ye girmeye çalışanlar genelde kendi imkânlarıyla Suriye’den Türkiye’ye doğru yola çıkan ve sınırdan içeriye alınan kişiler olduğu verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkmaktadır. Yasa dışı yollara başvurup bu yolları kullanan Suriyeli görüşmeciler bu soruya verdikleri cevaplarda ise bazılarının tel örgüleri kullanarak bazılarının ise asi nehrinden kayıkla geçtiklerini söylemektedirler.

Yapılan görüşmelerde birçok kişi Suriye’de şehirleri terk etmek için Esad askerlerine rüşvet verdiğini belirtmektedirler. Bir görüşmeci Türkiye’ye gelmek için verdiği rüşveti “*Akrabalarımızdan haber gelince biz eşyalarımızı topladık ve araba ile yola çıktık. Şam’dan çıkışta çok zorlandık. Esad askerleri çıkarmadı bizi ve rüşvet vermek zorunda kaldık. Sonra ana yollardan gitmeye çalıştık. Yollar çok kötüydü, bu nedenle çok yavaş geldik. Yolda birçok insan bizim gibi göç ediyordu. Sonra Türk sınırına geldik.*” G1 (E, 53, Lisans, Şam) şeklinde anlatırken, Halepli bir ailesi ise şehirden çıkmak için rüşvet vermelerini “*Biz arabayla Halep’i terk etmeye çalıştık. İlk başta Esad askerleri bizi durdurdu ve geçirmedi. Dört-beş saat bekledik. Sonra bir şey fark ettik. Askerler arabalardan bir şey alıyordu ve arabaları geçiriyorlardı. Kocam askere seslendi: “Bizde geçelim” dedi ve tam olarak ne kadar verdi bilmiyorum ama rüşvet verdi ve bizde geçtik. Önce Babil havaya sonra sınır kapısına geldik.*” G25 (K, 41, Lisans, Halep) şeklinde ifade etmektedir.

Tüm bu rüşvet olaylarıyla karşılaşmayan ve şehirlerini arabayla veya yaya olarak terk etme çalışan birçok insan yol boyunca yıkık ve harabeye dönmüş şehirlerle karşılaştıklarını görüşmelerde dile getirmektedirler. Yolda karşılaştığı kötü manzaraları ifade eden bir kadın görüşmeci gördüklerini “*Eşyalarımızı toplayıp sabah ezanında yola çıktık. Yürüyerek gelmeye çalıştık. Yollarda insanlar vardı, herkes can haliyle kaçıyordu. Yollarda yatan birçok insan gördük. İnsanın içi el vermiyordu. Suriye’de sınırı tel örgülerden geçtik ve Türkiye sınırına yürüdük.*” G13 (K, 36, İlkokul, Halep) şeklinde anlatırken, bir başka kadın görüşmeci ise yol

boyunca gördüğü yerleri “*Alabileceğimiz kadar eşyayı alıp pikabımıza yükledik ve yola çıktık. Yolda çok zorlandık çünkü kalabalıktık ve ihtiyaçlarımızı karşılayamıyorduk. Yollar, köyler bombalanmış yıkık içerisindeydi. Bizde bu yolları kullanarak Türkiye sınırına geldik ve görevliler bizi karşıladılar.*” G4 (K, 56, İlkokul, İdlip) şeklinde anlatmaktadır.

Görüşmeciler göç kararı aldıklarında yolları bilmedikleri için mecburen bir rehber tutup sınıra geldiklerini ve ellerindeki paraların çoğunu bu kişilere verdiklerini söylemektedirler. Yine birçok kişi Türkiye sınırını da para karşılığında geçtiklerini bir kısmının ise geçmeye çalışırken yakalandıkları görüşmeciler tarafından anlatılmaktadır. Türkiye sınırına gelmek için birileriyle anlaşan humuslu bir aile şunları anlatmıştır: “*Bizi Türkiye’ye getirmesi için birine 3000 \$ verdik. Köy yollarına saparak güvenli bir şekilde gelmeye çalıştık. Humus’tan İdlip’e oradan da sınıra doğru gittik. Paramızın çoğunu vermiştik. Babil havaya geldik. ÖSO önce geçirmede bizi sonra anlaştığımız kişi askerlerle konuştu ve bizi geçirdiler sonra da Türkiye sınırına geldik.*” G5 (K, 39, Lisans, Humus). Yine çatışmaların yoğun olduğu Lazkiye’den de rehber yardımıyla Türkiye’ye gelen başka bir aile ise bu konuyla ilgili olarak “*Göç kararı verince abimin bir arkadaşı yardım etti, çok az bir para verdik ve bizi güvenli yollardan Türkiye sınırına kadar geldik. Sınırdaki birkaç gün bekledik ancak alınmadık içeriye. Abim birini buldu ve 2000 \$ verdik, bizi tel örgülerden içeriye girdik.*” G11 (K, 43, İlkokul, Lazkiye) söylemektedir. Yine İdlip’ten rehber yardımıyla Reyhanlı’ya gelen bir aile ise “*Göç kararı verince bizi sınıra kadar götürmesi için biriyle anlaştık. 50 bin Suriye parası verdik. Kamyoneti ile bizi Babil Hava’ya geldik. Yolda gördüklerimizden sonra “iyi ki göç ediyoruz” dedim. Sağlam bir yer kalmamıştı ve yollarda insanlar vardı. Neyse sonra Babil Hava’dan geçtik, Türk sınırına kadar yürüdük ve bizi sınırda fark ettiler ve içeriye aldılar.*” G29 (K, 41, İlkokul, İdlip) şeklinde açıklamaktadır.

Görüşmecilerin birçoğu ise kimseyi rehber olarak tutmadıklarını ve kendileri tek başına veya arkadaşlarıyla kaçak olarak Reyhanlı’ya geçtiğini anlatmaktadır. İdlip’li bir görüşmeci olan genç Reyhanlı’ya gelişini “*Yaşadığım mahalledeki birkaç arkadaşla yürüyerek Babil Hava’ya geldik sonra dağ tarafından kaçak olarak giriş yaptık.*” G31 (E, 23, İlkokul, İdlip) şeklinde anlatırken, başka bir görüşmeci sınırı geçişini “*Yola birkaç arkadaşımınla birlikte çıktık. Sınıra kadar yürüyerek geldik. Çok*

kötü günler geçirdik. Suriye'den tel örgülerden geçerek Türk sınırına geldik. Orada da bir kaç bekledik ve tel örgülerden geçerek Reyhanlı'ya ulaştık.” G6 (E, 29, Lise, Humus) şeklinde anlatmaktadır.

Fotoğraf 11: Asi Nehrinden Hatay'a Kaçak Giriş

Kaynak: (Unlupınar, 2012)

Tüm bu kaçak geçişler içerisinde en ilginç şekilde sınırı geçen ise İdlipli bir aile göze çarpmaktadır. Görüşmecii kaçak yoldan girişini birazda çekinerek şöyle anlatmıştır: *“Buraya gelmeye karar verince ne yapacağımızı bilemedik. Yol bilmiyorduk ama yola çıktık. Sonra yolda başka bir ailenin sınırdan geçmek için nehirden geçeceğini duyunca bizde onları izleyerek asi nehrine geldik. Orada Ahmet isminde kayığı olan biri vardı ve nehri geçirmek için 1000 \$ istiyordu ama bizde bu para olmadığını söyleyince daha az bir paraya kabul etti. Kayığa bindik kıydan ayrılınca oradaki birçok kişi bizi alkışlamaya başladı. Sonra da sınırı geçtik ve Reyhanlı'ya geldik. Sonradan öğrendim ki kaçak iş yapanlar o yolu kullanıyormuş.”* G24 (E, 43, İlkokul, İdlip).

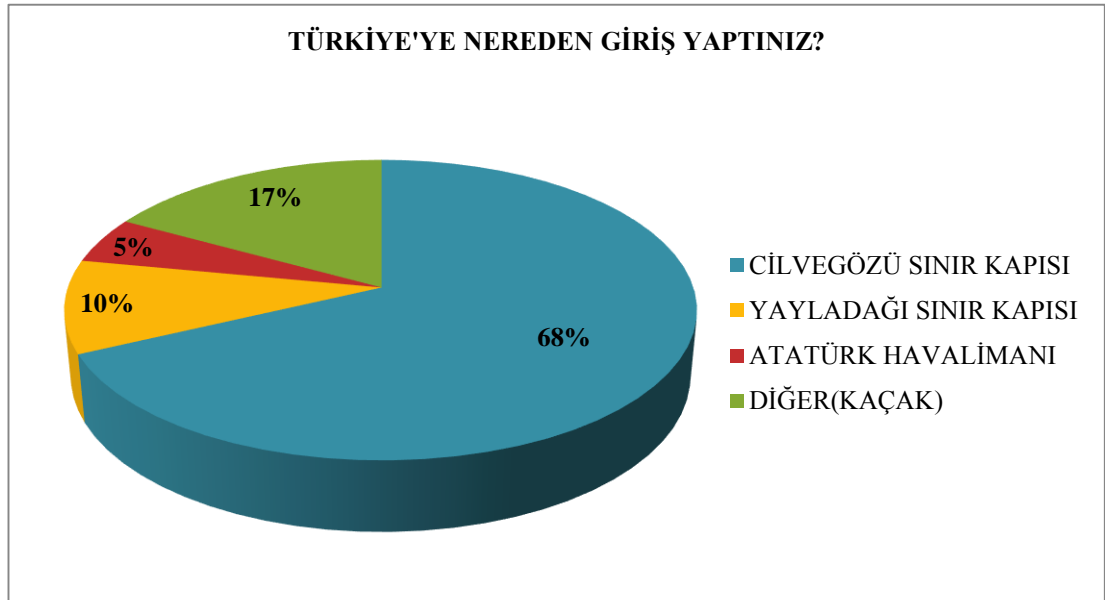
Tüm bu yasal veya kaçak girişler dışında Suriyeli aileler önce başka ülkelere gitmiş daha sonra oradan Türkiye'ye geldiklerini söylemektedir. İşte onlardan birileri olan Halepli aile göç sürecini “Göç kararı alınca önce havayoluyla Ürdün'e gittik. Orada kocamın kardeşleri vardı. Onların yanında bir yıl kaldık ancak orada da rahat edemedik çok sorun oluyordu ve kocamın kardeşleri yardımıyla önce İstanbul'a Atatürk Hava Limanı'ndan girdik sonra Hatay'a geldik.” G52 (K, 37, Lisans, Halep) şeklinde ifade etmektedir.

Yapılan görüşmelerde görüldüğü gibi çaresizlik insanları yurdundan etmekte ve bunun sonucunda da göç eden insanlar legal veya illegal yolları kullanarak Türkiye'ye sığınıp yaşamlarını güvenceye almaya çalışmaktadır.

6.2.6. Türkiye'ye Girişte Kullanılan Sınır Kapıları

Yapılan görüşmelerde Suriyeli sığınmacıların “Türkiye'ye nereden giriş yaptınız” sorusuna verdikleri cevaplarda dört seçeneğin ortaya çıktığı görülmektedir. Cilvegözü Sınır Kapısı, Yayladağı Sınır Kapısı, Atatürk Hava Limanı ve Diğer (kaçak) şeklinde cevaplar alınmaktadır.

Grafik 9: Türkiye'ye Nereden Giriş Yaptınız?

Yapılan görüşmeler sonucunda elde edilen verilerle oluşturulan (Grafik-9)'da görüldüğü gibi Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye en çok % 68 ile Cilvegözü Sınır Kapısı'ndan giriş yaptıkları görülmektedir. İkinci olarak diğer (kaçak) % 17,

sonrasında ise Yayladağı % 10 ve son sırada Atatürk Hava Limanı % 5 olarak ortaya çıkmaktadır.

Fotoğraf 12: Cilvegözü'nden Türkiye'ye Giriş Yapan Suriyeliler

Kaynak: (Pakin, 2017)

Bu sonuçların çıkmasında genelde Reyhanlı'ya göçlerin İdlip ve Halep tarafından olduğu için Cilvegözü Sınır Kapısı'nın yüksek çıkması son derece doğaldır. Diğer seçeneklerin daha düşük olmasında buralara ulaşım sorunu olması ve güvenli yollar üzerinde olmadığı görüşmeciler tarafından belirtilmektedir.

Yapılan görüşmelerde Türkiye'ye girişler için verilen cevaplar cinsiyet bazında incelediğimizde her iki grupta da neredeyse aynı oranlar yakalandığı görülmektedir. Sadece kaçak olarak giriş yapan erkek sayısı, kaçak olarak giriş yapan kadın sayısına oranı yüksek olarak gerçekleşmektedir. Ortaya çıkan bu bulgular bize; savaştan kaçan sığınmacılar genelde kendilerine en yakın sınır kapısını tercih ettikleri sonucunu çıkarmaktadır.

6.2.7. Türkiye'ye Giriş Yapan Suriyelilerin Karşılaştığı Ortam

Yapılan görüşmelerde “Türkiye'ye ilk girdiğinizde nasıl bir ortamla karşılaştınız” sorusunun sorulduğunda verilen cevaplar bizlerin ne kadar asil bir

millet olduğumuzu Suriyeli sığınmacıların anlatımlarında ve kullandıkları ifadelerde gözlemlenmektedir. Görüşmeciler Türkiye'ye girdiklerinde Türk halkının ne kadar yardımsever ve kendilerine kucak açtıklarını dile getirilmektedir.

Görüşmelerin genelinde Türkiye'ye giriş yapan Suriyeliler karşılaştıkları durumları çok olumlu karşılanmaktadır. Görüşme yapılan Humuslu bir kadın Türkiye'ye ilk girişlerinde karşılaştıkları ortamı *“Sınırdan girdiğimizde etrafta birçok Suriyeli vardı. Kimisi perişan haldeydi. Herkese yardım ediyorlardı. Bize de yardım ettiler. İçecek bir şeyler verdiler. Çok sevindik. Kendi milletine davrandıkları gibi davranıyorlardı. Çok mutlu olmuştuk.”* G5 (K, 39, Lisans, Humus) şeklinde anlatırken, başka bir kadın görüşmeci ise yapılan yardımları ve güvenli ortamı *“Bize kardeşleri, bacıları gibi davrandılar. Çok yorgunduk ve bitkindik. Bize çorba, çocuklara çikolata verdiler. Herkes elinden gelen yardımı yapıyordu. Çok mutlu olmuştuk. Cehennemden cennete gelmiş gibiydik. İlk gece sanki bir yıldır uyumamış gibi uyudum o kadar güvenli ve rahattık.”* G13 (K, 36, İlkokul, Halep) şeklinde anlatmaktadır. Başka bir görüşmeci bu konuyla ilgili Türkiye'nin misafirperverliğini *“Benim birçok Türk arkadaşım vardı ve ne kadar misafirperver ve yardımcı olduklarını bilirdim. Burada da öyle oldu. Bizleri kardeşleri yerine koydular, yardım ettiler ve bizde güvende olduğumuzu ve huzurlu olduğumuzu hissettik.”* G19 (E, 42, Lisans, İdlip) şeklinde anlatırken, İdlipli bir kadın karşılaştığı sıcak karşılamayı ve yaşadığı mahcubiyeti *“Herkes sanki biz kendi halkıymışız gibi ihtiyaçlarımız giderdiler. Sıcakkanlı ve yardım severlerdi. Bize günlük yiyecekler getiriyorlardı mahallede. Bir yandan tüm bunlara ihtiyacımız vardı ama bir yandan da utanıyordum.”* G27 (K, 29, Lisans, İdlip) şeklinde ifade etmektedir.

Yine birçok insan gerek bombalardan etkilenmiş ve yaralanmış şekilde ya da göç sırasında kendisi veya ailesinden birisinin hastalanmasıyla birçok zor durumla karşılaşmış ancak Türkiye'ye girişleriyle birlikte tüm bu sıkıntılarını giderdiklerini belirtmektedirler. Bu durumu görüşmecilerden biri *“İlk girdiğimizde çok kalabalıktı etraf. Biraz bekledikten sonra görevliler bizimle ilgilendiler, iyi ve güler yüzlülerdi. Bize yardımcı oldular. Çocuklarımdan ikisi hastalanmışlardı onları muayene edip hemen tedaviye aldılar. İlgiden alakadan çok memnunduk. Allah razı olsun. Eğer biraz daha geç kalsalardı çocuklarımı kaybedebilirdim.”* G7 (E,52, İlkokul, Halep) şeklinde anlatırken, diğer bir görüşmeci ise çocuğunun hastalanışını ve Türkiye'ye

giriş sürecini *“Biz burada çok iyi karşılandık. Halep’te gelirken çocuğum çok ateşlendi ve çok endişelendik. Buraya geldikten sonra hemen bizleri muayene ettiler ve Hasta olan çocuğumu hemen hastaneye yatırdılar. Bizle çok ilgilendiler, sağ olsunlar.”* G22 (E, 43, Lise, Halep) şeklinde açıklamaktadır.

Birçok görüşmecinin ortak fikirleri Türkiye’ye gelmekle ne kadar doğru bir karar verdikleridir. Burasının güvenli olduğunu ve kendileriyle ilgilendiklerini ve rahat ettirmeye çalıştıklarını birçok görüşmeci tebessüm ederek anlatmaktadır. Bu durumları belirten görüşmecilerden biri karşılaştığı durumu *“İlk girdiğimizde her tarafta Suriyeli vardı. Sığınmak için Türkiye tek kapıydı ve bize önem verip yardım ettikleri için de herkes buraya geliyordu. Bizleri kayıt edip yiyecek verdiler ve yardımcı oldular. Bu bize güven verdi ve yabancılık çekmedik.”* G16 (K, 40, İlkokul, İdlip) kelimeleriyle ifade ederken, başka bir kadın görüşmeci ise *“İnsanlar bize çok yardım ettiler. Ben buna çok şaşırdım. Bizlere evlerini açtılar ve bu zor durumu atlatmamız için çok uğraştılar, bizi evimizdeyiz gibi hissettirdiler.”* G34 (K, 36, Lisans, Humus) şeklinde ifade etmektedir.

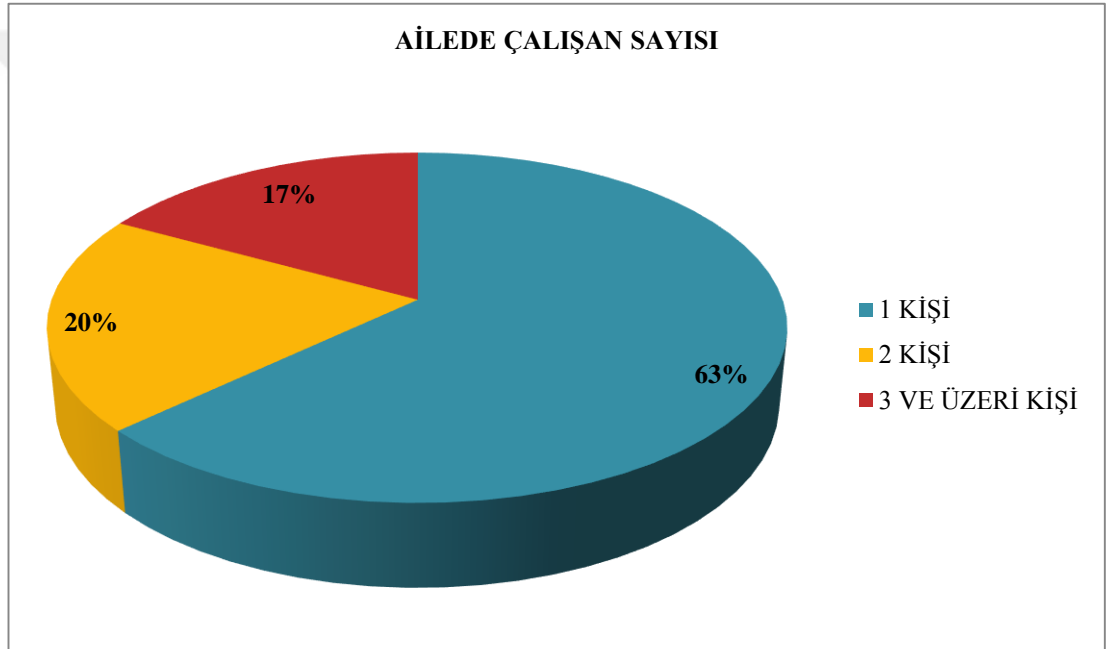
Tüm bu olumlu görüşlerin karşısında görüşmeler yapılan birkaç sığınmacı ise kendilerine kötü davranıldığını söylemektedir. Ancak bu durumla karşılaşan kişilerin hemen hemen hepsinin kaçak geçerken jandarma tarafından yakalandığı ve bu nedenle kötü davranıldığı görüşü hakimdir. Buna benzer ifadeler kullanan görüşmecilerden biri yaşadıklarını *“Biz sınıra geldiğimizde kalabalığı gördüğümüz için hemen sınırı geçmek adına kaçak yollara başvurduk. Dağ tarafından tel örgülerden geçerken görevliler bizi yakaladı. Sonrasında yere yatırdılar, bağırıyor baya sinirlilerdi, kelepçe takıp bizi sorguladılar ve kötü muamelede bulundular sonrasında ise biz kampa gitmek istememize rağmen zorla oraya götürdüler.”* G41 (E, 47, Lise, Halep) şeklinde anlatmaktadır.

Tüm bu görüşmelerin bize anlattığı tek şey, Türk insanının ne kadar yardım sever ve mazlumu açıkta bırakmayacak şekilde elinden gelen yardımı yaptığıdır. Bu durumdan kimi sığınmacı şaşkınlıkla bahsettiği, kimisinin sevinçle karşıladığı kimisinin ise yapılan yardımlar karşısında utandığı şeklinde özetle yaşanan durumları aktarılabilmektedir.

6.2.8.Suriyelilerin Türkiye’deki Geçim Durumları

Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde “Türkiye’de nasıl geçiniyorsunuz” sorusu sorulduğunda genellikle aileden bir veya birçok kişinin çalıştığı gözlemlenmektedir. Suriyeli sığınmacılar buraya göç ederken çok az miktarda para ve eşya getirdikleri için hemen çalışmak zorunda kalmaktadırlar. Bu nedenle de gerek devletin sağladığı imkânlarla dükkânlar açmışlar, diğer kısım ise geçici işlere çalıştıkları gözlemlenmektedir. Suriyelilerin ailelerinde geçimlerini sağlamak için kaç kişi çalıştığı (Grafik-10)’da gösterilmektedir.

Grafik 10: Ailede Çalışan Sayısı

Yapılan görüşmeler ışığında verilen cevaplarla oluşturulan grafik 10’da aileden bir kişi çalışıyor cevabı % 63 ile öne çıktığı görülmektedir. İkinci olarak ailede iki kişi çalışıyor cevabı % 20 ile öne çıkarken % 17 ile üç ve üzeri kişi çalışıyor şeklinde verilen cevap en az çıkmaktadır.

Yapılan görüşmelerde kadınların verdiği cevaplarda aileden bir veya iki kişinin çalışması aynı sayıda çıkmıştır. Erkeklerde ise sadece kendilerinin çalıştığı şeklindeki cevabı verilmiştir. Kalabalık ailelerde ise çalışabilecek erkeklerin iş bularak çalıştığı ve bu şekilde geçimlerini sağladıkları belirtilmektedir.

Görüşmelerde Suriyeli kadınların çoğunun çalışmadığı ev hanımı olduğu, çalışanların ise bir kısmının eşleriyle birlikte çalıştığı diğer kısmının ise meslekleri dışında işler yapıp daha çok temizliğe gittikleri belirtilmektedir. Erkeklerde ise birçoğunun gıda ve inşaat sektöründe çalıştığı gözlemlenmektedir. Kimisi tatlıcı dükkânı açtığı kimisinin ise döner dükkânı açtığı ortaya çıkmaktadır. İnşaat sektöründe çalışanların ise genelde günlük işlerle taşeronlar aracılığıyla işlere gittikleri gözlemlenmektedir.

Yine daha önce belirttiğimiz eğitim durumu tablosunda da ilkokul, lise, üniversite oranları birbirine yakın olarak görülmekteydi. Bu açıdan bakıldığında Reyhanlı'ya göç eden birçok Suriyeli sığınmacının uzman olmadığı, genellikle vasıfsız ve yüksek eğitim seviyesi gerektirmeyen işlerde geçim derdi yüzünden çalıştığı sonucuyla karşılaşılmaktadır.

Tüm bu verilen cevaplar ışığında Reyhanlı ilçesi genel itibariyle dolaşıldığında birçok dükkânın Suriyelilere kiralandığı ve Suriyelilerin gıda sektöründe işler yaptığı görülmektedir. Yine inşaatlarda çalışmak için yollarda oturan ve iş bekleyen birçok Suriyeli sığınmacıyla da çok kolaylıkla karşılaşılabilmektedir.

6.2.9. Sığınmacıların Reyhanlı'daki Konut Durumu

Görüşme yapılan Suriyelilere “Reyhanlı'da nerede kalıyorsunuz?” sorusu sorulduğunda görüşmecilerin tamamı kiralık evde kaldıklarını söylemektedirler. İç savaşla birlikte Reyhanlı'ya gelen görüşmeciler ailelerini öncelikle devletin gösterdiği barınma merkezlerine götürdüklerini söylemişlerdir. Barınma merkezlerinde devletin temel sağlık, eğitim, gıda ve benzeri her türlü hizmeti ücretsiz olarak temin edilmekte ancak yapılan görüşmeler ışığında barınma merkezlerindeki hizmetlerden ve ortamdan sıkıntı yaşayan Suriyeli sığınmacılar şehir merkezinde ev kiraladıkları ve sosyal hayata adapte olmaya çalıştıkları gözlemlenmektedir.

Görüşme yapılan Suriyeli sığınmacıların durumlarının el verdiği ölçüde ev kiraladıkları sonucuna ulaşılmaktadır. Bunun yanında Suriyeli sığınmacıların kiraladıkları evlerde aileleriyle kaldıkları, aileleri yanında olmayan sığınmacıların akrabalarıyla veya arkadaşlarıyla beraber ev kiraladıkları, bazı evlerde ise birden fazla aile beraber kalarak ev kiralalarını daha uygun bir maliyete getirdikleri verilen

cevaplarla ortaya çıkmaktadır. Kiralık evlerde yaşayanların oranının bu kadar yüksek olması çalışan nüfusun da yüksek olduğu anlamına geldiğini söylemek herhâlde yanlış olmayacaktır.

6.2.10. Reyhanlı’da Bir Arada Yaşamaya Çalışan Suriyeliler

Görüşmeler sırasında “Çevrenizde yaşayan başka Suriyeli var mı” sorusuna, görüşmecilerin tamamı evet cevabını vermektedirler. Kamplarda kalmayıp şehir merkezlerinde ev kiralayan Suriyeli sığınmacılar genelde kendileri gibi göç etmiş sığınmacıların bulunduğu mahalleleri seçtikleri gözlemlenmektedir.

Bu durumu görüşmecilere sorduğumuzda en önemli sebebinin yabancı bir yerde olmalarından dolayı güvenlik endişesi içinde oldukları ve bir arada bulunarak daha rahat ettikleri şeklinde ifadeler kullanarak açıklamaktadırlar. Bu amaçla bazı mahallelerde Suriyeli sığınmacı yığılmaları olduğu, bazı apartmanlarda ise apartmanın tamamı Suriyeli sığınmacılar tarafından kiralandığı görülmektedir.

6.2.11. Göçle Birlikte Suriyelilerin Hayatlarındaki Değişiklikler

Reyhanlı’ya göç eden Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde Suriye iç savaşıyla birlikte de milyonlarca insan toprağını, yurdunu terk edip bilinmezliğe doğru yolculuğa başlayarak çevre ülkelere göç ettiklerini söylemektedir. Tüm bu zorlu süreçlerin kendilerinin psikolojisini bozduğunu ifade eden görüşmeciler bu durumunu göç ettikleri yerdeki insanlara korkuyla yaklaşmasına sebep olduğunu belirtmektedirler.

Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde “Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda neler değişti” sorusuna katılımcıların bir kısmı hayatlarının zorlaştığını anlatarak bu soruyu cevaplamışlar, diğer kısmı ise savaş ortamından kaçıp burada mutlu olduklarını ve yabancılık çekmedikleri gibi cevaplar verdikleri görülmektedir.

Suriyeli görüşmecilerle yapılan mülakatlarda hayatının değiştiğini söyleyen Şamlı görüşmeci durumu “*Her şeyimiz değişti diyebilirim. Yabancı bir ülkeye geldik. En kötü şeyleri çok pahalı şekilde alıyoruz. Aldığımız maaş ve yardımlar geçinmemize yetmiyor. Biz burada sığıntı gibi hissediyoruz. Açıkçası istediğimiz rahatlığı bulamadık.*” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde açıklarken, kadın bir

görüşmeci yaşadığı zorluğu “Suriye’de rahat bir hayatımız vardı. Ama burada hayat çok zor ve pahalı. Bu nedenle sadece çalışmayı ve kiralari ödemeye çalışıyoruz. Sosyal hayatımız bitti diyebilirim.” G11 (K, 43, İlkokul, Lazkiye) şeklinde açıklamaktadır. Başka bir görüşmeci ise yaşadığı zorluğu “Burada her şey geçim derdi. Kocam dışında herkes çalışıyor. Geçinmek için birçok şeyden taviz vermek zorundayız. Farklı bir yerdeyiz, herkes bize farklı gözle bakıyordu. Sonuçta ülkeyi terk edip buraya gelmişiz ve zor durumdayız.” G29 (K, 41, İlkokul, İdlip) şeklinde ifade etmektedir.

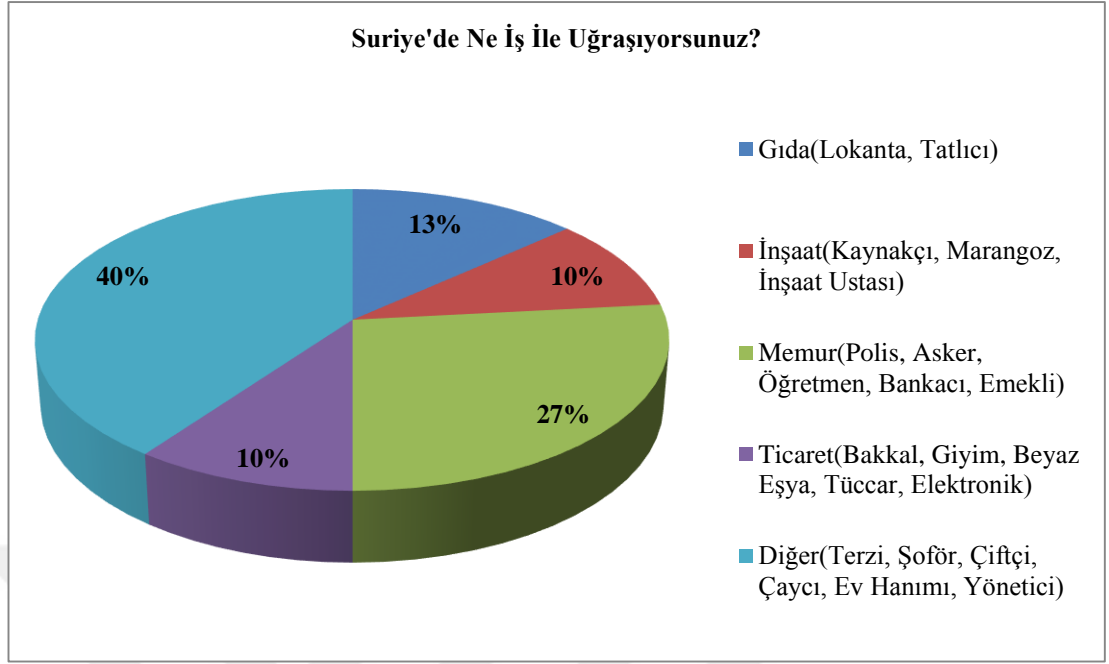
Tüm bu sıkıntılar karşısından hayatlarından mutlu olan ve güvende olduklarını anlatan görüşmecilerde olduğu görülmektedir. Yapılan görüşmelerde Halepli bir görüşmeci yaşadığı mutluluğu ve güveni “Buraya geldiğimiz için çok mutluyuz. Dediğim gibi özgürlüğümüzü aldık. Burada yeni bir hayat kurduk. Buradaki insanlara ne kadar teşekkür etsek azdır. Bir gün bize yabancı olduğumuzu hissettirmediler. Burası bizim evimiz oldu.” G9 (E,41, Lisans, Halep) şekilde açıklarken, Halepli başka bir görüşmeci ise hayatındaki olumlu değişiklikleri “Hayatımız olumlu manada değişti. Çünkü savaş altında korku ve yoksulluk altında yaşarken burada mutlu ve huzurluyuz. Gerek devlet gerekse Reyhanlı halkı bize yardımcı oluyor. Gerek sosyal gerekse iş hayatı olarak mutluyuz. (...).” G17 (K, 36, Lisans, Halep) şeklinde anlatmakta, diğer bir görüşmeci ise buraya gelmekle doğru kadar verdiklerini “Baskıdan uzaklaşıp güvenli ve huzurlu bir ortamda yaşamayı özlemişim. Burası çok güzel ve rahat. Çok çabuk da uyum sağladık. Hayatımın en güzel kararıydı buraya gelmek onu anladım. Tanıdıklarımla ailemle güzel günler yaşıyoruz bu devlet sayesinde.” G19 (E, 42, Lisans, İdlip) şeklinde ifade etmektedir.

Tüm bu süreçler insanların yaşadıkları olaylar karşısında verdikleri tepkilerin değişmesine ve bunun sonucu olarak da kötü şartlardan etkilenen insanların göç ettiği yerlerde yabancılık çekmesi ve çevresindeki insanlara karşı temkinli yaklaşımlarının çok doğal olduğu yapılan görüşmecilerde gözlemlenmektedir.

6.2.12. Türkiye’ye Göç Eden Sığınmacıların Suriye’deki Meslekleri

Yapılan görüşmelerde Suriyelilerin Türkiye’ye gelmeden önce herhangi bir mesleklerinin olup olmadığı ve çalışıp çalışmadıkları yönünde verdikleri cevaplar ile (Grafik-11) hazırlanmıştır.

Grafik 11: Suriye’de Ne İşle Uğraşıyordunuz?

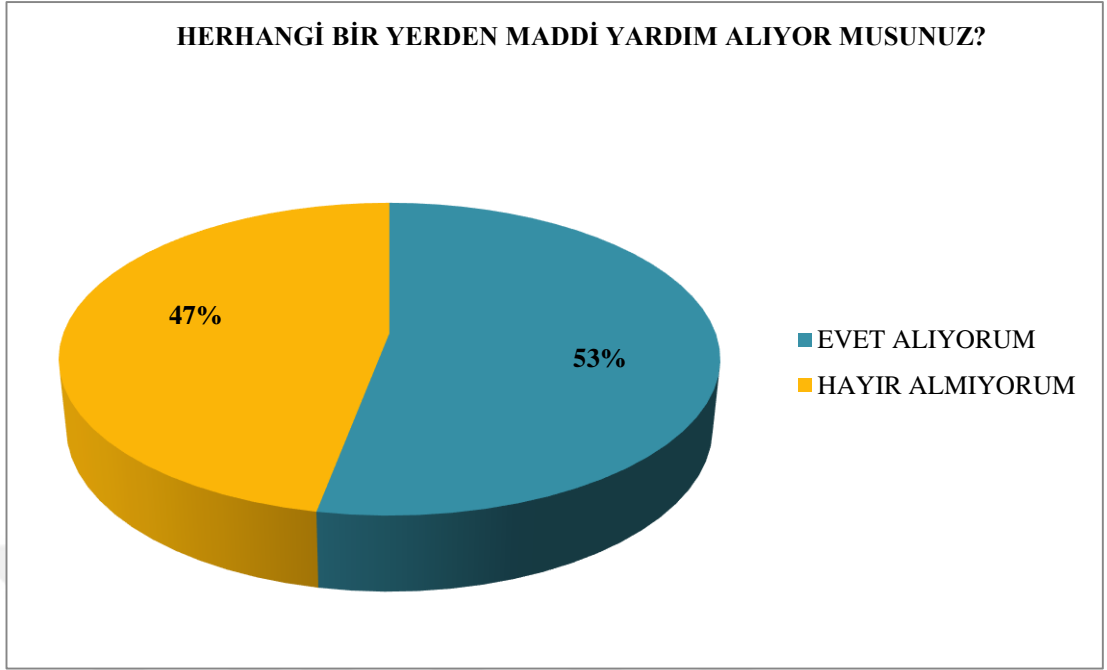
Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde genel olarak diğer diye adlandırdığımız sektörlerde % 40’ının çalıştıkları sonucu ortaya çıkmaktadır. İkinci olarak memur sektöründe % 27’sinin çalıştığını, sonrasında gıda sektöründe ise bu oranın % 13 olduğunu görülmektedir. Yaptığımız görüşmelerde inşaat ve ticaretle uğraşan kısım ise en az oranla (% 10) çalıştıkları görülmektedir.

Yapılan görüşmelerde cinsiyet bakımından sektörlere dağılımları incelendiğinde, görüşme yapılan Suriyeli kadınların Suriye’de daha çok öğretmenlik mesleği yaptıkları veya ev hanımı olarak yaşamlarını sürdürdükleri gözlemlenmektedir. Yine Suriyeli kadınların ticaret sektöründe ve inşaat sektöründe olmadığı da görülmektedir. Görüşme yapılan Suriyeli erkeklerin çalıştıkları sektörler incelendiğinde erkeklerin sektörlere dağılımının daha homojen olduğu ancak diğer kısmında yer alan sektörlerin oranının yüksek olduğu gözlemlenmiştir.

6.2.13. Suriyeli Sığınmacıların Maddi Yardım Alma Durumları

Yapılan görüşmeler ışığında Suriye’den göç eden sığınmacılar Suriye’den gelirken yanlarına taşıyabildikleri kadar eşya alıp yola çıktıklarını ve bu nedenle de yardım muhtaç insan konumlarına geldiklerini belirtmekte ve kendileri yardımcı olunmasını istemektedirler.

Grafik 12: Herhangi Bir Yerden Maddi Yardım Alıyor Musunuz?

Yapılan mülakatlarda “Maddi yardım alıyor musunuz” sorusuna verilen cevaplar (Grafik-12)’de görüldüğü gibi mülakat yapılan Suriyelilerin yarısının herhangi bir yerden maddi yardım almadıkları sonucu ortaya çıkmıştır.

Fotoğraf 13: Reyhanlı’da Suriyelilerin Maaş Çekme Kuyruğu

Kaynak: (S. Erten, 2018)

Halk arasında dolaşan laflarda “Suriyelilerin hepsine para verildiği” veya “rahatlık içinde yaşıyorlar devlet nasılsa bakıyor” algısının burada yanlış olduğu görülmektedir. Tabii ki bu algının oluşmasında banka önlerinde kuyrukların veya Suriyelilerin bankalara yığılmasından dolayı Reyhanlı halkının işlemlerini yapamamasından dolayı içinde beslediği kinden bu tür lafların çıktığını ya da halkı galeyana getirmek isteyen güçlerin bir oyunu olduğunu söylemek yanlış olmaz. Bu durum Suriyelilere sorulduğunda Suriyelilerin bu durum karşısında sinirlendiğini yardım alsaydılar bunu çekinmeden söyleyeceklerini tüm görüşmeciler belirtmektedir.

6.2.14.Sığınmacıların Gözünden Devlet Yardımları

Yapılan görüşmelerde “Suriyeli sığınmacılara devletin yaptığı yardımları nasıl karşıladıkları” sorusu sorulduğunda sığınmacıların verdiği tepkiler ve cevapların birçoğunun olumlu olduğu gözlemlenmekte ve Türkiye hakkında çok güzel ifadeler kullanıldıkları görülmektedir. Olumsuz cevap veren görüşmeciler ise yardımların yetersizliğinden yakınmaktadır.

Devletin yaptığı yardımları takdir eden Lazkiyeli kadın görüşmeci “Suriye’den gelen birçok insan yakınına, kocasını, çocuklarını kaybetti. Çoğu kişi sakat kaldı ve çalışamaz durumdadır. Bu yardımlar bu insanlara, bizlere çok yardımcı oluyor. Gerek maddi olarak gerek manevi olarak Türk milletinin bize yardımcı olması bizi çok mutlu ediyor ve yalnız hissetmiyoruz bu şekilde.” G11 (K, 43, İlkokul, Lazkiye) şeklinde Türkiye’yi överken, Halepli bir baba da yapılan yardımlarla ilgili olarak “Bize çok yardımcı oldu bu devlet. Kızım hasta olunca hastaneden ücretsiz bir şekilde ve iyi bir şekilde ilgilenip yardımcı oldular. Bu devlet yardımları olmasa burada tutunamazdık. Bizim için çok önemliydi.” G22 (E, 43, Lise, Halep) şeklinde açıklamalarda bulunmaktadır. Başka bir Suriyeli sığınmacı ise Türkiye’deki devlet yardımlarını ve bununla ilgili akrabalarıyla konuşmasını “Gayet güzel buluyorum. Çünkü başka ülkelere giden akrabalarımızla konuşuyoruz. Oralarda hiç bir şey yapılmadığını muhtemel terörist gözüyle baktığını söylüyorlar. Bende buradaki yardımları anlatınca sanki kendi ülkemi övüyormuş gibi oluyorum. Gerçekten Türk devleti bize değer veriyor ve yardım ediyor. Allah’ta bu devlete yardımcı oluyor bence.” G25 (K, 41, Lisans, Halep) şeklinde anlatmaktadır.

Görüşme yapılan birçok sığınmacı ise devlet yardımlarını olumlu karşıladıkları ancak diğer zengin Müslüman devletlerin ise Türkiye kadar yardım yapmadıklarını ve kendilerini yalnız bıraktıklarını ifade etmişlerdir. Bu konuyla ilgili konuşan Şamlı bir görüşmeci şu ifadelerle Müslüman ülkelere tepki göstermektedir: *“Dünyada birçok Müslüman ülke var hepsi zengin ama Türkiye’nin yaptıklarını yapacak yürekleri yok. Bize yardım etmek yerine bize sırt çevirdiler. Türkiye ne kadar büyük devlet olduğunu ve mazluma, muhtaç olana asla sırt çevirmeyip bu halkın yanında oldular. Bu tarifsiz bir şey. Allah razı olsun.”* G35 (K, 63, İlkokul, Şam).

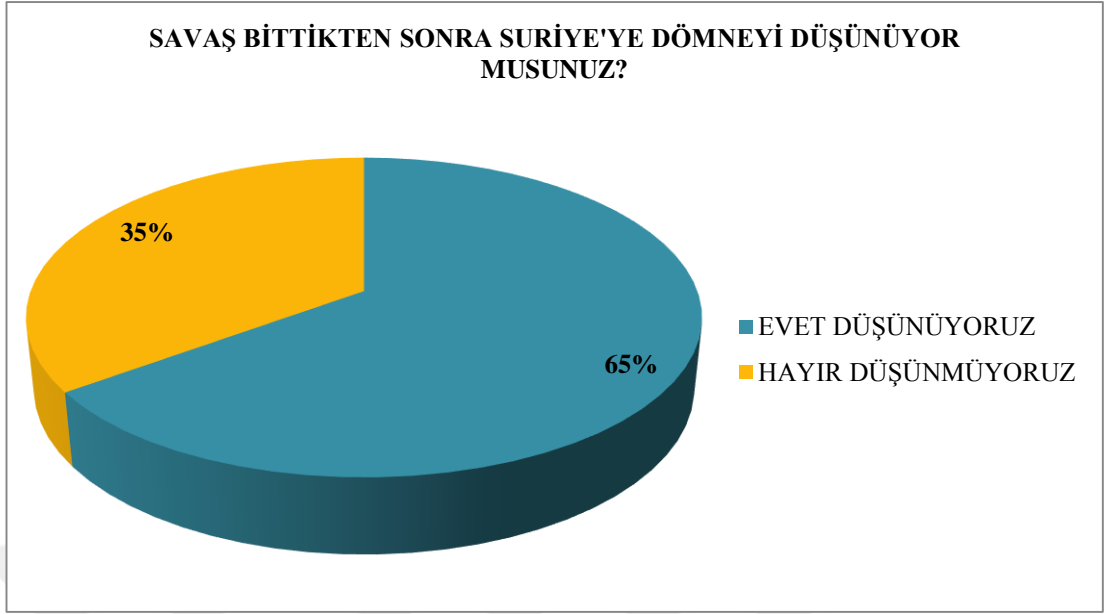
Tüm bu olumlu görüşler karşısında olumsuz düşünen ve yardımların yetersiz olduğunu savunan sığınmacılarda bulunmaktadır. Bu yetersiz yardımların hayatlarını rahatlatmadığını söyleyen Şamlı bir görüşmeci *“Güzel bir şey ama yetersiz olduğunu düşünüyorum. Sonuçta geldik, elde yok avuçta yok, verilen yardımlar çok az olduğu için bizim rahat olmamızı sağlayamıyor. Ancak çalışamayan, hiç bir şey yapamayan için hiç olmamasından iyidir diye düşünüyorum.”* G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde ifadeler kullanırken, başka bir görüşmeci ise *“İyi bir şey ama yetersiz olduğu için zorlanıyoruz, biraz daha fazla yardım etmeliler bence devlet biraz daha sorumluluk yüklenmeli bizler çok zor şartlar altında yaşıyoruz ve çok sıkıntı içerisindeyiz.”* G37 (E, 36, Lise, İdlip) şeklinde yardımların yetersizliğini ifade etmektedir.

Görüldüğü gibi yardımlar konusunda devleti övüp diğer Müslüman devletlere tepki gösteren sığınmacılar olmasına rağmen yardımların yetersizliğinden yakınan sığınmacılarında olduğu yapılan görüşmelerde ortaya çıkmaktadır. Cumhurbaşkanı Recep Tayyip Erdoğan BM Genel Kurulunda Türkiye’nin Suriyeli sığınmacılar için 26 Eylül 2018 tarihi itibarıyla 32 milyar dolar harcadığını, buna karşılık dışarıdan alınan desteğin ise uluslararası kuruluşlardan 600 milyon dolar, AB’den ise 1,7 milyar avro düzeyinde olduğunu belirtmiştir (Haberler Sitesi, 2018).

6.2.15. Suriyeli Sığınmacıların Vatanlarına Dönmeyle İlgili Fikirleri

Yapılan görüşmelerde birçok insanın vatanına toprağına olan özlemi çok fazla hissedildiği gözlemlenmektedir. Bu açıdan görüşmelerde *“Savaş bittiğinde Suriye’ye dönmeyi düşünüyor musunuz”* sorusuna verdikleri cevaplar (Grafik-13)’de gösterilmektedir.

Grafik 13: Savaş Bittikten Sonra Suriye'ye Dönmeyi Düşünüyor Musunuz?

Görüşmecilere bu soru sorulduğunda çoğunun duraksadığı ve yutkunduktan sonra cevaplar verdiği gözlemlenmektedir. Grafik 13'e göre görüşme yapılan Suriyeli sığınmacıların % 65'i savaşın bitmesi ve barışın, huzur dolu ortamın ve güvenin sağlanmasıyla elbette Suriye'ye döneceğini ve vatanlarına dönmek için sabırsızlıkla o günü bekledikleri cevapları alınmıştır. Suriye'ye dönmek istemeyen kişilerin oranı ise % 35'dir. Bu gruptaki insanların savaşın Suriye topraklarında bitmesinin imkânsız olduğu, yine savaş bitse bile orada hiçbir şeylerinin kalmadığını, birçok şehit verdiklerini ve orada artık mutlu olamayacaklarına inanıp oraya dönmeleri halinde eski kötü günleri hatırlayacakları endişeleri sebebiyle dönmek istemedikleri görüşmeciler tarafından belirtilmektedir.

Tüm bunlar ışığında görüşme yapılan Suriyeli sığınmacıların halen kafalarının çok karışık olduğu ve yanıt verilmekte çok kararsız kaldıkları izlenimleri gözlemlenmektedir. Tabi ki bu fikirlerin savaşın bitmesi veya daha da uzaması sürecinde değişiklik göstereceği aşikârdır.

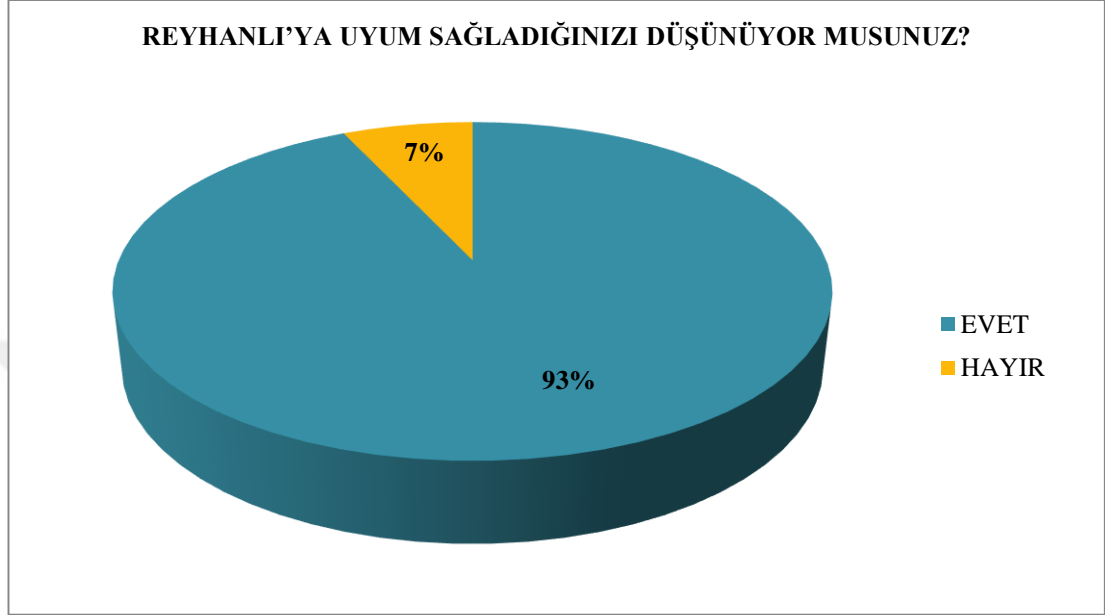
6.2.16. Sığınmacıların Reyhanlı'ya Uymu

Suriye'de ortaya çıkan savaşla birlikte birçok insan Türkiye'ye göç etmiştir. Bununla beraber sığınmacıların yabancı bir yere göçü sonrası o ülkenin düzenine, toplumuna uyum sorunu yaşayıp yaşamayacağı şeklinde sorular ortaya çıkmaktadır.

Reyhanlı'ya göç eden Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmeler sonucu Reyhanlı'ya uyum sağlayıp sağlamadıkları sorusuna verilen cevaplarla (Grafik-14) oluşturulmaktadır.

Grafik 14: Reyhanlı'ya Uyum Sağladığınızı Düşünüyor Musunuz?

Yapılan görüşmelerde Suriyeli sığınmacıların verdiği cevapların % 93'ü Reyhanlı'ya uyum sağladıklarını, % 7'lik kısım ise uyum sağlayamadıklarını belirtmektedir. Reyhanlı'ya uyum sağlamayan sığınmacılar genelde kendi memleketini özleyen, burada rahat edemeyen veya burada bir akrabası olmayan insanlardan oluşmaktadır.

Suriyeli görüşmeciler göç edilen kentlerde özellikle, akraba veya tanıdıklarının bulunmasının, kentin benimsenmesi ve yerli halkla ilişki kurulmasında önemli bir rol oynadığı söylemektedirler. Bu sebepten dolayı birçok Suriyeli sığınmacının burada akrabalarının olması, Reyhanlı'nın kültürel olarak Suriyeli sığınmacılara yakın olması dolayısıyla sığınmacıların buraya çabucak alıştığı ve alışmakta çok zorlanmadığı gözlemlenmektedir. Yine birçoğunun burada Türk arkadaş edinmesi veya halkın Suriyelilere yönelik yardımları ve destekleri sonucunda Reyhanlı'ya gelen sığınmacılar buraya daha çabuk uyum sağlandığı verilen cevaplar sonucunda ortaya çıkmaktadır.

Reyhanlı halkının Suriyeli sığınmacılara iyi yaklaşım sergilemesi göçmelerin uyumlarını olumlu bir şekilde etkilemektedir. Kentte uyumsuzluktan daha çok birlikte yaşamın ve bütünleşmenin olduğundan rahatlıkla söz edilebildiği gözlemlenmektedir.

6.2.17. Suriyelilerin Yerel Halkla İletişimi

Yapılan görüşmeler sırasında Suriyeli sığınmacılara “Reyhanlı halkıyla iletişiminiz nasıl” sorusu sorulduğunda herhangi bir olumsuz cevap alınmamıştır. Tüm görüşmeciler Reyhanlı’da yaşayan insanların çok büyük çoğunluğunun Arapça bilmelerinden dolayı iletişim kurmaları açısından çok kolay olduğu, kendilerini çok kolay ifade ettikleri ve bu nedenle de Reyhanlı’ya alışma süreçlerinde bu dil konusunun çok önemli olduğunu vurgulamaktadırlar.

Yine Suriyelilerle yapılan görüşmeler ışığında Suriyeli sığınmacıların Türkçe öğrenmek konusunda hevesli olduğu hatta gençlerin büyük bir çoğunluğunun Türkçe konuşabildiği veya Türkçe öğrenmek için okula gittiği gözlemlenmiştir. Bunun sonucu olarak da iki halk arasındaki iletişimin daha da sağlıklı şekle bürüneceğini söylemektedirler.

6.2.18. Yerel Halk İle Sığınmacılar Arasında Ortaya Çıkan Sorunlar Ve Nedenleri

Görüşmelerde Reyhanlı halkının ilk günden beri Suriyeli sığınmacılara yardımlarda bulunduğunu görüşmeye katılanlar tarafından belirtilmektedir. Ancak zamanla Reyhanlı halkının davranışlarının kendilerine karşı değiştiğini söyleyen görüşmecilere “Reyhanlı halkıyla yaşanan sorunların temel sebebi nedir” şeklinde soru sorulduğunda gerek 2013’deki Reyhanlı patlamasının ve son günlerde yapılan roketli saldırıların etkisinin çok büyük olduğunu belirtmektedir.

Yapılan görüşmelerde sorunların temel sebebi olarak İdlipli bir görüşmeci “*Ben bu son roketli saldırıların etkisi olduğunu düşünüyorum. İnsanlar kendi içinde birlik oldu ama bize biraz daha kötü davranmaya başladılar.*” G8 (E,33, İlkokul, İdlipli) şeklinde ifade etmektedir. Suriyeli bir görüşmeci ise kendiler içindeki kötü niyetli insanların yaptıkları nedeniyle halk ile aralarında sorunlara yol açtığını “*Bizim içimizde de Reyhanlı halkının içinde de bu sorunlara sebep olan insanlar var.*”

Bizimkiler burada geçici olduğunu düşünmeyip burasının sahibi gibi davranıyorlar, bu nedenle de Reyhanlılılar buna tepki gösterip bazı sorunlar ortaya çıkıyor.” G19 (E, 42, Lisans, İdlip) şeklinde ifade ederken, başka bir görüşmeci ise “Bence iki taraflı sorun var. Suriye halkı da Reyhanlı halkı da içlerinde art niyetli insanlar var ve burası küçük yer olduğu için hemen yayılıyor. Bu kişiler olmazsa sorun da kalmaz.” G26 (K,45, İlkokul, Halep) şeklinde ifadelerde bulunmaktadır. Her iki tarafta da suç bulan görüşmeci ise durumu şöyle ifade etmektedir: “Reyhanlı halkı bize kötü davranıyor. Bunu gören Suriyeliler de halka kötü davranıyor karşılıklı bu didişme çok büyük sorunlara sebep oluyor. Yani her iki tarafında suçu var bence.” G4(K, 56, İlkokul, İdlip).

Yapılan görüşmelerde en çok vurgu yapılan konu ise Suriyelilere karşı olan ön yargıdır. Görüşmeciler Reyhanlı halkının ön yargıyla yaklaşım sığınmacılara her fırsatta suçladıklarını ve kötü davrandıklarını belirtmektedirler. Şamlı bir görüşmeci yaşanan sorunları “Ben her şeyin sorumlusu bizi gördükleri için sorun yaşadığımızı düşünüyorum. Bizimkilerin bir olaya karıştığında olaylar büyütülüyor. Peki Reyhanlı’daki insanların bize saldırması, küfür etmesi normal mi, bu yaşımda duymadığım hakaret kalmadı” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde ifade ederken, İdlipli bir görüşmeci bazı Suriyelilerin halka kötü davrandığı için tüm bu sorunların ortaya çıktığını “Suriyelilerin bazıları halktan birilerine haksızlık yapınca halk arasında bu yayılıyor ve bir kişinin yaptığı şeyi tüm Suriyeliler sorumlu tutuyorlar. Şimdi Reyhanlı’da halktan kimseler bize kötü davrandıklarında biz tüm halkı mı sorumlu tutmalıyız. Bu düşünce çok yanlış bence.” G27 (K, 29, Lisans, İdlip) şeklinde ifade etmektedir.

Genel olarak yapılan görüşmelerde en çok Reyhanlı patlaması ve Reyhanlı’ya atılan roketlerin halkı huzursuz ettiği ve halkın Suriyeli sığınmacıları tüm bunların sebebi gördüğü için tepkili olduğu gözlemlenmektedir. Tabi ki tüm bu durumların içerisinde her iki milletten de kötü niyetli insanların iki halkı birbirine düşürmeye çalışması kara propagandalar yapmalarının da etkili olduğunu gözlemlenmektedir.

Suriye iç savaşıyla Reyhanlı’ya gelen sığınmacılara “Reyhanlı halkıyla en çok hangi konuda sorun yaşıyorsunuz/yaşadınız?” şeklinde sorulan soruya bir kısmı Reyhanlı halkının yardımlarında ve Türk devletinin fedakârlığından övgüyle

bahsederken, tüm bu olumlu ve güzel ortam karşısında herhangi bir sorun yaşamadıklarını belirtirken, bir kısmı ise çeşitli sorunlar yaşadığını belirtmektedir.

Yapılan görüşmeler sonucunda Reyhanlı halkıyla yaşanan sorunları Şamlı bir görüşmeci “*Önceleri iş bulma ve ücret konusunda çok sorun yaşadık. Çok az ücret veriyorlardı ancak sonra şirkette iş bulunca rahat ettim. Bir de arabalarımızı çok çiziyorlar. Bazen araba aynalarını kırıyorlar. Maddi zararlı şeyler yani.*” G1 (E, 53, Lisans, Şam) şeklinde belirtirken, başka bir görüşmeci halkın kendilerine her şeyi pahalıya sattığını “*Ucuz bir şey bulamıyoruz. Ev çok küçük ama pahalı. Bizim ne kadar ihtiyacımız olduğunu düşünmüyorlar. Bizi keriz gibi görüyorlar. Kaç kez böyle laf ettim işitmediğim laf kalmadı.*” G26 (K,45, İlkokul, Halep) sözleriyle açıklamaktadır.

Yine görüşme yapılanlardan biri olan İdlipli sığınmacı komşularıyla olan arabaların park yeri sorununu “*Ben her zaman aynı yere park ederim arabamı. Kaç kez arabamın camına kâğıt bırakmışlar arabamı buradan çek diye. Ancak etrafımız o kadar kalabalık ki park edecek bir yer bulamadım tekrar aynı yere koyunca lastiğimi patlattılar, arabamı çizdiler. En sonunda yapamı görünce kavga ettik, bunu gören mahalleli ise arabamı çizen kişiye hak verdiler ve onlarda bize laf söylediler. En sonunda polisler geldi ve sorunu çözdü. Tüm maddi zararım karşılandı ve sorun çözüldü*” G30 (E, 33, İlkokul, İdlipli) şeklinde dile getirmektedir. Başka bir sığınmacı ise halkın kendilerine güvenmedikleri için bir yıllık kirayı peşin istemesinden dolayı yaşadıkları sıkıntıyı “*Burada ucuz ev bulmakta sorun yaşıyoruz. Ayrıca ailecek kalabalık olduğumuz için ev vermek istemiyorlar. Bize güvenmedikleri için bir yıllık para istiyorlar. Çok sorun oluyor. Zaten elimizde yok bu bizi daha çok zorluyor. Savaştan kaçıp gelmişiz ancak insanlar bizi sömürmek istiyor. Daha önce kiraladığım evde ev sahibi kirayı ödememize rağmen bizi evden çıkardı. Çok sıkıntı içinde yaşıyoruz.*” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde ifade etmektedir.

Reyhanlı’ya göç eden sığınmacıların bir çoğu burada geçimlerini sağlamak için dükkan açıp işletmeye başladıkları görülmektedir. Reyhanlı esnafı da bu durumdan çok rahatsız olduğu, birçok sorun çıktığı ve birçok olayla da karşılaşıldığını görüşmeciler belirtilmektedir. Suriye’den göç eden Hamalı bir sığınmacı ise tatlı dükkânı açtığı için Türk esnaflarla yaşadıkları sorunu “*Ben burada geçinmek için tatlıcı dükkânı açmaya karar verdim ve bir dükkân kiraladım. Dükkânı*

açtıktan sonra çok fazla tepki oldu. Çünkü dükkânın yanında Türk tatlıcılarda vardı. Her gün kavga çıkıyordu ve bize saldırdılar kaç kez. Müşterilerimi çaldın defolun gidin diyorlardı bize. Etraftaki hiçbir esnaf bize destek çıkmadı herkes kötü davrandı. Ben herkesin rızkının Allahtan geldiğini anlatmaya çalıştım ama anlamadılar kovdular daima bizi.”G42 (E, 40, İlkokul, Hama) şeklinde ifade etmektedir.

Görüşme yapılan birçok kadın sığınmacı ise Reyhanlı’daki kadınlarla sorun yaşadıklarını ve kendileri için kötü laf duyduklarını söylemektedirler. Halepli bir kadın görüşmeci Reyhanlı’daki kadınların kendileri için söylediklerini ve yaşadıkları sorunu şu şekilde açıklamaktadır: *“Biz kendi halimizde yaşayan insanlarız. Eşim var çocuklarım var. Ama buradaki çoğu Türk kadını bize koca avcısı gözüyle bakıyor. Tabi ki bizlerin içinde de kötü niyetli kadın vardır ama genelleme yapılması çok kötü ve ayıp bir şey. Kaç kere buradaki Suriyeli komşularıma ve bana saldırdılar. Biz hiçbir şey yapmadık. Gezmek, yürümek bizim de hakkımız değil mi. Burada çok fazla art niyetli insan olduğunu düşünüyorum ve bu da bizim hayatımızda sorun yaratıyor.” G13 (K, 36, İlkokul, Halep).*

Yapılan görüşmelerde birçok sorunun ortaya çıktığı ve bu sorunların çözümlenmesi için uğraşılması gerektiği görülmektedir. Yaşanan sorunlarda iki halkın da sorumlu tutulacak yanları olduğunu Ancak tüm bu sorunları sağduyu ve iki taraftaki insanların çabalarıyla çözülmesi gerektiğini görüşmeciler tarafından belirtilmektedir.

6.2.19. Suriyelileri Reyhanlı’da Rahatsız Eden Durumlar

Reyhanlı’ya gelen Suriye sığınmacılarla yapılan mülakatlarda “Reyhanlı’da sizi en çok rahatsız eden konu nedir?” şeklinde sorulan soruya iki farklı cevap verildiği görülmüştür. Halkın bir kısmında son derece memnun oldukları ancak bir kısmının kendilerine kötü davrandıkları dışladıkları hatta Suriyelilerin buldukları ortamlardan Reyhanlı halkının kaçtığı yapılan mülakatlarda en çok dile getirilen konu olarak karşılaşılmaktadır.

Yapılan görüşmelerde İdlipli bir görüşmeci yaşam şartlarından ve halkın davranışlarından *“Beni en çok rahatsız eden şey her şeyin çok pahalı olması ve bize bir ev kiraladıklarında çok fazla para istemeleri. Açıkçası bizi sömürmek istiyorlar.*

Tabi bu davranışları bir kısım çıkarıcı kişiler yapıyorlar. Bu nedenle bu barakada kalıyoruz. Ödeyemeyiz büyük bir evin kirasını.” G10 (K, 54, İlkokul, Halep) sözleri bahsederken, Başka bir İdlipli görüşmeci ise yaşadıkları kötü durumu “Oğullarım çok kötü şartlarda çalışıyor. Çok fazla çalışıp az para kazanıyorlar. Neredeyse bir gün için aldıkları parayla bir kg et alamıyoruz. Hak ettiğimiz ücretler verilmesi gerek. Bizi farklı davranılmasında rahatsızız.” G29 (K, 41, İlkokul, İdlip) şeklinde anlatmaktadır.

En gelişmiş toplumlarda bile kadınlara davranışlar ve tacizler daima sorun olmakta ve önlenemeyen bir durum olarak karşılaşılmaktadır. Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde birçok aileden kendilerinin veya kızlarının takip edildiği veya sözlü tacizlere maruz kaldıkları için çok korktukları verilen cevaplar ışığında ortaya çıkmaktadır. İşte bu durumu Halepli bir anne yaşadığı zor durumu “*Biz Suriye’den kaçıp geldik. Burada güvende ve rahatız. Ancak burada birçok kez ben ve kızıma bazı kişiler laf attılar. Korkuyoruz dışarıya çıkmaya. Kaç kez polise gittim bu sorunun çözümü için. Bir tane polis bana “siz yüz veriyorsunuz dedi” ben orada çok utandım. Ancak işlemler yapıldı ve sorun çözüldü ancak halen dışarıya çıkmaya korkuyoruz.*” G26 (K, 45, İlkokul, Halep) şeklinde ifade ederken, Başka bir İdlipli anne ise bu konuyla ilgili rahatsızlığını “*Kızım üniversitede okuyor. Hem okulda hem de okulun dışında onu rahatsız edenlerin olduğunu söylüyor. Birçok kez de ben gözlerimle gördüm kızımı Takip ettiklerini evimize kadar. Şimdi bir akrabamla beraber veya benle beraber okula gidip geliyor kızım. Tek başına göndermeye korkuyorum.*” G40 (K, 40, Lise, İdlip) şeklinde ifadeler kullanmaktadır.

Yine yapılan görüşmeler sonucunda birçok Suriyeli sığınmacı halkın kendilerini dışlayıcı hareketleri olduğunu, her şeyden kendilerinin sorumlu tutulduğunu ve kendilerine birçok kez kötü sözler söylendiğini belirtmektedir. Yaşanan bu rahatsızlığı Şamlı bir sığınmacı “*Reyhanlı’da olan kötü her şeyin sorumlusu olarak bizi görüyorlar. Birçok kez hakarete maruz kaldım. Bizim burada geçici olduğumuzu söylüyorlar. Bu durumdan çok rahatsızım. Birçok kez bana ve ailemden kişilere saldırı oldu. Çok korkuyoruz burada.*” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde açıklarken, başka bir görüşmeci ise insanların kötü bakışlarını ve kendilerinden uzaklaşmalarını “*Buradaki insanların çoğuyla bir durum yaşamadık. Ancak bazı insanlar bizim bulunduğumuz ortamlarda parklarda falan gidince bizden*

kaçıyorlar. Burada bize güvenmiyorlar. Sanki biz onlara kötülük yapacakmış gibi hissettiriyorlar. Güven duyulmayan yerde yaşamak gerçekten sıkıntı verici.” G33 (K, 38, İlkokul, Halep) şeklinde ifade etmektedir. Buna benzer bir durumla karşılaşan Halepli bir öğretmen Suriyelilerin gittiği okulda Türk öğretmenlerin davranışlarını şu şekilde aktarmıştır: “Burada çok mutlu ve huzurlu bir şekilde yaşamamızı sürdürüyoruz. Buradaki tek rahatsızlığım çalıştığım okuldaki Türk öğretmenlerden. Türk öğretmenler bizi küçük görüp aralarına almıyorlar ve bizden kaçıyorlar. Aynı ortamlarda bulunmuyoruz hiç konuşmuyorlar ve biz bu durum karşısında dışlandığımızı hissediyoruz. İstenmediğimiz bir ortamda bizi istemeyen kişilerle çalışmak çok zor ancak hayatımızı sürdürmek için mecbur katlanıyoruz.” G59 (E, 32, Lisans, Halep).

Genel olarak Suriyeli sığınmacılar yaşadıkları rahatsızlıkları bu şekilde dile getirip, kendilerine kötü davranılmamasını burada iki milletinde beraber yaşayabileceklerini dile getirmektedirler. Yine de görüşmelerde Reyhanlı halkının tamamı kastedilmemiş ve bir kısmının bu kötü davranışları sergiledikleri ve ortaya bu rahatsız edici durumların çıktığını, ancak diğer kısmının ise Suriyelilere en ufak zarardan kaçındıklarını ve yardım ettiğini de Reyhanlı'daki sığınmacılar dile getirmektedirler.

6.2.20. Suriyelilerin Aile Hayatları

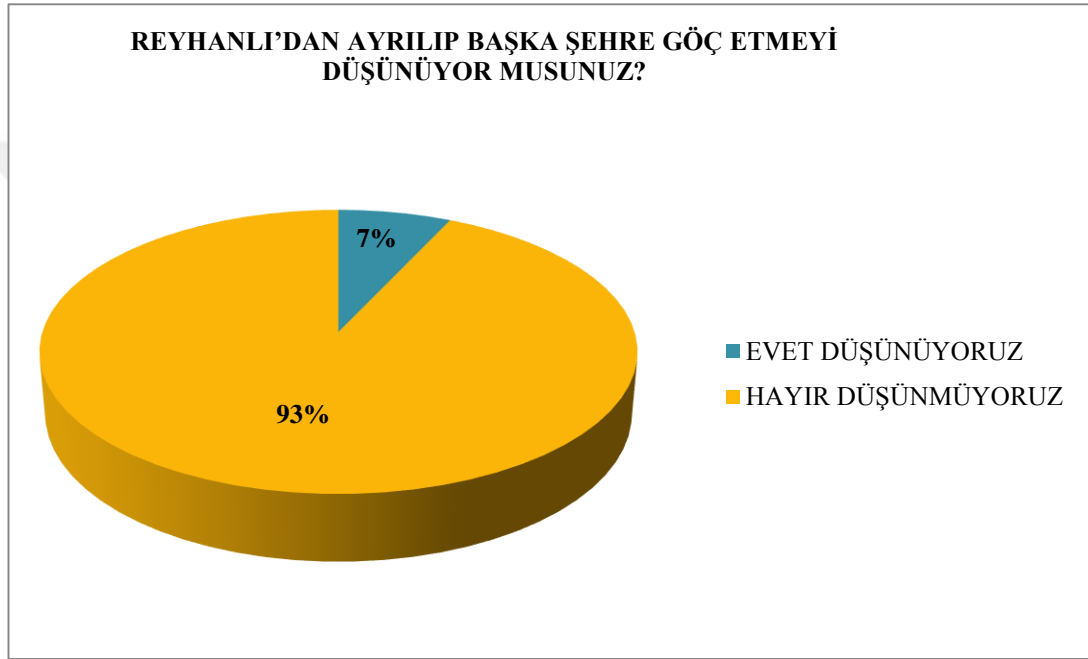
Reyhanlı'ya gelen Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmelerde “ailevi bir sorun yaşadınız mı” sorusuna görüşmeye katılan tüm görüşmeciler hayır cevabını vermektedirler. Her ne kadar halk arasında Suriye'den gelen erkeklerin Türk kadınlarıyla evlenip burada kalacakları söylentisi dolaşsa da bunun sadece bir dedikodu olduğu ve Suriyeli sığınmacıların böyle bir niyeti ve istekleri olmadığını belirtmektedirler.

Tabi ki birçok aile bekâr erkek çocuklarını buradaki Türk kızlarıyla evlendirmeyi düşünmektedir. Ancak Türk aileler bu konu hakkında kesin bir duvar çektiği için bu düşünceleri ve fikirleri hayal olmaktan öteye geçemediği sonucu ortaya çıkarmaktadır.

6.2.21. Suriyelilerin Başka Bir Şehre Göç Etme Durumları

Yapılan görüşmelerde Suriyelilerin burada çok rahat olduğu ve Reyhanlı'yı memleketlerine çok benzettiklerini hemen hemen tüm görüşmeciler tarafından dile getirilmektedir. Buna paralel olarak da görüşmeye katılanlara "Reyhanlı'dan ayrılıp başka bir şehre gitmeyi düşünüyor musunuz" sorusuna verdikleri cevaplar (Grafik-15)'de incelenebilmektedir.

Grafik 15: Reyhanlı'dan Ayrılıp Başka Şehre Göç Etmeyi Düşünüyor Musunuz?

Yapılan görüşmelerde Suriyeli sığınmacılar Reyhanlı'yı çok benimsedikleri ve buradan memnun oldukları için % 93 oranında bu soruya hayır cevabını vermektedirler. Bu sonucun çıkmasındaki sebepler olarak sığınmacıların burada hayatlarını kurdukları ve belli bir düzeni oluşturdukları, kimisinin ise burada dükkân açtığı ve buralardaki insanların davranışlarından memnun oldukları için başka bir şehre gitmeyi düşündükleri için hayır cevabını verdiklerini belirtmektedirler.

Evet, yanıtını verenler ise çok az oradan olduğu (% 7) görülmektedir. Yine buradan gitmek istiyorum diyenlere neden sorusu sorulduğunda burada hayatlarını kuramadıkları, iş olanaklarının bekledikleri gibi olmadıkları ve iş bulma konusunda diğer büyük şehirlerin daha avantajlı olduğu cevabını vermektedirler.

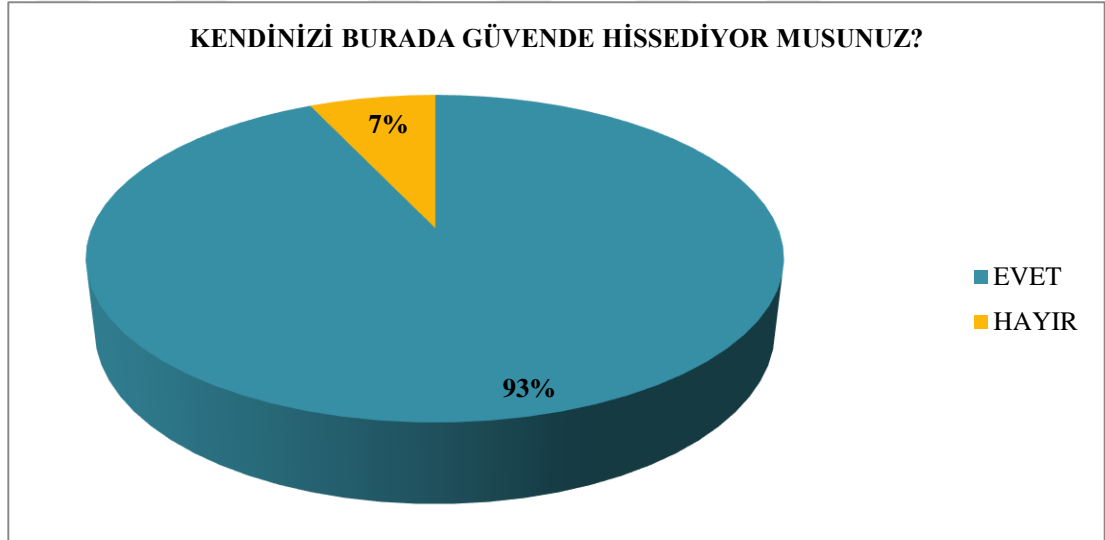

Tüm bu sonuçları analiz edecek olursak Suriyeli sığınmacıların ilk başlarda zorlansalar bile buraya yerleştikleri, buradan memnun oldukları, buradan ayrılıp başka bir şehre gitmeyi düşünmedikleri cevapları verildiği ve Suriyeli sığınmacıların Reyhanlı'dan göç etme eğilimlerinin zayıf olduğu sonucu ortaya çıkmaktadır.

6.2.22. Suriyelilerin Reyhanlı'ya Güven Durumu

Suriye iç savaşıyla birlikte göçe maruz kalan sığınmacıların savaşla birlikte en önemli endişesi güvenlidir. Suriyelilerle yapılan görüşmelerde bu duruma vurgu yapılarak “ Kendinizi burada güvende hissediyor musunuz” şeklinde sorulan soruya verdikleri cevaplar ışığında (Grafik-16) oluşturulmaktadır.

Grafik 16: Kendinizi Burada Güvende Hissediyor Musunuz?

Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmeler sonucunda, sığınmacıların % 93 oranında Reyhanlı'da tüm bu son yaşanan roketli saldırılara rağmen güvenli olduğunu belirtilmektedir. Güvende hissetmeyenlerin oranı ise % 7'dir. Güvende hissetmeyenlerin bir kısmı bu son yapılan roketli saldırılar sonrasında bu fikre sahip olduklarını söylerken, diğer kısım ise burada halk tarafından kötü muameleye uğradıkları ve güvenliklerinin olmadıkları düşüncesiyle bu cevabı verdikleri görülmektedir.

6.2.23. Suç Olayları Ve Suriyeliler

Yapılan görüşmelerde Suriyeli sığınmacılara “Suriyelilerin suç olaylarına karıştıkları hakkında ne düşünüyorsunuz” sorusuna bir kısım görüşmeci Suriyelilerin suç işlemediklerini söylerken diğer kısım ise eğer bu işlere giren varsa hemen cezalandırılması gerektiğini söylemektedirler.

Görüşmeler sırasında bir grup Suriyeli sığınmacı Suriyelilerin suç olaylarına katılmadıklarını ifade etmektedir. Humuslu bir görüşmeci bu soruya “*Ben Suriyelilerin suç işlediğine katılmıyorum. Ne suç olsa Suriyelilere yükletilmeye çalışılıyor bence.*” G53 (E, 55, Lise, Humus) şeklinde cevap verirken, yine aynı düşünceleri savunan başka görüşmeci ise “*Ben buna katılmıyorum. Herkes geçim derdinde. Huzurlu bir hayat yaşama derdinde. Bu olaylarda Suriyelilerin yaptığı bir şey yok.*” G14 (E, 63, Lisans, Şam) şeklinde cevap vermektedir. Başka bir görüşmeci ise Suriyelilerin haksız bir şekilde suçlandığını “*Bu düşüncelere katılmıyorum. Birçok suçsuz insan burada suçlu damgası yiyor.*” G24 (E, 43, İlkokul, İdlip) şeklinde ifade ederken, aynı düşünceleri savunan başka görüşmeci ise “*Bence Suriyeliler suç işliyor algısı yaratılarak bizleri kötümeye çalışıyor insanlar.*” G24 (E, 43, İlkokul, İdlip) şeklinde bu soruya cevap vermektedir.

Bu görüşleri savunan insanların yanında suç işleyenlere ceza verilmesi gerektiğini söyleyen birçok görüşmeci de bulunmaktadır. Burada suç işleyenlerin Suriye’de de suç işlediğini belirten İdlip’li bir sığınmacı “*Burada suç işleyenler Suriye’de de suç işleyip ceza alanlardır bence. Çünkü orada bu işleri yapmayanlar burada suç işlemeye cesaret edemezler bence. Suç işleyende mutlaka ceza verilmeli ki buradaki hayatın değerini bilsinler bence.*” G19 (E, 42, Lisans, İdlip) şeklinde soruya cevap verirken, Başka bir sığınmacı ise suç işleyen sığınmacıların sınır dışı edilmesi gerektiğini “*Suç işleyenleri direk sınır dışı edilsin. Bunlar yüzünden iyilerle kötüler karışıyor. Bizde suçlu durumuna düşüyoruz.*” G39 (K, 32, Lisans, İdlip) şeklinde açıklamaktadır.

Devletin Suriyelilere yardımcı olduğunu belirten humuslu görüşmeci suç olaylarıyla ilgili “*Bu halk, bu devlet bize kucak açmış ve bu devletle bizi karşı karşıya getirmek istiyorlar. Tüm bunları yapanlar bu ülkeden kovulmalı bence ve ceza çeksinler.*” G34 (K, 36, Lisans, Humus) şeklinde ifadelerde bulunurken, Yine

tüm sorunların bu kişilerden çıktığını belirten Halepli sığınmacı suç olaylarıyla ilgili *“İlk günden beri huzurluyduk ancak içimizden bazıları buraya başka amaçlarla gelmiş. Ortalığı karıştırıp halkı kışkırtıp bizi buradan göndertmek. Bunun içinde sanki tüm Suriyeliler suç işliyormuş algısı oluşturmak için halka zarar veriyorlar. Tüm bu suç işleyenler en ağır şekilde cezalandırılmalı ve bu kişiler halkla aramızda sorun yaratan kişiler zaten. Defolup gitsinler bizim içimizden.”* G17 (K, 36, Lisans, Halep) şeklinde sert bir dille soruyu yanıtlamaktadır.

İnsanların daha çok tanımadığı kişileri suç potansiyeli olarak görmesi durumu Reyhanlı için de geçerli olduğu görülmektedir. Ancak Suriyeli sığınmacıların suç olaylarına karışma durumları tahmin edilenin aksine çok düşük bir oranda kalmıştır. Göç İdaresi Genel Müdür Vekili Abdullah Ayaz Suriyelilerin 2014 ile 2017 yılları arasında toplam asayiş suçları içerisindeki yıllık ortalama oranının yüzde 1,32 olduğu, 2018 yılında ise önceki yıllara göre en az yüzde 20’lik bir düşüş görüldüğünü söylemiştir (Anadolu Ajansı, 2018).

YEDİNCİ BÖLÜM

7. REYHANLI'YA GÖÇ EDEN SURİYELİLERLE YAPILAN GÖRÜŞMELERİN ÇÖZÜMLENMESİ

Bu bölümde Reyhanlı'ya göç eden Suriyeli sığınmacılarla yapılan görüşmeler sonrasında ortaya çıkan bulguların analizlerine yer verilmektedir.

7.1. Vatanını Terk Etmek Zorunda Olan Hayatlar

Suriye'de protestoların başlamasıyla birlikte insanların özgürlük isteğinin, baskının ve şiddetin azaltılması isteğinin sonucunda yaklaşık üç buçuk milyon insanı evinden, yurdundan edebileceğini kim düşünebilirdi. Suriyeli sığınmacılar da düşünmediği görülmektedir. Belki temel amaçları özgürce yaşamaktı ama bu süreçte birçoğu kocasını, babasını kaybetti.

Tüm bu süreçler sonucunda yaşanan yiyecek, su elektrik sıkıntıları hatta bazı terör gruplarının halkı tehdit edip burayı terk etmeleri sonucunda sığınmacılar arkalarına bakmadan doğup büyüdükları toprakları terk edip bilmezliğe doğru zorlu sürece başlamak zorunda kaldıkları görülmektedir.

7.2. Hayatta Kalabilmek İçin Verilen Zor Kararlar

Türk toplumu gibi Suriye toplumu da erkek egemen bir toplum olarak görülmektedir. Bunun sonucu olarak da göç etme şartlarının oluşmasıyla birlikte göç kararının erkekler tarafından alınması gayet doğal karşılanmaktadır. Tüm bu süreçler uygulanırken tabi ki birçok kadın görüşmeci de kararlarda etkili olduğunu söylemektedir.

Bu göç kararının alınması sürecinde birçok ailenin gerek büyüklerine danıştıkları gerekse ailesel toplantılar yaptıkları hatta komşularıyla veya mahalledeki kişilerle istişare ettikleri görülmüş ve alınan göç kararının doğruluğunu ortaya koymaya çalışmaktadırlar. Buna bağlı olarak da göç kararının uygulanması süreci başlamıştır.

7.3. Geride Bırakılan Hayatlar

Göç kararıyla birlikte birçok sığınmacı göç etmek için hareket ettiği görülmektedir. Ancak tüm bu zor şartlara rağmen çoğu Suriyeli vatanlarını bırakmadıkları çoğu ise durumları olmadıklarından dolayı Suriye'yi terk edememişlerdir.

Genellikle belli bir yaş düzeyine gelmiş insanların son günlerini yollarda geçirmek yerine doğup büyüdüğü yerlerde geçirmeyi tercih etmektedirler. Birçok kişi ise kocasını oğlunu Türkiye'ye gönderip Suriye'de kalmıştır ve Türkiye'ye gelen bu sığınmacılar burada biriktirdikleri paraları çeşitli yollarla Suriye'deki ailelerine ulaştırmaya çalıştıkları ama bu konuda çok zorluk çektikleri görülmektedir.

7.4. Gidebilecek Tek Yer: Türkiye

Göç kararını alan Suriyelilerin Türkiye'yi ve Hatay'ı seçmelerini gayet doğal karşılamak gerekmektedir. Çünkü göç yolları üzerinde güvenle gidebilecek tek yer olması, Türk insanının bu zamana kadar darda kalanlara asla sırtlarını dönmemesi, kültürel bağlarının ve akrabalık ilişkilerini çok kuvvetli olmasından dolayı Hatay seçilmiş ve Suriyeliler Hatay'a akın etmektedir. Tabi tüm bunların yanı sıra Suriye'nin çevresinde başka Arap ülkeleri olmasına rağmen Türkiye'nin seçilmesinde Türkiye'nin uyguladığı Açık Kapı Politikasının etkisinin olduğunu söylemek mümkündür.

7.5. Türkiye'ye Ulaşmak İçin Yaşanan Dramlar

Göç etme kararıyla birlikte bütün sığınmacılar yanlarına alabilecekleri eşyalarını, paralarını alıp yollara dökülmüşlerdir. Yol boyunca kimi askerlere rüşvet vermek zorunda kalmış kimisi biriyle anlaşıp Türkiye'ye getirilmelerini istemiş, fakir ve yoksul olanlar ise yollarda çok büyük çileler çektikleri görülmektedir. Bu göç sürecinde birçok insan hayatını kaybetmiş, birçok çocuk bu duruma dayanamayıp hasta olmuştur.

Bir an önce ailelerini güvenli bir yere getirmeye çalışan sığınmacılar yasadışı birçok yolla Türkiye'ye girmişler, girmeye çalışmışlar veyahut yakalanmışlardır. Suriyeli sığınmacıların yaşadıkları kötü şartlar altında geliş öyküleri sonucunda

çoğunun önce Babil havaya ulaştıkları daha sonrasında ise Türkiye sınırına geldikleri görülmektedir. Çoğu sığınmacı Türkiye sınırına yaklaştığında görevlilerle karşılaşmakta veya Türkiye sınırındaki Atme kampında belli bir süre yaşam mücadelesi vermektedir.

7.6. Güvenli Hayata Giriş Kapısı: Cilvegözü

Suriye'den göç eden sığınmacıların Türkiye'ye girişlerinde en çok Cilvegözü'nün kullanmaları şaşırtıcı değildir. Cilvegözü dışında Yayladağı sınır kapısının bu kadar işler durumda olmaması orada ki savaş ve güvenli yolların Cilvegözü sınır kapısına göre daha elverişsiz olmasından kaynaklanmaktadır. Bu nedenle de Cilvegözü sınır kapısının diğer sınır kapılarına göre daha güvenli konumda bulunması ve genelde Suriye'nin kuzeyindeki şehirlerden kitlesel göçlerin yapılmasından dolayı da bu kapı Suriyelileri ülkeye almada önemli konuma gelmektedir.

Tüm bu durumu gören terör grupları 2013 yılında Cilvegözü Sınır Kapısı'na bombalı saldırı düzenleyerek bu kapının kullanılmaması ve güvenliğin Türkiye'de de olmadığını göstermek amacıyla verilen mesajlardan biridir. Ancak yine de her türlü yardımın ve girişlerin buradan devam ettiği görülmektedir.

7.7. Yaşamın Ve Huzurun Var Olduğunu Görmek

Savaş sonrası Türkiye'ye çok sayıda Suriyeli sığınmacı aile göç etmiştir. Tüm göç dalgası karşısında Türkiye gelen sığınmacılara kucak açmış olduğunu uyguladığı Açık Kapı Politikasında gösterilmektedir. Yüzyıllardır süregelen Türk insanının duygusallığı ve her ne durumda olursa olsun yardıma ihtiyacı olan ve çaresiz insanlara, mazlumlara kol kanat gemesi artık bu milletin genlerine işlediğinin göstergesidir.

Birçok sığınmacı halkın ve görevlilerin bu sıcak karşılaması karşısında şaşırdığı, duygulandığı görülmektedir. Sınırdaki görevli bulunanlar; Birçok yaralı sığınmacının yaraları sardılar birçok hasta çocuk hemen tedaviye alındı, Reyhanlı halkı ise ellerindeki kilim, yatak, tabak, çanak, giyecek, yiyecek ne varsa zorda kalan sığınmacılara verdiler ve kim olduklarını düşünmeden sadece insan ve yardıma muhtaç oldukları için herkes elinden gelen gayreti göstermektedir.

7.8. Geçinmek İçin Gösterilen Gayret

Suriyeli sığınmacılar yanlarında getirdikleri paralar yavaş yavaş bitmeye başlayınca iş arayışlarına girmeleri gayet doğaldır. Bu arayışlar sonucunda çoğu inşaat işlerinde düşük ücretlerde çalışmaya başladıkları görülmektedir. Bir çok erkek sığınmacı ise Reyhanlı'da giyim, tatlıcı, lokanta, kuruyemişçi, kahve dükkanları açtığı ve geçimlerin bu şekilde sağladıkları görülmektedir.

Gerek hayat şartlarının pahalılığı gerekse ev kiralalarının yüksek olmasından dolayı geçinmekte sıkıntı yaşayan Suriyeli sığınmacıların ailelerindeki bireylerin çoğunun çalıştığı görülmektedir. Yine Suriye'de çeşitli mesleklerle uğraşan insanların bazıları bu mesleklerini burada da yaparken diğerleri farklı iş kollarında çalıştığı görülmüştür. Öğretmen inşaat işlerinde çalışır olmuş, bankacı veya şirkette yöneticilik yapanlar burada mobilyacıda getir götür işlerine girdikleri görülmektedir. İnsanların zor şartlardan kaçıp burada hayatlarını sürdürebilmeleri için bu şekilde yollara başvurduklarını söylemek gayet doğal karşılanmalıdır.

7.9. Konforlu Kamptan Barakalara Geçiş

Barınma her insanın öncelikli ihtiyaçlarından biridir. Bütün insanlar yaşamlarını sürdürebilmek için barınacakları bir yere ihtiyaç duyarlar. Sığınmacılar da yeni bir ülkeye geldiklerinde önce güvenlik sonra ise barınacak yer konusunda sıkıntı yaşadıkları bilinmektedir.

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye ilk girişlerinden itibaren öncelikle sınır kentlerde olan barınma merkezlerine yönlendirilmektedirler. Bu merkezlerde tüm hizmetlerin ücretsiz olmasına rağmen Suriyeli sığınmacıların birbirine güvenmemesi ve birçok sorunun ortaya çıkmasından dolayı sığınmacılar şehir merkezlerinde evler kiralama ve halkın arasına karışmaya başlamışlardır.

Kamplardan ayrılan sığınmacılar buldukları işlerde çalışıp ufak evler kiralamışlardır. Durumları olmayan birçok sığınmacı ise akrabalarıyla veya arkadaşlarının ailesiyle beraber aynı evi kiraladıkları ve kiralanan evlerde kalabalık bir şekilde kaldıkları görülmektedir. Kötü şartlar içinde ortak barınma alanlarında baraka ya da yarı inşaat halindeki yapılarda yaşamaya uygun olmayan yerde yaşayan insanların bu duruma mecburiyet yüzünden katlandıkları gözlemlenmektedir.

7.10. Her Zaman Her Yerde Hep Beraberiz

Suriyeli sığınmacılar yabancı bir memlekete göç ettiklerinden dolayı etraftan gelebilecek tehlikelere karşı olarak buldukları ortamda daha temkinli davrandıkları görülmektedir. Bu nedenle de kampların dışında kalan Suriyeli sığınmacıların kiraladıkları evlerin komşularının Suriyeli olmasına veya mahallede etraflarında çok fazla Suriyeli bulunmasını istedikleri için daima birbirlerine yakın yerlerde kalmaktadırlar. Bunun sonucu olarak da sığınmacıların güvenliklerini sağlayıp yabancı yere olan uyumlarını daha da hızlandırmalarını amaçladıkları görülmektedir.

Reyhanlı'da Suriyeli sığınmacılar genelde ilçenin her tarafına yayılmışlardır. Maddi durumu daha kötü olup barakalarda veya daha kötü evlerde kalmayı tercih eden sığınmacılar şehrin çıkışına doğru olan Gültepe, Pınarbaşı, Mustafa Kemal mahallelerinde yaşadıkları, maddi durumu daha iyi olan sığınmacıların ise genelde Reyhanlı Belediyesi ile Yenişehir Gölü arasındaki mahallelerde yoğunlaştıkları görülmektedir.

7.11. Göçle Birlikte Değişen Hayatların Hikâyesi

Dünya tarihinde savaşlardan en çok masum siviller zarar görmüşlerdir. Suriye'deki iç savaşla birlikte sığınmacılar vatanlarındaki rahat hayatını bırakıp zorluk içerisinde yaşayacakları yabancı bir yere göç etmişlerdir.

Türkiye'ye göç eden sığınmacıların birçoğu Suriye'de çalıştıkları işlerde ve yaşadıkları hayatlardan uzak daha kötü ve sıkıntılı bir şekilde yaşamaya çalışmaktadır. Bu nedenle de sığınmacıların hayatlarının tamamen değiştiği söylenebilmektedir. Birçok insan bütün malvarlığını eşyalarını Suriye'de bıraktıkları için daha kısıtlı bir hayat sürdürmektedirler. Bu durumdan birçok sığınmacı hoşnut olmamasına rağmen sığınmacılar mecburen burada kalmışlar ve yaşamlarını olabildiği kadar iyi bir şekilde sürdürmeye çalışmaktadır.

7.12. Suriyelilerin Mesleki Dönüşümü

Suriyeli sığınmacıların Suriye'de çeşitli meslek gruplarında çalışıp belli bir hayat standardında Suriye'de yaşadıkları görülmektedir. Ancak Türkiye'ye göç ile birlikte Suriyeli sığınmacılar daha çok Türk insanının çalışmayacağı şartlarda ve

çalışmayacağı ücretleri kabul ederek burada çalışmak ve hayatlarını sürdürmek zorunda kalmaktadır.

7.13. Para Varsa Hayatta Var

Suriyeli sığınmacılar Türkiye'ye gelirken taşıyabilecekleri eşyaları getirmiş mal varlıkları Suriye'de kalmıştır. Bu nedenle de sığınmacıların birçoğunun yaşam standartları Reyhanlı'da çok düşük seviyede kalmaktadır. Yoksulluk çeken ve çeşitli sorunlar yaşayan sığınmacılara maddi yardım yapılması kaçınılmaz olmaktadır.

Bu maddi yardımları ulusal veya uluslararası düzeyde olmasına rağmen halkın kendi aralarında da bu yardımlar yapıp sığınmacıların yaşam şartlarını iyileştirmeye çalıştıkları görülmektedir. Ancak maddi yardımların yeterli şekilde ilan edilmemesi, belli şartlar istemeleri nedeniyle yardıma muhtaç birçok sığınmacı aile bu yardımlara ulaşamadıkları görülmüş ve hayatlarını bu zor şartlarda sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Devletin yaptığı yardımlarla ilgili çok çeşitli haberlerin yayılması insanların sığınmacılara yardım yaparken kafalarında soru işaretleri oluşmasına neden olmaktadır. Çünkü halk arasında sığınmacılara maaş bağlandığı iddiası ve sığınmacıların resmi her alanda ücretsiz hizmet aldığı ve vergi vermeden iş yeri açabildiği, gibi söylemlerin yayılması halkın Suriyelilere yardım yapmalarını azaltıcı yönde etkili olmaktadır.

7.14. Devlet Yardımları: Yoksul Hayatın Vazgeçilmez Parçası

Suriye'de iç savaştan kaçan sığınmacılar çok zor şartlarda göç etmişler ve Türkiye'de de yokluk içinde yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar. Suriye'den göç eden sığınmacıların Reyhanlı'da sosyal hayata uyum sağlaması ve geçimlerini kolaylaştırmak açısından gerek ulusal gerekse uluslararası yardımlar yapılmaya devam etmektedir.

Uluslararası yardımların az olması ve ihtiyacın karşılamaması sebebiyle sığınmacılara yapılan yardımların çok büyük bir kısmını Türkiye kendi bütçesinden sağlamaktadır. Üç buçuk milyondan fazla Suriyeli sığınmacıya ev sahipliği yapan ve yaklaşık 30 milyar dolar para harcayan Türkiye'nin tüm sığınmacıları mutlu etmesi

imkânsız görünmektedir. Ancak kendisine sığınan ve burada yaşayan sığınmacılara gerekli yardımların yapılmasında devletin özen gösterdiği de çok net bir şekilde bellidir.

Birçok sığınmacı özellikle Arap ülkelerine yardım yapacak şartlarda ve zenginlikte olmalarına rağmen yardım yapmadıkları veya buradaki zor duruma rağmen yeterli desteği vermedikleri nedeniyle sert tepkiler göstermekte ve Türkiye'ye minnettar oldukları gözlemlenmektedir.

7.15. Dönsem Mi Dönmesem Mi Kararsızlığı

Suriyeli sığınmacıların ülkelerine dönmek konusunda kararsız olduğu görülmektedir. Dönmek isteyen Suriyeli sığınmacıların vatanlarını özledikleri ve savaşın bitmesiyle birlikte Suriye'ye döneceklerini belirtmelerine rağmen bir kısım Suriyeli ise eğer Türkiye'nin vatandaşlık konusunda sorun çıkarmaz ise vatandaşı olmak istedikleri, o kötü durumları bir daha Suriye'de yaşamamak için de Suriye'ye asla dönmeyecekleri görülmektedir.

Her iki görüş de mantıklı görünmektedir. Çünkü insanların ülkelerini topraklarını ve geride bıraktıkları hayatları özlemeleri gayet doğal karşılanmaktadır. Dönmek istemeyen sığınmacılar ise buradaki rahat ve güven dolu hayata alıştıkları, Suriye'ye döndükleri takdirde yaşadıkları dramı ve kötü anıları hatırlamamak adına burada kalmak istedikleri çıkarımını yapmak yanlış olmayacaktır.

7.16. Kültürel Bağlar Sonucu Ortaya Çıkan Uyum

Suriyeli sığınmacıların geçmişten gelen akrabalık ilişkileri ve kültürel benzerliklerinden dolayı Reyhanlı'ya ve Reyhanlı'daki hayata çok kolay uyum sağladıkları görülmektedir. Geçmişten beri var olan kültürel bağlılık Reyhanlı'yı yabancı bir yer yerine Suriye'nin herhangi bir şehrine gidermiş gibi rahat oldukları bir yerleşim yeri yapmıştır. Ancak bu rahat davranışın ve uyum sürecinin bu kadar kolay olmasında Suriyeli sığınmacıların zor durumda olmasından dolayı Reyhanlı halkının Suriyelilerin yardımına koşması ve bu sayede şehre alışma sürecini minimal süreye düşürdüğü belirlenmektedir.

7.17. Bir Dil İki Millet

Dil, iki insan arasında iletişimi sağlayan unsurdur. İletişimin temel kaynağının dil olması ve Suriyeli sığınmacıların kullandıkları dilin Reyhanlı'da konuşuluyor olması iletişim engellerini ortadan kaldırmaktadır.

Reyhanlı ilçesi de Arapların ve Türklerin yaşadığı bir yer olduğundan dolayı şehirde yaşayan insanların çoğunun Arapça konuştuğu bilinmektedir. Reyhanlı'da halkın büyük bir çoğunluğu günlük dil olarak Arapçayı kullandığı görülmektedir. Reyhanlı'nın tüm bu yapısından dolayı Suriye'den gelen sığınmacılar buradaki toplumla dil birliği içerisinde olmaları iletişimlerini kolaylıkla sağladıklarını tahmin etmek pek zor olmasa gerek.

Yine de herkesin bu kadar Arapça bilmesine rağmen günlük yaşama ayak uydurabilmek için Suriyelilerin Türkçe öğrenmeye başlamaları son derece önemlidir. Bu doğrultuda özellikle Reyhanlı'daki Suriye okullarında Suriyeli çocuklara Türkçe öğretmekte bununla birlikte çeşitli sektörlerde çalışan Suriyeliler ise müşterileriyle anlaşabilmeleri için Türkçe öğrenmekte büyük çabalar göstermektedir. Bunun sonucunda da birçok sığınmacının akıcı bir şekilde Türkçe konuştuğu görülmektedir.

7.18. “Ziyaretin Kısa Olanı Makbuldür”: Suriyeliler Ve Reyhanlı Halkı Arasındaki Çekişme

Göç sürecinde en kritik nokta göç edenlerin göç ettikleri yere yabancı olmasından dolayı göç edilen yerin özelliklerine ve insanına alışma süresi olarak görülmektedir. Herhangi bir sebeple bir yere göç eden insan önce barınacak bir yer bulup güvenli bir ortam sağlayarak hayatını kurmaya çalışır sonra ise göç edilen yerdeki sosyal ağlarla iletişim içine girerek topluma uyum süreci başlamış olmaktadır.

Reyhanlı halkı Suriyeli sığınmacılara geldikleri ilk andan itibaren yardım etmektedirler. Fakat ilk önce ne sığınmacı ne de mülteci olarak görülen ve belli bir süreliğine misafir olarak kabul edilen Suriyeliler, ülkelerinde yaşanan savaşın uzaması nedeniyle halk arasında bıkkınlığa ve halkın davranışlarının Suriyelilere karşı değişmesine sebep olmuş ve iki halk arasında çeşitli anlaşmazlıklar ve sorunlar ortaya çıkmıştır.

Genel olarak bakıldığından sığınmacıların Reyhanlı'ya gelmesiyle birlikte şehir altyapısı yetersiz olmuş, konut fiyatları yükselmiş, trafik ve arabaları park sorunu oluşmuş, her trafik ışığında ve ilçenin çeşitli yerlerinde birçok dilenci ortaya çıkmış ve işsizlik ortaya çıkmaktadır.

Tüm bu sorunlara ve ortaya çıkan tahammülsüzlüğe Suriyeli sığınmacılar açısından bakıldığında ise Suriyelilerin gerek yaşadıkları evlerle ilgili komşularıyla, mahalleliyle gerekse iş kurmak için kiraladıkları dükkânlarda etraftaki esnafla sorunlar yaşadığı ve bu birliktelik devam ettiği sürece daha birçok sorun ortaya çıkmaya gebe olduğu görülmektedir.

7.19. Mutlu Birliktelikten Rahatsızlık Duyulan Sürece Geçiş

Suriyeli sığınmacıların geldikleri ilk günlerde gördükleri yardımseverlik ve sıcak davranış belli bir süre sonra ortadan kalkmış iki halk arasında çeşitli rahatsızlıklara ve çıkmaza doğru sürüklenmeye sebep olmaktadır. Gerek halkın Suriyelilere artık ödün vermek istemesi ve devletin Suriyelileri korudu algısının ortaya çıkması gerekse Suriyelilerin Reyhanlı'daki sosyal çevreye belli zararlar vermesi sonucu her iki taraf da birbirinden rahatsızlık duymaya başladıkları yapılan mülakatlarda ortaya çıkmıştır.

Suriyeli sığınmacılar Türk milletinden zarar görmeyeceğine o kadar emin ki bu nedenle çok rahat davranışlar sergilemektedir. Ancak yine de birçok sığınmacı Reyhanlı'da çeşitli rahatsızlıklara maruz kalmaktadır. Kiminin kız çocukları takip edilip tacize maruz kalmış, kimi ise kötü bakışlar altında ve her şeyin sorumlusunun Suriyeliler olduğu algısında çok rahatsız olmaktadır. Kimisi çalışma ortamlarında kendilerine dışlayıcı hareketlerin olduğunu söylemiş kimisi ise halktan övgüyle söz etmektedir. Tabi ki tüm bu davranışları Reyhanlı halkının tamamını sorumlu tutmak mümkün değildir. Birçok kez Suriyelilere asıl rahatsızlık verenlerin yine Suriyeliler olduğu da belirtilmektedir. Bu nedenle de aradaki rahatsızlıkları sorunları çözmek için ilk günkü saflıkta ve suçlayıcı hareketlerden kaçınarak iki halk bütünleşmelidir.

7.20. Ailele Mutluyum Görüşü

Suriyeli sığınmacılar ile ilgili en çok söz edilen konu Reyhanlı'daki evlilikleri yıktığı veya sırf burada kalmak için Türklerle evlenmeye çalıştıkları görüşüdür.

Birçok kişi bunun doğru olmadığını söylemiş bu da yapılan gözlemlerle ortaya çıkmaktadır. Suriyeli sığınmacıların ailesel bir sorun yaşamadıkları, burada da aile birliklerini korumaya çalıştıkları ve bunu da başardıkları görülmektedir.

7.21. Evimiz Reyhanlı

Sığınmacıların ilk zamanlarda tek amacı güvenli bir yere sığınmaktı. Ancak zamanla birçok kişinin Türkiyeci başka ve gelişmiş şehirlerine gitmek istemesi son derece doğaldır. Sonuçta daha çok para ve daha rahat hayat sürme ihtimalleri doğacağı da şüphesizdir. Birçok kişi de bunu yapmış ve büyük şehirlere göç etmekte ancak istediğini bulamayanlar tekrardan Reyhanlı'ya dönmektedir.

Sığınmacıların Reyhanlı'ya uyum sağlamaları ve buradaki halkla kurdukları etkileşim sonucu ortaya çıkan birçok soruna, sıkıntıya, huzursuzluğa rağmen burayı ikinci memleketleri gördükleri ve yaşadıkları yerlere çok benzettikleri için ayrılmak istemedikleri görülmektedir.

7.22. “Sorunların Sebebi Ben Değilim O!” Algısı

Suriye'de karışıklıkların artması, sivillere yönelik artan saldırılar sonucunda Suriye'den yapılan göçlerden en çok etkilenen ilçelerden biri Reyhanlı olmuştur. Bunun sonucunda binlerce sığınmacı Reyhanlı'ya gelerek hayatlarını kurmaya ve yaşamlarını sürdürmeye çalışmaktadırlar.

Tüm bu süreçler ışığında gerek dil birliği gerekse kültürel bağlılıktan dolayı ilk günlerde sorun çıkmamış ve iki halk arasında bir bağlılık ortaya çıkmasına rağmen özellikle 2013'deki Reyhanlı patlamalarından sonra Suriyeli sığınmacılara olan bakış açısı değişmeye başlamaktadır. Halkın gözünde Suriyeli sığınmacıların yardıma muhtaç kişiler olma algısı tersine dönmüş ve tüm bu bombaların ve Reyhanlı içerisindeki huzursuzlukların baş sorumlusu Suriyeli sığınmacılar olarak görülmektedir.

Tüm bunların yanında iki halk arasında sorun çıkarmak isteyen ve Suriyelerin Türkiye'den gönderilmesi sürecini başlatmaya çalışan iç ve dış etkilere rağmen öyle bir adım atılamamaktadır. Halkın Suriyeli sığınmacılara olan tepkilerinin özellikle Suriyeli bazı sığınmacıların “burası bizim memleket, burası bizim vatan siz buradan

gidin ” gibi tahrik edici sözler söylemeleri, toplum içerisinde çok rahat davranmaları ve Reyhanlı halkının burada kendini yabancı gibi hissetmesine ve kendi koruma önlemlerini almalarına sebep olmaktadır. Tüm bu sebepler ışığında iki halk arasındaki ilişkiler ve yaşantılar pamuk ipliğine bağlı gergin bir ortamda sürdürmeye çalışılmaktadır.

7.23. Her Şeye Rağmen Güvende Olabilmek

Suriyeli sığınmacıların Suriye’den ayrılmalarının en önemli sebebi ailelerinin güvenliğini sağlayacak bir ortamın bulunmamasıdır. Bu sebepten dolayı Türkiye’ye gelen sığınmacılar burada güvenli ve huzurlu ortam bulmaktadırlar. Ancak yaşanan patlamalar ve Suriye’den Reyhanlı’ya yapılan roketli saldırılar gerek halk arasında gerekse Suriyeliler arasında güvenlik endişesine yol açması son derece doğaldır. Buna rağmen sığınmacıların Reyhanlı’daki güvenliğin ve huzurun olduğunu belirttikleri ve bu doğrultuda hayatlarını sürdürdükleri görülmektedir.

7.24. Suç Olaylarının Yeni Öznesi: Suriyeliler

Sığınmacıların gelişiyi birlikte oluşan karışık ortam, birbirini tanımayan iki kesim arasında bir güvensizlik ve kuşku ortamı yaratmaktadır. Bu karışık ortam içerisinde de mutlaka suç ve sorun ortaya çıkmaktadır. Bir yere veya mahalleye bir sığınmacı göç ettiğinde, sanki orada önceden yaşanan sorunlar hiç olmamış ve bu sığınmacıların gelişiyi bu sorunlar yaşanmaya başlamış gibi bir algı oluşmaya başlamaktadır. Bunun sonucunda toplumda dedikodular ve asılsız haberler başlayarak bütün sığınmacılara aynı gözle bakılmaya başlanmaktadır.

Sığınmacıların suç olaylarına katılımları göz önüne alındığında son derece şaşırtıcı sonuçlar ortaya çıkmaktadır. Genel kanı aksine Suriyeli sığınmacıların suç olaylarını arttırdığı görüşü yanlış olduğu ortaya çıkmaktadır. Tabi ki suç işleyen ve bu işlere karışan Suriyeliler olmuştur. Bu kişilerin gerekli cezaları alacağı da şüphesizdir.

SONUÇ

Göç, insanın daha iyi ve güzel olana ulaşma arzusu sonucunda mekânsal değişiklik faaliyetlerinde bulunması sonucu ortaya çıkan süreç olmaktadır. Dünyanın ve Türkiye'nin değişmeyen bir gerçeği halini alan göç olgusu, zamanın içerisinde farklı tanımlamaları beraberinde getirmektedir. Göç süreçlerinin devletleri etkilemesi sonucu göçe ilişkin uluslararası mevzuatlar yapılarak göç süreci düzenlemelere tabi tutulmaktadır. Tüm bu dünyadaki değişim ve göç hareketlerinden dolayı Türkiye'de göç ile ilgili kendi yasal düzenlemelerini yaparak sisteme ayak uydurulmaktadır.

Göç kararını veren birey ya da topluluklar doğup büyüdüğü, ekmeğini yedikleri toprakları terk etme kararını vermeden önce bunun sonuçlarını en küçük noktasına kadar irdelemeleri gerekmektedir. Ancak verilen bu göç kararının kişinin veyahut toplulukların kendi istek ve arzusu ile değil de yaşadığı topraklarda ortaya çıkan birçok kötü etkenin birleşmesi sonucunda meydana geliyorsa bu nüfus hareketliliğinin gerçekleşmesinde sığınmacıların çok fazla seçim şansı ve zamanı olmayabilmektedir. İşte buna benzer bir durum 2010 yılında Arap milletlerindeki karışıklıklar sonucu ortaya çıkarmaktadır.

Suriye'den Türkiye'ye yapılan göç hareketleri incelendiğinde Suriyeli sığınmacıların güvenli ve gidebildikleri en yakın yeri tercih etmeleri bakımından ele alındığında bize Ravenstein'in "Göç Kanunları"nda bahsettiği kişilerin kısa mesafeli yerlere göç ettiği olgusuyla örtüştüğü görülmektedir. Bu nedenle de Suriyeli sığınmacılar göç etmek için ülkesine en kısa mesafeli ülke olarak Türkiye'yi seçmektedirler.

Yine Suriyeli sığınmacıların göç etmesine neden olan faktörler ve Türkiye'ye göç etme nedenleri Lee'nin "İtme-Çekme Teorisi" ile açıklanabilmektedir. Lee'nin bahsettiği yaşanan yerle ilgili faktörler, gidilmesi planlanan yerle ilgili faktörler, bireysel faktörler düşünüldüğünde, göç sürecinin bu ray üzerine oturtulabileceği düşünülmektedir. Suriye'de can güvenliği ve ekonomik sıkıntı, açlık, siyasi baskı yaşanan yer olan faktörü oluştururken, Türkiye'nin güvenli olması gidilen yer olan faktörünü, yakınlık ve genelde sınır bölgelerinde akrabalarının olması gibi faktörler ise bireysel faktörü oluşturmuş ve bu teoriyle Suriyelilerin göç etme süreci açıklanabilmektedir.

Tablo 8: Göç Süreci Modeli'nin Reyhanlı'ya Uyarlanması

GÖÇ SÜRECİ MODELİ		
AŞAMA	DURUM/OLGULAR	REYHANLI
Göç Öncesi Dönem	<ul style="list-style-type: none"> Savaş, açlık, güvenlik, Korku Göç kararı, göç edilecek mi? Kimler kalacak? Nereye göç edilecek? Neden? Taşınır ve taşınmazların döviz veya altına çevrilmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Savaş ve güvenlik kaygıları Aile büyükleri ile göç kararı alınması Hatay'a olan kültürel bağları Taşınır malların paraya çevrilmesi, taşınmaz malların yağmalanması
Tedirgin/Bocalama Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> İnformal ilişki ağları ile tanışma Güvenli ulaşım ağlarının ve yollarının belirlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Yolların güvenli olmaması sonucu yabancı kişilerle para karşılığı anlaşma yapılması
Belirsiz Dönem	<ul style="list-style-type: none"> Göç edilen ülke sınırında toplanma Göç edilen ülke kararları Uluslararası kuruluşların sürece dâhil olması Yardımların ve desteklerin örgütlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Reyhanlı ve Yayladağı sınırlarında sığınmacıları toplanması Açık Kapı Politikası uygulama kararı BM'nin sığınmacılara yardım ve desteklerde bulunması
Temel İhtiyaçlar ve Barınma Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Formal ilişkilerin örgütlenmesi İnformal ilişkilerle tanışma Tanıtma/tanımlama Strateji geliştirme Kamplarda yaşamın örgütlenmesi Kamplar dışında yaşamın örgütlenmesi 	<ul style="list-style-type: none"> Ülkeye girişi ve kayıt altına alınma Akrabaları ve yerel halkla iletişim Barınma merkezlerine yerleştirilmesi Barınma merkezlerinden memnun olmayan ailelerin ilçe merkezinde yaşamaya kararı
Yerleşme Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Mekânsal arayış Barınma için kalıcı yerleşme Gettolaşma, benzeri mahallelerde toplanma ve yerleşme İnformal sektörlerde ucuz işçilik 	<ul style="list-style-type: none"> İlçede kiralık ev arama Gültepe mah., Pınarbaşı mah. ve Adabucak mah. gibi ilçedeki mahallelerde toplanma İnşaat ve tarım işlerinde ucuz işçilik
Tutunma Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> İşyeri açma İyileştirme ve geliştirme Konumu sağlamlaştırma Uygun koşullardaki yeni illerle göç 	<ul style="list-style-type: none"> Gıda sektöründe işyeri açması Hayat şartlarında iyileştirme, Hayat şartlarından memnun olmayan kişilerin büyük şehirlere göçleri
Artçı Göç Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Varlıklarıyla başka ülkeye yeni göç kararı 	-
Entegrasyon Dönemi	<ul style="list-style-type: none"> Hukuksal güvencelere kavuşmak/vatandaşlık Sosyal entegrasyon Siyasal entegrasyon Sivil toplum örgütlerinde toplanma 	<ul style="list-style-type: none"> Belirli şartları taşıyan kişilere vatandaşlık verilmesi Türkçeyi öğrenmeleri ve sosyal hayata uyumun tamamlanması

Yukarıda göç süreci modellemesinin Reyhanlı'ya uyarlanmış şekli (Tablo-8)'de gösterilmektedir. Göç süreci modelinin Reyhanlı özelinde işleyen bir model olduğu ortaya çıkmaktadır. Modelde “Göç Öncesi Dönem ile Tutunma Dönemi”

arasındaki aşamaların tamamen gerçekleşmiş olduğu görülmektedir. Modelde Reyhanlı'da “Artçı Göç Dönemi” aşamasının yaşanmadığı görülmekte ve şuan entegrasyon aşamasında sürecin işlediği ortaya konmaktadır. Entegrasyon aşamasında ortaya çıkan hukuki güvencenin sağlanması ve sosyal entegrasyon tamamlanmasına rağmen siyasal entegrasyonun ve sivil toplum örgütlerinde toplanması henüz tamamlanmayıp “Entegrasyon Dönemi” halen devam etmekte olduğu görülmektedir.

Göçü karşılayan ilk kentler sınır kentleri olmuştur. Görünen odur ki süreç bir model üzerinden işlemektedir. Göç öncesi ve göç sonrası tutunma ve davranış biçimleri de bu anlamda önemlidir. “Kenti yaşayarak” göç sonrası sürece tutunmaya çalışan Suriyeli sığınmacıların Türkiye ile ilgili ilk fikirleri, tutumları ve davranışları göç kapıları olan sınır kentlerde oluşmaktadır. Sınır kentlerde yaşayan yerel halk da söz konusu süreci göğüslemek ve nihayetinde sırtlamak durumunda kalmaktadır.

Göç ile birlikte kentin dokusundan kentsel yaşama, kimliğinden kültürüne her olgu bir değişim sürecine girmektedir. Reyhanlı ilçesi de göç öncesi ve göç sonrası iki farklı kent görünümüne bürünmüştür. Sürecin daha sağlıklı bir şekilde değerlendirilip yönetilebilmesi için uygun politika ve stratejiler geliştirmek gerekmektedir. Bu politika geliştirme süreçlerinde gerek Suriyeli sığınmacıların gerekse yerel halkı koruyucu politikaların seçilmesine dikkat edilmelidir.

Reyhanlı halkı ve Suriyelilerin tarihsel bağlarının güçlü olması ve akrabalık ilişkilerinden dolayı göç sonrası Reyhanlı'da oluşan toplumsal, ekonomik, siyasal ve kültürel etkiler dikkatle incelenip ortaya konmuş olan sorunların bir an önce çözümlenmesi gerekmektedir. Reyhanlı halkının genetiğinde olan misafirperverlik ve hoşgörülü yapının göç sonrası ortaya çıkmış olan tüm bu sorunlar nedeniyle unutulmasının önüne geçilmeli ve bu doğrultuda politikalar uygulanmalıdır.

Türkiye gerek Avrupa Birliği gerekse uluslararası organizasyonlar çerçevesinde tüm sorunlar karşısında yalnız bırakılmıştır. Türkiye tüm bu yaşadığı sorunlar ile ilgili elinden gelen her şeyi yapmaya çalışmaktadır. Tüm otoritelerin gözünde Suriye'deki savaşın yakın zamanda çözülemeyecek olması tüm bu insanlık dramından en fazla zarar gören Türkiye'nin önümüzdeki yıllarda da tüm bu sorunlar ile uğraşacağı anlamına gelmektedir. Bu açıdan bakıldığında Türkiye, Suriye

toprakları üzerinde gerçekleştirilen Zeytin Dalı ve Fırat Kalkanı operasyonları ile uluslararası sistemde kendi çıkış noktalarını oluşturmaya çalışmaktadır. Suriye'den göç edenleri kendi topraklarına yerleştirmek ve sınırında oluşan güvenlik tehditlerini ortadan kaldırmak için sınır ötesi müdahalelerde bulunmakta ve bu çerçevede kontrol sağlanan bölgelere lkemizdeki Suriyeliler her geçen gün gönderilmektedir.

Tüm bu süreçler ile Türkiye'nin Suriye sığınmacılar ile ilgili süreci doğru analiz edip bölgede diğer ülkelerden daha etkin bir konuma gelerek, sığınmacıların kendi topraklarına dönmelerini sağlayacak adımlar atması hem ekonomik yönden hem toplumsal huzur ve güvenlik açısından çok önemli kazanımlara yol açacaktır.

KAYNAKÇA

- Abadan-Unat, Nermin (2006). *Bitmeyen Göç: Konuk İşçilikten Ulus-Ötesi Yurttaşlığa*. İstanbul: İstanbul Bilgi Üniversitesi Yayınları.
- Acer Yücel, Kaya, İbrahim ve Gümüş, Mahir (2010). *Türkiye'nin İltica Stratejisi*. Ankara: USAK Yayınları.
- Akalın, Hilal (2013). *Avrupa Birliği Üyelik Sürecinde Türkiye'de Mülteci Hukuku: Suriye Örneği*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul: Beykent Üniversitesi.
- Akçadağ, Emine (2012). *Yasa Dışı Göç ve Türkiye*. Bilge Adamlar Kurulu Raporu. *Rapor No: 42 (6)*. İstanbul: Bilgesam Yayınları.
- Akıncı Buket, Nergiz Ahmet ve Gedik Ercan (2015). "Uyum Süreci Üzerine Bir Değerlendirme: Göç ve Toplumsal Kabul". *Göç Araştırmaları Dergisi*. 1 (2) 58-83.
- Apak, H. (2014). *Suriyeli Göçmenlerin Uyum ve Gelecek Beklentileri: Mardin Örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Mardin: Artuklu Üniversitesi Sosyoloji Anabilim Dalı.
- ARI, K. (1999). "Türkiye'de Mübadele Dönemi Toprak Mülkiyeti ve Tarımda Değişim", 75 Yılda Köylerden Şehirlere, Oya Baydar (Editör), Tarih Vakfı Yayınları, İstanbul, 97-114.
- Arslan, İ., Bozgeyik Y. ve Alancıoğlu, E.(2016). "Göçün Ekonomik Ve Toplumsal Yansımaları: Gaziantep'teki Suriyeli Göçmenler Örneği". *İlahiyat Akademisi Dergisi*. Gaziantep.
- Ayaz, G.M. (2016). *Güvenlik Sektörleri Yaklaşımı İle Suriye'den Türkiye'ye Yönelen Zorunlu Göçün Analizi*. Yayınlanmış Yüksek lisans Tezi. Ankara: Kara Harp Okulu Savunma Bilimleri Enstitüsü Güvenlik Bilimleri Ana Bilim Dalı.

- Aybay, Rona (2005). *Yabancılar Hukuku*. İstanbul: Bilgi Üniversitesi Yayınları. 101-102.
- Aydemir, S. ve Şahin, M.C. (2017). “Tek Tanrılı Dinlerde Göç Olgusuna Sosyolojik Bir Yaklaşım: Göç Teorileri Açısından Bir Analiz”. *İslâmi Araştırmalar Dergisi*. 28 (3) 359-71.
- Bakırtaş, Tahsin (2012). “Küresel Gelişme Modelinde Uluslararası Göç Olgusu ve Yansımaları”. *Alternatif Politika Dergisi*. 4 (2) 232–261.
- Başak, Cengiz (2011). *Mülteciler, Sığınmacılar ve Yasa Dışı Göçmenler*. Ankara: Sonsöz Gazetecilik Matbaacılık.
- Barkın, Ersan (2014). *1951 Tarihli Mülteciliğin Önlenmesi Sözleşmesi*. Ankara Barosu Dergisi: 2014/(1), 331-360.
- Bayraklı, Cemile (2007). *Dış Göçün Sosyo-Ekonomik Etkileri*. Yüksek Lisans Tezi. Aydın: Adnan Menderes Üniversitesi.
- Bayraktar, Rasim (2013). “Zorunlu Göçten Ulus Ötesi Yurttaşlığa”. *Hitit Üniversitesi İlahiyat Fakültesi Dergisi*. 24 (12) 109-126.
- Bayındırlık Ve İskân Bakanlığı Kentleşme Şurası Raporu (2009). *Bölgesel Eşitsizlik, Yerel Kalkınma Ve Rekabet Edebilir Kentler Komisyonu Raporu*. Ankara.
- Beyazıt, Eylem (2016). *Kent Kimliği Bağlamında Hatay-Kent Aktörleri Gözüyle Kentsel Kimlikte Kırılma Noktaları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi. Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi ABD.
- Birleşmiş Milletler (1951). *Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi*. 28.07.1951 tarihli.
- Boztaş, Hamid ve Yüksel, Şahika (2013). “Reyhanlı Patlaması Değerlendirmesi: Gereksinim ve Kaynak Belirleme Raporu”. *Türkiye Psikiyatri Derneği*, 16 (2) 29-33.

- Buz, Sema (2004). *Zorunlu Çıkış Zorlu Kabul: Mültecilik*, Ankara: Sığınmacılar ve Göçmenlerle Dayanışma Derneği Yayınları.
- Buzkıran D. ve Kutbay H. (2013). “Arap Baharının Türkiye’ye Olan Ekonomik Ve Sosyal Etkileri”. *Sosyal Ve Beşeri Bilimler Dergisi*, 5 (1) 147-162.
- Büyükçalık, M. E. (2015). *Mülteci Hukuku’nun Gelişimi Ve Türkiye’de Mültecilerin Sosyal Hakları*. On İki Levha Yayıncılık. İstanbul.
- Çağırkan, Barış (2016). “Göç, Hibrit Kimlik ve Aidiyet: Yeni Toplumlar, Yeni Kimlikler”. *İnsan ve Toplum Bilimleri Araştırma Dergisi*, 5 (8) 2613-2623.
- Çağlayan, Savaş (2006). “Göç Kuramları, Göç Ve Göçmen İlişkisi”. *Muğla Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 68-91.
- Çakırcı, Y. (2012). “İstanbul-Zeytinburnu’nda Ulusötesi Kentleşme Aktörleri Olarak Türk Kökenli Göçmenler”, *Yayınlanmamış Doktora Tezi*. İstanbul: İstanbul Teknik Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü.
- Çağlayan, Savaş (2008). “Göç ve Yoksulluk: Mutlak ve Doğrusal Olmayan Bir İlişki”. *Türkiye’de Yoksulluk Çalışmaları* (Editör: Nurgül Oktik), İzmir: Yakın Kitabevi Yayınları, 301-324.
- Çatır, Gül (2002). “Zorunlu Göç Tecrübesinin Devlet Politikalarındaki Yansıması: Bulgaristan’dan Türkiye’ye Kitleli Göçün Analizi. (Editör: İhlamur-Öner, S.G. ve Öner, N.A.Ş.), İstanbul: İletişim Yayınları.
- Çavuşoğlu, Hüseyin (2006). “Uluslararası Göç: Nedenleri, Tipleri, Türleri ve Göçmenler”. *Folklor/Edebiyat*, Ankara, 12 (48) 83-104.
- Çerçi, R. (2017). *Uluslararası Göç Ve Entegrasyonda Yerel Yönetimler: Hatay Örneği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı.

- Çerkeşli, M. Talha (2016). *2000 Sonrası Türkiye-Suriye İlişkileri ve Arap Baharı*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Yeni Yüzyıl Üniversitesi.
- Çiçekli, Bülent (2003). *Yabancılar ve Polis*. Ankara: Seçkin Yayınları.
- Çiçekli, Bülent (2009). *Göç Terimleri Sözlüğü*. Uluslararası Göç Örgütü, Yayın No: 18.
- Çolakoğlu Elif Ve Gök, Gökçe (2016). Erzurum’da Mülteci Olmak..., *Kamu Yönetiminde Değişimin Yönü ve Etkileri (Kayfor 13 Bildiri Kitabı)*. (Editör: Akif Çukurçayır, Tuğba Eroğlu, Hayriye Sağır, Mücahit Navruz). Konya: Selçuk Üniversitesi, 636-654.
- Dağdeviren, K. (2016). “Orta Doğu Kaynaklı Göç Hareketleri ve Türkiye’ye Etkileri (1979-2015): Kavramsal ve Olgusal Bir Analiz”. 1. Uluslararası Göç Ve Kültür Sempozyumu Bildiri Kitapçığı (Editör: Nazan Kahraman, Çiğdem Dürüst ve Timur Yılmaz). Amasya.
- Danış, Didem (2011). “Demografi: Sosyolojik Bakış, Göç”. Powerpoint Sunu, İstanbul: Galatasaray Üniversitesi.
- Dede, Alper (2011). “The Arab Uprisings: Debating the Turkish Model”. *Insight Turkey*. Cilt: 13 (2) 23-32.
- Demir, Gülsen (1997). “Göç Nedenleri ve Göçenlerin Beklentilerindeki Gerçekleşme Durumu: Bolu İli Kıbrısçık İlçesi Örneği”. *II. Ulusal Sosyoloji Kongresi*. Ankara: Devlet İstatistik Enstitüsü Matbaası, 85-94.
- Demir, Oğuzhan Ömer (2015). *Göç Politikaları, Toplumsal Kaygılar ve Suriyeli Mülteciler*, Global Politika ve Strateji Analiz 1. ANKARA.
- Demirhan, Y. ve Aslan, S. (2015). “Türkiye’nin Sınır Ötesi Göç Politikaları ve Yönetimi”, *Birey ve Toplum Dergisi*, 5 (9) 23-62.
- Demirel, Bekir Ali (2004). *Doğu’da Göçün Temelleri*. Ankara: Pivolka Yayınları.

- Deniz, Orhan (2011). “1990 Sonrasında Türkiye’ye Yönelen Sığınma Hareketleri ve Etkileri”. TÜCAUM VI. Ulusal Coğrafya Sempozyumu Bildiriler Kitabı. Ankara. 93-102.
- Deniz, T. (2014). “Uluslararası Göç Sorunu Perspektifinde Türkiye”, Türkiye Sosyal Araştırmalar Dergisi, 18 (1) 175-204.
- Dürgen, Betül (2015). *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukukî Durumu*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Antalya: Akdeniz Üniversitesi.
- Düzkaya, H. (2016). *Türkiye’deki Suriyeli Sığınmacıların Entegrasyonu ve İstihdam Politikalar*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Ankara: Gazi Üniversitesi.
- Ekşi, Nuray (2015). *Yabancılar ve Uluslararası Koruma Hukuku*. İstanbul: Beta Yayın.
- Erdem, C. (2017). *Türkiye’ye Göç Eden Suriyeli Gençlerin Gelecek Beklentileri: Malatya Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Malatya: İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimleri Enstitüsü.
- Erdoğan, Murat (2014). *Türkiye’deki Suriyeliler: Toplumsal Kabul ve Uyum Araştırması*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Göç ve Siyaset Araştırmaları Merkezi.
- Ergüven, Nasih Ve Özturanlı, Beyza (2013). “Uluslararası Mülteci Hukuku Ve Türkiye”. *AÜHFD*, 62 (4) 1007-1061.
- Erkan, E. (2016). “Suriyeli Göçmenler ve Dini Hayat: Uyum, Karşılaşma, Benzeşme Gaziantep Örneği”. *Din Bilimleri Akademik Araştırma Dergisi*. 16 (2) 51-92.
- Erol, Murat Ve Ersever, Oya G. (2014). “Göç Krizi Ve Göç Krizine Müdahale”. *KHO Bilim Dergisi*, 24 (1) 47-68.

- Erten, R. (2015). “Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu Hakkında Genel Bir Değerlendirme”. Gazi Üniversitesi Hukuk Fakültesi Dergisi, 19 (1) 3-51.
- Gençler, A. (2005). “Avrupa Birliğinin Göç Politikası”, Sosyal Siyaset Konferansları, Prof. Dr. Turan Yazgan’a Armağan Özel Sayısı 49. Kitap İstanbul Üniversitesi Yayın No: 4566, İktisat Fakültesi Yayın No:582, 173-198.
- Goularas G. B. (2012). “1923 Türk-Yunan Nüfus Mübadelesi ve Günümüzde Mübadil Kimlik ve Kültürlerinin Yaşatılması”, Alternatif Politika, 4 (2) 129-146.
- Güçer, Mehmet, Karaca, Sema Ve Dinçer, O. Bahadır (2013). “Sınırlar Arasında Yaşam Savaşı: Suriyeli Mülteciler”. Usak Raporu.
- Güçtürk, Yavuz (2014). *Sürgün ile Savaş Arasında Suriyeli Mülteciler*. Siyaset, Ekonomi ve Toplum Araştırmaları Vakfı (SETA), Ankara.
- Gül, Hüseyin Ve Ergun, Cem (2012). "Kent ve Göç Sosyolojisi". Sosyolojiye Giriş, Sosyolojinin Temel Tartışmaları (Editör: Muammer Tuna). Ankara: Detay Yayıncılık, 278-298.
- Güleç, Cansu (2015). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları ve Türkiye’ye Yansımaları”. Tesam Akademi Dergisi. 2 (2) 81-100.
- Güler, A.E. (2017). *Uluslararası Hukuk Perspektifinde Türkiye’de Göç Ve Sığınmacı Sorunu: Suriyeli Sığınmacılar Örneği*. Yayımlanmış Yüksek Lisans Tezi. Hatay: Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi Ve Kamu Yönetimi Ana Bilim Dalı.
- Güllüpnar, F. (2012). “Göç Olgusunun Ekonomi-Politiği ve Uluslararası Göç Kuramları Üzerine Bir Değerlendirme”. Yalova Sosyal Bilimler Dergisi Nisan-Eylül (4): 53–85.
- Gün, Zübeyit (2006). “Psikolojide, Göç Çalışmalarındaki Metodolojik Problemler ve Çözüm Önerileri”. Türk Psikoloji Bülteni, 12 (38) 27-41.

- Gündüz, M. Ve Yetim, N. (1997). “Terör ve Göç”, II. Ulusal Sosyoloji Kongresi Bildiriler Kitabı. DİE (Yayın No: 2046) ve Sosyoloji Derneği (Yayın No: 5), Ankara: Ortak Yayını, 109-116.
- Güneş, Muharrem ve Beyazıt, Eylem (2017). “Uluslararası Göçün Kent Kimliğine Etkileri”. Mediterranean International Conference on Social Sciences, 19-22 Mayıs 2017, University of Donja Gorica, Podgorica-Karadağ.
- İlgin, Candan ve Orhan Hacıhasanoğlu (2010). “Göç-Aidiyet İlişkisinin Belirlenmesi İçin Model”, İTÜ Dergisi, 5 (2) 59-70.
- İçduygu, Ahmet Ve Ünalın, Turgay (1998). *Türkiye’de İç Göç: Sorunsal Alanları ve Araştırma Yöntemleri*. İstanbul: Tarih Vakfı Yayınları.
- Kaplan, D. ve E. Chacko (2015). “Placing Immigrant Identities”, Journal of Cultural Geography, 32 (1) 129-138.
- Karaca, Sema (2013). “Kayıtdışı Mülteciler, Kayda Değer Sorunlar”. İstanbul: Analist Dergisi. Sayı: 31, 72-73.
- Karacabey, M. (2017). *Türkiye’nin Göç Politikası Ve Birleşmiş Milletler Mülteciler Yüksek Komiserliği*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Arel Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Kariman, Selami (2015) Türkiye’ye Göç Eden Mültecilerin Sosyal Hayata Uyum Sürecinin İncelenmesi: Isparta Örneği, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Isparta: Süleyman Demirel Üniversitesi.
- Karpat, Kemal (2013). *Osmanlı’dan Günümüze Etnik Yapılanma ve Göçler*. İstanbul: Timaş Yayınları.
- Kaya, İbrahim Ve Eren, Esra Yılmaz (2014). *Türkiye’deki Suriyelilerin Hukuki Durumu Arada Kalanların Hakları ve Yükümlülükleri*. Ankara: SETA Yayınları.

- Kaya, İbrahim Ve Eren, Esra Yılmaz (2015). *Türkiye'deki Suriyelilerin Hukuki Durumu*. İstanbul: SETA.
- Kaypak Şafak Ve Bimay Muzaffer (2016). "Suriye Savaşı Nedeniyle Yaşanan Göçün Ekonomik ve Sosyo-Kültürel Etkileri: Batman Örneği". *Batman Üniversitesi Yaşam Bilimleri Dergisi*; 6 (1) 84-110.
- Kirişçi, Kemal (2014). "Misafirliğin Ötesine Geçerken Türkiye'nin Suriyeli Mülteciler Sınava". (Çeviren: Sema Karaca), *Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu ve Brookings Institute*.
- Koçak, Yüksel ve Terzi Elvan (2012). "Türkiye'de Göç Olgusu, Göç Edenlerin Kentlere Olan Etkileri Ve Çözüm Önerileri". *Kafkas Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, 3 (3) 163-184.
- Koçak, O ve Gündüz, R.D. (2016). "Avrupa Birliği Göç Politikaları Ve Göçmenlerin Sosyal Olarak İçerilmelerine Etkisi". *Yalova Sosyal Bilimler Dergisi*. Yıl: 7 Sayı: 12, 66-91.
- Koşar, O. (2017). *Suriye İç Savaşı'nda Türkiye'nin Kazanımları Ve Kaybedimleri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Koyuncu, Ahmet (2014). *Kentin Yeni Misafirleri: Suriyeliler Konya Örneği*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Küyük, Nurten (2011). "Yerel Yönetimlerin Kürt Kökenli Grupların Büyükşehirlere Göç Sonrası Entegrasyon Sorunlarına Yaklaşımı: Ankara Örneği". Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi, Atılım Üniversitesi, Ankara.
- Latif, D. (2002). "Refugee of the Turkish Republic". *The Turkish Yearbook of International Relations*, Vol. XXXIII, 1-29.
- Mutluer, Mustafa (2003). *Uluslararası Göçler ve Türkiye: Kuramsal ve Ampirik bir Alan Araştırması Denizli-Tavas*. İstanbul: Çantay Kitabevi.

- Neccar, M. Ş. M.ve Erkut, T.(2016). “Suriye’den Türkiye’ye Göç: Nedenler, Sonuçlar ve Umutlar”. İlahiyat Akademi Dergisi. 3 (4) 185-198.
- Odman, Tefvik (1995). *Mülteci Hukuku*. AÜSBF Ankara: İnsan Hakları Merkezi Yayınları.
- ORSAM (2012). “Küresel Göç Ve Avrupa Birliği İle Türkiye’nin Göç Politikalarının Gelişimi”. Rapor No: 123.
- Oytun, Orhan (2014). “Suriye’ye Komşu Ülkelerde Suriyeli Mültecilerin Durumu: Bulgular, Sonuçlar Ve Öneriler”. ORSAM-TESEV Rapor No: 189, Ankara.
- Oytun, Orhan ve Gündoğar, S. Sabiha (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye’ye Etkileri Raporu”. ORSAM- TESEV Rapor No: 195, Ankara.
- Orta Doğu Stratejik Araştırmalar Merkezi (ORSAM) (2015). “Suriyeli Mültecilerin Türkiye’ye Ekonomik Etkileri: Sentetik Bir Modelleme”. Rapor No: 196, Ankara.
- Özcan, E. Deniz Ela (2017). “Çağdaş Göç Teorileri Üzerine Bir Değerlendirme”. İş ve Hayat Dergisi. 2(4) 183-215.
- Özcan, Mehmet (2005). “Avrupa Birliği Sığınma Hukuku-Ortak Bir Sığınma Hukukunun Ortaya Çıkışı”. Uluslararası Stratejik Araştırmalar Kurumu: Ankara.
- Özdemir, N.G. (2015). *Suriye’den 2010 Yılı Sonrası Süreçte Türkiye’ye Zorunlu Göçün Sosyolojik Etkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. Bolu: Abant İzzet Baysal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Özer, İnan (2004). *Kentleşme, Kentlileşme Ve Kentsel Değişme*. Bursa: Ekim Kitabevi.
- Özgür, Nurcan Ve Özer, Yeşim (2010). *Türkiye’de Sığınma Sisteminin Avrupalılaştırılması*. İstanbul: Derin Yayınları.

- Özgen, Nurettin ve Reyhanoğulları, Müslüm (2016). “Suriye İç Savaşı’na Yönelik Mekânsal Algı: Samandağ ve Reyhanlı Örneği (Hatay)”. 1.Uluslararası Göç Ve Kültür Sempozyum Bildirgeler Kitabı. (Editör: Nazan Kahraman, Çiğdem Dürüst, Timur Yılmaz), Ankara: Kibatek Yayın.
- Özkan, Işıl (2013). *Göç, İltica Ve Sığınma Hukuku*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Özyakışır, Deniz (2013). *Göç, Kuram Ve Bölgesel Bir Uygulama*. Ankara: Nobel Yayıncılık.
- Paksoy, H. Mustafa (2013). “İç Savaştan Kaçarak Kilis'te Yaşamını Sürdüren Suriyelilerin Sosyo-Ekonomik Sorunları Üzerine Bir Araştırma Raporu”. Kilis 7 Aralık Üniversitesi, Ortadoğu Araştırmaları Uygulama ve Araştırma Merkezi. Yayın No:1.
- Sağlam, Serdar (2006). “Türkiye’de İç Göç Olgusu ve Kentleşme”. Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü Yayını. 3 (5) 33-44.
- Samur, H. (2008). “Avrupa Birliği’nde Göçe Yönelik Global Yaklaşım”. Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi. 5(2) 1-16.
- Saraçlı, Murat (2011). *Uluslararası Hukukta Yerinden Edilmiş Kişiler*. Ankara: Adalet Yayınevi.
- Sayın, Yusuf, Usanmaz, Ahmet ve Aslangiri, Fırat (2016). “Uluslararası Göç Olgusu Ve Yol Açtığı Etkiler: Suriye Göçü Örneği”. KMÜ Sosyal ve Ekonomik Araştırmalar Dergisi. 18 (31) 1-13.
- Sert, Şenol Deniz (2012). *Uluslararası Göç Yazınında Bütünleyici Bir Kurama Doğru*. İstanbul: İletişim Yayınları.
- Şahin, C. (2001). “Yurt Dışı Göçün Bireyin Psikolojik Sağlığı Üzerindeki Etkisine İlişkin Kuramsal Bir İnceleme”. G.Ü. Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi, 21 (2) 57-67.
- Şahin, Yusuf (2010). *Kentleşme politikası*. Trabzon: Murathan Yayınevi.

- Şenol, Dolunay Ve Kala, Hasan (2014). “Orta Doğu’nun Demokratikleşme Sürecinde Sosyal Medya ve Gençlerin Rolü Üzerine Sosyolojik Bir Değerlendirme”. Uluslararası 1. Orta Doğu Sempozyumu Bildiri Kitabı 1. Cilt, Kırıkkale: Kalkan Matbaacılık. 105-113.
- Taneri, Gökhan (2012).*Uluslararası Hukukta Mülteci ve Sığınmacıların Geri Gönderilmemesi (Non-Refoulement) İlkesi*. Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Konya: Selçuk Üniversitesi.
- Tekeli, İlhan Ve Erder, Leila (1978). *Yerleşme Yapısının Uyum Süreci Olarak İç Göçler*. Ankara: Hacettepe Üniversitesi Yayınları.
- Tekeli, İlhan (2008). *Göç Ve Ötesi*. Ankara: Tarih Vakfı Yurt Yayınları.
- Tunç, Ayşe Şebnem (2015). “Mülteci Davranışı Ve Toplumsal Etkileri: Türkiye’deki Suriyelilere İlişkin Bir Değerlendirme”. *Tesam Akademi Dergisi*. 2 (2) 29-63.
- Tüfekçi, Suat (2002). “Kırsal Kesimlerden Büyükşehirlere Göç ve Göçün Aile Yapısında Meydana Getirdiği Değişiklikler-İstanbul Örneği”. Süleyman Demirel Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Tümtaş M. S. ve Ergun C. (2016). “Göçün Toplumsal Ve Mekânsal Yapı Üzerindeki Etkileri”. Süleyman Demirel Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi. 21 (4) 1347-1359.
- Uluslararası Göç Örgütü (2009), *Uluslararası Göç Hukuku Göç Terimleri Sözlüğü* (Cilt 18). Cenevre: IOM
- Uzun, Elif (2016). “Uluslararası Hukuk Çerçevesinde BMMYK’nın Yapısı, Görevleri ve Uluslararası Mülteci Hukukunun Gelişimindeki Yeri”. *Göç Araştırmaları Dergisi*. 2 (2) 60-85.
- Ünal, Serdar (2014). “Türkiye’nin Beklenmedik Konukları: ‘Öteki’ Bağlamında Yabancı Göçmen ve Mülteci Deneyimi”. *Journal of World of Turks/Zeitschrift für die Welt der Türken*, 6 (3) 65-89.

- Ündücü, Cemile, Erdoğan, Melike ve Işık, Özge (2009). “Avrupa’da Uluslararası Emeklilik Göçü ve Bütünleşme Kapsamında Yönetime Katılım Üzerine İnceleme”. *Yönetim Bilimleri Dergisi*, 7 (1) 162-163.
- Ünlü, Güler (2007). *Uluslararası Göç ve Göçmenliğin Değişen Koşulları İçinde ‘Mültecilik’, Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi*, Muğla: Muğla Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü.
- Yağcıoğlu, O. (2017). *Göç Sorunu Bağlamında Türkiye-Avrupa Birliği İlişkileri*. Yayınlanmış Yüksek Lisans Tezi. İstanbul: Beykent Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Uluslararası İlişkiler Anabilim Dalı.
- Yalçın, Cemal (2004). *Göç Sosyolojisi*. Ankara: Anı Yayıncılık.
- Yıldız, Özkan (2013). “Türkiye Kamplarında Suriyeli Sığınmacılar: Sorunlar, Beklentiler, Türkiye ve Gelecek Algısı”. *Sosyoloji Araştırmaları Dergisi*, 16 (1) 140-169.
- Yonca, A. Velieçeoğlu (2014). “Türkiye’deki Suriyeli Mülteciler”. Suriyeli Göçmenlerin Sorunları Çalıştayı Sonuç Raporu, (Editör: Servet Karaca ve Uğur Doğan). Mersin Üniversitesi Bölgesel İzleme Uygulama Araştırma Merkezi.
- Yüksel, Umutcan, Bulut, Merve Nur Ve Mor, Zerrin (2014). “Türkiye’de Bulunan Suriyeli Mülteciler: İnfografik Rapor”. Ankara: Uluslararası Orta Doğu Barış Araştırmaları Merkezi, 1-10.

İnternet Kaynakları

AFAD (2017). “Suriye Raporu”.

(<https://www.afad.gov.tr/tr/2372/Afet-Raporu-Suriye>) (Erişim Tarihi: 31.12.2017).

Afrika Birliği Örgütü Sözleşmesi (1969). Birleşmiş Milletler Anlaşmaları Dizisi. Sayı: 14, 691. (ww.igamder.org/wp-content/uploads/2015/03/afrika-birliği-örgütü-mülteci-hakları-sözleşmesi.pdf) (Erişim Tarihi: 23.03.2018).

Ak, Rengin (2013). “Trakya 2023 Göç Özel İhtisas Komisyonu Raporu”.

(<http://www.trakya2023.com/uploads/docs/28062013d-cCNZ.pdf>) (Erişim Tarihi:20.04.2018).

Aktuğ, Ufuk (2015). “Suriyeliler Hatay'da İşsizliği Artırdı”. Gerçek Gündem.

(<http://www.gercekgundem.com/suriyeliler-hatayda-issizligi-artirdi-99406h.htm>) (Erişim Tarihi: 04.10.2017).

Aljazeera (2013). “Kronoloji: Suriye'de İsyandan İç Savaşa”.

(<http://www.aljazeera.com.tr/kronoloji/kronoloji-suriyede-isyandan-ic-savasa>) (Erişim Tarihi:01.04.2018).

Anadolu Ajansı (2018). “Suriyelilerin suç işleme oranı yüzde 20 azaldı”.

(<https://www.aa.com.tr/tr/turkiye/suriyelilerin-suc-isleme-orani-yuzde-20-azaldi/1240687#>) (Erişim Tarihi:11.11.2018).

Antakya Gazetesi (2012). “Suriye’deki Olayların Türkiye’ye Yansıması”.

(<http://www.antakyagazetesi.com/suriyedeki-olayların-turkiyeye-etkisi/>) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).

Antakya Ticaret ve Sanayi Odası (2014). “Hatay Ortadoğu Ticaret Raporu”.

([http://www.antakyatso.org.tr/uploads/HATAY%20ORTADO%20C4%9EU%20T%C4%B0CARET%20RAPORU%20\(2014\).docx](http://www.antakyatso.org.tr/uploads/HATAY%20ORTADO%20C4%9EU%20T%C4%B0CARET%20RAPORU%20(2014).docx)) ([Erişim Tarihi:26.03.2018](#)).

- Atasoy, A., Geçen, R. ve Korkmaz, H. (2014). “Siyasi Coğrafya Açısından Türkiye (Hatay) – Suriye Sınırı”.
(http://tucaum.ankara.edu.tr/wp-content/uploads/sites/280/2015/08/semp7_13.pdf) (Erişim Tarihi:23.03.2018)
- BBC (2013). “Reyhanlı Saldırıları: 7 Soruda Olup Bitenler”.
(https://www.bbc.com/turkce/haberler/2013/05/130513_reyhanlida_ne_oldu) (Erişim Tarihi: 30.03.2018).
- Belibağlı, Hüseyin (2012). “Suriye’den Türkiye’ye Göç Eden Mülteciler Hatay’da Kiraları İkiye Katladı!”. Emlak’ta Son Dakika Sitesi.
(www.emlaktasondakika.com/haber/kira/suriyeden-turkiyeye-goc-eden-multeciler-hatayda-kiralari-ikiye-katladi/29358) (Erişim Tarihi: 04.12.2017).
- BİA Haber Merkezi (2013). “Reyhanlı’da Kaçak Mazot Gerginliği”.
(<https://bianet.org/bianet/toplum/149006-reyhanli-da-kacak-mazot-gerginligi>) (Erişim Tarihi:21.01.2018).
- Bitkal, Seher (2014). “Ulus Ötesi Göçler Ve Mülteci Sorunu: Suriye Örneği”.
(<http://akademikperspektif.com/2014/09/12/ulusotesi-gocler-ve-multeci-sorunu-suriye-ornegi/>) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- Birleşmiş Milletler (1951). “1951 Cenevre Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Cenevre Sözleşmesi”. (http://www.goc.gov.tr/icerik3/multecilerin-hukuki-durumuna-iliskin-sozlesme_340_341_641) (Erişim Tarihi:04.05.2018).
- Birleşmiş Milletler (1951). “BMMYK Kuruluş Tüzüğü”.
(http://www.unhcr.org.tr/docs/agreement_tr.pdf) (Erişim Tarihi:06.05.2018).
- Birleşmiş Milletler (1967). “Mültecilerin Hukuk Statüsüne İlişkin 1967 Protokolü”.
([http://www.goc.gov.tr/files/files/MÜLTECİLERİN%20HUKUK%STATÜSÜNE%20İLİŞKİN%201967%20PROTOKOLÜ\(1\).pdf](http://www.goc.gov.tr/files/files/MÜLTECİLERİN%20HUKUK%STATÜSÜNE%20İLİŞKİN%201967%20PROTOKOLÜ(1).pdf)) (Erişim Tarihi: 06.03.2018).

- Bodur, M.Z. (2018). “Birleşmiş Milletler Uluslararası Göç Raporu Üzerine Bir Değerlendirme”. Politik-Sosyal-Kültürel Araştırma Merkezi. (<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/politik-sosyal-kulturel-arastirmalar-merkezi/2018/02/10/8815/birlesmis-milletler-uluslararasi-goc-raporu-uzerine-bir-degerlendirme>) (Erişim Tarihi:04.04.2018).
- Cartagena Mülteciler Deklarasyonu (1984). (<http://www.refworld.org/cgi-bin/telex/vtx/rwmain?page=search&docid=3ae6b36ec&skip=0&query=cartagena>) (Erişim Tarihi:05.05.2018).
- Cumhuriyet Gazetesi (2016). “Suriyeliler İşyeri Açtı, Esnaf Kepenk Kapattı”. (www.cumhuriyet.com.tr/haber/turkiye/531566/Suriyeliler_isyeri_acti_esnaf_kepenk_kapatti.html) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- Çalışma Ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı (2018). “Çalışma İzni Olmaksızın Çalışan/Çalıştırılan Yabancılar İle Bildirim Yükümlülüğünün İhlali Halinde Uygulanacak İdari Para Cezaları”. (<https://www.cs.gb.gov.tr/uigm/pages/kacak-yabanc%C4%B1-isci-calistirma-cezasi/>) (Erişim Tarihi:09.03.2018).
- Ekonomi Bakanlığı (2018). “Suriye İle Dış Ticaret”. (<https://www.ekonomi.gov.tr/portal/faces/home/disIliskiler/ulkeler/ulke-detay/Suriye/html>) (Erişim Tarihi: 04.01.2018) (Erişim Tarihi:05.05. 2018).
- Çelik, R. (2017). “Hatay'da Ayakkabı İşçileri İş Bıraktı”. Hürriyet Gazetesi. (<http://www.hurriyet.com.tr/hatayda-ayakkabi-iscileri-is-birakti-40590053>) (Erişim Tarihi:01.01.2018).
- Çelik, Sait (2016). “Reyhanlı Tarihine Bakış”. (<http://www.reyhanli.com/sayfa.asp?sayfaID=5>) (Erişim Tarihi:05.04.2018).
- Demir, P. T. (2015). “Mevsimlik Göç: Zorunlu Göçün Farklı Bir Versiyonu”. Bia Haber Merkezi. (<http://bianet.org/biamag/toplum/161236-mevsimlik-goc-zorunlu-gocun-farkli-bir-versiyonu>) (Erişim Tarihi:22.03.2018).

- Demirkan, B. (2011). “ Göç Ve Göç Psikolojisi”.
(http://www.tavsiyedyorum.com/makale_7838.htm) (Erişim Tarihi:12.05.2018).
- Dervişoğlu, F., Ezer, M., Kibritoğlu, M. ve Aktuğ, U. (2013). “Reyhanlı Cehenneme Döndü”. Hürriyet Gazetesi. (<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/reyhanli-cehenneme-dondu-23257089>) (Erişim Tarihi: 22.12.2017).
- Dervişoğlu, Ferhat (2014). “Reyhanlı'ya Düşen Top Mermisi Değil, Füze Çıktı”.
(www.milliyet.com.tr/reyhanli-ya-dusen-top-mermisi/gundem/detay/1858033/default.htm) (Erişim Tarihi: 27.12.2017).
- Dervişoğlu, F. (2017). “TSO Başkanı Zaroğlu: Suriye'ye İhracat Arttı”.
(<http://www.hurriyet.com.tr/tso-baskani-zaroglu-suriyeye-ihracat-artti-40500258>) (Erişim Tarihi:29.12.2017).
- Dışişleri Bakanlığı (2018). “Yurtdışında Yaşayan Türk Vatandaşları.”
(http://www.mfa.gov.tr/yurtdisinda-yasayan-turkler_.tr.mfa) (Erişim Tarihi: 22.04.2018).
- Durukan N. (2013). “Sınırdan Bir Gecede 1500 Ton Mazot Geçiyor”. Milliyet Gazetesi. (<http://www.milliyet.com.tr/sinirdan-bir-gecede-1500-ton-mazot/gundem/detay/1751618/default.htm>) (Erişim Tarihi:29.01.2018).
- DW Sitesi (2017). “ Dünyada En Çok Mülteci Türkiye'de”.
(<http://www.dw.com/tr/dünyada-en-çok-mülteci-türkiyede/a-39302017>) (Erişim Tarihi: 04.01.2018).
- Eren, İsa (2012). “1. Yılında Türkiye'deki Suriyeli Mülteci Gerçeği”, Yakın Doğu Haber”.(http://www.ydh.com.tr/HD10253_1--yilinda-turkiyedeki-suriyeli-multeci-gercegi.html) (Erişim Tarihi: (05.010.2017).
- Geçici Koruma Yönetmeliği (2014).
(<http://www.goc.gov.tr/files/files/20141022-15-1.pdf>) (Erişim Tarihi: 17.11.2017).

- Genco, Cem (2013). “Reyhanlı Patlaması”. Anadolu Ajansı.
(<https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/reyhanlida-patlama/0>) (Erişim Tarihi: 20.11.2017).
- Genco, Cem (2017). “Cilvegözü Sınır Kapısı ticari tırlara açıldı”. Anadolu Ajansı.
(<https://www.aa.com.tr/tr/pg/foto-galeri/cilvegozu-sinir-kapisi-ticari-tirlara-acildi>) (Erişim Tarihi: 22.05.2018).
- Genç, D. (2009). “Europeanization of National Immigration Policies”. Bahçeşehir Univ., (<http://www.ecprnet.eu/databases/conferencespapers/436.pdf>) (Erişim Tarihi:22.12.2017).
- Genç, F. (2012). “Suriyeliler Gelecek Evimden Çık”. (<http://www.milliyet.com.tr/-suriyelilergelecekevimdencik/ekonomi/ekonomidetay/27.10.2012/1617803/default.htm>) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- Gençler, Ayhan (2010). “Avrupa Birliği’nin Göç Politikaları”. Sosyal Siyaset Konf. Dergisi. (<http://dergipark.gov.tr/iusskd/issue/897/10022>) (Erişim Tarihi: 09. 03. 2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2015). “Türkiye’de Geçici Koruma”.
(http://www.goc.gov.tr/icerik3/turkiye%E2%80%99de-gecici-koruma_409_558_1097) (Erişim Tarihi:22.11.2017).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). “Göç İstatistikleri”.
(http://www.goc.gov.tr/icerik6/gecici-koruma_363_378_4713_icerik) (Erişim Tarihi: 01.01.2018).
- Göç İdaresi Genel Müdürlüğü (2018). “Göç tarihi”(http://www.goc.gov.tr/icerik/goc-tarihi_363_380) (Erişim Tarihi: 04.01.2018).
- Google Map (2018). “Reyhanlı Haritası”. (<https://www.google.com.tr/maps/place/Reyhanl%C4%B1,+31500+Reyhanl%C4%B1%2FHatay/@36.2712998,36.5449217,14z/data=!4m5!3m4!1s0x152582d835510a29:0xf06caf44dba8b49f!8m2!3d36.268523!4d36.567593>) (Erişim Tarihi:21.05.2018).

Göç Terimler Sözlüğü (2009).

(http://www.goc.gov.tr/files/files/goc_terimleri%20sozlugu.pdf) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).

Gökçan, G., Açıkyıldız, Ç. ve Ataman, S. (2015). “Göç ve Mültecilik”.

(http://multeci.net/index.php?option=com_content&view=article&id=58%3A%20gocve-multecilik&catid=35%3A%20goc-ve-multecilik&Itemid=14&lang=tr) (Erişim Tarihi:02.27.2018).

Gün, Z. (2011). “İltica, Uluslararası Göç ve Vatansızlık: Kuram, Gözlem ve Politika”. (<http://www.unhcr.org/tr/11550-iltica-uluslararası-goc-ve-vatansizlik-kuram-gozlem-ve-politika.html>) (Erişim Tarihi:01.15.2018).

Haberler Sitesi (2018). “Türkiye Suriyeli Sığınmacılara 32 Milyar Dolar Harcadı”. (<https://www.haberler.com/erdogan-turkiye-nin-suriyeli-siginmacilar-icin-11269174-haberi/>) (Erişim Tarihi: 18.11.2018).

Haber 7 (2015). “Suriyelilere Geçici Plaka Veriliyor”.

(<http://www.haber7.com/guncel/haber/1350360-suriyelilere-gecici-turk-plakasi-veriliyor>) (Erişim Tarihi:21.12.2017).

Habertürk (2018). “Son Dakika! Afrin’den Reyhanlı’ya 1 Roket Daha Atıldı!”. (<http://www.haberturk.com/reyhanli-da-son-dakika-3-roket-atildi-1805520>) (Erişim Tarihi: 03.05.2018).

Hatay Haber (2017). “Suriyeliler Yüzde 25 Daha Ucuza Çalışıyor”.

(<http://www.hatayhaber.com/ekonomi/suriyeliler-yuzde-25-daha-ucuza-calisiyor/406>) (Erişim Tarihi: 05.10.2017).

Hürriyet Gazetesi (2018). “Reyhanlı’dan Sonra Kilis’e De Roket Attılar!”.

(<http://www.hurriyet.com.tr/gundem/son-dakika-reyhanliya-havan-topu-dustu-40717285>) (Erişim Tarihi:22.05.2018).

İltica Ve Sığınma Yönetmeliği (1994). 22127 Sayılı Resmi Gazete.

(<http://www.multeci.org.tr/wp-content/uploads/2016/12/1994-Yonetmeligi.pdf>) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).

İlhan, A. (2016). Jivkov Dönemi ve Sonrası. Tuicakademi İnternet Sitesi.
(<http://www.tuicakademi.org/jivkov-donemi-sonrasi/>) (Erişim Tarihi:12.04.2018).

İltica Ve Sığınma Yönetmeliği (2006). 2006 İltica Ve Sığınma Yönetmeliği Değişikliği. (<http://www.resmigazete.gov.tr/eskiler/2006/01/20060127-2.htm>) (Erişim Tarihi:22.05.2018).

İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi (1948).
(http://www.unicef.org/turkey/udhr/_gi17.html) (Erişim Tarihi:22.04.2018).

İnsani Yardım Vakfı (2014). “18 Aralık 2010: Arap Baharının Başlangıcı.”
(<https://www.ihh.org.tr/haber/18-aralik-2010-arap-baharinin-baslangici-1975>) (Erişim Tarihi:24.03.2018).

İskan Kanunu (1934). 2733 Sayılı Resmi Gazete. 21 Haziran 1934.
(<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/2733.pdf>)
(Erişim Tarihi:16.05.2018).

İskenderun Haber (2017). “Hatay’da Çatapat, havai fişek, maytap satışı ve kullanımı yasaklandı”. (<http://www.iskenderunhaber.com/2017/01/04/hatayda-catapat-havai-fisekmaytap-satisi-kullanimi-yasaklandi/>) (Erişim Tarihi:11.04.2018).

Kala H. ve Üçok A. (2016). “Suriye’deki İç Savaşın Toplumsal Ve Küresel Etkileri”. Ortadoğu Sempozyumu. (<http://ods2016.org/index.php/hasan-kala-akin-ucok-suriyedeki-ic-savasin-toplumsal-ve-kuresel-etkileri/>) (Erişim Tarihi:11.04.2018).

Kalemdaroğlu S. (2011). “Suriye İle Sınır Ticareti Durma Noktasında”.
(<http://www.21yyte.org/tr/arastirma/suriye/2011/12/13/6409/turkiye-suriye-ticareti-durma-noktasinda>) (Erişim Tarihi:10.09.2017).

- Karaca, S. (2017). “Hatay’da Düğünlerde Kullanılan Havai Fişeklere Yasak Geliyor”. Arsuz Haber. (<http://www.arsuzhaber.com/hatay-da-dugunlerde-kullanilan-havai-fiseklere-yasak-geliyor/1540/>) (Erişim Tarihi:26.02.2018).
- Karaça, Z. N. (2017). Suriyeli Mülteci Gençlerde Kimlik Sorunu/Karmaşası. İnsani Ve Sosyal Araştırma Merkezi. Araştırma 42. (http://insamer.com/rsm/icerik/dosya/dosya_759.pdf) (Erişim Tarihi:22.04.2018).
- Kirişçi, K. (2003) Turkey: A Transformation from Emigration to Immigration, <http://www.migrationpolicy.org/article/turkey-transformation-emigrationimmigration>, (Erişim Tarihi: 02.11.2017).
- Kömürcü, M.C. (2017). “Beyin Göçü Nedir? Beyin Göçünün Sebepleri Nelerdir?”. Milliyet Gazetesi. (<http://www.milliyet.com.tr/Beyin-gocu-nedir--Beyin-gocunun-sebepleri-nelerdir--molatik-1703/>) (Erişim Tarihi:20.05.2018).
- Lizbon Antlaşması (2009). (https://www.ikv.org.tr/images/upload/data/files/lizbon_antlasmasi.pdf) (Erişim Tarihi:18.05.2018).
- Malla, Husein ve Karam, Zeina (2011). (https://www.washingtonpost.com/world/syrias-president-assaddeploysarmy/2011/03/27/AFLJAFjB_story.html?utm_term=.61205afcffb6) (Erişim Tarihi:22.11.2017).
- Milliyet Gazetesi (2013). “ Reyhanlı’da Katliam: 43 Ölü”. (<http://www.milliyet.com.tr/reghanli-da-katliam-43-olu/gundem/detay/1707305/default.htm>) (Erişim Tarihi: 06.05.2018).
- Muharip Yabancı Ordu Mensuplarından Türkiye'ye İltica Edenler Hakkında Kanun (1941). 4887 Sayılı Resmi Gazete. (<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/4887.pdf>) (Erişim Tarihi:15.05.2018).

- Mülteci Misafirhaneleri Yönetmeliği (1983). 18032 sayılı Resmi Gazete, 29 Nisan 1983. (<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/18032.pdf>) (Erişim Tarihi:01.05.2018).
- Ntv (2012). “Suriyeliler Geldi, Kiralar 3 Kat Arttı”. (www.ntv.com.tr/turkiye/suriyeliler-geldi-kiralar-3-kat-artti,SXaKSXkATkWS4yBsdIA2og) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- Özkara, Emrullah (2011). “Times Gazetesi Yılın Kişisini seçti”. (<http://elithaber.blogspot.com/2011/12/times-gazetesi-yn-kisisini-secti.html>) (Erişim Tarihi: 12.02.2018).
- Özkarslı, Fatih (2015). “Suriyeli Sığınmacıların Türkiye Üzerine Düşünceleri Ve Türkiye’ye Geliş Sebepleri Üzerine Anketsel Bir Araştırma”. (<http://www.kenandabirkuyu.org/suriyelisiginmacilaruzerine>) (Erişim Tarihi: 03.10.2017).
- Pasaport Kanunu (1950). 5682 sayılı Resmi gazete, Tertip: 3, Cilt: 31, Sayfa: 2243. (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5682.pdf>) (Erişim Tarihi: 19.04.2018).
- Reyhanlı Belediyesi (2018). (<http://www.reyhanli.bel.tr/reyhanli-tarihi>) (Erişim Tarihi:21.05.2018).
- Reyhanlı Kaymakamlığı (2018). (<http://www.reyhanli.gov.tr/tarih>) (Erişim Tarihi: 20.05.2018).
- Reyhanlı Ticaret Borsası (2018). “04.02.2018 Tarihinde Başbakanımızın Reyhanlı’ya Yapmış Olduğu Ziyarete Verilen Rapor”. (<http://www.reyhanlitb.org/?SyfNmb=1>) (Erişim Tarihi:28.02.2018).
- Roma Anlaşması (1957). (<http://www.urunlu.com/108-roma-antlasmasi>) (Erişim Tarihi:11.05.2018).
- Sabah Gazetesi (2012). “Hatay'da kiralık ev kalmadı”. (<https://www.sabah.com.tr/gundem/2012/08/27/hatayda-kiralik-ev-kalmadi>) (Erişim Tarihi: 10.10.2017).

Schengen Antlaşması (1985).

(https://www.ucc.ie/archive/hdsp/Shengen-agreement_io.pdf) (Erişim Tarihi:01.05.2018).

Siyasi Haber (2015). “Reyhanlı Katliamında Kullanılan Bombalı Araçların Plakası Polise Önceden Bildirilmiş”. (<http://siyasihaber3.org/reyhanli-katliaminda-kullanilan-bombali-araclarin-plakasi-polise-onceden-bildirilmis>) (Erişim Tarihi:08.04.2018).

Sönmez, A. (2013). “Reyhanlı Halkı Kızgın: Bizden Ne Saklıyorsunuz?”. Bianet Haber Merkezi. İstanbul. (<http://bianet.org/bianet/insan-haklari/146601-reyhanli-halki-bizden-ne-sakliyorsunuz>) (Erişim Tarihi:22.04.2018).

Sözcü Gazetesi (2016). “Hatay’ın Cadde Ve Sokakları Suriye Gibi Oldu”. (www.sozcu.com.tr/2016/gundem/son-dakika-haberi/hatayin-cadde-ve-sokaklari-suriye-gibi-oldu-1341131/) (Erişim Tarihi: 04.10.2017).

Sözcü Gazetesi (2018). “Reyhanlı’ya Bir Roketli Saldırı Daha!”. (<https://www.sozcu.com.tr/2018/gundem/son-dakika-reyhanliya-bir-roket-daha-dustu-2183849/>) (Erişim Tarihi: 16.04.2018).

Özçelik, S. (2015). “Suriye’de Arap Baharının Başlangıç Hikayesi”. (<https://www.stratejikortak.com/2015/12/suriyede-arap-baharnn-baslangc-hikayesi.html>) (Erişim Tarihi:11.03.2018).

TBMM İnsan Haklarını İnceleme Komisyonu (2018). Göç Ve Uyum Raporu. 26. Dönem 3. Yasama Yılı. (https://www.tbmm.gov.tr/komisyon/insanhaklari/docs/2018/goc_ve_uyum_raporu.pdf) (Erişim Tarihi:22.04.2018).

TDK Sözlüğü (2018). (http://www.tdk.gov.tr/index.php?option=com_gts&arama=gts&guid=TDK.GTS.5447b70dd11da9.13300033) (Erişim Tarihi:22.05.2018).

- Timetürk Haber Merkezi (2013). “Reyhanlı’da Irkçı Provokasyon Ve Yaratılan Korku”. (<https://www.timeturk.com/tr/2013/05/13/reyhanli-da-irkci-provokasyon-ve-yaratilan-korku.html>) (Erişim Tarihi: 18.03.2018).
- TÜİK (2018). “Göç İstatistikleri, Net Göç Hızı, 2018”. (http://www.tuik.gov.tr/VeriBilgi.do?alt_id=1067) (Erişim Tarihi:18.05.2018).
- Türkoğlu-Oğuz, G. (2018). “Dünyada 258 Milyon Uluslararası Göçmen Bulunuyor”. (<http://aa.com.tr/tr/dunya/dunyada-258-milyon-uluslararasi-gocmen-bulunuyor/1008721>) (Erişim Tarihi: 04.01.2018).
- Türkiye’nin Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair Sözleşme Kabulü (1961). 10898 sayılı Resmi gazete, 5 EYLÜL 1961. (<http://www.resmigazete.gov.tr/arsiv/10898.pdf>) (Erişim Tarihi:22.04.2018).
- Türkiye’nin Mültecilerin Hukuki Durumuna Dair 1967 Tarihli Protokolünü Kabulü (1968). 12968 Sayılı Resmi Gazete, 5 Ağustos 1968. (<https://humanrightscenter.bilgi.edu.tr/media/uploads/2015/08/02/MultecilerinHukukiDurumunaDair1967Protokolu.pdf>) (Erişim Tarihi:15.04.2018).
- Türkmen, Zeynep (2013). “Kamp Dışında Yaşayan Suriyeli Sığınmacılar İçin Durum Analiz Raporu”. Mavi Kalem - Sosyal Yardımlaşma ve Dayanışma Derneği.(http://mavikalem.org/wp-content/uploads/DURUM-ANALIZI-SURIYELI-SIGINMACILAR_SANLIURFA-2013-.pdf) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- UNHCR (2005). “An Introduction to International Protection” (<http://www.unhcr.org/3ae6bd5a0.pdf>) (Erişim Tarihi:11.05.2018).
- UNHCR (2018). “Figures at a Glance”. (<http://www.unhcr.org/figures-at-a-glance.html>) (Erişim Tarihi:05.05.2018).

- UNHCR (2018). “Syria Regional Refugee Response.” (<http://data.unhcr.org/syrianrefugees/country.php?id=122>) (Erişim Tarihi:19.05.2018).
- Unlupınar, Aykut (2012). “Asi Nehri Suriye’den Kaçışın Adresi Oldu”. Anadolu ajansı. (<https://www.aa.com/galeri/asi-nehri-suriyeden-kacisin-adresi-oldu>) (Erişim Tarihi: 23.12.2017).
- Yabancıların Türkiye’de Seyahat ve İkametleri Hakkında Kanun (1950). 5683 sayılı Resmi Gazete, 24/7/1950. (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.3.5683.pdf>) (Erişim Tarihi:07.05.2018).
- Yabancılar Ve Uluslararası Koruma Kanunu (2013). 28615 Sayılı Resmi Gazete, (<http://www.mevzuat.gov.tr/MevzuatMetin/1.5.6458.pdf>) (Erişim Tarihi: 04.11.2017).
- Yazar, Tamer (2017). “Hatay’dan İstanbul’a”. Antakya Gazetesi. (<http://www.antakyagazetesi.com/hataydan-istanbula/>) (Erişim Tarihi: 11.05.2018).
- Yeniçağ Gazetesi (2014). “Hatay’da 50 ton kaçak akaryakıt ele geçirildi”. (<http://www.yenicaggazetesi.com.tr/hatayda-50-ton-kacak-akaryakit-ele-gecirildi-97449h.htm>) (Erişim Tarihi:20.01.2018).
- Yıldız, Cem (2017). “Cilvegözü Sınır Kapısı Kapatıldı”. <http://www.antakyagazetesi.com/cilvegozu-sinir-kapisi-kapatildi/> (Erişim Tarihi:22.03.2018).
- Yıldız, M. K. (2014). “Suriyeli Kaçak İşçi Çalıştırana 10 Bin TL Ceza”. (<http://www.hurriyet.com.tr/suriyeli-kacak-isci-calistirana-10-bin-tl-ceza-26741376>) (Erişim Tarihi: 04.12.2017).
- Yılmaz M. (2015). “Suriyeli işçiler piyasayı düşürdü” Hürriyet Gazetesi <http://www.hurriyet.com.tr/suriyeli-isciler-piyasayi-dusurdu-29483123> (Erişim Tarihi:15.01.2018).
- Yüksek Seçim Kurulu (2018). (<https://sonuc.ysk.gov.tr/module/GirisEkranı.jsf>) (Erişim Tarihi: 09.12.2017).

EKLER

EK-1. “TÜRKİYE’DE GÖÇ SORUNLARI: SURİYELİ GÖÇMENLER ÜZERİNE NİTEL BİR ÇALIŞMA-REYHANLI ÖRNEĞİ” GÖRÜŞME PLANI

Sayın Katılımcılar,

Suriye’de 2011 yılında patlak veren kriz ve sonrasındaki iç savaş boyunca Suriye’den Türkiye’ye yapılan göçler ve Suriye kaynaklı göçün Hatay’ın Reyhanlı ilçesine olan etkilerini, göç politikaları üzerinden incelemek ve değerlendirmek istediğimiz bu çalışma Mustafa Kemal Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi Anabilim Dalı Yüksek Lisans tez çalışması kapsamındadır. Araştırmaya katılmanız gönüllülük esasına dayalıdır. İstedığınız soruya yanıt vermeyebilirsiniz. İstedığınız zaman görüşmeye son verebilirsiniz. Bu form aracılığı ile elde edilecek bilgiler gizli kalacaktır ve sadece araştırma amacıyla (bilimsel amaçlar için) kullanılacaktır. Çalışmaya katılmamayı tercih edebilirsiniz veya istemezseniz çalışmaya son verebilirsiniz.

Teşekkür Ediyorum...

A-) KİMLİK SORULARI

1. Cinsiyetiniz
2. Medeni Durum ve Çocuk Sayısı
3. Yaşınız
4. Öğrenim Durumunuz
5. Doğum Yeriniz

B) OLGUSAL VE TUTUMSAL SORULAR

1. Göç kararını nasıl aldınız?
2. Nereye göç edeceğinize kim ve nasıl karar verdi?
3. Ailenizden kimseyi Suriye’de bıraktınız mı?
4. Hatay ilini seçmenizdeki en önemli etken nedir?
5. Türkiye’ye hangi yolları kullanarak geldiniz? Buraya gelmek için biriyle görüştünüz mü?
6. Türkiye’ye nereden giriş yaptınız?
- 7- Türkiye’ye ilk girişte nasıl bir ortamla karşılaştınız?
- 8- Reyhanlı’da nasıl geçiniyorsunuz?
- 9- Reyhanlı’da nerede kalıyorsunuz?
- 10- Kaldığınız yerde/mahallede başka Suriyeli var mı?
- 11- Türkiye’ye geldikten sonra hayatınızda neler değişti?
- 12- Suriye’de ne işle uğraşıyordunuz? Burada hangi işlerle uğraşıyorsunuz?
- 13- Herhangi bir yerden maddi yardım alıyor musunuz?
- 14- Suriyelilere yönelik devlet yardımlarını nasıl karşılıyorsunuz?
- 15- Savaş bittikten sonra Suriye’ye dönmeyi düşünüyor musunuz?
- 16- Reyhanlı’ya uyum sağladığınızı düşünüyor musunuz?
- 17- Reyhanlı halkı ile iletişiminiz nasıl?
- 18- Reyhanlı halkıyla en çok hangi konuda sorun yaşıyorsunuz/yaşadınız?
- 19- Reyhanlı’da sizi en çok rahatsız eden konu nedir?

20- Reyhanlı'ya geldikten sonra ailevi sorunlar yaşadınız mı?

21- Reyhanlı'dan ayrılıp başka şehre göç etmeyi düşünüyor musunuz?

22- Reyhanlı halkıyla yaşanan sorunların temel sebebi nedir?

23- Kendinizi burada güvende hissediyor musunuz?

24- Suriyelilerin suç olaylarına karışmaları hakkında ne düşünüyorsunuz?

